

Zhroucené státy jako faktor mezinárodních vztahů

Možnosti a meze peacekeepingové mise v Jižním
Súdánu

Disertační práce

Autor: Mgr. Ing. Pavel Přikryl

Školitel: doc. Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D.

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci „Zhroucené státy jako faktor mezinárodních vztahů – Možnosti a meze peacekeepingové mise v Jižním Súdánu“ vypracoval samostatně. Použitou literaturu uvádím v přiloženém seznamu zdrojů.

V Praze dne 17. prosince 2017

.....

Mgr. Ing. Pavel Přikryl

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval doc. Mgr. Ing. Radce Drulákové, Ph.D. za její vstřícnost, cenné rady a hlavně za její mnohaletou spolupráci, které si velmi vážím.

ÚVOD	5
1. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	22
2.TAXONOMIE SLABÉ STÁTNOSTI.....	28
2.1. TAXONOMIE ZHROUCENÝCH STÁTŮ NEROZVINUTÁ DO KOMPLEXNÍCH MODELŮ	32
2.1.1. <i>Third world state</i>	32
2.1.2. <i>Developmental state</i>	36
2.1.3. <i>Post-colonial state</i>	37
2.1.4. <i>Quasi-state</i>	40
2.2. TAXONOMIE ROZVINUTÁ DO KOMPLEXNÍCH MODELŮ	43
2.2.1. <i>Soft state</i>	43
2.2.2. <i>Fragile state</i>	50
2.3. FAILED STATE	55
3. KVANTIFIKACE SLABÉ STÁTNOSTI	69
3.1. FAILED STATES INDEX	72
3.1.1. <i>Sociální indikátory</i>	74
3.1.2. <i>Ekonomické indikátory</i>	76
3.1.3. <i>Politicko-bezpečnostní indikátory</i>	77
3.2. OSTATNÍ UKAZATELE	81
3.2.1. <i>The State Failure Task Force</i>	81
3.2.2. <i>Polity 5 Project</i>	83
3.2.3. <i>FCAS</i>	84
3.2.4. <i>WGI</i>	86
3.2.5. <i>Agentura USA pro mezinárodní rozvoj</i>	87
4. PŘÍSTUPY KE ZHROUCENÝM STÁTŮM.....	88
4.1. PEACEKEEPING	94
4.2. LIBERÁLNÍ IMPERIALISMUS.....	107
4.3. REALISMUS.....	116
4.4. KRITICKÉ TEORIE	123
PŘÍPADOVÁ STUDIE – JIŽNÍ SÚDÁN.....	133
5. JIŽNÍ SÚDÁN PŘED ZAHÁJENÍM PEACEKEEPINGOVÉ MISE OSN	134
5.1. POLITICKO-BEZPEČNOSTNÍ SITUACE	134
5.2. SOCIÁLNÍ SITUACE.....	144
5.3. HOSPODÁŘSKÁ SITUACE	150
5.4. MEZINÁRODNÍ POMOC JIŽNÍMU SÚDÁNU 2005–2011.....	160
6. JIŽNÍ SÚDÁN PO ZAHÁJENÍ PEACEKEEPINGOVÉ MISE OSN	165
6.1. ROZVOJOVÝ PLÁN PRO JIŽNÍ SÚDÁN	170
6.2. POLITICKO-BEZPEČNOSTNÍ SITUACE	179
6.3. SOCIÁLNÍ SITUACE.....	187
6.4. HOSPODÁŘSKÁ SITUACE	197
7. HODNOCENÍ MISE PEACEKEEPINGOVÉ MISE OSN V JIŽNÍM SÚDÁNU.....	200
7.1. POLITICKO-BEZPEČNOSTNÍ SITUACE	200
7.2. SOCIÁLNÍ SITUACE.....	211
7.3. HOSPODÁŘSKÁ SITUACE	219
7.4. HODNOCENÍ UNMISS NA ZÁKLADĚ INDEXU ZHROUCENÝCH STÁTŮ	224
ZÁVĚR	226
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	235
PŘÍLOHY	264

Seznam zkratek

CAST	Conflict Assessment System Tool
CIDA	Canadian International Development Agency
CIFP	Canada's Country Indicators for Foreign Policy
CPIA	Country Policy and Institutional Performance Assessment
CSRC	Crises State Research Centre
DFID	Department for International Development
DRK	Demokratická republika Kongo
LICUS	Low Income Countries Under Stress
FAO	Food and Agriculture Organization
FCAC	Fragile and Conflict Affected Countries
FFP	Fund for Peace
FSI	Failed States Index
GAC	Global Affairs Canada
GNOP	Greater Nile Oil Project
GNPOC	Greater Nile Petroleum Operating Company
ICISS	International Commission on Intervention and State Sovereignty
IDA	International Development Association
IGAD	Intergovernmental Authority on Development
IMTFs	Integrované skupiny pro plánování
IPCS	Institute for Peace and Conflict Studies
JDT	Joint Donor Team
MINUSCA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic
MINUSMA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali
MINUSTAH	United Nations Stabilization Mission In Haiti
MONUC	United Nations Mission in the Democratic Republic of Congo
MONUSCO	United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo
NCP	National Congress Party
OECD	Organization for Economy and Development
PITF	Political Instability Task Force
PCU	Post-Conflict Unit
SAF	Sudan Armed Forces
SAR	Středoafriická republika
SDP	Sudanese Pound
SFTF	State Failure Task Force
SPLM	Sudan People's Liberation Movement
SSAAC	South Sudan Anti-Corruption Commission
SSCCSE	Southern Sudan Centre for Census, Statistics and Evaluation
SSP	South Sudanese Pound
SGD	Sudanese Pound
TCC	Troops Contributing Countries
UNAMID	African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone

UNCIP	United Nations Commission for India and Pakistan
UNDPKO	United Nations Department of Peacekeeping Operations
UNEF	United Nations Emergency Force
UNIFIL	United Nations Interim Force in Lebanon
UNIFYCYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus
UNISFA	United Nations Interim Security Force for Abyei
UNMIL	United Nations Mission in Liberia
UNMOGIP	United Nations Military Observer Group in India and Pakistan
UNOCI	United Nations Operation in Côte d'Ivoire
UNOMIL	United Nations Observer Mission in Liberia
UNPROFOR	United Nations Protection Force
UNMIH	United Nations Mission in Haiti
UNMIS	United Nations Mission in Sudan
UNMISS	United Nations Mission in South Sudan
UNOGIL	United Nations Observation Group in Lebanon
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency
UNSAS	United Nations Standby Arrangements System
UNSCOB	United Nations Special Committee on the Balkans
UNOSOM	United Nations Operation in Somalia II
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization
UNWP	United Nations Work Plan
USAID	United States Agency for International Development
WB	World Bank
WGI	Worldwide Governance Indicators

Seznam obrázku, grafů a tabulek

Obr. č. 1: Aktivní peacekeepingové mis OSN.....	23
Obr. č. 2: Atributy modelů <i>empirical state</i> a <i>juridical (soft) state</i>	44
Obr. č. 3: Koncept CIFP.....	52
Obr. č. 4: Hierarchie služeb podle Rotberga.....	57
Obr. č. 5: Kategorizace <i>failed states</i> podle Patricka.....	65
Obr. č. 6: Dynamický model státnosti.....	66
Obr. č. 7: Vazby mezi jednotlivými koncepty.....	95
Obr. č. 8: Mapa Jižního Súdánu.....	132
Obr. č. 9: Etnické složení Jižního Súdánu.....	140
Obr. č. 10: Provincie Dárfúr.....	142
Obr. č. 11: Chudoba v Jižním Súdánu.....	145
Obr. č. 12: Zásoby ropy a zemního plynu v Jižním Súdánu.....	151
Obr. č. 13: Monitorovací a evaluační mechanismus UNMISS.....	177
Obr. č. 14: Uprchlíci a vnitřně vysídlené osoby v Jižním Súdánu 2016.....	216
Obr. č. 15: Ropná naleziště v Jižním Súdánu a Súdánu.....	269
Obr. č. 16: Události v Jižním Súdánu během kalendářního roku.....	278
Obr. č. 17: Strategická, operační a technická úroveň vedení mise OSN.....	278
Obr. č. 18: Vnitřní struktura peacekeepingu OSN.....	281

Graf č. 1: Počet zhroucených států v období 1955–1995.....	80
Graf č. 2: Typy zhroucení států v období 1955–1995.....	81
Graf č. 3: Vývoj státních režimů 1800–2015.....	82
Graf č. 4: Teoretické přístupy ke zhrouceným státům.....	87
Graf č. 5: Modifikace modelu.....	88
Graf č. 6: Předpokládaný útlum těžby v Jižním Súdánu.....	152
Graf č. 7: Vývoj HDP v Súdánu a Jižním Súdánu v letech 2005–2011.....	155
Graf č. 8: Vývoj příjmů a výdajů Jižního Súdánu 2005–2010.....	158
Graf č. 9: Podíl pomoci v jednotlivých sektorech v roce 2010.....	161
Graf č. 10: Finanční pomoc Jižnímu Súdánu v přechodném období.....	163
Graf č. 11: Vývoj úmrtnosti dětí v Jižním Súdánu.....	211
Graf č. 12: Objem ropné produkce a tržeb v Jižním Súdánu.....	222
Graf č. 13: Věkové rozdělení obyvatelstva Jižního Súdánu.....	270
Graf č. 14: Struktura vládních výdajů Jižního Súdánu 2006–2015.....	273

Tab. č. 1: Aktivní peacekeepingové mise po roce 2001.....	24
Tab. č. 2: Aktivní peacekeepingové mise po roce 2001 delší než 5 let.....	25
Tab. č. 3: Aktivní peacekeepingové mise OSN v suverénních státech.....	26
Tab. č. 4: Skupina zhroucených států „ <i>Very High Alert</i> “.....	26
Tab. č. 5: Koncept <i>third world state</i>	31

Tab. č. 6: Sørensenův koncept <i>post-colonial state</i>	38
Tab. č. 7: Entity s vnitřní a/nebo vnější suverenitou.....	39
Tab. č. 8: Koncept <i>para-state</i>	41
Tab. č. 9: Koncept <i>fragile state</i>	53
Tab. č. 10: Kategorizace <i>failed states</i> podle Grose.....	63
Tab. č. 11: Sociální indikátory FSI.....	73
Tab. č. 12: Ekonomické indikátory indexu FSI.....	75
Tab. č. 13: Politicko-bezpečnostní indikátory indexu FSI.....	76
Tab. č. 14: Index zhroucených států FSI 2016.....	79
Tab. č. 15: Index CPIA.....	84
Tab. č. 16: Faktory WGI.....	85
Tab. č. 17: Indikátory USAID.....	86
Tab. č. 18: Taxonomie peacekeepingových operací.....	97
Tab. č. 19: Vývoj peacekeepingových operací.....	98
Tab. č. 20: Doporučení plynoucí z Brahimiho zprávy.....	100
Tab. č. 21: Ověření hypotéz.....	113
Tab. č. 22: Všeobecná mírová dohoda.....	134
Tab. č. 23: Institucionální aparát.....	137
Tab. č. 24: Potravinová bezpečnost Jižního Súdánu.....	146
Tab. č. 25: Podíl států na finanční pomoci Jižního Súdánu 2005–2010.....	162
Tab. č. 26: Rozvojový plán pro Jižní Súdán v období 2011–2013.....	171
Tab. č. 27: Harmonogram financování Rozvojového plánu 2011–2013.....	174
Tab. č. 28: HDP Jižního Súdánu.....	219
Tab. č. 29: Ropný průmysl Jižního Súdánu 2013–2016 (v mil. USD).....	221
Tab. č. 30: Vývoj Indexu zhroucených států v Jižním Súdánu 2012–2016.....	223
Tab. č. 31: Rostoucí demografické tlaky – subindikátory.....	260
Tab. č. 32: Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob.....	261
Tab. č. 33: Chronický odliv obyvatelstva.....	261
Tab. č. 34: Nevraživost mezi skupinami obyvatel.....	262
Tab. č. 35: Nerovnoměrný hospodářský rozvoj.....	263
Tab. č. 36: Chudoba a prudký hospodářský pokles.....	263
Tab. č. 37: Kriminalizace a ztráta legitimacy státu.....	264
Tab. č. 38: Zhoršení veřejných služeb.....	265
Tab. č. 39: Neexistence právního státu a porušování lidských práv.....	266
Tab. č. 40: Bezpečnostní aparát „stát ve státě“.....	267
Tab. č. 41: Zahraniční intervence.....	267
Tab. č. 42: Frakcionace elit.....	268
Tab. č. 43: Seznam peacekeepingových operací OSN 1948–2013.....	271
Tab. č. 44: Mezinárodní pomoc Jižnímu Súdánu 2011–2013.....	273
Tab. č. 45: Vývoj makroek. ukazatelů Jižního Súdánu 2013–2017.....	275
Tab. č. 46: Vývoj v monetární oblasti v Jižním Súdánu v 2013–2017.....	276
Tab. č. 47: Vládní příjmy Jižního Súdánu 2013–2017.....	276
Tab. č. 48: Vývoj směnných kurzů.....	277
Tab. č. 49: Ekonomické indikátory.....	277
Tab. č. 50: Seznam organizací působících v Jižním Súdánu.....	279
Tab. č. 51: Fragile Index v roce.....	281

Úvod

„Stát je napřed, v čase i místě, v němž se nachází.“

(Pool – Tardoff 1981)

Svět se zmenšuje. Problematika zhroucených států, která před několika desetiletími stála na okraji zájmu světové veřejnosti, a kromě velmi úzké skupiny odborníků a klíčových aktérů poskytujících humanitární a rozvojovou pomoc nikoho příliš nezajímala, se postupně dostala do popředí zájmu. Impulzem pro zvýšení zájmu o tuto problematiku se staly teroristické útoky v USA 11. září v roce 2001, v jejichž souvislosti se pojem zhroucený stát, resp. *failed state* stal součástí agendy vlády USA. V akademické sféře se označení *failed state* objevilo poprvé začátkem 90. let minulého století, kdy Gerald B. Helman a Steven R. Ratner reagovali v článku *Saving Failed States* (1993) na neúspěch americké intervence v Somálsku.

Fenomén zhroucení státu se však v historii objevuje od samého počátku formování státotvorných jednotek. Státní útvary postupně vznikaly a zanikaly nebo se jejich charakter a teritorium zásadním způsobem měnily. Důvody zániku státu mohly spočívat v jejich vnitřních problémech nebo se stát rozpadl v důsledku vnější agrese. Tento proces formování moderního státu, jak se vyvíjel na evropském kontinentě po uzavření vestfálského míru v roce 1648, trval celá staletí a probíhal často násilnou cestou formou mezistátních nebo občanských válek, případně revolucí.

Po skončení posledního celosvětového válečného konfliktu se vítězné mocnosti dohodly na principu udržení míru jako základu poválečného uspořádání světa a opět potvrdily zákaz použití síly jako nástroje pro řešení politických sporů. Vestfálský systém států, který byl do té doby aplikován především na státní útvary na evropském a americkém kontinentu, se tímto stal globálně akceptovanou platformou. V rámci procesu dekolonizace, která proběhla po druhé světové válce, vznikaly nové státní útvary, především v Africe, kterým byla automaticky přiznána plná vnější suverenity a ochrana jejich existence podle

konvencí mezinárodního práva. Nicméně tyto nově vzniklé entity neprošly dlouhou cestou vývoje moderního státu, jako tomu bylo na evropském kontinentě a jejich vnitřní stabilita se až na několik málo výjimek (např. Botswana) ukázala velmi slabou. Proto v současné době probíhají politické a akademické diskuze o relevanci vestfálského systému, a to v rovině koncepční i normativní.

V období studené války, kdy povaha mezinárodního systému byla určena dominancí dvou supervelmocí, byla problematika zhroucených států zakrývána vzájemným soupeřením obou zneprátených táborů v zahraničněpolitické oblasti. Vlády mnoha států, které by dnes byly zařazeny do kategorie zhroucených států, zcela závisely na podpoře jedné ze supervelmocí jako jejich spojenci. Sukončením studené války, kdy došlo k poklesu jejich zájmu o rozvojový svět a podpora vládních režimů byla výrazně omezena, se ukázalo, že některé státy nejsou schopny samostatné existence. Počet případů zhroucení státu se proto v 90. letech minulého století dramaticky zvýšil. Tento proces vyvolal potřebu zabývat se otázkou zhroucené státnosti, a to z teoretického i praktického hlediska. Současně vzrostla podstatně úloha nestátních aktérů, kteří se začali ve zhroucených státech významněji angažovat, nicméně téměř výhradně při řešení humanitárních problémů, které jsou ovšem pouze průvodním jevem zhroucení státu.

Vývoj politicko-bezpečnostní situace v mezinárodních vztazích a jeho vnímání světovou veřejností učinil z problematiky zhroucených států jednu z předních otázek mezinárodní bezpečnosti. Navzdory nárůstu počtu teroristických útoků na evropském kontinentě po roce 2001, sílící migrační vlně, která se bezprostředně dotýká většiny evropských zemí a zájmu médií, zůstává problematika zhroucení států a jejich rekonstrukce na okraji zájmu politiků vyspělých zemí. U nejvýznamnějších světových státních aktérů převládá spíše hledání krátkodobých řešení medializovaných případů, kdy v první řadě došlo k nevídané eskalaci konfliktu do všeobecné občanské války ohrožující bezpečnost nejen sousedních států, ale celého mezinárodního společenství. Druhým důvodem celosvětového zájmu bývá propuknutí humanitární katastrofy

ve zhrouteném státě, a to většinou v případech, kdy ztráty na životech v důsledku probíhajících ozbrojených konfliktů, epidemií nakažlivých chorob nebo hladomoru dosáhnou extrémních rozměrů.

Organizaci spojených národů (OSN), jako univerzální mezinárodní organizaci, založené za účelem [...] „*uchránit budoucí pokolení metly války, která dvakrát za našeho života přinesla lidstvu nevýslovné strasti a podporovat sociální pokrok a zlepšovat životní úroveň ve větší svobodě*“ (Charta OSN), nelze upřít snahu pomáhat a řešit problémy zhroutených států. Od samotného založení OSN až do současnosti se OSN aktivně zapojuje do budování míru a mezinárodní bezpečnosti vysíláním mírových misí, jejichž počet se pohybuje v desítkách. Přes nepopíratelně dosažené úspěchy některých mírových misí OSN, je jejich hodnocení přinejmenším rozporuplné. Terčem kritiky (Diehl – Legpold 2003; Faggart 2008) se pravidelně stává doba, po kterou se OSN angažuje v jednotlivých problematických oblastech, aniž by došlo k naplnění účelu mise (např. UNTSO, *United Nations Truce Supervision Organization*, jedna z prvních mírových misí vyslaná OSN v roce 1948 na území Izraele a Palestiny, probíhá dodnes).

Jedním z důvodů relativních neúspěchů mezinárodního společenství při hledání řešení problematiky zhroutených států je neexistence jednotného konceptu slabých států. Všeobecně uznávaná definice zhrouteného státu nebyla doposud přijata, tudíž není možné rozlišit, které faktory jsou pro označení státu jako zhroutený určující a které se ve zhroutených státech vyskytují pouze jako průvodní jev tohoto fenoménu. Každý aktér angažující se v problematice zhroutených států, ať už jde o konkrétního výzkumníka, mezinárodní organizaci či specifické výzkumné středisko, většinou přichází s vlastní definicí a vlastními ukazateli pokoušejícími se postihnout míru zhroutění. Situaci v oblasti taxonomie zhroutených států tedy komplikuje paralelní používání pojmů popisujících slabou státnost, přičemž tato označení není možné snadno komparovat. Výzkumníci tak od konce 60. let minulého století neustále přicházejí s novými označeními fenoménu zhroutených států (např. *ramshackle state* (Jackson 1987) *rouge state* (např. Bilgin – Morton 2004) nebo operují s různými

variace stávajících termínů, při nichž využívají gramatických jevů jazyka (např. odvozením termínu *failing state* (Krasner 2004, Boege et al 2009) jako dynamické verze k pojmu *failed state*).

V literatuře věnující se problematice zhroucených států se tak setkáme s celou řadou pojmů, které jsou si ze sémantického hlediska velmi podobné. Diskurzu zhroucených států dominovalo až do nedávné doby označení *failed state* (Helman – Rantner 1993, Zartman 1995, Ayooob 1999, McAllister 2002, Rotberg 2004, FFP 2006 apod.), ten byl ovšem postupně nahrazován konceptem *fragile state* (DFID 2005, Osaghae 2007, McLoughin 2009, Nay 2012 apod.). Důvody pro tuto změnu byly pouze formální, v rámci politické korektnosti byl termín *failed state* (zhroucený nebo též padlý stát) považován za příliš stigmatizující. K tomuto kroku se v roce 2015 uchýlil i poslední významný aktér angažující se ve výzkumu zhroucených států, a to nevládní organizace *Fund for Peace* přejmenováním konceptu *failed state* na *fragile state*. Změna označení se týkala také indexu zhroucených států, kterým se organizace *Fund for Peace* snaží každoročně kvantifikovat míru zhroucení jednotlivých států.

První pokus o postižení tohoto fenoménu provedl v 50. letech minulého století švédský výzkumník Gunar Myrdal (1968), který zavedl označení *soft state*. Na jeho práci navázala celá řada odborníků, přičemž např. Jackson – Rosberg (1982) ztotožnili koncept *soft state* s označením *juridical state* a podrobněji jej definovali v protikladu ke konceptu funkčního státu *empirical state*. Rysy neopatrimonialismu v konceptu *soft state* studovali jeho další následovníci, např. Theobald (1982), Callaghy (1984) nebo Sandbrook (1985). Fatton (1988) se pak blíže věnoval „měkkosti“, typické charakteristice zhrouceného státu v konceptu *soft state* a vyložil ji jako zranitelnost státu, nikoliv jako způsob přístupu státu k jeho obyvatelům. Právní aspekty konceptu *soft state* v pozdějším pojetí Jacksona a Rosberga, tedy *de facto* a *de iure state*, zkoumal Brownlie (1979).

V 80. letech minulého století se v odborném diskurzu etablovaly také termíny jako *third world state* (Clapham 1985, 1996, 2007, 2017), který spatřuje hlavní příčinu slabé státnosti v neexistenci jednotné hodnotové základny mezi státem a

společností. Konceptem *third world state* se zabývali i další výzkumníci, např. Young (1982) nebo Pool – Tardoff (1981), později Manor (1991), Graf (1994), Reno (1999), Udombana (2000), Thompson (2004), Kabia (2009). Vlastní označení *developmental state* zavedl i Leftwich (1995), jehož závěry později podrobil empirickému testování Mauro (1995).

Není neobvyklé, že někteří odborníci operují s několika koncepty současně. Christopher Clapham ve své práci (1985) definoval tzv. křehkost státu a tím položil základ samostatného konceptu *fragile state*. Tímto modelem se inspirovala celá řada výzkumníků, např. Chauvet – Collier (2008), Osaghae (2007), McLoughlin (2009), Paris (2011), Nay (2012) apod. Označení zhroucených států termínem *fragile state* se dostalo do popředí především díky zásluze klíčových mezinárodních organizací (např. OECD), finančních institucí (např. Světová banka) a vládních úřadů některých států (např. Ministerstvo Velké Británie pro mezinárodní rozvoj, Agentura USA pro mezinárodní rozvoj apod.). Podobně i Sørensen (2005), který bývá spojován především s konceptem *post-colonial state*, nicméně ve svých dřívějších pracích, např. Sørensen (1999) synonymně používal termíny *failed state* a *fragile state*.

Specifickou skupinu představuje pojem *quasi-state*, který může popisovat diametrálně odlišné případy. Na jedné straně se může týkat entit, které postrádají vnější suverenitu, nebyly tedy uznány mezinárodním společenstvím, ale jinak mohou disponovat většinou atributů funkčních států (např. Tchaj-wan, Somaliland, Puntland apod.). Toto pojetí v diskurzu státnosti dominuje, např. Kolstø (2006). Obdobné terminologické nejasnosti panují i v této oblasti, která ovšem není předmětem výzkumu disertační práce. Na straně druhé pojem *quasi-state* je možné identifikovat se všemi předchozími koncepty, tedy státy, které mají naopak problémy se suverenitou vnitřní, např. Jackson (1987).

Nejrozpracovanějším konceptem, který byl rozvíjen především v USA v souvislosti s teroristickými útoky v roce 2001, je koncept *failed state*. Toto označení je současně nejfrekventovanějším termínem pro zhroucené státy. K předním autorům pracujícím s tímto modelem patří především Zartman

(1995), Rotberg (2002a, 2002b, 2003, 2004), Brooks (2005), Chomsky (2006), nebo mezinárodní organizaci či instituce, např. Fund for Peace, Polity IV Project apod. Další kategorizací konceptu *failed state* se věnuje Gros (1996) nebo Patrick (2006; 2007; 2011). Otázkou sekuritizace modelu *failed state* se zabývá např. Newman (2009), Hill (2012), Bolt (2013).

Oslabování státnosti jednotlivých zhroucených států z hlediska kauzality se na obecné úrovni věnuje např. Collier (2009), di John (2008) nebo Goldstone (2008). Di John (2003) a Dibeh (2008) zkoumali příčiny zhroucení v ekonomické oblasti, zatímco Reno (1998), Chabal – Daloz (1999) nebo Bates (2008) se zaměřili na příčiny politické. Sociální důvody identifikovali např. Migdal (1988), Kaplan (2008) nebo Reno (2002). Mezinárodní faktory v souvislosti se zhroucením státu zkoumali např. Clapham (2002) nebo Doornbos (2006). Na problematiku *state-building* se blíže soustředí Paris – Sisk (2007), Ottaway (2002), Ghani – Lockhart (2008) nebo Ezrow – Frantz (2013), které se zaměřily na institucionální aparát zhroucených států. Teoretické přístupy ke zhrouceným státům patří k často zpracovávaným tématům, setkáváme se s nimi v celé řadě prací, např. Carothers (2002), Fukuyama (2004), Paris (2004), Krauthammer (2004), Krasner (2004), Krasner – Pascual (2005), Brooks (2005), Newman (2007), Ikpe (2007), Logan – Preble (2006). Ke kritikům celé koncepce zhroucených států patří např. Adibe (1994), Duffield (2001; 2004), Boos – Jennings (2005), Stockton (2005), Morton (2005) apod.

Autor literární rešerší zjistil, že žádný z teoretických konceptů zhroucených států se nevěnuje s dostatečnou hloubkou otázce nejvíce zhroucených států, což představuje mezeru v současném stavu poznání. Naprostá většina odborníků, např. Carmet – Fellow (2001), Gros (1996, 2011), DFID (2005), Patrick (2006), Rice – Patrick (2007) apod., pokládá koncept *failed state* za příliš obecný. Na základě míry zhroucení a proto identifikuje např. Gros (1996) v rámci konceptu *failed state* pět dílčích podkategorií zhroucených států: *anarchic state*, *phantom state*, *anemic state*, *captured state*, *aborted state*, přičemž navrhuje, aby ke každé podkategorii zhroucených států bylo přistupováno individuálně. „Dokud nepochopíme jak se státy hroutí, rozhodování o tom, jak se zhrouceným státem

naložit se dá přirovnat k házení šipek naslepo“ (Gros 2011: 543). Gros (1996, 2011) hodnotí míru zhroucení z pohledu existence a akceschopnosti ústřední vlády zhrouceného státu. K obdobným závěrům ohledně diferenciací přístupu ke zhrouceným státům přichází i Patrick (2011), který zhroucené státy hodnotí na jedné straně podle schopnosti ústřední vlády zhrouceného státu situaci řešit, ale na druhé straně si všímá i její vůle takto konat.

Aplikací poznatků Grose (1996, 2011) a Patricka (2011) v oblasti diferenciací přístupu ke zhrouceným státům je sice možné dále členit zhroucené státy podle příčin nebo míry zhroucení, nicméně žádný z výzkumníků tyto podkategorie dále nerozvíjí, nenavrhuje konkrétní individualizované přístupy k jednotlivým typům zhroucených států. Disertační práce vychází z konceptu *failed state*, který jako jediný ze zkoumaných modelů reflektuje odlišnou míru zhroucení jednotlivých zhroucených států a umožňuje se tak zaměřit na konkrétní kategorii zhroucených států. Autor proto aplikuje Index zhroucených států (*Failed States Index* – FSI), který operuje s konceptem *failed state* a na rozdíl od Grose (1996, 2011) a Patricka (2011) každoročně kvantifikuje míru stability, resp. zhroucení jednotlivých států. Nevládní organizace *Fund for Peace*, která ve spolupráci s časopisem *Foreign Policy* evaluaci provádí, rozlišuje podkategorie *Alert* (varování), *High Alert* (vysoké varování) *Very High Alert* (velmi vysoké varování).¹

Disertační práce se soustředí v empirické části na skupinu států *Very High Alert failed states*, tedy skupinu zhroucených států, pro niž je charakteristická nejvyšší míra zhroucení, a zkoumá přístup mezinárodního společenství reprezentovaného OSN k těmto nejvíce zhrouceným státům. Přístup, který OSN ke zhrouceným státům nejčastěji volí (Koops – MacQueen – Tardy – Williams 2015: 2), je vysílání peacekeepingových misí. Primárním cílem disertační práce je kriticky zhodnotit peacekeeping a na konkrétním případě zhodnotit činnost peacekeepingové mise, identifikovat na jedné straně možnosti, kterých je možné

¹ Index zhroucených států rozlišuje i další kategorie států, např. *sustainable* (udržitelné), *stable* (stabilní) apod., ty ovšem nejsou předmětem výzkumu disertační práce.

v daném zhrouceném státě během peacekeepingové mise dosáhnout a na druhé straně meze, jimž OSN musí během své činnosti ve zhrouceném státě čelit.

Hodnocení peacekeepingové mise vychází z porovnání situace ve zhrouceném státě bezprostředně před zahájením peacekeepingové mise se situací v dané zemi po uplynutí pěti let, během nichž probíhala v přijímacím státě mise OSN. Tento časový horizont považují přímí účastníci peacekeepingových misí (např. Munson 2015) jako nejkratší možnou délku mandátu OSN pro posouzení skutečných výsledků mise v hostitelském státě. Při komparaci situace *ex ante* a *ex post* je pozornost soustředěna do třech prioritních dimenzí: politicko-bezpečnostní, sociální a hospodářské. Evaluaci výsledků činnosti peacekeepingové mise OSN analogicky provádím s využitím Indexu zhroucených států.

Hlavní výzkumnou otázkou, kterou si disertační práce klade, je zhodnocení principiálního nastavení peacekeepingových misí vysílaných OSN, tzn. zda nástroje a postupy implementované při zasahování OSN ve státech vyznačujících se nejvyšší mírou zhroucení, přinášejí zlepšení situace v politicko-bezpečnostní, sociální a hospodářské dimenzi daného zhrouceného státu.

V návaznosti na zvolený cíl práce a hlavní výzkumnou otázku si autor položil také dílčí výzkumné otázky:

1. Existuje teoretický koncept, který se soustředí výlučně na skupinu nejvíce zhroucených států?
2. Je podpora a spolupráce s ústřední vládou přijímacího státu peacekeepingové mise v nejvíce zhroucených státech přínosná pro dosažení stanovených cílů?

Od položených výzkumných otázek se odvíjí struktura disertační práce. Kapitola Taxonomie slabé státnosti analyzuje jednotlivé koncepty zhroucených států, které se v mezinárodních vztazích postupně etablovaly od konce 60. let minulého století a kategorizuje je do dvou základních skupin:

1. teoretické koncepty, které se nebyly detailně rozpracovány nebo pokrývají širší okruh problémů zhroucených států (*developmental state, third world state, postcolonial-state, quasi state*)
2. a koncepty zhroucených států, které byly podrobněji zkoumány a rozvinuty do komplexnějších modelů (*soft state, fragile state*).

Do skupiny rozvinutějších modelů zhroucených států spadá i koncept *failed state*, který tvoří teoretický rámec disertační práce, a proto je zpracován jako samostatná podkapitola.

Pro potřeby identifikace zhroucených států, které vykazují nejvyšší míru zhroucení, je nezbytné analyzovat, zda a jakým způsobem je možné měřit míru zhroucení státu. Kapitola 3, Kvantifikace slabé státnosti, nabízí přehled klíčových ukazatelů postihujících míru zhroucení státu a snaží se ze stávajících kvantifikátorů zvolit ten, který je pro výzkum nejvhodnější. Pro účely disertační práce byl ze zkoumaných ukazatelů zvolen Index zhroucených států, protože je veřejně dostupný (na rozdíl od jiných kvantifikátorů, např. ukazatele WB), každoročně publikovaný organizací FFP v časopise *Foreign Policy*, a má všeobecné zaměření, které postihuje všechny relevantní oblasti lidské společnosti. V rámci této kapitoly jsou předmětem analýzy také ostatní ukazatele míry zhroucení státu, které vypracovávají další klíčoví aktéři angažující se v problematice zhroucených států, např. *State Failure Task Force*, *Polity 5 Project*, LICUS (*Low Income Countries Under Stress*) a WGI (*Worldwide Governance Indicators*).

Kapitola 4, Přístupy ke zhrouceným státům, vychází z modifikovaného modelu Louise Andersenové (2005), která sleduje vztah jednotlivých přístupů mezinárodního společenství ke dvěma parametrům – suverenitě zhrouceného státu a uplatňování liberálních principů při angažování ve zhroucených státech. Výstupem toho modelu jsou čtyři obecné typy přístupů: peacekeeping, liberální imperialismus, realismus a kritické teorie. V návaznosti na cíl a hlavní výzkumnou otázku práce se autor nejhluběji věnuje peacekeepingu, především

proto, že peacekeeping dlouhodobě představuje *de facto* jediný nástroj aplikovaný mezinárodním společenstvím při zasahování ve zhrouceném státě, pokud se už k takovému kroku rozhodne. Kapitola 4 analyzuje i zbývající přístupy ke zhrouceným státům, které z modifikovaného modelu vystupují jako samostatné a koherentní přístupy, a podrobuje je kritické reflexi.

Empirickou část disertační práce tvoří jednopřípadová studie, která využívá teoretických poznatků kapitol 2, 3 a 4 a aplikuje je při zkoumání peacekeepingové mise OSN v Jižním Súdánu. Pro nalezení odpovědi na hlavní výzkumnou otázku je nezbytné analyzovat situaci v Jihosúdánské republice² bezprostředně před vysláním mise OSN, a to ve třech klíčových dimenzích, politicko-bezpečnostní, sociální a hospodářské, které se snaží postihnout všechny oblasti lidské společnosti relevantní pro výzkum (kapitola 5). Při analýze si všímá jednak hlavních kvantifikovatelných ukazatelů typických pro danou dimenzi (např. míra nezaměstnanosti, výše HDP na osobu) a jednak jevů, které sice nelze postihnout číselně, nicméně jejich vývoj lze v čase sledovat (např. existence institucí, právního rámce apod.).

V návaznosti na primární cíl práce se kapitola 6 soustředí na konkrétní činnost peacekeepingové mise v Jižním Súdánu, pozornost je věnována zejména opatřením a prostředkům, které pracovníci mise v Jižním Súdánu implementují pro dosažení cílů stanovených jak mandátem mise OSN, tak Rozvojovým plánem pro Jižní Súdán. Kapitola 6 se představuje možnosti, kterých je možné peacekeepingovou misí v zemi dosáhnout a současně identifikovat hlavní limity, se kterými se mise OSN v tomto konkrétním případě musela vypořádávat. Analogicky jako v kapitole 5 probíhá analýza ve třech zkoumaných dimenzích, politicko-bezpečnostní, sociální a hospodářské. Zvláštní pozornost je přitom věnována roli ústřední vlády Jižního Súdánu jako rovnocenného aktéra zapojeného do procesu rekonstrukce země, přičemž předmětem zkoumání je způsob a ochota spolupráce vlády hostitelské země s peacekeepingovou misí. Závěrečná evaluace peacekeepingové mise (kapitola 7) pak hodnotí vývoj

² Označení Jižní Súdán je synonymem pro Jihosúdánskou republiku, zatímco pojem jižní Súdán se týká jižní části bývalého Súdánu, který zanikl v roce 2011.

v Jižním Súdánu ve zkoumaných dimenzích v průběhu zvoleného časového horizontu. Ke zhodnocení celkového vývoje využívá práce také Indexu zhroucených států, jehož dílčí indikátory člení organizace *Fund for Peace* do tří skupin (politické, sociální a ekonomické), přičemž analogické rozdělení (politicko-bezpečnostní, sociální a hospodářské) zvolil autor při komparaci sledovaných dimenzí.

Disertační práce používá termíny popisující zhroucené státy výhradně v jejich anglickém znění. K tomuto postupu autor přistoupil, protože v drtivé většině analyzovaných konceptů neexistují v českém jazyce dostatečně přesné překlady. Problematikou zhroucených států se v českém prostředí zabývá pouze velmi omezený okruh badatelů (Waisová (2007); Bureš (2008); Šmíd – Vaďura (2009); Piknerová (2009, 2012); Přikryl (2011); Riegel (2013)) a nebyl vytvořen pojmový aparát v českém jazyce, který by umožňoval zohlednit všechny aspekty zhroucených států.

Dílčí výsledky disertační práce byly prezentovány na 7. mezinárodním symposiu Zahraniční politiky ČR konaném ve dnech 23.–24. září 2015 v rámci projektu GAČR (13–30724S) Možnosti a meze českého zahraničněpolitického aktivismu. Některé části disertační práce byly publikovány formou odborných článků, jmenovitě taxonomie a kvantifikace zhroucených států (kapitoly 2 a 3) v článku *Failed States – Case Study of Yemen* (Přikryl 2011). Do recenzního řízení byl v září 2017 přijat článek *Why Peacekeeping in South Sudan Failed*, který shrnuje výsledky výzkumu empirické části práce (kapitola 7).

Problematika zhroucených států jako faktoru mezinárodních vztahů představuje velmi široké výzkumné pole, ať už z hlediska předmětu výzkumu, teoretické perspektivy, kterou autor na zhroucené státy nahlíží, tak z hlediska metodologického či epistemologického. Slabé entity, které vykazují určitou míru zhroucení, tvoří nezanedbatelnou část světa, co do jejich množství i počtu obyvatel, který v nich žije. Zhroucené státy tak vystupují jako faktor mezinárodních vztahů v několika dimenzích: bezpečnostní, socio-ekonomické, politické nebo kulturní. Nicméně na rozsahu daném disertační prací by nebylo

možné v dostatečné hloubce a šířce pojednat o všech aspektech, které zhroucené státy představují pro mezinárodní vztahy. Autor se tedy soustředí výhradně na analýzu přístupu mezinárodního společenství, reprezentovaného OSN, ke zhrouceným státům.

1. Teoreticko-metodologická východiska

Při zpracování disertační práce „Zhroucené státy jako faktor mezinárodních vztahů – Možnosti a meze peacekeepingové mise v Jižním Súdánu“ autor využívá kvalitativní metodologie výzkumu. Ke zkoumané sociální realitě autor zvolil přístup interpretativní a pro objasnění některých kauzálních vztahů také přístup vysvětlující (Hendl 2008: 102–115). V teoretické části zachycuje práce stav dosaženého poznání v problematice zhroucených států v oblasti taxonomie, kvantifikace a přístupu mezinárodního společenství ke zhrouceným státům. Empirickou část, kterou tvoří kvalitativní jednopřípadová studie, lze považovat na jedné straně za evaluační, kdy primárním cílem je hodnocení nástrojů a postupů implementovaných OSN v rámci peacekeepingové mise v Jižním Súdánu, na druhé straně i instrumentální, protože případ peacekeepingové mise v Jižním Súdánu vystupuje především jako prostředek pro konkrétní cíl a tak představuje užitečný nástroj pro další práci se závěry získané výzkumem (Kořan 2008: 29–61). Pokud jde o rozlišení mezi strukturalismem a individualismem, epistemologicky klade jednopřípadová studie důraz na strukturalistickou perspektivu, z hlediska ontologie je rovněž strukturalistická, kdy chování, zájmy či identity jednotlivých aktérů jsou dány strukturou. Vlastní sběr dat a jejich následná interpretace se soustředí na konkrétní aktéry zapojené do procesu obnovy země jak na úrovni státní, tak zejména na úrovni substátní (Van Evera 1997: 56; 89–90)

Sběr a analýza dat probíhala dlouhodobě a systematicky, přičemž jejich relevantnost byla posuzována v návaznosti na primární cíl a zvolené výzkumné otázky. Práce čerpá ve velké míře z primárních zdrojů, protože předmětem výzkumu jsou relativně nedávné události a není k dispozici dostatečné množství relevantních sekundárních zdrojů. Vzhledem k aktuálnosti zkoumaných jevů jsou významným zdrojem informací data dostupná na internetu. Jedná se především o zvláštní zprávy generálního tajemníka OSN, rezoluce Rady bezpečnosti OSN, akční plány mezinárodních organizací, výstupy mezinárodních konferencí nebo texty mírových dohod. V neposlední řadě jsou cenným zdrojem dat také statistiky, jak jihosúdánské, tak obzvláště mezinárodní, protože eskalace napětí

v zemi výrazným způsobem omezila činnost místních úřadů. Práce se odkazuje na značné množství odborných článků z recenzovaných časopisů a monografií, je tomu tak především u teoretických kapitol 2, 3 a 4. Autor využívá i některých světových masových medií, ovšem ve velmi omezené míře, zejména za účelem „dokreslení“ situace než jako plnohodnotné zdroje dat. Nemalým přínosem jsou také poznatky získané formou osobního rozhovoru s Christopherem Tabanem, styčným pracovníkem peacekeepingové mise OSN v Jižním Súdánu, ke kterému došlo v New Yorku v sídle ředitelství OSN dne 23. června 2017.

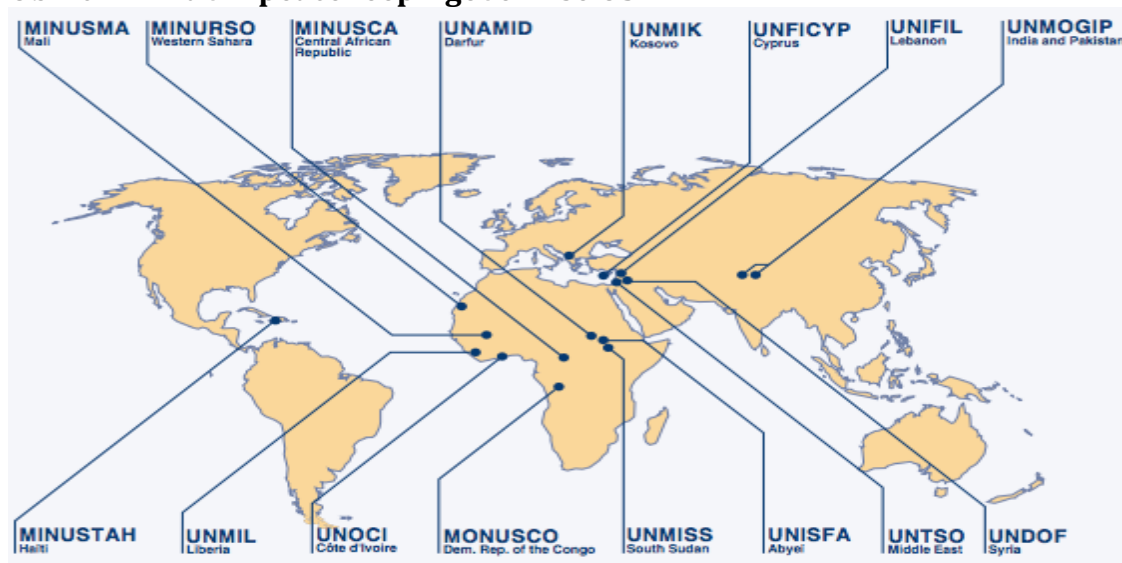
Pro potřeby disertační práce, resp. pro operacionalizaci tématu, bylo nezbytné specifikovat několik pojmových definic, s nimiž je v textu hojně operováno. Stěžejním termínem, který prostupuje napříč celou prací, je bezpochyby označení *failed state*. V mezinárodních vztazích neexistuje jednotná a všeobecně přijímaná definice termínu *failed state*, ale autor se ztotožňuje s interpretací I. W. Zartmana (1995: 5): „základní funkce státu již nejsou vykonávány“. I když je tato definice ve srovnání s ostatními velmi stručná (cf. Rotberg 2002b; Crisis State Research Centre 2006), vystihuje základní podstatu zhroucených států. Pro vlastní výzkum je pak klíčové označení skupiny *Very High Alert*, kterým rozumím zhroucené státy [...] „vykazující velmi vysokou míru zhroucení, která na základě měření Indexu zhroucených států dosahuje alespoň hodnoty 110 a více“ (FFP 2017b).

Peacekeepingovou misi OSN v Jižním Súdánu lze co by předmět výzkumu považovat „za dostatečně ohraničený aspekt historické epizody“ (Drulák 2008: 32), z hlediska časového, kdy je výchozím bodem vznik mandátu peacekeepingové mise a konečným pak okamžik po 5 letech (ve shodě s doporučením Roberta Munsona, pracovníka mise UNMISS) od zahájení mise v přijímacím státě. Stejně tak i z hlediska tematického, protože peacekeeping lze chápat jako ucelený soubor principů, postupů a nástrojů realizovaných určitým aktérem, v tomto i naprosté většině případů OSN, v daném čase a místě, jejichž cílem [...] „je pomoc zemím při náročné cestě od války k míru“ (UNP 2017).

Disertační práce zkoumá peacekeepingovou misi OSN v Jižním Súdánu, která jediná odpovídá pěti podmínkám, které si autor pro výzkum případové studie stanovil: tři si všímají časového hlediska peacekeepingových misí a dvě pak charakteru entity, která mírovou misi OSN přijímá. Jedno z těchto podmínek implicitně vyplývá ze zvoleného ukazatele míry zhroucení.

Od doby založení OSN v roce 1945 proběhlo nebo stále probíhá celkem 69 peacekeepingových misí OSN (Koops – Tardy – MacQueen – Williams 2015: 2). Autor však provedl první krok ke zúžení výběru v souladu s první podmínkou výzkumu, kterou jsou výlučně aktivní peacekeepingové mise OSN. Zbyly tedy pouze ty peacekeepingové mise OSN, které byly v minulosti zahájeny a k okamžiku ukončení sběru a interpretace dat (konec roku 2016) nebyl jejich mandát ukončen. V současné době probíhá ve světě celkem 16 aktivních peacekeepingových operací OSN – viz Obr. č. 1. Bližší analýzou zjistíme, že z hlediska délky trvání jednotlivých misí OSN se jedná o poměrně heterogenní skupinu, kdy mandát UNTSO (*United Nations Truce Supervision Organization*), nejstarší aktivní mise OSN, sahá až do roku 1948, zatímco nejmladší mírová mise OSN, MINUSCA (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Central African Republic*), odstartovala ve Středoafričské republice před necelými čtyřmi roky v dubnu 2014.

Obr. č. 1: Aktivní peacekeepingové mise OSN

Zdroj: UNDPKO (2017)

Druhou omezující podmínkou pro výběr referenční skupiny peacekeepingových operací je doba získání mandátu OSN. Práce zkoumá pouze aktivní peacekeepingové mise vyslané OSN po roce 2001. Teroristické útoky v USA z 11. září 2001 totiž představují významný milník nejen v mezinárodních vztazích a mezinárodní bezpečnosti, ale také v problematice zhroucených států, kdy tyto entity začaly být vnímány jako globální hrozba a dostávají se tak do popředí zájmu světových politiků, akademiků a dalších aktérů mezinárodních vztahů. V anglosaských a skandinávských zemích vznikají nová výzkumná centra a formují se expertní skupiny, které si kladou za cíl [...] *„lépe porozumět povaze zhroucených států, posílit ty, které stojí na okraji propasti, a obnovit funkčnost zhroucených států“* (Rotberg 2004: 1). Tab. č. 1 znázorňuje devět aktivních peacekeepingových misí zahájených OSN po roce 2001.

Tab. č. 1: Aktivní peacekeepingové mise po roce 2001

Název mise	Stát	Začátek
UNMIL	Libérie	2003
UNOCI	Pobřeží slonoviny	2004
MINUSTAH	Haiti	2004
UNAMID	Dárfúr	2007
MONUSCO	DRK	2010
UNISFA	Abyei	2011
UNMISS	Jižní Súdán	2011
MINUSMA	Mali	2013
MINUSCA	Středoafriická republika	2014

Zdroj: autor podle UNDPKO (2017)

Třetí podmínka se týká délky trvání peacekeepingových misí OSN. Abychom byli schopni hodnotit výsledky činnosti OSN, je zcela nezbytné, aby mírová operace v přijímacím státě určitou dobu probíhala. *„Mírové operace chtějí čas [...] nejméně 5 let [...] OSN si je toho vědoma teoreticky, nicméně Rada Bezpečnosti se tím neřídí prakticky.“* (Munson 2015: 53). Minimální délka trvání peacekeepingových misí byla ve shodě s doporučeními Roberta Munsona,

příslušníka vojenských složek OSN v Jižním Súdánu, stanovena na pět let. Důvodem zavedení tohoto omezení je také eliminace případů, kdy byly mise OSN z nejrůznějších důvodů předčasně ukončeny (např. mandát UNSMIS v Sýrii byl po třech měsících kvůli eskalaci napětí odvolán) nebo splnily svůj cíl (např. uspořádání voleb, referenda). V Tab. č. 2 jsou uvedeny aktivní peacekeepingové mise OSN zahájené po roce 2001, jejichž délka trvání přesahuje 5 let.

Tab. č. 2: Aktivní peacekeepingové mise po roce 2001 delší než 5 let

Název mise	Stát	Začátek
UNMIL	Libérie	2003
UNOCI	Pobřeží slonoviny	2004
MINUSTAH	Haiti	2004
UNAMID	Dárfúr	2007
MONUSCO	DRK	2010
UNISFA	Abyei	2011
UNMISS	Jižní Súdán	2011

Zdroj: autor podle UNDPKO (2017)

Čtvrté omezení vyplývá přímo z Indexu zhroucených států jako prostředku zvoleného pro měření míry zhroucení státu. Tento kvantifikátor hodnotí pouze suverénní státy, které jsou aktivními členy OSN. Předmětem zkoumání tedy nemohou být peacekeepingové mise v entitách, které mezinárodní společenství neuznalo (např. mírová mise OSN v Západní Sahaře) nebo mise vyslané OSN do oblastí, které jsou integrální součástí jiného svrchovaného státu, případně několika států současně. Uplatněním této podmínky se sníží počet potenciálních peacekeepingových operací na sedm (viz Tab. č. 3), protože výsledky činnosti mírových misí OSN v provincii Dárfúr a Abyei, jež se obě nachází na území bývalého Súdánu, nelze hodnotit daným ukazatelem míry zhroucení.

Tab. č. 3: Aktivní peacekeepingové mise OSN v suverénních státech

Akronym	Stát	Začátek
UNMIL	Libérie	2003
UNOCI	Pobřeží slonoviny	2004
MINUSTAH	Haiti	2004
MONUSCO	DRK	2010
UNMISS	Jižní Súdán	2011

Zdroj: autor podle UNDPKO (2017)

Poslední podmínka omezující výzkum se týká typu státu, v němž peacekeepingová mise probíhá. V návaznosti na primární cíl disertační práce (s. 7), jsou předmětem zkoumání pouze peacekeepingové operace ve státech vykazující nejvyšší míru zhroucení, tedy státy klasifikované Indexem zhroucených států jako *Very High Alert*. Analýzou Indexu zhroucených států v jednotlivých letech (2005–2016) zjistíme, že z pěti potenciálních peacekeepingových operací OSN splňuje stanovené kritérium pouze Jižní Súdán, který byl v každém roce od získání mandátu OSN (i od vzniku nezávislého státu) zařazen do sledované skupiny *Very High Alert* (viz Tab. č. 4)³.

Tab. č. 4: Skupina zhroucených států „*Very High Alert*“

Rok	2016	2015	2014	2013	2012
<i>Very high alert</i>	J. Súdán	Somálsko	J. Súdán	J. Súdán	Somálsko
	Somálsko	J. Súdán	Somálsko	Somálsko	DRK
	SAR	SAR	SAR	SAR	Súdán
	Jemen	Jemen	Súdán	DRK	J. Súdán
	Sýrie	Súdán		Súdán	
	Súdán	Sýrie Čad DRK			

Zdroj: autor podle FFP (2005–2016)

³ Úplný přehled zhroucených států ve skupině *Very High Alert* viz Přílohy

2. Taxonomie slabé státnosti

V literatuře zabývající se problematikou zhroucených států můžeme narazit na celou řadu pojmů, které se do jisté míry významově překrývají a mohou způsobovat terminologické zmatky. Při bližším zkoumání zjistíme, že termíny, kterými se obecně označují státy neschopné plnit základní funkce státu, se v odborné literatuře etablovaly dvojím způsobem: chronologicky, nebo častěji, jako výsledek autorovy osobní volby.

Nesjednocený diskurz v taxonomii má za následek situaci, za které jednotliví odborníci zabývající se problematikou slabých států přicházejí na jedné straně se zcela novými označeními tohoto fenoménu, nebo na straně druhé operují s různými variacemi již existujících termínů. Primární snahou autorů (Clapham 1985; Jackson – Rosberg 1982; Rotberg 2002a; Sørensen 2005; Buzan 2007, Patrick 2007, 2011 apod.) bylo teoretické ukotvení konceptu, tedy termíny popisující zhroucení státnosti podrobněji definovat a celý koncept co nejvíce zpřesnit, aby označení adekvátně reflektovalo realitu zhroucených států.

V terminologii zhroucených států bylo využíváno gramatických jevů a aspektů jazyka, zejména slovesných vidů. Primárním jazykovým zdrojem se stala angličtina, protože většina relevantních aktérů je z anglicky hovořícího prostředí. V popisu zhroucené státnosti se proto objevily termíny, které implicitně poukazovaly na dynamiku situace ve zkoumaném státě (např. odvozením pojmu *failing state*, resp. *collapsing state* od *failed state*, resp. *collapsed state* byla snaha zdůraznit měnící se stav v konkrétním státě). Dalším přístupem bylo zachytit míru intenzity zhroucení, což dalo vzniknout pojmům jako *failed state* nebo *collapsed state*, přičemž termín *failed state* popisuje menší rozsah nebo intenzitu zhroucení státu ve srovnání s pojmem *collapsed state*, který označuje extrémní situaci, tedy stav naprostého zhroucení státu.

Navzdory mnohaletému úsilí výzkumníků po celém světě se taxonomii slabých států nepodařilo sjednotit (nebo ji alespoň zpřehlednit) a heterogenita v názvosloví nadále způsobuje nemalé problémy. Terminologická nejednotnost

ztěžuje vzájemnou komparaci zavedených termínů, v krajním případě může nastat i situace, kdy si pojmy po sémantické stránce protiřečí (např. termín *quasi state* v pojetí různých autorů naprosto odlišně přistupuje k vnitřní a vnější suverenitě státu).

Z dosavadního terminologického vývoje slabé státnosti je pravděpodobné, že i v budoucnosti bude podobný trend nadále pokračovat, což lze demonstrovat rozhodnutí nevládní organizace *Fund for Peace*, jednoho z klíčových aktérů v dané oblasti z roku 2014 (FFP 2014). Tím byl dříve užívaný termín *failed state* nahrazen v činnosti této organizace již dříve etablovaným pojmem *fragile state*, aniž by došlo k sebemenšímu skutečnému významovému posunu.

Nejednotná taxonomie zhroucené státnosti je spojena i s tím, že i jednotlivé definice zhroucených států nabývají různých podob. Různé definice se od sebe vzájemně odlišují nejen svou délkou, ale také důrazem na jednotlivé aspekty slabé státnosti. Definice mohou být tedy velmi krátké a obecné a nepřesahující svou délkou obvykle rozvité souvětí (např. Zartman 1995; Ignatieff 2002), nebo naopak dlouhé a detailní, kdy mívají formu seznamu určitých kritérií (např. CSRC 2002). Některé definice se soustředí více na dimenzi socioekonomickou (např. WB 2017, OECD 2016 apod.), jiné kladou větší důraz na dimenzi politickou a bezpečnostní (např. FFP 2017c). V neposlední řadě Stewart a Brown (2009: 1) neopomínají podotknout, že [...] „*se do definic a volby kritérií mohou skrytě promítat i politické motivy autorů*“.

Podoba definic může být také upravena tak, aby co nejlépe reflektovala vnitropolitickou situaci v konkrétním státě. Existují např. zhroucené státy, kterým se na svém teritoriu nedaří omezit činnost extrémistických skupin, nicméně jsou relativně úspěšné v jiných oblastech, např. při zajišťování zdravotní péče (Torres – Anderson 2007: 6). Definice zhrouceného státu pak akcentuje problematické dimenze.

Průnikem všech definic zhroucených států je výkonnost státu. Drtivá většina výzkumníků (Myrdal 1968; Clapham 1985; Zartman 1995; Rotberg 2004;

Sørensen 2005; Buzan 2007 apod.), mezinárodních organizací (OECD 2016; WB 2017 apod.) a ostatních aktérů (FFP 2017a; USAID 2017; DFID 2005 apod.) se shodují v názoru, že stát by měl hrát ústřední roli při zajišťování nezbytných statků jako je bezpečnost, vzdělání, zdravotní péče nebo infrastruktura. Navzdory této obecné shodě o funkcích státu neexistuje jednoznačná shoda na tom, ve kterém okamžiku stát přestává některé ze svých funkcí plnit.

Taxonomie slabé státnosti se liší v neposlední řadě také geograficky podle země, kde vznikla a kde je nejčastěji používána. V USA byly v 90. letech minulého století hojně používány poměrně expresivní termíny jako kolaps nebo zhroucení státu (*collapse, failure*) pro země typu Somálsko, Bosna a Hercegovina, Libérie nebo Afghánistán (Hannan – Besada 2007: 1), tudíž označení *failed state* zde rychle zakořenilo. Do všeobecného povědomí veřejnosti se pojem dostal v souvislosti s teroristickými útoky 11. září 2001, kdy byly státy, z nichž teroristé pocházeli, označeny jako *failed*.

Většina odborníků a výzkumných institucí působících v Evropě se naopak snažila používání označení *failed state* vyhnout a volila odlišnou terminologii. Např. u Sørensen (2005) se setkáme s termínem *postcolonial state*, Saikal (2000) ztotožňuje státy potýkající se se slabou státností s pojmem *disrupted state*, Clapham (1985) operuje s pojmem *fragile state* nebo *third world state* apod. Odlišný názor zastává Riegel (2010: 60), který ve svém příspěvku Terminologie kvazistátů naopak tvrdí: „Již na konci 90. let 20. století s termínem [*failed state*] často pracují M. Nicholson z University of Sussex, J. H. Spanger z Peace Research Institute a především Sørensen z university v Aarhus, který je jedním z autorů kladoucích již v této době značný důraz na odlišení pojmů *fragile* a *failed state*.“ Je to pravděpodobně dáno tím, že rozdíly v taxonomii slabé státnosti mezi autory z USA a Evropy se s postupující vzájemnou propojeností vytrácí. Autoři působící v rozvojovém světě se pak označení *failed state* vyhýbají cíleně a usilovně s odůvodněním, že „by mohlo připomínat sebenaplňující se proroctví a normativní síla označení by se neměla podceňovat“ (Perera 2015: 2).

Předmětem následující analýzy jsou termíny v anglickém jazyce, jelikož se v českém prostředí touto úzce specializovanou problematikou zabývá poměrně malý počet výzkumníků. (Waisová et. al 2007; Šmíd – Vaďura 2009; Piknerová 2009, 2012; Rieger 2010, 2013; Remešová 2014;) Proto až na několik málo výjimek (zhroucený stát, selhávající stát, slabý stát) nebyly v češtině vytvořeny pojmy, které by přesně odpovídaly běžně užívaným anglickým pojmům. Druhým důvodem pro analýzu termínů v angličtině je skutečnost, že naprostá většina primárních i sekundárních zdrojů týkajících se slabé státnosti je zahraniční provenience.

Předmětem analýzy není úplná etymologie jednotlivých termínů zhroucených států. U některých pojmů, např. *pseudo-state* bychom mohli chybně interpretovat jejich konotaci. Výraz *pseudo* vznikl odvozením od slova „*pseudos*“, které je řeckého původu a v překladu znamená „lež“, nicméně postupnou integrací do dalších jazyků ztratil svůj jednoznačně negativní nádech a dnes je používán spíše v neutrálním významu.

Cílem analýzy není poskytnout taxativní výčet pojmů s jejich definicemi, ale spíše nastínit základní předpoklady klíčových modelů, objasnit principy jejich fungování, poukázat na atributy, které mají koncepty společné nebo kterými se od sebe odlišují, případně je zasadit do kontextu, ve kterém vznikaly. Pozornost je věnována také kritickému hodnocení vybraných konceptů, disertační práce si všímá, jak byly přijaty ostatními výzkumníky, případně, jak ovlivnily další vývoj stavu poznání.

2.1. Taxonomie zhroucených států nerozvinutá do komplexních modelů

2.1.1. Third world state

V polovině 80. let minulého století se objevuje v odborném diskurzu zhroucených států pojem *third world state*. Základní parametry a principy fungování států z pohledu tohoto konceptu analyzoval významný britský afrikanista a teoretik MV Christopher Clapham v díle *Third World Politics – An Introduction* (viz Tab. č. 4). Jak již z názvu napovídá, svou pozornost obrací na tzv. státy třetího světa, především pak na africký kontinent.

Třetím světem rozumí Christopher Clapham (1985: 2) státy nacházející se na americkém kontinentě jižně od USA, všechny africké a asijské státy kromě (zemí) bývalého Sovětského svazu, Číny a Japonska a v neposlední řadě také ostrovy v Oceánii vyjma Austrálie a Nového Zélandu. Až na několik málo výjimek (Izrael, Jižní Afrika) se neliší od původního Sauvyho pojetí třetího světa z roku 1952 (srov. Wolf-Philips 1987; Udombana 2000: 754–755).

Tab. č. 5: Koncept *third world state*

krize identity
neopatrimonialismus
nepotismus
klientelismus
korupce: vztah patron – klient
princip solidarity

Zdroj: autor

Základní myšlenkou Claphamova konceptu *third world state* je kombinace moci a zranitelnosti státu (*fragility*), kterou se zhroucené státy od ostatních odlišují. Z tohoto předpokladu pak Clapham logickými implikacemi přichází k dalším atributům, které jsou pro *third world state* charakteristické, především [...] „zajištění blahobytu vlastní před potřebami státu jako celku: vzděláním,

zdravotnictvím a sociálními službami“ (Clapham 1985: 40). Primárním zájmem takového státu není tedy ekonomický rozvoj státu samého.

V Pojetí modelu *third world state* je ústředním zájmem všech aktérů uvnitř společnosti získání kontroly nad státem. Stát pro ně představuje zdroj moci a bohatství, ale také prostředek obrany, ať už před hrozbou zevnitř či zvenčí (ibidem). Moc, jež má uvnitř státu pevně danou hierarchickou strukturu, je nakonec soustředěna do rukou úzké skupiny lidí. Vládnoucí skupinou (klikou) se nejčastěji stávají přední představitelé nejúspěšnější politické strany ve státě. Samotné vedení státu je téměř výlučně svěřováno vůdci, nezřídka se jedná o charismatickou osobu, jež umně využila situaci k získání absolutní moci.

Nově vznikající státní útvary byly v pojetí konceptu *third world state* založeny podle evropského vzoru a na principů moderního státu „*Stát je napřed, v čase i místě, v němž se nachází.*“ (Pool – Tardoff 1981: 171). Ve většině případů však došlo jen k mechanickému převzetí struktury státu a jeho institucí tak, jak byly násilně vytvořeny za koloniální éry. Ve skutečnosti je společnost ovlivněná koloniální minulostí stále ovládána zakořeněnými a v reálném životě upřednostňovanými předkoloniálními praktikami (např. princip solidarity v etnickém smyslu, animismus apod.). Ve zhroutených státech se tedy střetávají zcela nekompatibilní přístupy k vládnutí, které postupně vedou k nefunkčnosti a zhroutení nově vzniklého státu.

Hlavní příčina slabé státnosti zemí třetího světa podle Claphama (Clapham 1985: 43) je spatřována v nedostatečné shodě o společných hodnotách a cílech ve společnosti, která bývá vymezena nejjednodušeji a nejčastěji formou ústavy, [...] „*stát musí překonat svou krizi identity, aby překročil práh pokroku.*“ (Young 1982: 162) Neexistence jednotné hodnotové základny má dalekosáhlé důsledky, které se promítají do všech oblastí fungování státu.

Nejvýraznějším projevem zranitelnosti státu je ztráta legitimacy vlády v očích jeho občanů. Obyvatelstvo nemá důvěru ve státem organizovaný institucionální

aparát, který alespoň formálně odpovídá za řízení státu. Stejně tak i vláda ve vztahu k vlastnímu obyvatelstvu pociťuje určitou nejistotu, kterou si kompenzuje tím, že opírá svou moc o ozbrojené složky státu (Clapham 1985). Ve státech, které vznikaly na pozůstatcích koloniálních říší, k takovému pohledu na státní instituce napomáhají i zděděné reminiscence vůči pojmově přetrvávajícím státním institucím.

Pro státy vyznačující se slabou státností jsou dále typické neopatrimonialistické rysy chování, drtivě většině případů jde o dědictví po předchozích generacích. Tyto rysy neodmyslitelně přispívají ve státech třetího světa k oslabování funkčnosti státu. Christopher Clapham se, podobně jako jiní odborníci (Graf 1994; Young 1982; Manor 1991 apod.), domnívá, že nejednoznačné oddělení soukromého a veřejného sektoru, což je samotnou podstatou patrimonialismu, vyvolává korupční tlaky. *„V tomto smyslu se jedná především o sektor veřejný, který je tím „problémem“, mnohem více než soukromý a to zejména proto, že stát nikdy nedospěl do stádia úplné veřejné entity oproštěné od osobních zájmů jeho představitelů“* (Clapham 1985: 45).

Splývání veřejného a soukromého sektoru vede k šíření korupce, která je vnímána občany zhrouceného státu jako legitimní nástroj k dosažení jejich čistě osobních cílů využitím prostředků státu. V systému, který konsolidují rodinné a klanové vazby, jsou oficiální pozice obsazovány podle příbuzenského klíče (nepotismus) nebo na základě příslibu loajality (klientelismus). Všudypřítomný nepotismus a klientelismus v zemích třetího světa navazuje na vztahy vzniklé v koloniální minulosti, jmenovitě pán-vazal, resp. patron-klient (Clapham 1985: 54–60), a má za následek jejich přetrvávání i po získání nezávislosti.

Společnost zůstává vnitřně i společensky rozdělená. *„Existují zdi, které rozdělují společnost na ty, kteří mají a ty, kteří nemají, mezi těmi, kteří vládou a těmi, kteří trpí. Existují zdi, které vyčleňují celé skupiny ze společnosti“* (Udombana 2000: 753–754). Jednotlivci disponující politickou mocí upřednostňují svůj osobní prospěch před zájmem společnosti. Funkce ve státním aparátu jsou vykonávány převážně formálně, pro jejich nositele jsou klíčové zejména z pohledu jejich

společenského statusu. Takto uměle vytvořené elity často pocítují, že úrovni jejich postavení neodpovídá jeho ohodnocení penězi či jinými materiálními požitky (přístup k luxusnímu zboží, západnímu vzdělání atp.) a korupci vnímají jako cestu, kterou se postrádaných statků domohou.

Ve státech třetího světa je také hluboce zakořeněný princip vzájemné solidarity mezi příslušníky širší rodiny, klanu či kmene, živnou půdou pro rozvíjení nejrůznějších forem korupčního jednání. Zdálo by se, že závazek vzájemné pomoci by měl obyvatelstvo sbližovat, nicméně opak je pravdou. Společnost se postupně štěpí na úzce vymezené vlivové skupiny podle etnických, náboženských nebo jazykových kritérií. Příslušnost ke konkrétnímu uskupení se následně projevuje i v možnosti přístupu ke statkům [v místech] *„kde existují tak markantní rozdíly a nedůvěra, je velmi složité vybudovat pocit sounáležitosti, který je základem zdravého státu“* (Young 1982: 162). Korupční jednání se tak stává inherentní součástí systému.

V pojetí konceptu *third world state* se korupce považuje za obzvláště nebezpečnou pro budování a upevňování státnosti. Jednotnou národní identitu narušuje korupce nejen tím, že se od sebe materiálně vzdaluje jednotlivé skupiny uvnitř společnosti. Především v prostředí, pro něž jsou charakteristické rysy nepotismu a klientelismu, se korupce může stát prostředkem politické exkluze různých etnických, náboženských nebo jazykových skupin. Snadno tak zakořeňují křivdy, které je obtížné odstranit i po několika staletích.

Využívání teoretických východisek konceptu *third world state* můžeme identifikovat i v dnešním diskurzu slabé státnosti, především v rámci rozvojových studií. Christopher Clapham rozvíjel svůj koncept i v pozdějších pracích (Clapham 1996, 2007, 2017), navázala na něj i celá řada dalších autorů (Reno 1999; Thompson 2004; Kabia 2009 apod.), především pak dánský politolog Georg Sørensen, který formuloval vlastní koncept *post-colonial state* (srov. Sørensen 2005). Clapham vychází z přesvědčení, že nelze přenést západní model státu založený na demokratických hodnotách, liberalismu a individualismu, protože [...] *„společnosti mají odlišné hodnoty, celkově se liší*

povahou hospodářství a svým historickým vývojem“ (Clapham 1985: 47). Toto přesvědčení tvoří základ konceptu *third world state*.

2.1.2. Developmental state

Studiu konceptu *soft state* se nevěnovali pouze Myrdalovi současníci. Na jeho práci navázal v 90. letech minulého století také jihoafrický aktivista a bojovník proti Apartheidu Adrian Leftwich. Leftwich přišel s pojmem *developmental state*, což je podle něj takový stát, [...] *který dokázal koncentrovat dostatečnou moc, autonomii a kapacitu centra vytvářet cíle, sledovat jejich naplňování a vynutit jejich dosažení*. (Leftwich 1995: 401). Taková definice by odpovídala spíše modernímu státu, je tedy nutné doplnit šest dalších znaků, které jsou podle Leftwiche pro *developmental state* charakteristické:

- domácí politické elity mají velmi blízký vztah s výkonnou mocí;
- relativní autonomie státu – schopnost státu prosadit své vlastní zájmy;
- ekonomické chování byrokracie – byrokracie má zásadní vliv na hospodářství země;
- činnost občanské společnosti zahrnující zájmy jednotlivců a skupin nad úrovní domácností a současně pod úrovní státu je omezována státem;
- nestátní ekonomické zájmy – moc je akumulována do rukou úzké skupiny osob, která zamezila, aby se na ní podíleli někteří významní vnitrostátní či zahraniční aktéři;
- závažné potlačování lidských práv a svobod.

(Leftwich 1995: 401)

Již z názvu Leftwichova článku *Bringing Politics Back In: Towards a Model of a Developmental State* vyplývá, že stěžejní myšlenku jeho konceptu *developmental state* představuje přenesení politického rozhodování zpět do rukou uvažovaného státu. Model *developmental state* chápe Leftwich jako jakési dočasné stádium, kterým státy musí projít na cestě k vyspělosti. „*Volání po vládnutí, především demokratickém vládnutí, které klade velký důraz na demokratičnost v oblasti soudní, administrativní a uspořádání voleb, zcela pomíjí fakt, že těchto atributů lze*

dosáhnout pouze prostřednictvím politik na úrovni státu“ (Leftwich 1995: 421). Paradoxní ovšem zůstává skutečnost, že tento model nepovažuje nedemokratické zřízení daného státu jako překážku, místní elity ovšem musí být schopny správně vymezit veřejný zájem.

Ve srovnání s pozdějšími modely nebyl Leftwichův koncept *developmental state* hlouběji rozpracován, nicméně se dočkal empirického testování. Italský ekonom Paolo Mauro se v roce 1995 zabýval komparací vývoje vybraných makroekonomických ukazatelů z let 1980–1983 v rozvojových zemích v Asii a Africe (Mauro 1995: 683–685). Mauro analyzoval vztah mezi mírou korupce a hospodářským růstem, resp. přílivem investic do testované země. Nicméně hypotézu, že s rostoucí mírou korupce klesá hospodářský růst státu podporovaný formou poklesu přílivu zahraničních investic do státu, se mu podařilo potvrdit jen částečně.

2.1.3. Post-colonial state

Termín *post-colonial state* se v odborné literatuře o zhroucené státnosti objevuje v kontextu dekolonizace, která měla vliv na vytvoření nových státotvorných jednotek po druhé světové válce. Výzkumníci, kteří operují ve svých modelech s pojmem *post-colonial state* (Alvi 1972; Gana 1985; Young 2004; Sørensen 2005 apod.), se shodují, že jeho specifické rysy jsou dány historickým kontextem v době jejich vzniku. Rozcházejí se pak v názorech, do jaké míry měla koloniální minulost vliv na současnou situaci těchto států. Vzhledem k úzkému zaměření je tento termín poměrně málo frekventovaný, ale při zkoumání zhroucených států jej nelze pominout.

Termín *post-colonial state* používal dánský politolog a teoretik mezinárodních vztahů Georg Sørensen (2005: 89 – 108), když se zamýšlel nad povahou státnosti v mezinárodním systému. Na základě protichůdných homogenizačních a heterogenizačních procesů,⁴ které stále v dnešní době v mezinárodním systému

⁴ Sørensen (2005: 42) chápe homogenizačními procesy jako takové procesy, podle nichž jsou si státy v důsledku působení mezinárodních sil stále podobnější. Při jejich

probíhají, identifikoval tři základní typy států: *modern state*, *post-modern state* a *post-colonial state*.

Hlavní rysy Sørensenova konceptu *post-colonial state* jsou zachyceny v Tab. č. 6 ve třech základních oblastech: vláda, národní cítění a ekonomika. Pro vládu založenou na slabých administrativních a institucionálních strukturách je příznačná „uchvácená autonomie“. „*Stát je uchvácen, neboť elity kontrolující stát zneužívají situaci pouze k zajištění vlastního zisku*“. (Sørensen 2005: 101) Vládnoucí elity ignorují právní systém a upřednostňují spíše nátlakové a donucovací metody. Monopol na legitimní užití násilí není vytvořen.

Národní cítění je výrazně oslabeno nebo úplně chybí, mezi obyvatelstvem převládají etnické a lokální vazby. Nízký stupeň vnitřní soudržnosti má přímý dopad na legitimitu státu, kdy drtivá část obyvatelstva nemá důvod vládu podporovat. Ekonomika státu není koherentní, často je závislá na exportu jedné nebo několika základních komodit, což činí stát závislým na světovém trhu a náchylný k jeho výkyvům (Sørensen 2005: 100–104). V zemi paralelně existují feudální a moderní přístupy, obzvláště v zemědělství.

zdůvodňování přichází každá z dominantních teorií MV ovšem s odlišnou argumentací. Logika heterogenity si osvojuje především marxistickou logiku, protože [...] „v kapitalismu nemůže být rozvoj různých podniků, trustů, průmyslových odvětví nebo zemí rovnoměrný“ (Lenin 1939 in Sørensen 2005: 47)

Tab. č. 6: Sørensenův koncept *post-colonial state*

Vláda	• „uchvácená autonomie“ • slabá administrativní institucionální struktury, • nátlakové a donucovací metody • monopol legitimního násilí není
Národní cítění	• výrazně oslabeno, chybí úplně • převládá etnické a lokální cítění • nízká legitimita státu
Ekonomika	• nekoherentní • závislá na vývozu komodit • neschopná zajistit blahobytu • paralelní existence moderních a feudálních prvků

Zdroj: Sørensen (2005)

S termínem *post-colonial state* pracoval i Alvi (1972), který zasazuje tento koncept do vztahů mezi státem a třídami v třídní struktuře, přičemž úhlem pohledu na tyto vztahy jsou marxistické teorie. Alvi spatřuje slabost *post-colonial state* hlavně jako důsledek strukturálních změn, ke kterým došlo již během koloniálního období, zejména nového třídní uspořádání a vytvoření nových politických a administrativních institucí.

1.1.4. Quasi-state

Běžně užívané označení *quasi-state* se může dotýkat diametrálně odlišných fenoménů. Na straně jedné jej můžeme obecně ztotožnit se všemi doposud uvedenými koncepty, tj. jedná se o popis entit potýkajících se se slabou vnitřní suverenitou, ale z hlediska mezinárodního práva o plnohodnotné státy uznané mezinárodním společenstvím.

Na straně druhé se může termín *quasi-state* vztahovat i na entity, které nemají částečně nebo úplně vnější, u Jacksona (1987) synonymně negativní, suverenitu – „*postrádají tedy uznání mezinárodním společenstvím, přičemž se koncept quasi-state nijak nevyjadřuje ke skutečnosti, zda se jedná o vnitřně slabé či silné státy*“ (Kolstø 2006: 723) Je ovšem nezbytné podotknout, že takové entity si status svrchovaného státu vesměs nárokují.

Tab. č. 7: Entity s vnitřní a/nebo vnější suverenitou

Vnitřní suverenita			
Vnější suverenita		ano	ne
	ano	stát	zhroucený stát
	ne	quasi-state	quasi-state

Zdroj: autor podle Kolstø (2006)

Termín quasi-state bez vnitřní suverenity

V polovině 80. minulého století nahradil R. H. Jackson dodnes stále užívaný koncept *juridical statehood* termínem *quasi-state*. Ústřední myšlenkou Jacksonova modelu je vnější suverenita státu – „*atribut připisovaný nově vzniklé skupině států, které postrádají znaky tradiční státnosti, ... [suverenita], která zaručuje životaschopnost těmto státům*.“ (Clark 1992: 203) Jackson ji chápe negativně, protože podle jeho konceptu poskytuje vládám zhroucených států určitou míru legitimacy, a ty ji mohou dále zneužívat, např. vůči obyvatelstvu porušováním lidských práv.

Podle Jacksona (1987: 528) představuje jeho koncept popis entit jako jsou Súdán, Etiopie, Čad, Mosambik a další státy třetího světa, pro něž je charakteristická neschopnost zajistit úplnou kontrolu nad jejich vlastním teritoriem. Koncept *quasi-state* chápe Jackson (ibidem) jako „*další vývojové stádium předchozích modelů zhroutených států, jedná se pouze o nové označení již několik dekad existujícího fenoménu*“.

Jacksonův koncept *quasi-state* čelil v 90. letech minulého století nemalé kritice. První okruh kritiků se zaměřil na nedostatečnou diferenciaci států třetího světa. „*Všechny rozvojové státy hází do jednoho pytle, i když mezi nimi existují obrovské rozdíly ve státní struktuře a kapacitě státu.*“ (Haynes 1994). Druhý okruh kritiky se dotýkal volby terminologie pro popis slabé státnosti. Koncept *quasi-state* lze velmi jednoduše zaměnit s označením entity, která není formálně uznaným státem (např. Tchaj-wan). I když je tento termín dodnes součástí diskurzu zhroutených států, jeho aplikace se ustálila spíše pro označení mezinárodně neuznané entity.

Termín *quasi-state* bez vnější suverenity

Koncem 80. let minulého století se termín *quasi-state* objevil ve slovníku politické geografie, kam jej vnesli M. I. Glassner a H. J. De Blij . Označením *quasi-state* rozuměli silně heterogenní skupinu anomálních politických jednotek, které se nevyznačovaly kromě chybějící vnější suverenity žádnou společnou charakteristikou.

Různorodost této skupiny je patrná na první pohled z výčtu entit, které se do této kategorie řadí. Jedná se například o Andorru, historický relik, jejíž vláda je závislá na Francii a Španělsku; Vatikán, který splňuje geografickou podmínku existence státu pouze částečně; Tchaj-wan usilující o získání mezinárodního uznání; dnes již neexistující jihoafrické bantustany Transkei, Bophuthatswana, Venda a Ciskei nebo rozdělené státy jako Severní a Jižní Koreu nebo, ve své době SRN a NDR (Riegel 2010: 57–58). „*U této kategorie entit vyjadřující jednotlivé termíny především sémanticky odlišné popisy téže skutečnosti a není potřeba rozdíly v jednotlivých termínech hlouběji analyzovat*“ (Riegel 2010: 59).

S cílem ujednotit názvosloví a odstranit tak terminologické zmatky přichází Kolstø (2006: 723) s návrhem, aby se termínem „*failed state* označovaly mezinárodně uznané státy, které sice disponují vnější suverenitou, ovšem neplní základní funkce státu a termín *quasi-state* by tak zůstal vyhrazen pro *de facto* státy, kterým mezinárodní uznání chybí.“

V odborné literatuře existuje nepřehledné množství alternativ k pojmu *quasi-state*: : *empirical statehood* (Jackson – Rosberg 1982), *de facto state* (Pegg 1998), *self-proclaimed*, *pseudo-state* (Sautman 2009), které Kolossov – O’Loughlin (1998) dále rozděluje na *institutionalised* a *non-institutionalised* nebo *unrecognized state*. I kdyby tak došlo k akceptování navrhovaného rozlišení na *failed state* a *quasi-state*, problémy s terminologií by to řešilo pouze částečně. V ČR se můžeme setkat s označení kvazistát, protostát nebo zárodečný stát. (Šmída – Vaďura 2009; Riegel 2010).

S vlastním konceptem *para-state*, další alternativou k pojmu *quasi-state*, přichází Stanislawski – Pelczyńska-Nalecz – Strachota – Falkowski (2008). Při porovnávání jednotlivých zkoumaných entit podle kritéria existence či naopak absence centrální vlády a mezinárodního uznání nezávilosti rozlišuje čtyři varianty: funkční a uznané *states*, funkční ale neuznané *almost-states*, nefunkční, ale uznané *as-if states*, nefunkční a neuznané *black spot* (viz Tab. č. 8).

Tab. č. 8: Koncept *para-state*

Mezinárodní uznání			
Kontrola ústřední vlády		ano	ne
	ano	state	almost-state
	ne	as-if state	black spot

Zdroj: Stanislawski – Pelczyńska-Nalecz – Strachota – Falkowski (2008)

2.2. Taxonomie rozvinutá do komplexních modelů

2.2.1. Soft state

V souvislosti s událostmi, ke kterým došlo v polovině minulého století, jmenovitě s koncem druhé světové války, začalo následně docházet k postupnému rozpadu koloniálního systému evropských mocností. V průběhu tohoto procesu docházelo na mnoha místech světa (především v Africe, jižní a jihovýchodní Asii) k nebývalému růstu nacionalistických a demokratizačních snah. Po evropském vzoru se tato hnutí snažila vytvořit na svém území jednotky, které by v budoucnosti plnily funkce moderního státu. Bohužel zdaleka ne všichni v tomto úsilí vytrvali a uspěli. S rostoucím množstvím entit vyznačujících se vnitřní nestabilitou, nízkou mírou legitimacy a celkovou slabostí uvnitř státu i na mezinárodním poli, sílila také potřeba tyto entity pojmenovat.

Historicky nejstarším termínem popisující jistý typ nefunkčnosti státu je *soft state*. Tento pojem poprvé použil v rámci rozvojových studií švédský sociolog a ekonom Gunnar Myrdal (1968), který ve svém díle *Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations* analyzoval hospodářskou a vnitropolitickou situaci zemí jižní a jihovýchodní Asie po druhé světové válce. „*Politické systémy se v tomto regionu vyznačují výraznou neschopností nebo neochotou provést zásadní reformy a vynutit si pořádek a disciplínu. Ať už se jedná o systémy demokratické nebo autoritářské, lze je v tomto ohledu označit jako soft states*“ (Myrdal 1968: 896).

Při definování konceptu *soft state* vycházel Myrdal (ibidem) jednak z weberovské definice státu, vůči níž se vymezoval, a svůj model vystavil na následujících aspektech zhroucených států:

- sociální nedisciplinovanost;
- neopatrimonialismus;
- model *empirical state* versus *juridical state*;
- „měkkost“.

Jednu z hlavních příčin nefunkčnosti a celkové slabosti států připisoval (Myrdal 1968: 896) především nedostatečné sociální disciplinovanosti obyvatel těchto států. *„Vlády jednotlivých států požadují od svého obyvatelstva překvapivě málo. Existuje tak pouze několik málo povinností, které má obyvatelstvo vůči vládě státu, a pokud jsou nějaké, tak jsou nedostatečně vymáhány, pokud vůbec.“*

Stát podle konceptu *soft state* se vyznačuje výraznými rysy neopatrimonialismu. Myrdal navazuje na Weberův popis patrimonialismu, kdy [...] *„je právo vládnout připisováno osobě, nikoliv úřadu“* (Theobald 1982: 549). U těchto forem vlády ustupuje ideologie a legislativa do pozadí, nejdůležitější osobou ve státě je vládce, který jediný rozhoduje o chodu a směřování státu. Bohatství neopatrimonialního státu splývá s osobním majetkem vládce, který s ním disponuje podle své vůle. Myrdal s dalšími odborníky (Callaghy 1984; Sandbrook 1985) přichází k závěru, že v důsledku neopatrimonialismu dochází k výraznému poklesu úrovně, v krajním případě úpadku (*decay*), ve třech oblastech:

1. schopnosti státu propojit prostředky a cíle jednotlivých politik, což se projeví snížením efektivity státu;
2. důvěře ve stát, kdy obyvatelstvo již nevěří, že stát je schopen vykonávat funkce státu;
3. mravních hodnotách a důsledkem je nárůst korupce.

(Sangmpam 1993: 74)

Model empirical state versus juridical state

Ústřední myšlenkou konceptu je diferenciací mezi dvěma typy státnosti: *empirical state* a *juridical state*, přičemž do první skupiny spadají funkční moderní státy, které známe z Evropy nebo jiných vyspělých oblastí světa, a do skupiny druhé, sémanticky splývající s konceptem *soft state*, řadíme entity, které se nachází na opačném konci pomyslné osy státnosti (Sangmpam 1993: 74–76). Jedná se o entity, jejichž politické a socioekonomické problémy znemožňují státu poskytovat svému obyvatelstvu základní politické statky (viz Obr. č. 2).

Obr. č. 2: Atributy modelů *empirical state* a *juridical (soft) state*

<i>Empirical state</i>	<i>Juridical state = soft state</i>
postupná suverenita	suverenita udělená OSN
legitimita vlády	vláda v rukou jednotlivce
institucionální aparát	nefunkční instituce
státní armáda	soukromé ozbrojené skupiny
státní policie	

Zdroj: autor

Myrdalovo dichotomické rozdělení států později rozpracovala celá řada výzkumníků (Schumacher 1974; Nair 1983; Feuerwerker 1979 apod.), především pak Jackson a Rosberg (1982: 1–24), kteří se ve svém díle *Why Africa's Weak State Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood* analyzují vnitropolitickou situaci nefunkčních států na africkém kontinentě. Jackson a Rosberg zkoumali charakter snadno demonstrovatelných atributů států a určovali, zda mají spíše povahu formální nebo faktickou.

Pojem *empirical states* označoval stabilní státy, které si v průběhu staletí vybudovaly vnitřní i vnější suverenitu. Kromě plné svrchovanosti je pro tento koncept příznačná legitimita ústřední vlády, funkční institucionální aparát státu, dostatečné množství vojenských a policejních sil pro udržení bezpečnosti a pořádku uvnitř státu. Ozbrojené složky slouží jako prostředek legitimního užití síly nezbytné pro přežití státu do budoucna. V odborné literatuře se častěji setkáme s konceptem *modern state*, což je synonymní označení pro tyto funkční plnohodnotné státy (srovnej Cooper 2002; Sørensen 2005).

Opačným typem státu je stát popisovaný konceptem *juridical state*. Sangmpam (1993: 74) definuje tento model jako [...] „*nový mravně-právní základ státního systému, který postrádá prvky státnosti, přičemž vnější suverenita byla udělena mezinárodním společenstvím ztělesněném OSN*“. Do tohoto konceptu popisu státnosti spadají obzvláště některé bývalé kolonie, které se musely v první řadě vypořádat s nově nabytou nezávislostí (Jackson – Rosberg 1982: 12–16). Jednou z příčin slabosti těchto entit je právě automatická garance vnější svrchovanosti, kterou získaly, aniž by si prošly dlouhým vývojem budování a upevňování státní moci.

Mezi další atributy modelu *soft state* patří soustředění moci do rukou jedné osoby nebo úzké skupiny lidí, nedemokratický režim vlády a nedostačující institucionální rámec. V zemích často vládne anarchie doprovázená násilnými střety. Garantovaná vnější suverenita a nedotknutelnost hranic v souladu s principy mezinárodního práva nevytváří na *soft state* tlak, aby budoval a posiloval svou státnost. Absence vnějších i vnitřních požadavků na řádné vedení nefunkčního státu vede k cyklickému prohlubování problémů a všeobecnému zaostávání těchto entit.

Myrdal identifikoval při analýze vnitropolitické situace zemí jižní a jihovýchodní Asie společný atribut, který pojmenoval „měkkost“. Měkkost určitého státu podle (Sangmpam 1993: 75) obecně způsobuje, [...] „*že stát není schopen dostat tomu, co od něj obyvatelstvo očekává. Se snižující se zdrojovou základnou státu výrazně klesá i jeho výkonnost. V důsledku poklesu schopností státu, klesá i míra zapojení jeho obyvatelstva, které tak vytváří autonomní skupiny a mechanismy, jež státu konkurují.*“

S konceptem měkkosti státu se nesetkáme pouze u Gunnara Myrdala, ale rozvíjeli jej i další autoři (Young – Turner 1985; Azarya – Chazan 1987), kteří soustředili svou pozornost na obyvatelstvo zkoumaného státu a mechanismy, jejichž prostřednictvím si občané státu kompenzují nedostatek statků, které jim měl poskytovat nefunkční státní aparát. Tito autoři identifikovali čtyři oblasti, ve kterých se měkkost státu ve vztahu k jeho obyvatelům projevuje:

1. syndrom *suffer-manage* (přizpůsobování se nižším vstupům);
2. únik;
3. vytvoření paralelních systémů;
4. izolace státu.

(Azarya – Chazan 1987: 110–135)

Pokud stát přestává zajišťovat poskytování základních služeb v oblasti zásobování, je obyvatelstvo nefunkčního státu nuceno získávat nezbytné statky svépomocí. Proto v nefunkčních státech vzniká a prosperuje černý trh, na němž lidé směňují zboží a základní komodity. Lidé přizpůsobují své potřeby a životní styl aktuální situaci (pěstování vlastních zemědělských plodin, obnova jednoduchých řemesel apod.) a v zemi postupně zakořeňuje syndrom *suffer-manage* (ibidem). V našich realitách se dá tato situace přirovnat ke stavu, který u nás panoval za obou světových válek.

Nefunkčnost státu v dalších oblastech, především pak v oblasti bezpečnosti, mívá za následek vznik paralelních struktur. Obyvatelstvo, více-méně spontánně, zakládá vlastní bezpečnostní složky ve formě různých milic nebo guerill, vesměs na lokální úrovni. Takto vzniklé ozbrojené sbory nemají oporu v legislativní oblasti a nejsou proto oprávněny k legitimnímu vynucování práva.

Logickým vyústěním důsledků měkkosti státu je zejména pokles vnitrostátního obchodu, což má za následek fragmentaci ekonomiky postižené země. Ekonomický potenciál státu není plně využit a tím je indukován hospodářský úpadek. Zaostávající stát vypadává z okruhů mezinárodního obchodu, takový stát se postupně dostává do ekonomické izolace (*self-enclosure*) a začarovaného kruhu, z něhož není snadná cesta ven.

Pojem konceptu měkkosti státu se stal později terčem kritických názorů (Schumacher 1974; Fatton 1988). Předmětem sporů se stala otázka, k čemu konkrétně se popisovaná měkkost státu vztahuje. Samotný název je totiž poměrně zavádějící a může evokovat situaci, že se stát vůči svému obyvatelstvu chová měkce, v eufemistickém pojetí by se dalo říct, že mu vychází vstříc.

Kritiku pojmu soft state vyvracel Robert Fatton (1988: 170) ve svém příspěvku *The State of African Studies and Studies of the African State: The Theoretical Softness of the "Soft State"* tvrzením, že [...] „tento koncept vychází z předpokladu, kdy stát vytváří slabý a zkorumpovaný institucionální aparát, protože není soustavně schopen prosazovat obecný zájem. Skutečnost je taková, že stát nelze odlišit od materiálních, politických a ideologických zájmů vládnoucí třídy. Stát tudíž není nikdy měkký, je vždy prostředkem získání a udržení dominance.“

Robert Fatton (1988: 170–185) vztahuje pojem měkkost státu ke státu samotnému. Stát v tomto pojetí měkkým je entitou, v níž političtí aktéři vytvářejí a udržují jen ty instituce, které považují za stěžejní pro dosažení vlastních cílů, a opomíjejí či dokonce utlačují vlastní obyvatelstvo. Takový stát je proto velice náchylný k propuknutí všeobecného chaosu a násilí – v tom spočívá jeho měkkost, lépe řečeno zranitelnost.

Problematiku nefunkčních států lze bezpochyby studovat také z perspektivy mezinárodního práva. Dichotomické rozlišení na *juridical* a *empirical* states zkoumal Ian Brownlie, britský teoretik mezinárodního práva, který revidoval Montevidejskou konvenci o právech a povinnostech států podepsanou 6. prosince 1933. Brownlie (1979: 73–76) považuje (1) definované teritorium a (2) stálé obyvatelstvo za empirické atributy státnosti, přičemž (3) na funkční vládu a (4) nezávislost, jinými slovy schopnost vstupovat do diplomatických vztahů s jinými státy, nahlíží jako na právní atributy státnosti.

Zhroucené státy jsou charakteristické tím, že empirické atributy jejich státnosti jsou značně nestálé, zatímco ty juridické přetrvávají. Z toho Brownlie vyvodil, že [...] „výhradně právní přístup nemůže adekvátně vysvětlit empirické atributy státnosti“ (Brownlie 1979: 75). Hlavní přínos Brownlieho pohledu na problematiku zhroucené státnosti tkví v tom, že nutí výzkumníky, aby si v první řadě uvědomili limity konkrétních definic slabých států a skutečnost, že pro úplné vysvětlení a pochopení slabé státnosti nepostačují ty koncepty, které nevěnují dostatek pozornosti právním vlastnostem státnosti.

Koncept *soft state* prošel postupem času několika vývojovými fázemi, které je možné definovat. Změny konceptu se netýkaly pouze detailnějšího rozpracování modelu, ale také jejich aplikace na základě geografickém. Gunnar Myrdal původně aplikoval svůj koncept výhradně na země jižní a jihovýchodní Asie. Tento přístup byl vzápětí překonán a termínem *soft state* se začaly označovat obecně ty státy, které nebyly svému obyvatelstvu schopny nebo ochotny poskytovat služby v rozsahu srovnatelném se službami poskytovaným státy odpovídajícími modelu *empirical state*.

Změny mezinárodního systému a mezinárodních vztahů probíhající po skončení druhé světové války se promítly také ve vnímání konceptu *soft state*. Původní Myrdalův model vycházející z předpokladů Martina Wighta o mezinárodní společnosti⁵, zahrnoval pouze státy a mezinárodní organizace tvořené vládními institucemi (Jackson – Rosberg 1982: 12–13). Na rozdíl od modernějšího vnímání mezinárodních vztahů nebere v úvahu existenci individuů nebo uskupení, jejichž členy jsou i jiné entity než státy.

Koncept *soft state* byl podroben kritice i z čistě sémantického hlediska, protože evokuje výklad měkkosti státu jako entity příliš mírné vůči svým obyvatelům, ač opak může být pravdou, a tak vyvolává nedorozumění. *Soft state* vůči svým obyvatelům většinou uplatňuje svou moc krutě, represivně a zvýhodňuje pouze vybrané skupiny obyvatelstva (Fatton 1988: 258). Nejen z těchto důvodů bylo označení *soft state* později nahrazováno v literatuře novějším a přiléhavějším pojmem *weak state*, ale je patrné, že přes tuto změnu někteří autoři (Kandeh 1992, Sangmpam 1993) pracovali s označením nefunkčního státu jako *soft state* i v dalších letech.

⁵ Mezinárodní společnost je složena ze států sdílejících určitý stupeň kulturní stejnorodosti, jež je vyjádřena ve společných hodnotách a institucích (Wight 1977: 33). Bull (2002: 13) doplňuje, [...] „že existuje v okamžiku, kdy skupina států, vědoma si určitých společných zájmů a společných hodnot, vytvoří společnost, v jejímž rámci jsou státy spojeny sadou společných pravidel a podílejí se na chodu společných institucí.“

2.2.2. Fragile state

Britský afrikanista Christopher Clapham (1985) při studiu zemí třetího světa definoval v polovině 80. let minulého století tzv. křehkost státu (*state fragility*) jako kombinaci moci státu a slabých státních institucí a položil tak základ dalšímu konceptu zkoumání zhroucených států. S pojmem *fragile state* operuje dodnes nemalá řada autorů z celého světa (Chauvet – Collier 2008; Osaghae 2007; Mcloughin 2009; Paris 2011; Nay 2012 apod.), ovšem o popularizaci tohoto označení se zasloužily především některé mezinárodní organizace.

Světová banka se (WB) při zkoumání oslabené státnosti ztotožnila s užíváním pojmu *fragile state* v několika výzkumných projektech, které paralelně organizovala. Světová banka v roce nakonec 2007 použila tento koncept pro svůj výzkumný program *Fragile and Conflict Affected Countries* (FCAC), vzniklý sloučením předchozích programů WB *Post-Conflict Unit* (PCU) a *Low-Income Countries Under Stress* (LICUS) (WB 2006). Kromě WB rozvíjí tento koncept i další mezinárodní organizace, především Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

Při zkoumání příčin slabé státnosti se vedle mezinárodních organizací angažují ve zhroucených státech i některé státy (VB, USA, Kanada apod.), které za tímto účelem zřizují specializovaná výzkumná střediska a instituce. Přední pozici ve zkoumání nefunkčních států zaujímají britské Ministerstvo pro mezinárodní rozvoj (*Department for International Development* – DFID), federální Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (*United States Agency for International Development* – USAID), nebo Indikátory Kanady pro Zahraniční politiku (*Canada's Country Indicators for Foreign Policy* – CIFP). Terminologii konceptu *fragile states* přebírají i některá regionální integrační seskupení, např. Mezivládní úřad pro rozvoj (*Intergovernmental Authority on Development* – IGAD).

Primárním posláním WB je provádění výzkumu a poskytování poradenství v oblasti hospodářství, usiluje přitom obzvláště o ochranu ekonomických zájmů (WB 2016). WB nabízí pomoc zhrouceným státům prostřednictvím dlouhodobého monitorování situace, přičemž se svou aktivní přítomností a včasným varováním snaží zabránit eskalaci problémů v konkrétním státě či regionu. „Přidaná hodnota spočívá v analýze kořenů konfliktu a vyvolání patřičné odezvy.“ (WB 2016: xi) V pojetí WB se pojmem *fragile states* rozumí [...] „skupina států, pro níž je charakteristická zhoršující se vnitropolitická a bezpečnostní situace, kdy se státy nacházejí na pokraji vypuknutí konfliktu nebo naopak po jeho bezprostředním skončení“. (WB 2013) V hodnocení *Country Policy and Institutional Performance Assessment* (CPIA), což je index WB pro hodnocení výkonnosti států, dosahují tyto země hodnoty menší než 3 (WB 2010), resp. 3,2 od roku 2016 (WB 2016).

Ústředním tématem pro posuzování situace ve státě podle konceptu *fragile state* v pojetí WB je existence konfliktu ve zkoumané entitě, čemuž odpovídá i povaha faktorů a kritérií, podle nichž je tento koncept aplikován. Využití poznatků získávaných WB komplikuje činnost dílčích organizací ve skupině WB, které si koncept *fragile state* upravují s ohledem na své pole působnosti. Navíc tyto formálně partnerské organizace nejsou často schopny koordinovat vzájemnou spolupráci ve zkoumaném státě.

Další aktér činný při zkoumání zhroucené státnosti, OECD, operuje s vlastní definicí zhrouceného státu. Termínem *fragile state* označuje OECD (2010: 2) takové státy, které [...] „nemají dostatečnou kapacitu na vykonávání základních vládnoucích funkcí na daném teritoriu, postrádají schopnost vytvářet vzájemné a konstruktivní vztahy ve společnosti. Důsledkem toho se důvěra a vzájemné povinnosti mezi státem a jeho obyvateli oslabují.“ OECD svůj koncept a definici zhroucené státnosti užívá v kontextu rozvojové spolupráce, přičemž klade důraz především na chybějící politickou angažovanost a nedostatečné kapacity pro rozvoj a implementaci programů zaměřených na nejchudší státy.

Přitom OECD stále častěji poukazuje na skutečnost, že terminologie používaná při popisu zhroucených států neodpovídá realitě. Na straně jedné přiznává, že [...] „označení *fragile state* bývá v odborné literatuře volně zaměňováno s termíny jako je *weak state*, *failed state* nebo *collapsed state* pouze s nepatrnými rozdíly“ (Perera 2015: 3), na druhé straně podporuje nahrazení těchto pojmů novým konceptem *state resilience* (pružnost státu). Tuto změnu v označení odůvodňuje existencí nemalého počtu států, které z hlediska čistě makroekonomických ukazatelů (HDP, nezaměstnanost, inflace apod.) patří k méně úspěšným státům, ale jinak vykazují značnou míru stability (např. Tanzanie, Zambie).

Ministerstvo VB pro mezinárodní rozvoj úzce spolupracuje s WB a, jak již název napovídá, přistupuje k problematice *fragile states* spíše z hlediska potřeb poskytování humanitární a rozvojové pomoci. Při své činnosti jako *fragile states* označuje „státy, jejichž vlády neposkytují nebo nemohou poskytovat základní služby naprosté většině svého obyvatelstva, včetně jeho nejchudší části.“ (Hannan – Besada 2007: 4).

Z definice užívané DFID vyplývá, že při označení států na ohrožené se neomezuje pouze na státy, kde existuje a trvá konflikt, ale bere v potaz především rozsah a kvalitu samotného poskytování služeb obyvatelstvu. Logicky z toho vyplývá, že taková definice se nezahrnuje pouze země, které se nachází bezprostředně ve fázi před vypuknutím nebo po skončení konfliktu (Stewart – Brown 2009: 1–2). Ve srovnání s konceptem WB je tedy záběr DFID širší a k rozvojové pomoci podle jejích kritérií tak má přístup většímu počtu států.

Analýzou národní bezpečnostní strategie VB pro období 2015–2020 (DFID 2010) zjistíme, že i přes relativně obecné a vágně definované cíle stanovené v první části tohoto dokumentu (posilování celosvětového míru, bezpečnosti a vládnutí, odstranění chudoby, pomoc nejvíce ohroženým apod.) si je VB vědoma nutnosti angažovat se v problematice slabé státnosti. Dokazuje to i závazek, kdy VB přislíbila alokovat každoročně více než 50 % svých finančních prostředků směřujících do rozvojové pomoci (více než polovina z 0,7 % HDP VB) na pomoc ve zhroucených státech (DFID 2016b: 7).

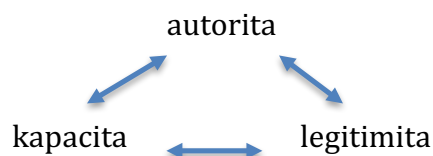
Vládní agentura Spojených států amerických pro rozvojovou pomoc USAID ve svém přístupu ke konceptu *fragile state* vyniká mezi koncepty ostatních aktérů svou obecností. USAID používá označení *fragile states* pro širokou škálu států: *failed, failing* nebo *recovering* (obnovující se), přičemž rozlišuje mezi státy, které jsou náchylné ke zhroucení a státy, které již zhroucené jsou (*in crisis*) (USAID 2005: 1). Státy náchylné ke zhroucení chápe USAID (2005: 1) jako státy se spornou legitimitou, které nejsou schopné nebo ochotné zajistit bezpečnost a základní služby pro podstatnou část obyvatelstva. Zhroucené státy jsou podle ní ty, jejichž ústřední vláda nemá kontrolu nad celým svým územím, není schopná nebo ochotná zajistit základní služby na podstatné části svého teritoria, státy, kde legitimita vlády je nízká nebo úplně vymizela a v nichž probíhá otevřený konflikt nebo se k němu schyluje.

Kanadská mezinárodní rozvojová agentura (*Canadian International Development Agency* – CIDA), která je od roku 2013 integrální součástí Ministerstva zahraničních věcí Kanady (*Global Affairs Canada* – GAC), využívá ke své definici *fragile state* moment chybějících atributů státu a postihuje tak státy „postrádající:

- *funkční autoritu, která by garantovala základní bezpečnost uvnitř hranic státu;*
- *institucionální kapacity, která by poskytovala svému obyvatelstvu základní sociální služby;*
- *a politickou legitimitu, jejíž prostřednictvím by zastupovala své obyvatelstvo na domácí scéně i v zahraničí.“*

(CIFP 2006)

Obr. č. 3: Koncept CIFP

Zdroj: CIFP 2006

Z Obr. č. 3 je patrné, koncept *fragile state* je postaven na zkoumání tří základních atributů státu: autority, kapacity a legitimacy (Stewart – Brown 2009: 4). Celková nestabilita určitého státu se odvíjí z existence, resp. neexistence jednotlivých atributů ve zkoumaném státě, přičemž můžeme identifikovat tři hlavní oblasti zhroucení státu: zhroucení autority (organizované politické násilí, kriminalizace státního aparátu apod.), zhroucení poskytování služeb (zdravotnictví, školství, infrastruktura apod.) a zhroucení legitimacy (politická exkluze, utlačování opozičních politických stran, cenzura médií apod.). Dělicí rozhraní mezi jednotlivými oblastmi zhroucení státu nicméně není jednoduché přesně určit

Sémantické označení *fragile state* patří k nejpoužívanějším a současně k nejproblematictějším při popisování konceptů zhroucených států. Různí autoři, mezinárodní organizace či státní instituce používají identické označení se zcela rozdílným obsahem. Tento stav situaci ve zkoumání zhroucené státnosti nijak nezjednodušuje, spíše naopak vnáší do problematiky další nepřesnosti. Kteriální různorodost konceptů *fragile state* je totiž nemalá. Každý aktér operuje s vlastními definicemi, které jsou založeny na odlišných předpokladech, definuje vlastní faktory a kritéria (viz Tab. č. 9), nelze tudíž snadno jejich jednotlivé koncepty mezi sebou vzájemně komparovat nebo je empiricky analyzovat.

Tab. č. 9: Koncept *fragile state*

Aktér	Důraz	Autorita	Legitimita	Kapacita
WB	konflikt	konflikt	volby	ano
OECD	kapacita	poskytování služeb	ne	ano
DFID	poskytování služeb	poskytování služeb	důraz na spravedlnost	ano
USAID	obecný	ano	ano	ano
CIFP	obecný	ano	ano	instituční

Zdroj: autor podle CIFP (2006), DFID(2005)

2.3. Failed state

Nejfrekvencovanějším⁶ termínem popisující zhroucený stát je pojem *failed state*. Je předmětem diskuzí, kdy přesně toto označení vstoupilo do slovníku mezinárodních vztahů. Někteří odborníci (Rotberg 2002a, National Security Strategy 2002 apod.) se domnívají, že se tento pojem etabloval v souvislosti s teroristickými útoky v USA 11. září 2001, jiní zastávají názor, že se tento koncept objevoval v akademickém prostředí již v 90. letech minulého století (srov. Gros 1996).

Koncept *failed state* zastává ve srovnání s předchozími prezentovanými modely zkoumání oslabené státnosti dominantní postavení již mnoho let, ať už v odborném diskurzu zhroucených států, tak v obecném povědomí veřejnosti (Call 2008: 1491). Svůj podíl na tom má i administrativa USA. Prezident George Bush, ml. označil po teroristických útocích státy, z nichž teroristé pocházeli, jako „osu zla“, a v Národní strategii USA pro následující rok se na několika místech odkazuje na termín „*failed state*“ (National Security Strategy 2002).

„Amerika je nyní ohrožena méně tradičními státy než zhroucenými státy. Události z 11. září 2001 nás naučily, že slabé státy jako je Afghánistán, představují pro naše národní zájmy stejně velkou hrozbu jako státy silné. Chudoba nedělá z lidí vrahy a teroristy. Ale chudoba, slabé instituce a korupce mohou učinit slabé státy bezbranné pro činnost teroristických skupin uvnitř jejich hranic.“

(Rice 2003: 1–2)

Výzkum a formování konceptu *failed states* probíhalo v akademickém prostředí již od 90. let minulého století, nicméně v souvislosti s teroristickými útoky v září 2001 se počet zainteresovaných aktérů a s nimi i jednotlivých definic tohoto pojmu enormně zvýšil. Nejen v USA, ale také v dalších státech světa vznikaly a stále vznikají, specializované programy a projekty, jejichž cílem je odhalit příčiny vedoucí ke zhroucení státu a pochopit kauzální souvislosti.

⁶ V počtu odkazů, které nalezne internetový vyhledávač Google: 41, 6 mil. odkazů u konceptu *failed state* a 11,6 mil. odkazů pro *fragile state*.

Tím, že se do zkoumání konceptu *failed state* zapojilo velké množství navzájem nekooperujících aktérů, došlo k tomu, že obdobně jako u dříve zkoumaných konceptů zhroucených států, jednotná definice pojmu *failed state* nevznikla. Vymezení pojmu *failed state* je u jednotlivých aktérů buď příliš obecné a strohé, nebo naopak příliš rozsáhlé, často připomínají seznam konkrétních politických, ekonomických a bezpečnostních kritérií. Předmětem následující části této práce bude analýza definic *failed state* podle předních světových odborníků, mezinárodních organizací, institucí či think tanků, které se problematikou slabé státnosti zabývají.

- „*Státy nejsou schopné fungovat jako samostatné entity. Jedná se o státy jako Haiti, Jugoslávie, Sovětský svaz, Súdán, Libérie nebo Kambodža*“ (Helman – Rantner 1993: 3).
- „*Základní funkce státu již nejsou vykonávány*“ (Zartman 1995: 2).
- „*Ústřední vláda ztrácí monopolní postavení v užití násilí*“ (Ignatieff 2002: 118).
- Robert Rotberg (2002b: 85) tvrdí, že: „*failed states nejsou schopny poskytovat svému obyvatelstvu politické statky. Vlády ve failed states ztrácejí legitimitu a v očích veřejnosti se stávají nelegitimními.*“ V pozdějších pracích doplňuje Rotberg (2003: 7) definici o další charakteristiku a sice, „*že vnitropolitická situace je velmi napjatá často sužovaná konflikty znesvářených stran.*“
- *The Crisis State Research Centre* (2006) při *London School of Economics and Political Science* rozumí pod pojmem *failed state*: „*stát, který již není dále schopen zajistit svou vlastní bezpečnost, plnit funkce státu a který nemá žádnou faktickou kontrolu nad svým územím a hranicemi.*“

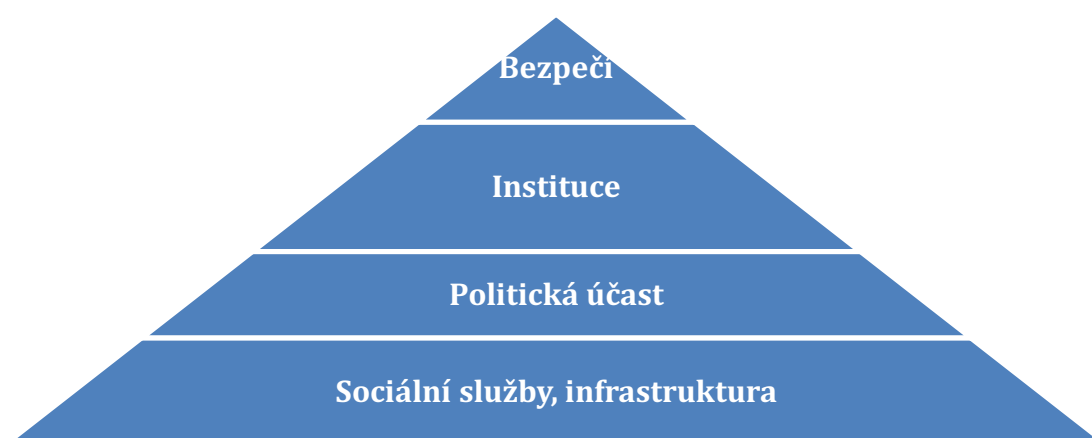
- „*Stát se hroutí, když jeho vláda ztrácí fyzickou kontrolu nad svým teritoriem nebo nemá monopol na legitimní užití síly.*“ (Fund for Peace 2006)
- „*Failed states neposkytují obyvatelstvu nejzákladnější podmínky jako je mír, pořádek a bezpečnost* (Jackson 2005: 1).

Obecně lze konstatovat, že společným parametrem většiny definic pro označení státu jako zhrouceného je nedostatečná kapacita nebo schopnost státu z důvodu ztráty legitimacy vlády a monopolu na užití síly. Ezrow a Frantz (2013: 20–23) identifikují i další dimenze konceptu *failed states*, které se při posuzování zhroucené státnosti často užívají. Vedle ztráty monopolu státu na legitimní užití síly zdůrazňují nedostatky v činnosti státního aparátu v oblasti zajišťování základní infrastruktury, poskytování administrativních a sociálních služeb, fungování právního státu a v neposlední řadě také ve zhoršující se výkonnosti v oblasti hospodářství.

Výběr jednotlivých dílčích faktorů a indikátorů při definování konceptu *failed state* je rozhodujícím faktorem pro početnost zkoumaných případů. V roce 1999 uskutečnila CIA rozsáhlý výzkum, během něhož byl zkoumán počet zhroucených států, resp. počet státních zhroucení v období 1955–1995. (Esty et al. 1999) Při aplikaci definice zhrouceného státu jako „*státu, jehož ústřední vláda je zhroucená již několik let*“ dosáhl výsledný počet případů pouze 20 (ibidem: 50). Změna kritérií, která vedle aspektu zhroucení vlády brala navíc v potaz i probíhající revoluční a etnické války, negativní změny státního režimu (přechod od demokracie k autokracii) a případy genocidy, se počet případů zhroucení státu ve stejném období zvýšil na 114 (Di John 2008: 8). Tento příklad demonstruje důležitost konkrétní podoby definice zhroucené státnosti. Komparace přístupů ke zhrouceným a hroutícím se státům je značně komplikovaná kriteriální odlišností definic užívaných jednotlivými aktéry.

Robert Rotberg, jeden z předních světových odborníků v problematice zhroucených států, vnímá *failed states* jako podkategorii dříve analyzovaného širšího konceptu *weak state*. Rotbergův (2003: 3) model *failed state* vychází z hodnocení hierarchie služeb, které by měl stát poskytovat svému obyvatelstvu: zajištění bezpečnosti; fungující státní instituce, existenci právního státu, ochranu vlastnických práva; politickou účast; sociální služby, infrastrukturu a regulaci hospodářství (viz Obr. č. 4).

Obr. č. 4: Hierarchie služeb podle Rotberga

Zdroj: autor podle Rotberg (2003)

Ústřední myšlenkou Rotbergova pojetí konceptu *failed state* je předpoklad, že zhroucené státy je možné kategorizovat podle počtu oblastí, v nichž stát selhává a neposkytuje svým obyvatelům pozitivní politické statky. Pro označení konkrétního státu jako *failed state* nestačí, aby takový stát vykazoval známky zhroucení pouze v jednom sektoru, je nezbytné posuzovat výkon funkcí takového státu ve všech dimenzích. (Di John 2008:5) Společným znakem většiny zhroucených států je dále existence otevřeného násilí (Helman – Rantner 1993; DFID 2005; FFP 2016b apod.) „Vnitropolitická situace ve zhroucených státech je napjatá, prostoupená konflikty, kdy proti sobě bojují znesvářené strany.“ (Rotberg 2003: 3) Ve vztahu k násilí se ovšem Rotberg (ibidem: 4) domnívá, že: „intenzita násilí v absolutním vyjádření nezpůsobuje zhroucení a absence násilí neznamená, že stát nemusí být zhroucený“.

Další z významných autorů v oblasti zkoumání oslabené státnosti, Georg Sørensen (1999: 2), který přispěl v oblasti zkoumání zhroucených států zejména modelem postkoloniálních entit, rozvíjel v 90. letech i koncept *failed state*, který staví na poměrně pesimistickém předpokladu: [...] „úspěšný vývoj vyžaduje existenci určitých podmínek, které bohužel není možné vždy vytvořit“. V první řadě je to státní mašinerie a vláda, která pomůže tento proces nastartovat a udržet.“ Sørensen (1999: 3) odmítá radikální neoliberální názor, že [...] „byrokraté a stát nepřispívají k vývoji“. Sørensen se domnívá, že toto tvrzení je mylné, protože nikdy nedošlo k žádnému vývoji bez přičinění státu „I přes všechny své chyby, stát je nejlepší formou sociální organizace, kterou máme.“ (Brooks 2005:1178). Současně Sørensen ve svém pojetí konceptu *failed state* odmítá státocentrický přístup, který považuje stát za entitu, jejíž existence samo o sobě je prospěšná pro vývoj.

Sørensenův (1999: 3) model předpokládá, že funkční stát je možné vybudovat pouze na třech pilířích:

- autonomii státu – jistý stupeň svobody státu nezbytný k manévrování;
- kapacitě státu – výkonný byrokratický aparát vedený politickými elitami;
- a státnictví – schopnost formulovat politiky v reakci na vývoj.

Co se konceptu *failed state* týká, většina jeho výchozích stanovisek se shoduje s modelem *post-colonial state*. Autonomii zhroucených států považuje za „uchvácenou“, stát nečelí žádnému vnějšímu nebezpečí, ale autonomie státu je „uchvácená“ politickými elitami, které stát využívají pro vlastní prospěch. „Tyto třídy získávají bohatství z neproduktivních aktivit a činností, které brzdí hospodářský rozvoj.“ (Hamilton 1987: 1243) Ze Sørensenova konceptu *failed state* vyplývá, že pokud bude ve zhrouceném státě přetrvávat uchvácená autonomie, nebude možné nastartovat další vývoj státu.

K obdobným závěrům dochází Sørensen také při zkoumání druhého a třetího pilíře svého modelu. „Tyto systémy postrádají dostatečné kapacity k vytvoření jakékoliv morální komunity těmi, kteří se v nich angažují, nemluvě o těch, kteří jsou z nich vyloučeni“ (Sørensen 1999: 3). Sørensen se domnívá, že demokracie je

nezbytným předpokladem, aby státní aparát byl výkonný a odpovědný, protože „*demokracie pomáhá stát usměrnit, aby byl odpovědný vůči obyvatelstvu, méně nevýkonný, korupční a nekompetentní*“ (ibidem).

Narůstající rozdíly mezi systémem vztahů mezi suverénními státy *de iure* a charakterem některých států *de facto* vyvolaly debatu, která navázala na Jacksonův postulát negativní suverenity (cf. Hill 2012; Bolt 2013), oslabené roli státu v mezinárodních vztazích a nového přístup k násilí.⁷ (Newman 2009: 424) V 90. letech minulého století byl koncept zhroucených států zkoumán především z pohledu mezinárodní bezpečnosti. „*Zhroucené státy upadají do násilí a anarchie, které představují pro vlastní obyvatelstvo nebezpečí a proudy migrantů, politická nestabilita a nahodilé násilí ohrožují své sousedy*“ (Helman – Rantner 1993: 2).

V některých státech, které jsou obecně pokládány za zhroucené (např. Afghánistán, Jemen, Súdán apod.) probíhá celá řada nelegálních aktivit, které bezprostředně ovlivňují globální bezpečnost. Neschopnost jednotlivých států kontrolovat celé teritorium v kombinaci s propustnými hranicemi představují ideální podmínky pro pašování konvenčních zbraní, obchod s návykovými a omamnými látkami⁸, činnost teroristických organizací nebo v neposlední řadě pirátství. „*Teroristé jsou nejsilnější tam, kde jsou státy nejslabší*“ (Straw 2002). Nejružnější extrémistické skupiny využívají komparativních výhod, které jím dávají zhroucené států oproti státům funkčním. Absence fungující ústřední vlády, institucionálního rámce a omezená činnosti policejních sil umožňuje nepozorovaně provádět výcvik potenciálních útočníků a přípravu teroristických útoků. Stephen Van Evera (2006: 31) shrnuje, že „*Al-Qaeda a podobné organizace tu vzkvétají, slouží jim jako živná půda a bezpečnostní ráj pro masové vrahy*.

⁷ Nové války jsou charakterizovány heterogenitou angažovaných aktérů – státní, nestátní, veřejní, soukromí apod. Hrozby tedy přicházejí i od jiných aktérů než tomu v minulosti bylo (Newman 2009: 424).

⁸ Collier (2007: 31) tvrdí, že 95 % veškerých drog pochází ze zemí, v nichž probíhá násilný konflikt.

Zájem o problematiku zhroucené státnosti výrazně vzrostl po teroristických útocích na USA v roce 2001. Poté, co americká administrativa vyhlásila válku proti terorismu se bezpečnostní dimenze konceptu *failed state* se dostala na přední místo, což se odrazilo ve vzniku a činnost nepřeberného množství mezinárodních organizací, institucí a think tanků (PITF, Polity IV Project apod.) angažujících se ve výzkumu zhroucených států. Nejobávanější bezpečností hrozbu představovalo zejména možné použití zbraní hromadného ničení (WMD), které by mohlo mít nedozírné následky.

Kromě skutečnosti, že se zhroucené státy stávají živnou půdou pro kriminální činnost všeho druhu, bezpečnostní riziko, které představují nabývá i méně tradičních forem. Spory o zdroje, především nerostné bohatství, mohou vyvolat degradaci životního prostředí a podněcovat tak násilí a nepokoje uvnitř státu (více Buzan 2007, 2010). Např. spory o ropná naleziště v Darfuru zapříčinily mohutnou desertifikaci a s ní úbytek obdělávatelných ploch, což v konečné fázi vyústilo v přelití konfliktu do sousedních zemí.

Zhroucené státy jsou původcem celé řady negativních externalit, jejichž dopady, resp. náklady, se přesunují na ostatní aktéry mezinárodních vztahů. Jsou to především sousedící státy a v nemalé míře i celý mezinárodní systém. (Yoo 2011: 111) Typickou negativní externalitu představují např. humanitární krize, které se bezprostředně dotýkají nejen obyvatel zhrouceného státu, ale mají tendenci se „přelévat“ (tzv. spill-over efekt) do sousedních zemí.

V rámci probíhající debaty na téma oslabené státnosti lze na obecné úrovni identifikovat tři základní názorové přístupy ke konceptu *failed state*. První okruh výzkumníků je jednoznačně přesvědčen, že koncept *failed states* má smysl zkoumat. Ke zhrouceným státům je podle nich nezbytné přistupovat odlišně a implementovat nové principy a metody, protože zhroucené státy mění zásadním způsobem vnímání bezpečnosti. K navrhovaným přístupům pro řešení zhroucené státnosti radí tito autoři především dočasné pozastavení suverenity zhrouceného státu nebo zajištění permanentního dozoru nad jeho fungováním (Fukuyama 2004; Krasner – Pascual 2005; Brooks 2005 apod.).

Druhý názorový proud je méně vyhraněný a současně více otevřený novým pohledům na celý koncept *failed state*. Představuje jakousi střední cestu, kdy je poukazováno na skutečnost, že koncept *failed state* není spolehlivý, protože neexistuje jednotná a objektivní definice zhrouceného státu, protože kritériální heterogenita definic je příliš velká. V neposlední řadě nebylo podle tohoto názoru dosaženo shody ani v tom, jaké konkrétní bezpečnostní riziko zhroucené státy představují. (Patrick 2006; Newman 2007; Ikpe 2007 apod.) V rámci tohoto myšlenkového proudu se odborníci domnívají, že [...] „*nebezpečí, které zhroucené státy představují, je někdy nesprávně interpretováno nebo jednoduše přehnané a politiky, jejichž cílem je posílení vlastní bezpečnosti angažováním se ve zhroucených státech, se májí účinkem, jsou neúčinné nebo dokonce nebezpečné*“ (Logan – Preble 2006: 62). Výzkum a analýzu oslabené státnosti ztěžuje samotný charakter zhroucených států. Nepřehledná situace v nich totiž znemožňuje efektivní sběr dat, bez nichž se implementace nových principů stěží obejde.

Zbývající okruh odborníků (Boos – Jennings 2005; Adibe 1994, Morton 2005 apod.) spojuje vysoká míry kritiky vůči celému konceptu *failed state*. Ústřední myšlenkou tohoto názorového proudu je přesvědčení, že aktéři angažující se ve zhroucených státech tak činí především za účelem snížit, případně zcela odejmout, legitimitu (vlád) dotčených států, které s dominantními státy nesdílí jejich vnímání světa. Údajné řešení zhroucené státnosti je podle těchto autorů integrální součástí širšího konceptu, jehož skutečným cílem je reforma rozvojových zemí. Označení státu jako zhrouceného je pokus o jeho demonizaci a slouží pouze jako záminka k intervenci a převzetí řízení takového státu.

Pojetí konceptu *failed state* dosáhlo takové míry politizace, že pro vědecké účely je velmi obtížně využitelný. Kritici tohoto konceptu a implikací z něj vyplývajících jej vnímají jako konstrukci, která slouží k ospravedlnění intervencionistických zájmů silnějších států. „*Neopodstatněné přehánění hrozeb plynoucích z existence zhroucených států a podpora vojenské intervence činí z konceptu failed state jeden z nejhorších a nejškodlivějších příkladů sekuritizace hrozby*“ (Newman 2009: 425).

Naprostá většina autorů (Gros 1996; DFID 2005; Patrick 2006; Patrick 2007; Gros 2011 apod.) se shoduje v názoru, že koncept *failed state* je příliš obecný. Skutečnost, že [...] „*zhroucené státy jako celek spojují společné symptomy, ale příčina onemocnění se liší*“, (Carmet – Fellow 2001: 17) je jedním z důvodů, proč mezinárodní společenství selhává při hledání adekvátních nástrojů a implementaci programů na pomoc zhrouceným státům. Pojmem *failed state* jsou běžně označovány země jako Afghánistán, Kolumbie, Nigérie, Rwanda, Somálsko nebo Severní Korea, což představuje značně heterogenní skupinu států čelících zcela odlišným problémům. Některé státy z této skupiny se například potýkají s vážnými problémy v ekonomické oblasti, zatímco jiné nenaplnují politická kritéria státnosti atp.

Již v polovině 90. let minulého století podrobněji rozvinul koncept *failed state* Jean-Germain Gros (1996: 455), který se domnívá, že [...] „*k dosažení úspěchu je nezbytné provést diferenciaci zhroucených států*“. Hlavní cílem jeho práce bylo přesně ukotvit jednotlivé stupně zhroucení států, na základě společných znaků je roztrždit do méně početných subkategorií a k nim pak přistupovat individuálně (viz Tab. č. 10).

Extrémním případem zhroucení státu podle Grose, je situace kdy stát disponuje vnější suverenitou, ale ústřední vláda úplně vymizela, takový stát označuje jako *anarchic state*. Jak již název napovídá, vláda není schopna zajistit bezpečnost a pořádek a v zemi vládne chaos. Na denním pořádku je otevřené násilí, které nemusí nezbytně mít určitý cíl. „*Mohou se k němu uchýlit mladíci intoxikováni omamnými látkami, které tíživá situace v zemi přinutila předčasně dospět*.“ (Gros 1996: 459) Typickým příkladem takového státu je Somálsko nebo Libérie.

Tab. č. 10: Kategorizace *failed states* podle Grose

Podkategorie	Charakteristika	Příklady
<i>Anarchic state</i>	ústřední vláda neexistuje, anarchie, otevřené násilí	Somálsko, Libérie
<i>Phantom state</i>	ústřední vláda částečně existuje, anarchie, otevřené násilí	Zair
<i>Anemic state</i>	ústřední vláda částečně existuje, povstalecké a separatistické skupiny	Haiti, Kambodža
<i>Captured state</i>	ústřední vláda uchválena elitami, politická exkluze	Rwanda, Libanon
<i>Aborted state</i>	ústřední vláda přestala existovat před tím než byla konsolidována	Angola, Mosambik

Zdroj: autor podle Gros (1996)

Jak je z Tab. č. 10 patrné, další podskupinu konceptu *failed state* představuje *phantom* nebo také *mirage* státy, které se svými znaky blíží předchozí subkategorii. Od *anarchic state* se tyto státy odlišují tím, že v nich přetrvává existence jistého stupně státní správy, ovšem funkční pouze v některých oblastech. Hlavním motivem činnosti takového státu není prospěch jeho obyvatel a ekonomický růst, ale primárně ochrana zájmů právě vládoucí elity (Holsti 1999). Takové státy, v minulosti například Zair, kde je státní aparát zneužíván pro osobní účely vládců, bývají synonymně označovány jako kleptokracie.

Uprostřed pomyslné horizontální osy popisující zhroucenou státnost se nachází *anaemic states*, jejichž typickým příkladem je Haiti. Zásadním znakem *anemic state* je existence státního aparátu, který ale funguje sporadicky a pouze v určitých sektorech. Označení této subkategorie implicitně napovídá, že zemi sužuje určitý nedostatek. Jedná se o nedostatek finančních zdrojů a kapacit, kterým trpí ústřední vláda, a proto není schopna plnit všechny své funkce. Hlavní důvod její nevykonnosti je podle Grose (1996: 459–460) dvojitý:

1. činnost povstaleckých a separatistických skupin, které usilují o získání kontroly nad teritoriem nebo;
2. proces modernizace státu nebyl dokončen.

Pojmem *captured states* rozumí Gros (1996: 460) takové státy, u nichž primárním důvodem zhroucení není neexistence ústřední vlády, ale její nízká legitimita. Stát je „uchvácený“ vládními elitami, které považují za své plnoprávné státní příslušníky pouze část obyvatelstva, zbytek obyvatel je z politického života vyloučen. Občany nespojuje žádná idea společného státu, která je nutnou podmínkou pro vybudování silného státu (Buzan 1991). Příkladem takového státu je Rwanda, kde etnická různorodost vyústila v roce 1994 v hromadné vyvražďování menšinových Tutsiů většinovými Hutu.

Poslední podskupinu států s omezenou funkčností představují podle Grose (1996: 461) *aborted states*, jedná se o zvláštní kategorii států, u nichž došlo k implozi již během procesu získání nezávislosti. Státní struktura nově vznikajícího státu (např. Bosna během války v Jugoslávii, Angola, Mosambik apod.) v podstatě ani nevznikla.

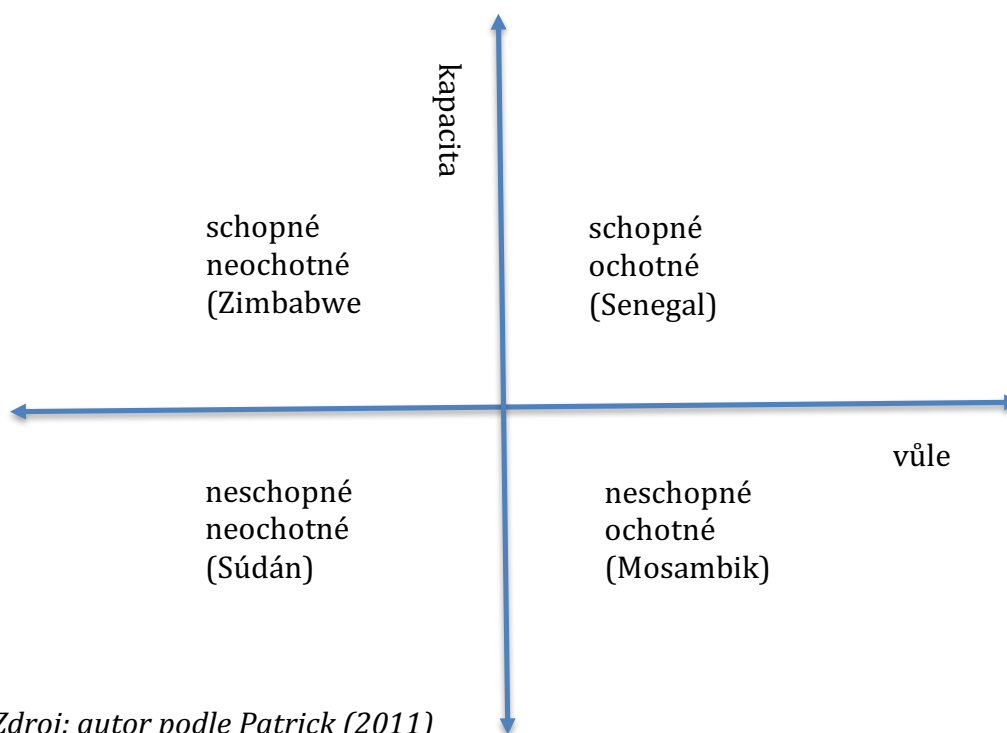
Grosova diferenciaci států při rozpracování konceptu *failed state* je charakteristická svou dynamikou. V praxi to znamená, že definice jednotlivých podkategorií nejsou statické a mohou se měnit. Současně také platí, že se konkrétní stát může pohybovat po pomyslné ose míry zhroucení jeho státnosti směrem vpravo i vlevo, přičemž neplatí, že by sledovaný stát musel projít všemi pěti definovanými podskupinami.

Jiný přístup zvolil při zkoumání fenoménu *failed state* zvolil Stewart Patrick (2007: 652), který si všímá dvou dimenzí: schopnosti (*capacity*) státu a jeho vůle (*will*). Schopností rozumí reálné možnosti státu poskytnout obyvatelstvu statky jako je zajištění bezpečnosti a pořádku, existence legitimních institucí a přijímání takových opatření, které vedou k ekonomické prosperitě státu. Jak je na Obr. č. 5 patrné, Patrick identifikuje čtyři podskupiny konceptu *failed state*:

- státy, které jsou schopné i ochotné plnit funkce státu (Senegal, Honduras);
- státy, které jsou sice schopné plnit funkce státu, ale chybí jim vůle tak činit (Barma, Zimbabwe);
- státy, které sice nedisponují potřebnými kapacitami, ale mají vůli služby zajistit (Mosambik, Východní Timor);
- státy, které postrádají jak schopnost, tak vůli plnit základní funkce státu (Haiti, Súdán).

(Patrick 2011: 37–38)

Obr. č. 5: Kategorizace *failed states* podle Patricka

Zdroj: autor podle Patrick (2011)

Pro mezinárodní bezpečnost spatřuje Patrick (2011) největší hrozbu právě ve druhé jím definované podskupině *failed state*, tedy ve státech, které jsou sice schopné, ale nikoliv ochotné plnit všechny funkce státu. Tyto státy se stávají velmi často útočištěm teroristických a extremistických skupin a zapojují se nelegálního obchodu se zbraněmi, drogami a dalšími artikly.

Budoucnost zkoumání problematiky oslabené státnosti na základě konceptu *failed state* je nejistá. Významný aktér na tomto poli, nestátní organizace *Fund for Peace* provedla v roce 2014 terminologickou změnu, kdy nahradila stávající koncept *failed states* konceptem *fragile states*. Primárním důvodem tohoto kroku bylo odstranění negativních konotací, které byly spojeny s termínem *failed state*. „Úzce spolupracujeme s vládami zemí, které se musí vypořádat s nezáviděníhodnými problémy a v našem zájmu není tyto země hanobit.“ (FFP 2014a). Změna terminologie sice nemá za následek změn v metodologii, sběru, zpracování a interpretaci dat, ale představuje jistý posun ve vnímání problematiky oslabených států.

Strong – Weak – Failed – Collapsed state

S diferenciací zhroucených nebo oslabených států podle míry jejich funkčnosti se setkáváme i v práci dalších výzkumníků (Rotberg 2003; Zartman 1995; Dorff 2000). Tito autoři se neomezují pouze na zkoumání konceptu *failed state*, ale jejich pozornost je zaměřena na studium celého kontinua obsahu státnosti mezi dvěma extrémními případy: silný stát reprezentovaný Weberovým ideálním typem státu na straně jedné a *collapsed state*, zcela nefunkční entita na straně druhé.

Obr. č. 6: Dynamický model státnosti

Zdroj: autor podle Rotberg (2003)

Extrémním případem zhrouceného státu v tomto pojetí zkoumání státnosti je *collapsed state*. Této zvláštní kategorii označující specifický typ zhrouceného státu se věnoval William Zartman, který vychází při formování definice *collapsed state* z Hobbesovy teorie společenské smlouvy (Zartman 1995: 5–11). „Co se týká vládnutí, stát je paralyzován a nevykonává své povinnosti; nevytváří se nové zákony, nedodrжуje se pořádek, sociální koheze se nebuduje; co se týká teritoria,

ústřední vláda již nezajišťuje nad ním bezpečnost; co se týče politické instituce, ztratila svou legitimitu; co se týká socioekonomické organizace, rovnováha mezi vstupy a výstupy je zničena“ (Zartman 1995: 5). Popisuje tedy situaci, kdy ve zkoumaném státě došlo k rozpadu veškerých státních struktur – ústřední vláda přestala fungovat, zákony nejsou dodržovány a v zemi vládne anarchie.

3. Kvantifikace slabé státnosti

Problematicke zhroucených států se věnuje celá řada mezinárodních organizací, institucí a expertních skupin, přičemž každý z aktérů operuje nejen s vlastní terminologií a modely, ale zejména s vlastními parametry hodnocení výkonnosti států. „*Jelikož neexistuje jednotná definice zhrouceného státu, nelze jednoznačně vyčíslit ani přesný počet států, které je možné označit jako zhroucené*“ (Patrick 2007:648) Lze tedy tvrdit, že počet zhroucených států je funkcí definice.

Možnost kvantifikovat slabou státnost, pokud je to vůbec možné (srov. Beehner – Young 2012; Hukil 2014 apod.), hraje důležitou roli nejen při určování, zda je konkrétní stát možné považovat za zhroucený či nikoliv, případně rozlišit, do jaké míry zhroucení daný stát dospěl, ale v neposlední řadě by bez indexů a ukazatelů bylo ztíženo i testování hypotéz o uvažovaných konceptech a modelech řešení případů zhroucené státnosti.

Cílem následujícího textu je poukázat na množství užívaných indexů a jejich kriteriální heterogenitu. Předmětem analýzy budou jednotlivé ukazatele předních světových aktérů (WB, FFP, USAID apod.), přičemž rozhodující část se bude věnovat analýze *Failed State Index*, resp. dnes již *Fragile State Index*, který každoročně vypracovává nevládní americká instituce *Fund for Peace* ve spolupráci s časopisem *Foreign Policy*.

Pro potřeby disertační práce bylo zvoleno zkoumání indexu zhroucených států FSI především pro jeho přehledné rozlišení podle jednotlivých sektorů. Svou roli sehrála v neposlední řadě i relativně snadná dostupnost relevantních dat. Kritéria oslabené státnosti užívaná dalšími aktéry bývají ve srovnání s indexem FSI z malé či větší části veřejně nedostupná.

Jednotlivé ukazatele využívané při zkoumání vykazují poměrně vysokou míru podobnosti, a to nejen při pohledu na definiční faktory či indikátory. Sběr dat probíhá na denní bázi, zatímco ucelené výsledky jsou v naprosté většině zveřejňovány s roční periodou. Objevily se i případy, kdy některé ukazatele byly

v minulosti publikovány s nižší frekvencí, např. výstupy projektu LICUS byly do roku 2002 vydávány pouze ob rok.

Snaha určitým způsobem kvantifikovat kvalitu státnosti se stala i terčem kritiky. Delwar Hossain z Institutu pro mír a studium konfliktů (*Institute for Peace and Conflict Studies – IPCS*) se domnívá, že nejfrekventovanější [...] „*index FSI nereflextuje dostatečně socioekonomický a politický vývoj státu kvůli metodologickým problémům*“ (Hossain 2014: 4). Hossain (ibidem) demonstruje své názory na příkladu Bangladéše, která v roce 2013 obdržela v indexu FSI hodnotu 92,5 (29. místo). Ve stejném roce byla Severní Koreji přiřazena hodnota 95,1 (23. místo) a Sýrii 97,4, čemuž odpovídá 21. místo v žebříčku FSI. Hossain poukazuje na poměrně těžko vyvratitelnou skutečnost, že Severní Korea, Sýrie a Bangladéš jsou podle indexu FSI státy s přibližně stejnou mírou zhroucení, ale ve skutečnosti se jedná o kvalitativně naprosto odlišné státy potýkající se s diametrálně odlišnými problémy. „*Stát je natolik dynamický, multidimenzionální a kontextově orientovaný, že jej není možné zachytit parametry měřené čísly*“ (Hukil 2014: 4). Hodnocení výkonosti a kapacity státu by mělo probíhat vždy v kontextu uvažovaného státu, tedy v souvislosti s procesem jeho budování, protože pouze kontext může určit proměnné vysvětlující zhroucení státu.

Terčem kritiky bývá také váha jednotlivých dílčích indikátorů při výpočtu míry zhroucení, konceptuální rámec i nakonec i samotný název indexu FSI (Beehner – Young 2012). Všem indikátorům indexu FSI přisuzuje organizace FFP stejnou váhu, nicméně cílem sílící kritiky je diverzifikovat váhy dílčích indikátorů tak, aby výsledná data co nejlépe reflektovala realitu. „*Ne všechny indikátory mají stejnou vypovídací schopnost.*“ (Jaiswal 2014: 5).

Co se týče konceptuálního rámce, odborníci z akademického prostředí jsou vybízeni, aby více zkoumali kapacity jednotlivých států, což by politikům a dalším zainteresovaným aktérům umožnilo lépe porozumět fungování státu v době globalizace. Problém s názvem indexu FSI byl odstraněn již v roce 2014, kdy terminologickou obměnou *fragile* místo *failed* byly odstraněny negativní konotace původního označení.

V neposlední řadě bývá kritizována skutečnost, že žádný ze zkoumaných ukazatelů neanalyzuje všechny státy a entity světa. Každý aktér si sám definuje referenční skupinu států – např. pouze členové OSN nebo státy splňující kritéria konkrétní organizace, např. podmínky IDA u projekt FCAS WB apod.

3.1. Failed States Index

Nevládní organizace *Fund for Peace* ve spolupráci s magazínem *Foreign Policy* každoročně hodnotí stabilitu přibližně 178 států na základě 12 sociálních, ekonomických, politicko-bezpečnostních indikátorů známých jako *Failed State Index* (FSI). „*Fund for Peace* je nezávislá, nestranná, nezisková výzkumná a vzdělávací organizace, jejímž cílem je předcházet násilným konfliktům a podporovat udržitelnou bezpečnost. (FFP 2017a). Jejich činnost se přitom dotýká tří oblastí: systému včasného varování, nadnárodních hrozeb a udržitelného rozvoje a bezpečnosti.

Počet států, které organizace FFP od roku 2005 hodnotí, není konstantní, ale mění se v závislosti na aktuálním dění v mezinárodních vztazích. Při zahájení projektu analyzovala FFP pouze 75 států, o rok později se jejich počet rozrostl na 146 (Logan – Preble 2006). V žebříčku ukazatele FSI narazíme tedy jednak státy, které se potýkají se závažnými vnitropolitickými problémy, ale také státy, které jsou silné a stabilní. Nicméně nutnou podmínkou pro zahrnutí do indexu je podle organizace FFP (2017a):

- aktivní členství v OSN,
- dostatečné množství relevantních informací o daném státě.

Z definičních podmínek implicitně vyplývá, že organizace FFP bere v úvahu pouze státy, které jsou svrchované a uznané mezinárodním společenstvím. Součástí indexu FSI nejsou tedy státy jako Kosovo, Tchaj-wan a další entity, které čelí problémům s vnější suverenitou. Jistou výjimku představuje Palestina, jež je v indexu zahrnuta pouze částečně společně s Izraelem, který je v souladu s mezinárodním právem vnímám jako okupační mocnost. Tyto entity jsou předmětem zájmu jiných výzkumů.

Pro evaluaci náchylnosti států ke zhroucení implementovala organizace FFP metodologii CAST (*Conflict Assessment System Tool*), kdy je každodenní sběr informací zpracováván speciálními algoritmy a podle zvolených parametrů jsou posléze data roztrženy do relevantních kategorií (Conflict Assessment Indicators 2011: 4)

Od počátečního sběru dat až po vytvoření interaktivní konfliktní mapy probíhá celá řada kroků zahrnující hodnocení dílčích státních institucí, které hrají klíčovou roli v oblasti bezpečnosti (policie, soudnictví, armáda apod.). Nedílnou součástí je identifikování tzv. STINGS, což je akronym vytvořený z prvních písmen následujících anglických výrazů:

1. S – „surprises“ (překvapení) – např. pád měny;
2. T – „triggers“ (spouštěče) – např. státní převrat, sporné volby;
3. I – „idiosyncrasies“ (zvláštnosti)– např. kapacita společnosti absorbovat násilí;
4. N – „national temperaments“ (národní nálady) – např. kulturní, náboženská perspektiva;
5. S – „spoilers“ (záškodníci) – např. politická exkluze.

(CFR 2016)

Každému z dvanácti faktorů je přidělena hodnota v intervalu od 1 do 10, přičemž nejnižší hodnota odpovídá nejstabilnější situaci a naopak nejvyšší hodnota popisuje nejvyšší stupeň nefunkčnosti zkoumaného státu v dané oblasti (Moreno – Schori – Ferrero – Spinal – Natsios – Goodman 2005). Maximální výsledný počet bodů, kterého může stát u indexu FSI dosáhnout je 120, tedy jakýsi potenciální stav odpovídající maximální míře zhroucení. Analogicky, nejstabilnější státy světa podle indexu FSI blíží shora hodnotě 10.

3.1.1. Sociální indikátory

Tab. č. 11: Sociální indikátory FSI

Sociální indikátory
1. Rostoucí demografické tlaky
2. Pohyb uprchlíků nebo vnitřně vysídlených osob
3. Nevraživost mezi skupinami obyvatelstva
4. Chronický odliv obyvatelstva

Zdroj: autor podle FFP (2017c)

Organizace FFP řadí mezi sociální indikátory čtyři problematické oblasti: demografické tlaky, pohyb uprchlíků nebo vnitřně vysídlených osob, nevraživost mezi skupinami obyvatel a v neposlední řadě také chronický útěk obyvatel (viz Tab. č. 11). Jednotlivé indikátory představují pouze agregované skupiny dalších subindikátorů, průměrně 14, jejich počet se ale různí. Např. první sociální indikátor indexu FSI, rostoucí demografické tlaky, vzniká sloučením 21 subindikátorů (Ezrow – Frantz 2013: 28).

První sociální indikátor indexu FSI, rostoucí demografické tlaky, je v počtu subindikátorů nejkomplexnějším faktorem tohoto indexu (viz Přílohy). Rapidní nárůst obyvatelstva je zdrojem celé řady napětí uvnitř státu: od ztíženého přístupu k dostatečnému množství potravin a zdravotně nezávadné vodě, přes nerovnoměrné osídlování území státu, až po šíření různých epidemií jako je HIV/AIDS, malárie, tyfus a dalších vysoce infekčních chorob.

Nerovnoměrná distribuce obyvatelstva v jednotlivých věkových kategoriích způsobuje tzv. *youth bulge*, kdy předproduktivní skupina tvoří rozhodující část populace. Do kategorie rostoucích demografických tlaků spadají mimo jiné i spory o hranice, které mohou snadno přerůst v otevřené násilí, environmentální hrozby a v neposlední řadě omezený přístup k historickým a náboženským objektům.

Druhý indikátor je pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob. Jak již název tohoto sociálního indikátoru napovídá, svou pozornost obrací především

k problematice uprchlictví a migrace obyvatelstva. Nucené přesídlení velkých komunit v důsledku násilí, nedostatku potravin či pitné vody apod. může mít za následek rozsáhlé humanitární katastrofy, ať už v rámci hranic daného státu nebo mezi státy samotnými. Pro detailnější popis všech 10 subindikátorů viz Přílohy.

Hluboce zakořeněné křivdy sahající zpět do historie i několik století, brutalita vůči části obyvatelstva, perzekuce a represe tvoří jádro třetího sociálního indikátoru indexu FSI, nevraživost mezi skupinami obyvatel. Hledání „obětních beránků“ a svalování viny na jednotlivce jsou nástroje propagandy dominantní politické strany, která používá nenávistnou rétoriku pro eliminaci svých protivníků. Ve státě bývá institucionalizovaná politická exkluze části populace. Bližší analýza subindikátorů je zařazena do příloh.

Poslední sociální indikátor indexu FSI, chronický odliv obyvatelstva, postavený na pěti subindikátorech (viz Přílohy) zkoumá migrační toky. Zhoršující se hospodářská a vnitropolitická situace způsobuje nedostatek pracovních příležitostí, kterou část obyvatelstva řeší dobrovolnou emigrací. Do zahraničí odchází nejen umělci, ale také obchodníci a střední třída, která představuje ekonomicky aktivní část populace. Odliv lidského kapitálu zpětně ovlivňuje ekonomiku státu a nepříznivá situace se cyklicky prohlubuje.

3.1.2. Ekonomické indikátory

Tab. č. 12: Ekonomické indikátory indexu FSI

Ekonomické indikátory
1. Nerovnoměrný hospodářský vývoj
2. Chudoba a prudký hospodářský pokles

Zdroj: autor podle FFP (2017c)

Hospodářskou dimenzi států zkoumají ve srovnání se sociálními a politicko-vojenskými indikátory indexu FSI pouze dva ekonomické indikátory: nerovnoměrný hospodářský vývoj a chudoba a prudký hospodářský pokles státu (viz Tab. č. 12).

Indikátor „nerovnoměrný hospodářský vývoj“ analyzuje celkovou distribuci bohatství ve společnosti. Důraz je přitom kladen na jednotlivé skupiny populace (náboženské, etnické apod.), zda nejsou cíleně vylučovány ze společenského života. Pokud k takové exkluzi dochází, nemá obyvatelstvo stejný přístup ke vzdělání, zdravotní péči či infrastruktuře a zakořeňují křivdy, které se velmi obtížně odstraňují. Rozdílný vývoj ve společnosti vyvolává v neposlední řadě nárůst nacionalistických a separatistických tendencí.

Chudoba a prudký ekonomický pokles, poslední ekonomický indikátor, který se skládá z 10 dílčích subindikátorů (viz Přílohy), sleduje obzvláště vývoj základních makroekonomických ukazatelů (HDP, nezaměstnanost, inflace a úroková sazba) a dalších ukazatelů – např. celkové zadlužení země, příliv zahraničních investic apod. V neposlední řadě analyzuje tento indikátor také monetární politiku státu, všímá si devalvačních, resp. depreciačních tlaků a problematiku korupce.

3.1.3. Politicko-bezpečnostní indikátory

Tab. č. 13: Politicko-bezpečnostní indikátory indexu FSI

Politicko-bezpečnostní indikátory
1. Kriminalizace a ztráta legitimacy státu
2. Zhoršení veřejných služeb
3. Neexistence právního státu a rozsáhlé porušování lidských práv
4. Bezpečnostní aparát operující jako „stát ve státě“
5. Frakcionace elit
6. Zahraniční intervence

Zdroj: autor podle FFP (2017c)

Poslední kategorií indikátorů indexu FSI tvoří šest indikátorů z oblasti politické a vojenské. Jak je z Tab. č. 13 patrné, jedná se o nejpočetnější skupinu indikátorů, z čehož implicitně vyplývá, že politicko-vojenská dimenze státu má pro evaluaci stability států měřené indexem FSI stěžejní význam. Ucelený seznam jednotlivých politicko-vojenských dílčích subindikátorů je zařazen do Příloh.

První politicko-vojenský indikátor, kriminalizace a ztráta legitimacy státu, soustředí svou pozornost na samotný státní aparát. Ve státě bují korupce, z níž mají největší prospěch vládnoucí elity. Všudypřítomné úplatkářství, nepotismus a politická perzekuce vede v očích veřejnosti ke ztrátě legitimacy státu. Obyvatelstvo bojkotuje volby, ignoruje brannou povinnost, nepřispívá formou daní a jiných poplatků do státního rozpočtu a v krajních případech organizuje násilné demonstrace, které ústřední vláda, pokud stále existuje, krutě potlačuje a v zemi propuká ozbrojené násilí.

Dalším indikátorem je zhoršení veřejných služeb. Postupné vymizení základních funkcí státu, jejichž prostřednictvím zajišťuje stát svému obyvatelstvu ochranu před nebezpečím a další služby jako je vzdělání, zdravotní péče nebo infrastruktura (kromě úrovně dopravních komunikací, veřejné hromadné dopravy také připojení k internetu, dodávka elektrické energie apod.), má

zásadní dopad na celou společnost. Státní aparát organizuje pouze ty služby, které slouží potřebám vládnoucí třídy: bezpečnostní složky (armáda, policie), úřad hlavy státu, diplomatické služby a v neposlední řadě spravuje centrální banku, která zaujímá roli v monetární politice.

Neexistence právního státu a rozsáhlé porušování lidských práv představuje třetí politicko-bezpečnostní indikátor. Nejrozumnější formy autokratických vlád či vojenských diktatur libovolně manipulují s demokraticky zvolenými institucemi, pokud je zcela nezruší. Vládnoucí elity se uchylují k politicky motivovanému násilí vůči nevinnému obyvatelstvu, narůstá počet politických vězňů a disidentů, s nimiž jsou vedeny vykonstruované politické procesy bez nároku na spravedlivý proces. Cílem je odstrašení nepřátel státního režimu. V zemi dochází k plošnému porušování lidských práv a svobod, především prostřednictvím politické perzekuce oponentů a cenzury svobody projevu.

Jak můžeme již ze samotného názvu dalšího politicko-vojenského indikátoru odhadnout, bezpečnostní aparát operující jako „stát ve státě“, je předmětem šetření bezpečnostní aparát, který udržuje úzký vztah s vládnoucí elitou, obzvláště pak vyslovuje loajalitu vůdci státu. Obyvatelstvo se nemůže spolehnout na státem organizované ozbrojené složky, jež ztrácí monopol na legitimní užití síly, a proto hledá ochranu před útoky u soukromých gard a privátních milicí.

Frakcionace elit je předposledním politicko-bezpečnostním indikátorem. Ve státě probíhá organizovaná politická exkluze nejen vůči běžnému obyvatelstvu, ale podobné procesy je možné pozorovat i v rámci vládnoucích elit a státních institucí. Rozhodujícím faktorem je příslušnost k identické etnické, jazykové nebo náboženské skupině, z jejichž řad vzešla vládnoucí třída. Frakcionalizace elit je doprovázena zostřenou politickou rétorikou (např. obrana víry, čistota rasy apod.), často se separatistickými nebo naopak iredentistickými tendencemi (např. velké Srbsko).

Intervence zahraničních států nebo externích politických aktérů v určitém státě sleduje poslední vojensko-politický indikátor, který je založen na 11 dílčích subindikátorech. Angažování ve vnitropolitických záležitostech může nabývat mnoha podob: vojenské, ekonomické a humanitární, přičemž stanovený cíl a použité nástroje se odvíjí od charakteru intervence. Nezřídka je situace uvnitř státu natolik závažná, že jsou státy závislé na zahraniční pomoci a vyžadují stálou přítomnost mírových misí.

Index zhroucených států FSI prošel za 12 let své existence několika vývojovými proměnami. Již při letmém pohledu na žebříček indexu FSI či barevně rozlišenou mapu států světa zjistíme, že počet zkoumaných států se výrazně zvýšil, z původních 75 analyzovaných států v roce 2005 vzrostl jejich počet na 178 států v roce 2016 (FFP 2016b). Rozšířil se i počet kategorií, do nichž organizace FFP státy třídí. Na pomyslné ose postihující míru zhroucení *alert – warning – modereate – sustainable* přibyly další intervaly umožňující větší diferenciaci zemí: *very high alert – high alert – alert – high warning – elevated warning – warning – stable – more stable – very stable – sustainable – very sustainable* (viz Tab. č. 14 a Přílohy).

Tab. č. 14: Index zhroutených států FSI 2016

		DP	REF	GG	HF	UED	ECO	SL	PS	HR	SEC	FE	EXT	Total
Very High Alert														
1	 Somalia	9.7	9.7	9.4	9.5	9.3	9.0	9.5	9.0	9.7	9.7	10.0	9.5	114.0
2	 South Sudan	9.9	10.0	9.9	6.6	9.0	9.3	9.7	10.0	9.7	10.0	9.7	10.0	113.8
3	 Central African Rep.	8.7	10.0	9.3	7.2	9.9	8.6	9.8	10.0	9.9	9.2	10.0	9.5	112.1
4	 Sudan	9.0	10.0	9.8	9.1	7.6	8.7	9.8	9.1	9.3	9.2	10.0	9.9	111.5
4	 Yemen	9.5	9.6	9.5	7.5	8.4	9.4	9.4	9.3	9.4	10.0	9.5	10.0	111.5
6	 Syria	8.4	10.0	10.0	8.6	7.4	7.8	10.0	8.9	9.8	10.0	9.9	10.0	110.8
7	 Chad	9.9	9.8	8.5	8.9	9.3	8.0	9.2	9.8	9.3	9.1	9.8	8.5	110.1
8	 Congo (D. R.)	9.1	9.7	9.7	6.8	8.9	8.1	9.3	9.7	10.0	9.2	9.8	9.7	110.0
High Alert														
9	 Afghanistan	9.5	9.5	8.6	8.4	7.5	8.5	9.1	9.6	8.7	10.0	8.6	9.9	107.9
10	 Haiti	9.2	7.9	6.7	9.0	9.5	8.9	9.4	9.4	7.7	7.9	9.6	9.9	105.1
11	 Iraq	8.1	9.4	9.8	7.9	7.5	6.8	9.2	7.8	8.9	10.0	9.6	9.7	104.7
12	 Guinea	8.9	8.4	8.8	7.5	7.4	9.4	9.8	9.2	7.9	9.0	9.9	7.6	103.8
13	 Nigeria	9.1	7.7	9.4	7.4	8.8	7.7	8.8	9.4	9.1	9.7	9.9	6.5	103.5
14	 Pakistan	8.9	8.9	9.7	7.3	7.0	7.4	8.3	8.2	8.2	9.3	8.9	9.6	101.7
15	 Burundi	9.5	9.1	8.1	6.5	7.4	8.2	9.0	8.2	8.5	9.0	8.5	8.7	100.7
16	 Zimbabwe	8.6	8.7	7.5	8.1	8.2	8.3	8.9	8.5	8.4	7.8	9.8	7.7	100.5
Alert														
17	 Guinea Bissau	8.3	7.5	5.4	8.3	8.7	8.5	8.9	9.5	7.5	9.1	9.6	8.5	99.8
18	 Eritrea	9.1	8.5	6.6	8.0	7.5	8.3	9.5	8.6	9.1	7.4	8.1	7.9	98.6
19	 Niger	9.5	8.0	7.7	7.2	8.2	8.0	7.8	9.2	6.7	8.9	8.9	8.3	98.4
20	 Kenya	9.1	8.0	9.1	7.8	8.0	7.4	7.8	8.2	7.2	8.5	8.9	8.3	98.3
21	 Cote d'Ivoire	8.2	8.0	8.3	7.0	8.2	6.8	8.1	8.7	8.1	7.7	9.4	9.4	97.9
22	 Cameroon	8.3	8.0	8.5	7.8	8.1	6.3	8.7	8.9	7.7	8.1	9.4	8.0	97.8
23	 Uganda	8.7	9.1	9.0	7.6	7.6	6.7	8.3	8.5	8.0	7.3	8.9	8.0	97.7
24	 Ethiopia	9.3	9.5	8.6	7.3	6.7	6.7	7.7	8.3	8.5	8.1	8.3	8.2	97.2
25	 Libya	5.1	8.0	8.3	6.5	5.8	8.0	9.5	7.2	9.3	9.6	9.4	9.7	96.4
26	 Myanmar	7.3	8.3	9.9	6.0	7.9	6.4	8.7	8.7	8.6	8.4	8.6	7.5	96.3
27	 Liberia	9.2	8.9	6.0	6.9	8.6	8.3	7.0	9.5	6.7	6.6	8.3	9.5	95.5
28	 Mauritania	8.9	8.2	7.2	6.6	7.0	7.9	8.2	9.2	8.1	7.1	8.8	8.2	95.4
29	 Mali	8.7	8.1	7.9	8.7	7.6	7.9	6.3	9.0	7.0	9.2	5.2	9.6	95.2
30	 North Korea	7.9	4.6	6.0	4.1	7.7	8.9	10.0	8.8	9.6	8.5	8.5	9.3	93.9
31	 Congo (Republic)	8.1	7.9	6.9	7.1	8.3	6.7	9.1	9.2	8.2	6.7	6.7	7.3	92.2
32	 Rwanda	8.2	8.0	9.1	7.6	8.5	6.2	6.8	7.6	7.4	5.9	8.3	7.7	91.3
33	 Nepal	8.8	8.0	9.5	6.7	7.2	7.0	7.1	7.4	7.4	6.7	8.3	7.1	91.2
34	 Sierra Leone	9.2	7.9	5.9	8.7	8.5	8.8	7.1	9.0	5.5	4.5	7.8	8.1	91.0
35	 Timor Leste	9.2	6.5	6.7	7.3	7.0	8.1	7.1	8.7	5.5	7.4	8.3	9.0	90.8
36	 Bangladesh	8.0	6.3	8.9	7.5	6.9	6.3	8.0	7.8	7.6	7.8	9.6	6.0	90.7
37	 Angola	9.0	7.3	7.7	6.3	9.6	6.1	8.8	9.2	7.5	6.2	7.2	5.6	90.5
38	 Egypt	6.8	7.0	9.0	4.4	6.2	8.4	8.4	5.1	9.7	8.3	8.8	8.1	90.2

Zdroj: FFP 2016a

3.2. Ostatní ukazatele

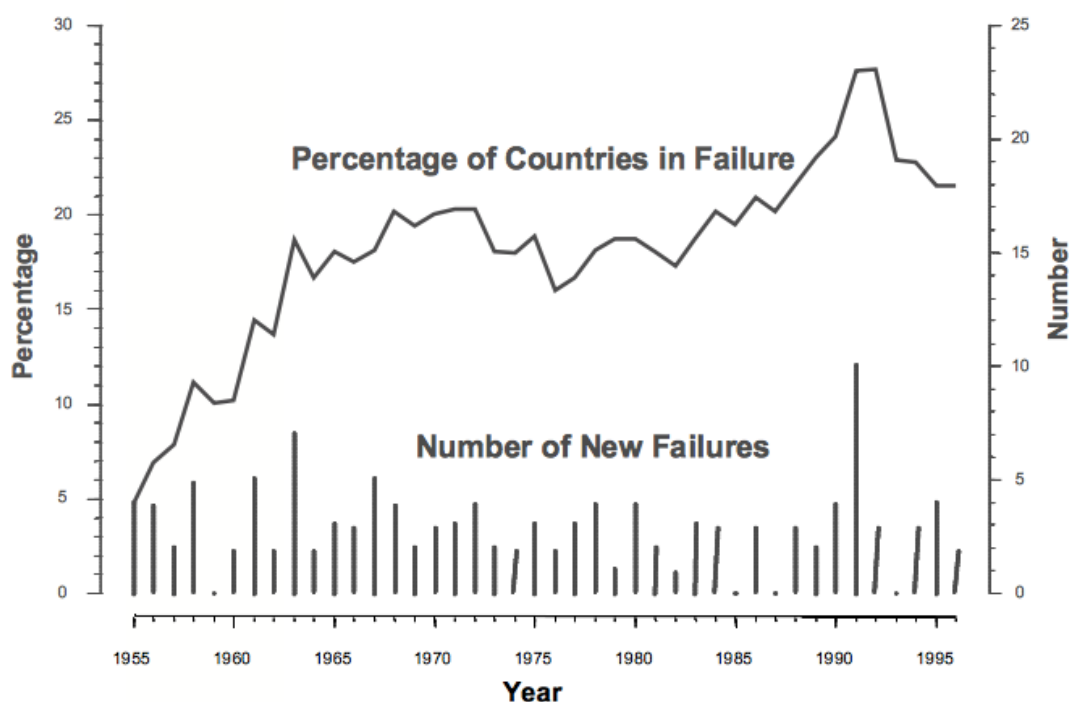
3.2.1. The State Failure Task Force

V roce 1994 iniciovala CIA vytvoření projektu *The State Failure Task Force*, jehož hlavním úkolem bylo identifikovat skutečnosti, které přispívají ke zhroucení státu (Goldstone et al. 2000). I když tato skupina nepřišla s žádným konkrétním ukazatelem, který by číselně kvantifikoval míru zhroucení státu, považuje na pokraji zhroucení státy, v nichž dochází k ozbrojeným konfliktům v souvislosti s:

- revolučními válkami;
- etnickými válkami;
- negativní změnou státního režimu (od demokracie k autokracii);
- nebo s genocidou.

(Gurr et al. 2003)

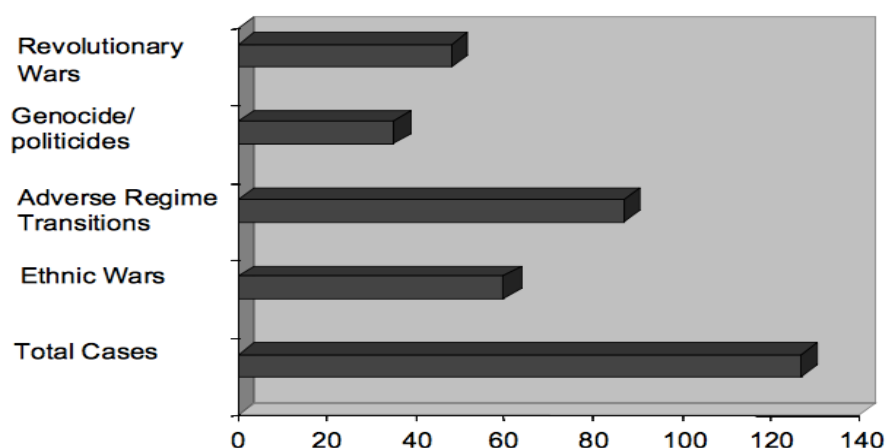
Graf č. 1: Počet zhroucených států v období 1955–1995

Zdroj: Esty et al. (1999)

Graf č. 1 znázorňuje vývoj počtu zhroucených států v jednotlivých rocích v období 1955–1995, kdy na horizontální ose jsou vyneseny jednotlivé roky a vertikálních osách můžeme pozorovat celkový počet zhroucených států, resp. nové případy zhroucení státu, a to jednak v absolutním vyjádření na straně na pravé a procentuálně na straně levé. Období 1955–1995 bylo zvoleno záměrně, protože postihuje období následující po masivní dekolonizaci.

Graf č. 2: Typy zhroucení států v období 1955–1995

Zdroj: Esty et al. (1999)

Graf č. 2 pak podrobněji analyzuje kořeny zhroucení státu a udává celkový počet zhroucených států v období 1955–1995 podle jednotlivých příčin zhroucení. (Gurr et al. 2003). Je patrné, že v daném období došlo ke zhroucení státu nejčastěji v souvislosti s negativními změnami státních režimů, z čehož explicitně vyplývá, že nejvíce ohroženou skupinu představují částečné demokracie.

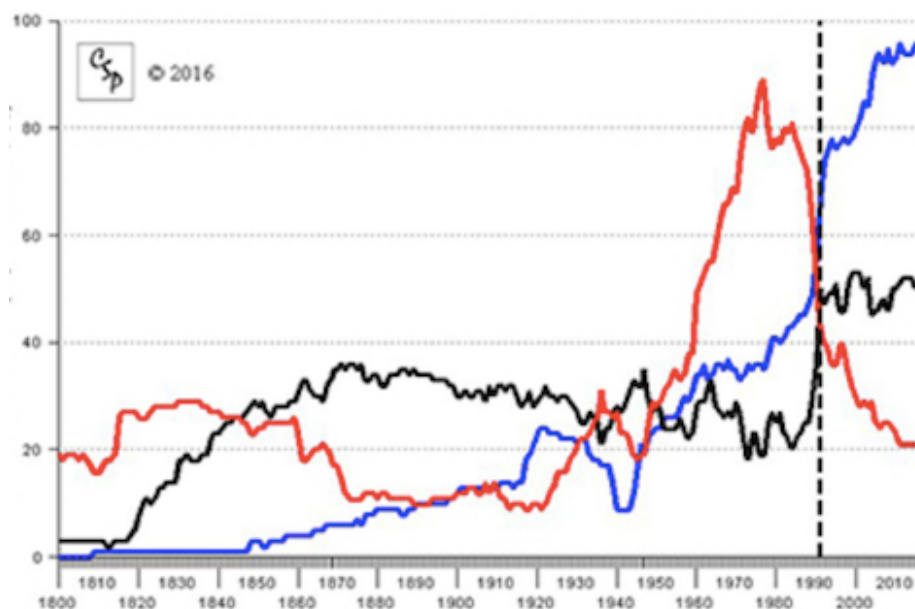
Podle dokumentů a informací, které jsou k dispozici na webových stránkách CIA, došlo v nedávné době k přetransformování skupiny *The State Failure Task Force* na *Political Instability Task Force*. Ústředním zájmem projektu sponzorovaného americkou administrativou zůstává i nadále rozsáhlý sběr dat v problematice států, které dále zpracovává a interpretuje (PIFT 2017). V současnosti probíhá třetí, resp. čtvrtá fáze projektu, pokud bereme v úvahu i původní projekt SFTF, která navazuje na předchozí výzkumy uskutečněné v období 1995–2012 a 2013–2015.

3.2.2. Polity 5 Project

Robert Gurr z *University of Maryland* inicioval vytvoření projektu *Polity IV*, který každoročně hodnotil stabilitu a sledoval vývoj ve 167 státech světa s populací převyšující 500 000 obyvatel v období od roku 1946 až po současnost (Center for Systemic Peace 2017). V roce 2013 prošel projekt *Polity IV* výraznou reorganizací a vzniká *Polity 5 Project*, jehož časový záběr je ve srovnání s předchozí iniciativou mnohem širší a pokrývá období 1800–2015.

Polity 5 Project nemění výrazným způsobem cíl ani metodologii původního projektu, nadále sleduje charakter vývoje jednotlivých státních režimů a na základě analýzy šesti předem definovaných faktorů umisťuje státy na pomyslnou horizontální osu, kdy jedním extrémním případem je ideální typ demokracie, druhým autokracie a prostor mezi nimi vyplňují různé typy autoritativních režimů označované jako anokracie.

Graf č. 3: Vývoj státních režimů 1800–2015

Zdroj: Marshall – Cole (2014)

Na Graf č. 3 je znázorněn vývoj státních režimů v období 1800–2015, kdy na svislé ose je zachycen počet demokracií, resp. anokracií a autokracií v závislosti na čase, který splývá s kladnou částí vodorovné osy. V grafu jsou modrou barvou

vyznačeny demokratické režimy, černou barvou anokracie a zbývajících červená křivka sleduje vývoj autoritativních státních režimů. Z Grafu č. 3 je na první pohled patrné, že se počet demokracií od roku 1990 výrazně zvýšil, zatímco počet autokracií v absolutním vyjádření zaznamená od poloviny 70. let minulého století setrvalý sestup.

Pro hodnocení státního režimu je k dispozici jednadvacetibodová škála od hodnoty -10 (monarchie) až po hodnotu +10 (demokracie), přičemž pokud konkrétní stát obdrží skóre spadající do intervalu od -10 do -6, jedná se o autokracii, od -5 do +5 a tři další hodnoty (-66, -77 a -88) o anokracii a zbývajících rozmezí od +6 do +10 označuje demokracie (viz Graf č. 3) (Marshall – Cole 2002: 17–18). Zvláštní případ nastává, pokud je státu přidělen jeden z kódů -66, -77 nebo -88. Tento stav charakterizuje období mezivládí, kdy v daném státě probíhají zásadní změny státního režimu vedoucí ke zhroucení státu, státnímu kolapsu nebo revoluci.

3.2.3. FCAS

Světová banka, která poskytuje finanční a technickou pomoc rozvojovým zemím, organizuje paralelně dva projekty hodnotící výkonnost států: vedle již dříve zmíněného projektu *Fragile and Conflict-Affected States* (FCAS), navazujícího na *Low-Income Countries Under Stress* (LICUS), také *Worldwide Governance Indicators* (WGI).

Na základě indexu (*Country Performance and Institutional Assessment - CPIA*) sestavovala WB od roku 2001 žebříček slabých států LICUS (viz Tab. č. 15). Kritériem pro zařazení země do LICUS byla hodnota indexu CPIA nižší než tři (Woolcock 2014). V rámci této skupiny států WB dále rozlišovala tři podkategorie: vážné – hlavní – okrajové, přičemž „okrajové“ státy sem řadila především pro účely monitoringu.

Tab. č. 15: Index CPIA

Skupina	Faktory
Ekonomický management	makroekonomický management, fiskální politika, dluhová politika
Strukturální politiky	obchod, finanční sektor, regulace obchodu
Sociální inkluze	rovnost pohlaví, rovnoprávný přístup k veřejným zdrojům
Management veřejného sektoru	vláda založená na právech a povinnostech, kvalita rozpočtového/finančního managementu, výkonnost mobilizace zisku, kvalita veřejné administrativy, transparentnost a korupce

Zdroj: autor podle WB (2010)

V roce 2009 provedla WB rozsáhlou reorganizaci svých projektů a ztotožnila program LICUS s novým konceptem FCAS. Rozhodujícím kritériem byl i nadále index CPIA, nicméně hodnota byla nahrazena váženým průměrem a zvýšila se z původních 3 na 3,2, ke kategorizaci států na vážné, hlavní a okrajové přibýlo rozlišení: IDA – IBRD – teritoria – mix.

Od roku 2010 operuje WB (2010) s novým pojmem *fragile situations* zahrnující:

- státy s hodnotou CPIA nižší než 3,2;
- státy, na jejichž teritoriu působí v posledních třech letech OSN;
- státy, v nichž probíhají v posledních třech letech peace-keepingové nebo peace-buildingové mise OSN.

3.2.4. WGI

Projekt WGI je založen na myšlence, že dobré vládnutí je nezbytným předpokladem úspěšného vývoje státu. „*Funkční institucionální systém, ochrana občanských a vlastnických práv vede k dlouhodobému hospodářskému rozvoji a odstranění chudoby*“ (WGI 2017). Zakladateli tohoto projektu jsou David Kaufmann a Aart Kraay, proto někdy bývají WGI označovány jako „KK indikátory“, resp. „KKZ“ nebo „KKM“, kdy se na spolupráci podíleli Pablo Zoido Lobatón nebo Massimo Mastruzzi (Governance matters 2007). Světová banka sbírá od roku 1996 data z více než 200 entit a třídí je do šesti poměrně rozsáhlých skupin – viz Tab. č. 16.

Tab. č. 16: Faktory WGI

1. Svoboda slova a volby
2. Politická stabilita a absence násilí/terorismu
3. Výkonnost vlády
4. Řídící schopnost
5. Právní stát
6. Kontrola korupce

Zdroj: autor podle WGI (2017)

Ve srovnání s ostatními ukazateli zaměřujícími se na zhroucené státy, analyzuje index WGI největší počet států a entit, které se v současném mezinárodním systému vyskytují (WGI 2017). V posledním zveřejněném hodnocení WB se tento počet vyšplhal na 215 států včetně některých entit, které mají problémy se splněním definičních kritérií státu – např. Kosovo, Tchaj-wan apod.

3.2.5. Agentura USA pro mezinárodní rozvoj

USAID (2017) je vládní organizace USA, která v souladu s cíli zahraniční politiky poskytuje ekonomickou, rozvojovou a humanitární pomoc více než stovce států světa. V roce 2006 uveřejnil Stewart Patrick ve spolupráci se Susan Rice z *Brookings Institute* koncept *Measuring Fragility*, v níž definuje 33 indikátorů kvantifikující výkonnost státu a jeho legitimitu ve čtyřech dimenzích: bezpečnostní, sociální, politické a ekonomické.

Koncept byl později přepracován a v současné době USAID kvantifikuje státnost na základě 20 indikátorů celkem ve 141 rozvojových a transformujících se zemích po celém světě (viz Tab. č. 17). Výjimečnost ukazatele USAID spočívá v tom, že organizace neprovádí sběr a zpracovávání dat, ale informace získává od specializovaných výzkumných středisek (např. FAO, UNICEF, PITF apod). (Patrick 2007: 649)

Tab. č. 17: Indikátory USAID

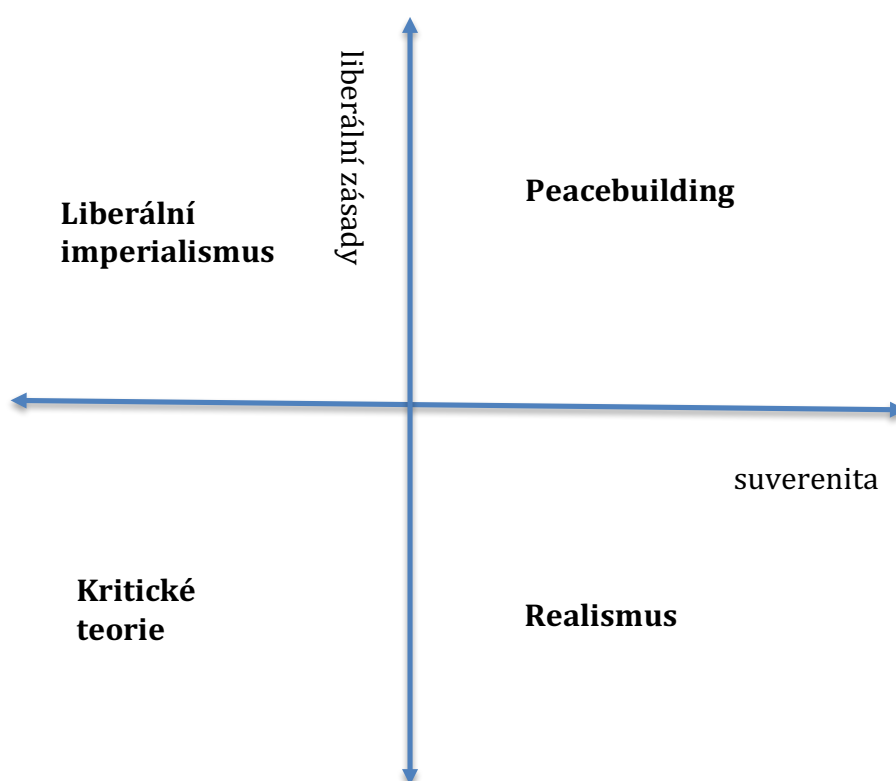
Bezpečnostní	Sociální	Ekonomické	Politické
1. Intenzita konfliktu (CSP)	6. Dětská mortalita (UNICEF)	11. HND (WB)	16. Výkonnost vlády (WGI)
2. Politická stabilita a absence násilí (WGI)	7. Míra dokončení ZŠ (WB)	12. Růst HDP (WB)	17. Právní stát (WGI)
3. Výskyt státních převratů (EIU)	8. Podvýživa (FAO)	13. Nerovnost příjmů (WB)	18. Kontrola korupce (WGI)
4. Zneužití lidských práv (PTS)	9. Přístup k vodě (WB)	14. Inflace (IMF)	19. Svoboda slova a volby (WGI)
5. Teritorium zasažené konfliktem (PITF)	10. Předpokládaná délka života (WB)	15. Kvalita regulace (WGI)	20. Freedom House (FW)

Zdroj: Patrick (2007)

4. Přístupy ke zhrouceným státům

Následující text analyzuje čtyři obecné teoretické přístupy ke zhrouceným státům, liberální imperialismus, realismus, kritické teorie a peacekeeping, který je na konkrétním případě Jižního Súdánu předmětem dalšího zkoumání v empirické části disertační práce. Analýza teoretických přístupů ke zhrouceným státům vychází z výzkumu Louise Andersenové (2005) z Dánského institutu pro mezinárodní studia, která si všímá vztahu intervenujících aktérů ke dvěma skutečnostem: respektování suverenity zhrouceného státu a dodržování liberálních zásad během intervencí mezinárodního společenství ve zhroucených státech.

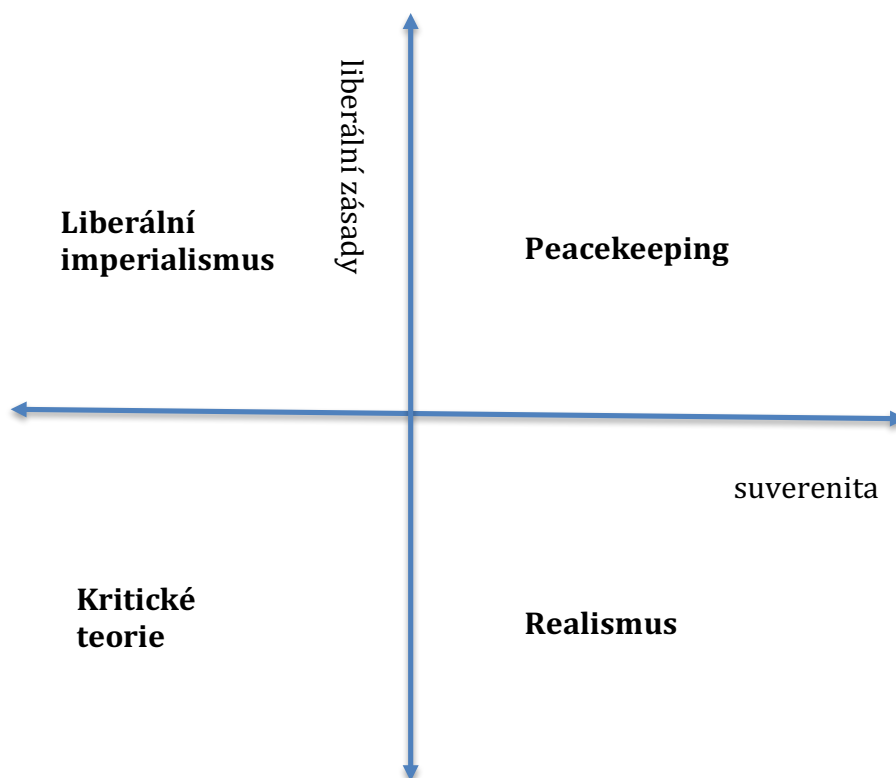
Graf č. 4: Teoretické přístupy ke zhrouceným státům

Zdroj: autor podle Andersen (2005)

Horizontální osa grafu č. 4 představuje respektování suverenity zhrouceného státu, kdy na pravé straně horizontální osy (kladná část osy) je suverenity zhrouceného státu plně respektována a zhroucený stát můžeme považovat za rovnocenného aktéra. Naopak na levé straně horizontální osy (záporná část osy) nahlížíme na zhroucený stát jako na entitu, jejichž suverenitu není důvod respektovat. Na vertikální ose grafu č. 4 můžeme sledovat implementaci liberálních zásad v přístupu ke zhrouceným státům, tedy zda přístup ke zhrouceným státům je postaven na demokratických zásadách, existenci právního státu, konání svobodných voleb, respektování lidských práv a v neposlední řadě také na principech tržního hospodářství. Na kladné části vertikální osy jsou liberální zásady při intervenci ve zhrouceném státě dodržovány, zatímco na záporné straně vertikální osy liberální principy nejsou při intervenci zohledněny. Vzniknou nám tak čtyři kvadranty, které vymezují jednotlivé teoretické přístupy ke zhrouceným státům: liberální imperialismus, realismus, kritické teorie a peacekeeping.

Graf č. 5: Modifikace modelu

Zdroj: autor podle Andersen (2005)

Pro potřeby disertační práce byl model Louise Andersenové modifikován tak, že peacebuilding byl nahrazen peacekeepingem. Tento model nám umožňuje tuto obměnu provést, aniž bychom snížili jeho vypovídací schopnost. Peacekeeping i peacebuilding mají identický vztah k oběma zvoleným parametrům, tedy k respektování suverenity zhrouceného státu a osvojení si liberálních principů.

V odborné literatuře zkoumající problematiku přístupů ke slabé státnosti výrazně dominuje pohled autorů západní provenience. Literární řešerše předních světových recenzovaných časopisů a monografií věnující se zhrouceným státům tuto skutečnost jednoznačně potvrzuje. Disertační práce aplikuje modifikovaný model Luise Andersonové (2005) rozlišující ve vztahu ke dvěma sledovaným parametrům (respektování suverenity přijímacího státu a vztah k liberálním hodnotám při zasahování) čtyři koherentní přístupy: peacekeeping, liberální imperialismus, realismus a kritické teorie. Tento počet není nicméně zdaleka konečný. Odlišný způsob, jak nahlížet a přistupovat ke zhrouceným státům, nabízejí feministické teorie (např. Goldstein 2001; Cockburn 2002; Strickland and Duvvury 2003; Witworth 2004; Väyrynen 2004; O'Reilly 2013 apod.) a některé ekonomické teorie, např. ekonomie míru (např. Isard 1994; Arrow 1995; Grief 2006; Coulomb – Hartley – Intriligator 2008, Bove – Smith 2011 apod.) nebo teorie racionální volby (např. Shimizu – Sandler 2002; Smith – Stam 2003; Sandler 2004 apod.). Tyto přístupy sice nenabízejí komplexní přístup jako např. peacekeeping, ale patří k etablovaným názorovým proudům, jejichž představitelé se aktivně zapojují do akademické debaty a posunují tak hranici poznání v oblasti zhroucených států.

Do této debaty se snaží zapojit akademičtí a výzkumní pracovníci pocházející ze zhroucených států, nicméně až na několik málo výjimek (Deng 2010; Deng 2012; Massoud 2013; Amin 2010, 2016) zůstávají jejich příspěvky na samém okraji hlavní debaty. Zevrubnou literární řešerší autor zjišťil, že na teoretické úrovni nelze identifikovat žádný samostatný ucelený přístup ke slabé státnosti, který by pocházel z pera autorů mimo euro-atlantický okruh. Příspěvky výzkumníků se

v naprosté většině soustředí pouze na dílčí aspekty dané problematiky,⁹ např. na právní a institucionální rámec zhroucených států (např. Mohammed 2004; Khair 2007; el-Gizouli 2008 apod.), formování identit a jejich role ve vnitrostátních konfliktech (např. Diop 1989; Deng 1995 apod.), význam politického islámu (např. Tarig 2003; el-Din 2007, Sidahmed 2011 apod.), vzdělání (např. Abdul-Jalil 2009) problematiku genderu (např. Hashim 2007; Abusharaf 2009) nebo nedobrovolné přesuny obyvatelstva (např. Assal 2011).

Analýzou příspěvků studujících problematiku slabé státnosti z pohledu zhroucených států zjistíme, že výzkumníci sice zkoumají různé projevy toho komplexního fenoménu, nicméně spojuje je jejich kritický pohled vůči přístupu mezinárodních aktérů angažujících se ve zhroucených státech. Činnost OSN, nevládních organizací i humanitárních agentur je do značné míry vnímána jako cizorodý prvek, který [...] *„se s omezenou znalostí sociálních vztahů a [jejich] dynamiky snaží vybudovat občanskou společnost navázáním úzké spolupráce s několika místními nevládními organizacemi, což je vnímáno společností jako selektivní hromadění kapitálu“* (Deng 2010: 249), tedy jako krok společnost spíše rozdělující než společnost tmelící.

Ředitel Makerereského institutu sociálního výzkumu v Ugandě Mahmood Mamdani prezentuje své protizápadní a protikolonialistické postoje v knize *Savior and Survivor: Darfur, Politics, and the War on Terror*, v níž vyjadřuje na několika místech svůj nesouhlas se zasahováním mezinárodních aktérů do vnitřních záležitostí zhroucených států. Na případu Dárfúru kritizuje nejen koncept Odpovědnost chránit, ale i institucionální rámec mezinárodního práva. Např. viní Mezinárodní trestní soud z protiafrické předpojatosti¹⁰, kdy v případě rozhodování o vydání mezinárodního zatykače na soudánského prezidenta Omara Bashira, vycházel soud *„pouze z jediného pohledu na soudánskou historii, který měl prezidenta úmyslně demonizovat“* (Mamdani 2009: 300). Současně tak

⁹ Následující literární rešerše se týká pouze Jižního Súdánu, resp. Súdánu. Na daném rozsahu není možné postihnout i ostatní zhroucené státy.

¹⁰ Mahmood Mamdani kritizuje Mezinárodní trestní soud, že stíhá především politické aktéry pocházející z afrických zemí a netrestá podobné případy z jiných problematických oblastí světa.

upozorňuje na chyby a protichůdná opatření, ke kterým dochází při implementování mezinárodních programů v Africe, především pak na rozdílné vnímání kořenů konfliktů plynoucích z nesprávné interpretace místních identit světovými médii a ochránci lidských práv.

Podobně kritické vnímání současné podoby a praxe mezinárodních vztahů sdílí i Mark Fathi Massoud, který se v knize *Law's Fragile State: Colonial, Authoritarian and Humanitarian Legacies in Sudan* snaží vyvrátit obecně přijímané přesvědčení, že ve zhroucených státech neexistuje právní řád a že právní nástroje svou povahou podporují demokracii a lidská práva. Co se týče prvního tvrzení, Massoud (2013: 19–43) demonstruje na konkrétních příkladech existenci práva a jeho hluboké kořeny nejen v súdánské společnosti, ale také v dalších zhroucených státech (Somálsko, Bělorusko, Čad). Druhou hypotézu vyvrací tvrzením, že [...] „političtí aktéři vnáší do zákonů své „morální slabosti“ a zákony tudíž není možné oddělit od politického systému a chování jeho aktérů“ (Massoud 2013: 4–5). Právní nástroje tedy nemusí nutně podporovat demokracii a lidská práva. O vyvrácení hypotézy, že občanská válka nemá na socio-ekonomické struktury místních komunit vždy pouze negativní dopad, se snaží vedoucí Střediska pro mír a rozvojová studia při jhosúdánské univerzitě v Jubě Luka Biong Deng ve svém příspěvku *Social Capital and Civil War: the Dinka Communities in Sudan's Civil War*. Deng shledává hlavní důvod v rozdílu mezi endogenními a exogenními konflikty. „V místech, kde převládá násilí vnější, dochází k posílení a prohloubení vztahu mezi jednotlivými komunitami“ (Deng 2010: 231).

Eurocentrický pohled na svět se snaží revidovat egyptský marxista Samir Amin, který v knihách *Global history: A View from the South* nebo *The World We Wish to See: Revolutionary Objectives in the Twenty-First Century* nabízí alternativní interpretaci světových dějin. Svou pozornost obrací do zemí třetího světa, přičemž tvrdí, že [...] *hegemonská centra ovládají periferie světové ekonomiky prostřednictvím různých forem imperialismu*“ (Amin 2010: 117). V tomto nerovnoprávném postavení centra a periferie právě spatřuje hlavní příčinu nedostatečného zapojení do světové ekonomiky i vlivu na charakter

mezinárodního řádu ze strany slabých a zhroucených států. Nicméně, kromě implicitních náznaků, které by zvrátily současnou podobu a praxi mezinárodních vztahů, žádné konkrétní řešení pro zhroucené státy neposkytuje ani Samir Amin.

Etnocentrismus je právě Jedním z limitů předkládané disertační práce, jejíž zdroje tvoří v naprosté většině autoři pocházejících z rozvinutých západních zemí. Tento sklon nahlížet na okolní svět prizmatem vlastní kultury představuje překážku, kterou nelze ve společenskovědním výzkumu snadno, pokud vůbec, překonat. Etnocentrismus je jako součást naší identity hluboce zakořeněný v našem podvědomí a etabluje se po mnoho generací, nicméně skutečnost, zda je etnocentrismus evolučně dědičný je předmětem sporu akademických debat (Tesař 2007). Základním projevem tohoto vnitřně předpojatého vnímání je upřednostňování vlastní kultury před cizí, [...] *„odlišné kulturní identity, hodnoty, symboly nebo ideologie máme proto tendenci posuzovat jako zvláštní či méněcenné, v krajních případech až barbarské“* (Aboagye – Mensah 1993: 130). Autor si je plně vědom tohoto etnocentrického omezení, které je spolu s dalšími aspekty zkoumané problematiky součástí závěrečné diskuze disertační práce.

4.1. Peacekeeping

Poslední teoretický přístup ke zhrouceným státům, který bezesporu patří k nejviditelnějším mezinárodním mírovým aktivitám OSN, představuje peacekeeping. Tento termín zahraniční provenience, volně přeložený jako „udržování mezinárodního míru a bezpečnosti“, se v českém prostředí natolik etabloval, že se v anglickém jazyce používá zcela běžně nejen v akademickém prostředí, ale i zainteresovanou veřejností. Na základě modifikovaného modelu Luise Andersenové, peacekeeping respektuje svrchovanost státu, v němž se mezinárodní společenství v čele s OSN, případně jinými organizacemi, angažuje, a současně při intervencích vychází z liberálních hodnot.

Peacekeeping se v mezinárodních vztazích objevil poprvé koncem 40. let minulého století a navázal na předchozí zkušenosti Společnosti národů (SN), např. v lednu 1935 mezinárodní společenství dohlíželo na průběh sárského plebiscitu, v němž se mělo rozhodnout o dalším směřování Sárska. V tomto období se podoba operací SN odvíjela od konkrétních potřeb dané situace nebo představ jednotlivých politických aktérů, [...] *„nebyl formálně zakotven proces pro nábor příslušníků vojenské složky misí, jejich rozmístování do konfliktních oblastí nebo vyplácení finančních odměn za vykonanou práci“* (Koops – MacQueen – Tardy – Williams 2015: 2). Od této doby se situace zásadním způsobem změnila.

Operace relativně malého rozsahu, zřizované na principu ad hoc, kdy podoba vysílaných operací závisela spíše na povaze problému, který měla mise vyřešit (např. v roce 1948 měla vojenská složka pozorovací skupiny v Indii a Pákistánu (UNMOGIP) sílu přibližně 100 vojáků), se vyvinuly do rozsáhlých institucionalizovaných operací. Podle údajů OSN (UNDPKO 2017) v období 1948–2017, tedy od první peacekeepingové operace vyslané OSN až do současnosti, proběhlo nebo stále probíhá 67 peacekeepingových operací, přičemž jejich počet v období studené války dosáhl pouze 13 misí a po roce 1989 se jejich množství násobně zvýšilo na 63 případů (viz Přílohy). V současné době je OSN zapojeno v 15 operacích na „udržení mezinárodního míru a bezpečnosti“ po celém světě.

Peacekeeping patří k běžně užívaným termínům napříč různými obory, např. mezinárodní vztahy, bezpečnostní studia, řešení konfliktů, rozvojová studia apod., nicméně jeho přesná definice není ustálená. Většina definic se soustředí na hlavní principy, na nichž je peacekeeping vybudován, a cíle, jichž má být peacekeepingovými misemi dosaženo. Je důležité zdůraznit, že se termín peacekeeping v Chartě OSN explicitně nikde neobjevuje. Implicitně je obsažen jednak v Kapitole VI, Mírové řešení sporů, a Kapitole VII, Akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných, Charty OSN (Charta OSN). Operace, které OSN zpočátku vysílala, měly charakter především mírový a rámcově spadaly pod kapitolu VI Charty OSN, i když nebyla formálně nikdy použita. Ozbrojené složky, jmenovitě policejní a vojenská složka, se začaly stávat integrální součástí peacekeepingových operací OSN až později. Následující text uvádí některé z mnoha příkladů definic peacekeepingových operací.

„Peacekeeping představuje metodu vytvořenou za účelem udržení míru, nehledě na to o jak křehký mír se jedná, v místech, kde boje byly zastaveny, a s cílem pomoci při implementaci mírových dohod dosažených v rámci peacemakingu.“

(UN 2008:18)

„Peacekeeping představuje vyslání neutrálních a lehce vyzbrojených sil po ukončení ozbrojených agresí a s povolením státu, na jehož území jsou síly rozmístěny. Jejich cílem je odradit [strany] od obnovení vojenského konfliktu a podporovat podmínky, na jejichž základě může být spor vyřešen.“

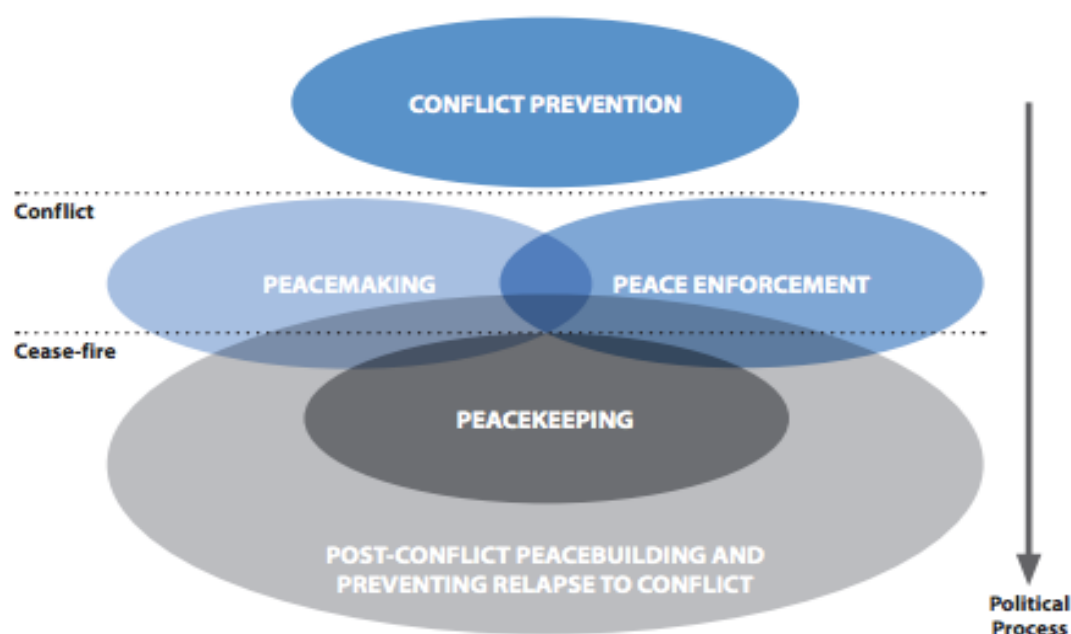
(Diehl 1994:13)

„Polní operace ustanovená OSN se souhlasem zúčastněných stran, která má pomoci kontrolovat a vyřešit konflikty mezi nimi, a to pod vedením OSN, společně na náklady členských států OSN, s asistencí vojenské či jiných složek a vybavení mise, které poskytují členské státy dobrovolně, jednají nestranně mezi zainteresovanými aktéry konfliktu a s minimálním použitím síly.“

(Goulding 1993:455)

Peacekeepingové mise OSN představují pouhý zlomek operací, které OSN (v omezené míře i jiné organizace) vysílá a spravuje. V odborné literatuře zabývající se řešením a prevencí konfliktů narazíme na celou řadu pojmů, které bezprostředně s peacekeepingem souvisí a díky své podobnosti mohou být snadno zaměněny. Tyto termíny, peacemaking, peacebuilding nebo peace-enforcement, blíže definuje Agenda pro mír (1992), resp. Dodatek Agendy pro mír (1995). V českém prostředí jsou tyto termíny používány v jejich anglickém originále. Vztah mezi jednotlivými koncepty přehledně zachycuje Obr. č. 7.

Obr. č. 7: Vazby mezi jednotlivými koncepty

Zdroj: UN (2008)

Z Obr. č. 7 je na první pohled patrné, že zásadní rozdíl mezi jednotlivými koncepty, vyjma jejich nástrojů a cílů, je především časový, liší se tedy v okamžiku, kdy mohou být dílčí koncepty implementovány. Před vypuknutím konfliktu mohou na daném území probíhat aktivity, které [...] „mají s využitím strukturálních a diplomatických prostředků zabránit eskalaci vnitrostátních nebo mezistátních konfliktů“ (UN 2008: 17). Pro prevenci konfliktů se využívá např. mechanismus včasného varování nebo různé analýzy (konfliktní, kontextová apod.), kterým předchází dlouhodobější sběr informací v dané zemi nebo zemích.

Po vypuknutí konfliktu má organizace vysílající a řídící misi k dispozici dvě možnosti intervence: peacemaking a peace-enforcement. První z nich, peacemaking, zahrnuje [...] „akce, které mají přimět nepřátelené strany k dohodě mírovými prostředky, které jsou předpokládány v kapitole VI Charty OSN“ (Agenda pro mír 1992). Cílem je tedy přivést nepřátelené strany konfliktu zpět k jednacímu stolu a [...] „dosáhnout usmíření prostřednictvím mediace, vyjednávání nebo arbitráží“ (Koko – Essis 2012: 1). Tyto aktivity provádí v praxi OSN svými silami, může ovšem daným úkolem pověřit i některé vlády, skupiny států nebo regionální organizace, kterých se konflikt bezprostředně dotýká. Jak již název explicitně naznačuje, druhý koncept, peace-enforcement, [...] „představuje soubor donucovacích opatření, jejichž součástí jsou vojenské síly, které podléhají schválení RB OSN“ (UN 2017a). Obdobně jako je tomu u peacemakingu, může OSN požádat o spolupráci regionální organizace nebo jiné aktéry. V okamžiku, kdy se podaří dojednat/nastolit klid zbraní, mohou teprve přijít na řadu peacekeepingové aktivity, které jsou součástí širšího a dlouhodobějšího konceptu post-konfliktního peacebuildingu (více Chetail 2009), přičemž primárním cílem obou těchto konceptů je zabránění obnovení konfliktu.

Z obr. č. 7 je patrné, že jednotlivé množiny reprezentující koncepty peacemaking, peace-enforcement, peacekeeping a postkonfliktní peacebuilding nejsou disjunktní a v některých oblastech se překrývají. Mírové operace OSN jsou zřídka omezeny pouze na jediný typ aktivit, ať už vysílá misi OSN nebo jiný aktér mezinárodních vztahů. Peacekeepingové mise, které bývají vysílány s cílem zajistit dodržování příměří a implementaci mírových dohod, mohou být aktivně zapojeny do peacemakingových aktivit při dojednávání příměří mezi nepřátelenými stranami konfliktu. Peacekeepingové operace OSN mohou se souhlasem RB použít sílu, ovšem pouze na taktické úrovni (viz Přílohy). Mohlo by se tedy zdát, že se stírá rozdíl mezi peacekeepingem a konceptem peace-enforcement, nicméně v rámci peace-enforcementu je možné použít sílu na strategické a mezinárodní úrovni, což je v případě peacekeepingu na základě článku 2 (4) Charty OSN vyloučeno (UN 2008: 17–30). Toto omezení použití síly lze zvrátit pouze rozhodnutím RB OSN.

Tab. č. 18: Taxonomie peacekeepingových operací

Operace	Forma
Tradiční peacekeeping	vyslání nestranných, lehce vyzbrojených sil se souhlasem hostitelské země a po uzavření příměří, cílem je vytvořit příhodné podmínky pro vyřešení konfliktu
Pozorovací mise	vyslání malého počtu neozbrojených nestranných pracovníků se souhlasem hostitelské země, cílem je sběr informací a monitorování situace
Kolektivní donucení	vyslání rozsáhlé vojenské operace, cílem je ochrana obětí agrese a obnova míru a bezpečnosti
Dohled nad volbami	vyslání nestranných pozorovatelů po uzavření mírové dohody, cílem je dohled nad volbami a jinými aktivitami
Humanitární pomoc během konfliktu	vyslání a distribuce potravin a zdravotnických potřeb ve spolupráci s místními a nevládními organizacemi během probíhajících bojů
State/Nation-building	vyslání pracovníků suplujících neexistující vládu, cílem je obnova pořádku, bezpečnosti, infrastruktury, příprava na předání moci
Pacifikace	vyslání mise s cílem potlačení občanských nepokojů násilným oddělením stran konfliktu
Preventivní rozmístění	vyslání vojsk s cílem zabránit eskalaci konfliktu
Ověření kontroly zbraní	vyslání inspekce suplující místní instituce v oblasti kontroly vojenského vybavení, dohled nad stažením vojsk
Ochrané služby	vyslání mise s cílem vytvořit azyl, bezletové zóny, včetně zajištění bezpečného přechodu nebo naopak dodržení zákazu vstupu
Intervence na podporu demokracie	vyslání vojenské mise s cílem svrhnout stávající vůdce a zaručit svobodné volby, pomoc s legislativou a jinými aktivitami podporující demokracii
Vynucení sankcí	vyslání vojsk s cílem ochrany míst tranzitu, zadržení pašovaného zboží a potrestání státu za porušení sankcí

Zdroj: Diehl (2008)

Peacekeepingové mise mohou nabývat různých forem, záleží vždy na konkrétním případě a jeho kontextu. V Tab. č. 18 je zachyceno celkem 12 různých druhů peacekeepingových operací, přičemž v druhém sloupci tabulky jsou uvedeny podrobnosti týkající se konkrétní podoby vysílané mise, především pak jejich primární cíl, případně vybavení mise či nutnost souhlasu s pobytem mise na území hostitelského státu (Diehl 2008: 12–22). Analýzou jednotlivých typů peacekeepingových misí zjistíme, že některé peacekeepingové operace vykazují mezi sebou značnou míru shody a je tedy možné je seskupit do obecnějších celků. Tři typy misí, jmenovitě dohled nad volbami, ověření kontroly zbraní a pozorovací mise mají spíše pasivní charakter, a plní především monitorovací funkci. Další dva typy misí, humanitární pomoc a preventivní rozmístění, usilují o maximálně možné snížení negativních dopadů konfliktu na obyvatelstvo hostujícího státu. Užití donucovacích prostředků je společné pro kolektivní vynucení a vynucení sankcí, čímž tento typ peacekeepingových misí představuje jakýsi přechod k vojenským operacím. Zbývající druhy peacekeepingových operací si shodně kladou za cíl rekonstrukci hostitelské země jako fungující společenské entity.

Tab. č. 19: Vývoj peacekeepingových operací

Klasifikace	Období	Forma	Příklady
První generace/ Tradiční peacekeeping	studená válka	princip souhlasu, princip nestrannosti, princip min. užití síly pozorování, monitorování nenavrhují politické řešení	UNSCOB, UNTSO, UNEF, UNOGIL, UNIFYCYP, UNIFIL
Druhá generace/ Širší peacekeeping	90. léta 20. stol.	tradiční peacekeeping ostatní aktivity, především humanitární pomoc	UNPROFOR, UNOSOM, UNMIH, UNOMIL, UNAMIR
Třetí generace/ Robustní peacekeeping	21. století	multidimenzionální multilaterální multikulturní	UNAMSIL, MONUC, INTERFET, UNMISS

Zdroj: autor podle Bellamy – Williams (2010) a MacQueen (2006)

V odborné literatuře zabývající se problematikou peacekeepingu se můžeme setkat s celou řadou snah o kategorizaci peacekeepingových operací. Nejčastěji bývají peacekeepingové operace členěny na jednotlivé generace, nicméně autoři se rozcházejí v názoru, kolik těchto dílčích generací je možné za celou historii peacekeepingu identifikovat. Většina výzkumníků operuje se třemi generacemi peacekeepingových operací, nicméně jiní odborníci pracují se čtyřmi generacemi (např. Malan 2010), a někteří dokonce s pěti (např. Segal 1995; Kenkel 2013). Jedním z důvodů odlišného počtu generací je např. vyčlenění samostatné skupiny peacekeepingových misí, které byly vyslány krátce po založení OSN v San Franciscu, např. UNSCOB, UNTSO, UNCIP. „*Zmíněné mise měly za úkol dohlížet na místě a informovat o vývoji konfliktu generálního tajemníka a Radu bezpečnosti*“ (Waisová 2011: 164). Tyto mise OSN měly charakter tedy výhradně pozorovací a proto bývají někdy klasifikovány jako zvláštní kategorie.

Disertační práce operuje se třemi generacemi peacekeepingu. Někteří výzkumníci (např. Bellamy – Williams 2010; Powles – Partow – Nelson 2015, apod.) nepoužívají členění peacekeepingových operací na základě generací a pracují s pojmy tradiční peacekeeping, širší peacekeeping a robustní peacekeeping, které je možné ztotožnit s dílčími generacemi peacekeepingu (viz Tab. č. 19). Rozdílů mezi jednotlivými generacemi by bylo možné najít bezpočet. Peacekeepingové operace prošly rozsáhlým vývojem v oblasti plánování, organizování, řízení a financování. V neposlední řadě se zásadně změnily primární cíle a rozsah vysílaných peacekeepingových misí, jak již bylo naznačeno v úvodu.

Pro první generaci peacekeepingových operací, vycházející z širšího konceptu kolektivní bezpečnosti, jsou charakteristické intervence především v mezistátních konfliktech a vysílané mise se soustředí především na dimenzi bezpečnostní, tedy vyřešení konfliktu. Příklady peacekeepingových operací první generace jsou uvedeny v Tab. č. 19. Se změnou povahy mezinárodního systému a nárůstem počtu vnitrostátních konfliktů, obzvláště na africkém kontinentě, byly vysílané peacekeepingové mise konfrontovány s problémy i v jiných oblastech zhroutených států, především v dimenzi humanitární. OSN si je vědoma nutnosti

revidovat podobu stávající mírových operací a 17. června 1992 předkládá generální tajemník Boutros Boutros-Ghali Agendu pro mír (A/RES/47/120). V průběhu 90. let minulého století se začínají vysílat peacekeepingové operace, které jsou kvalitativně zcela odlišné od první generace peacekeepingových misí. „OSN tak obrací svou pozornost na ochranu základních lidských práv a svob, na podporu hospodářského rozvoje a na politickou [dimenzi] konfliktu“ (Ramsbotham – Woodhouse – Miall 2005: 137). Rozsah peacekeepingových operací druhé generace se markantně zvýšil, příslušníci mise, ať už její vojenské, civilní nebo policejní složky, se nesoustředí pouze na konflikt a jeho řešení, ale na celou řadu úkolů zahrnující v sociální, politické i hospodářské dimenzi zhrouceného státu.

Vývoj peacekeepingových operací pokračoval také ve 21. století přijetím několika dokumentů, které jsou klíčové pro podobu peacekeepingových operací. V březnu 2000 inicioval generální tajemník OSN vznik Panelu pro mírové operace OSN, který měl [...] „identifikovat principiální nedostatky mírových operací OSN“ (Bellamy – Williams 2010: 129). Výsledná Zpráva o reformě peacekeepingových misí, synonymně Brahimiho zpráva (2000), která byla pojmenována podle předsedy Panelu bývalého alžírského ministra zahraničí Lakhdara Brahimi, přichází s více než osmdesáti různými doporučeními ve čtyřech širokých oblastech – viz Tab. č. 20.

Tab. č. 20: Doporučení plynoucí z Brahimiho zprávy

Oblast	Doporučení
Rozhodovací proces	zlepšení neformálních rozhovorů mezi RB a TCC založení Integrované prac. skupiny pro plánování (IMTFs)
Mandát a zdroje	jasná artikulace mandátů na základě předchozích konzultací se stranami konfliktu, vysílání vyšetřovacích misí
Rapidní rozmístění	vytvoření rapidních a efektivních kapacit schopných nasazení do 30, resp. 90 dní od schválení mandátu mise v rámci UNSAS
Efektivní rozmístění	vyslání robustních misí, proaktivní role při ochraně civilistů, koordinace s postkonfliktní rekonstrukcí

Zdroj: autor podle Bellamy – Williams (2010)

V oblasti rozhodovacích procesů konstatovala Brahimiho zpráva (2000) nedostatek informací, které má vedení OSN k dispozici o skutečné situaci v místech, kde peacekeepingové mise probíhají. *„Jsou úkoly, které by peacekeepingové mise OSN neměly plnit, a je mnoho míst, kam by neměly jít“* (A/55/305 S/2000/809). Varovným příkladem byla především genocida ve Rwandě, kdy nebyly informace o hrozícím propuknutí konfliktu adekvátně prezentovány. Ke zlepšení vzájemné komunikace a informovanosti mezi Radou bezpečnosti OSN a státy poskytujícími vojenské síly navrhla zřízení stálého výboru – Informační a strategický analytický sekretariát (EISAS). Personál misí by měl být podle doporučení Brahimiho zprávy volen na základě odborných zkušeností, nikoliv výhradně s ohledem na zachování národních kvót. Dále Zpráva navrhovala založení Jednotky nejlepších zkušeností (*Best Practices Unit*), která měla odpovídat za vyhodnocování poznatků z probíhajících misí nebo zřízení Spojených sil mise (*Integrated Mission Task Forces*) koordinující činnost klíčových aktérů angažujících se v peacekeepingových misích (např. Oddělení peacekeepingových operací, humanitárních a rozvojových agentur OSN apod.).

Ve fázi rozhodování o schvátování misí upozornila Brahimiho zpráva (2000) na příliš vágně formulované a nerealistické mandáty jednotlivých misí. Oddělení peacekeepingových operací by tedy mělo předkládat Radě bezpečnosti OSN důvěryhodné a realistické návrhy na vysílání misí, a to v pracovních verzích, včetně pokladů o zajištění potřebných zdrojů. Tím mělo být zajištěno, aby vysílané mise získaly zdroje pro realizaci svého mandátu včas. Období šesti až dvanácti týdnů následující po uzavření příměří mezi znepřátelenými stranami konfliktu je pro úspěšnost mise rozhodující, rozmístění vojenských sil a personálu mise by mělo proběhnout co nejdříve po udělení mandátu. Brahimiho zpráva proto iniciovala založení Pohotovostního systému, který by sdružoval vojenské příslušníky členských států a OSN by bylo schopno vysílat mise do 30 dní, resp. 90 dní u komplikovanějších operací. S cílem zvýšení efektivity misí doporučila Brahimiho zpráva, aby [...] *„byly mírové operace robustní natolik, aby byly schopny ochránit samy sebe a civilní obyvatelstvo pod jejich ochranou“* (Bellamy – Williams 2010: 132). Současně měla pravidelně probíhat školení a cvičení personálu misí.

Zdaleka ne všechna doporučení obsažená v Brahimiho zprávě byla přijata a implementována. Nedošlo k vytvoření stálého Informačního a strategického analytického sekretariátu, který měl posílit neformální rozhovory s členskými zeměmi OSN poskytujícími vojenské síly, Rada bezpečnosti odmítla projednávat návrhy na schvalování misí pouze v pracovních verzích, i nadále byly vysílány peacekeepingové operace, aniž by byly zajištěny potřebné zdroje. Průměrná doba pro vysílání misí trvala i nadále přibližně osmnáct měsíců, což vedlo ke kritickému zpoždění např. v Darfuru (Lanz 2015: 779–781). Povinná školení a cvičení se podařila realizovat pouze pro přímé pracovníky OSN.

Další snahou o implementaci reform OSN v oblasti peacekeepingových operací představovaly závěry Panelu na vysoké úrovni, který zřídil v září 2003 generální tajemník OSN Annan Kofi. Výsledný dokument, Příručka OSN pro multidimenzionální peacekeepingové operace (2003), byl předložen až v roce 2005 na světovém summitu OSN, nicméně opět nebyly implementovány všechny návrhy. Např. na požadavek na zřízení trvalých policejních sil OSN pro rychlé nasazení v peacekeepingových misích reagoval summit sice zřízením stálého policejního sboru, ten ale čítal pouhých 25 členů (pro celý svět) a ani nebylo zajištěno jeho financování (A/59/2005).

V důsledku prudkého nárůstu počtu požadavků na vysílání nových peacekeepingových misí navrhl nový generální tajemník Ban Ki-Moon radikálnější změnu fungování Sekretariátu OSN a bylo vytvořeno Oddělení polních operací, do jehož čela byl dosazen zástupce generálního tajemníka OSN. Současně byla rozpracovávána již existující Capstonova doktrína, která se stala základem konečného dokumentu Peacekeepingové operace OSN: principy a zásady. Tento dokument stanovil kromě tří tradičních principů peacekeepingových misí další tři – důvěryhodnost, legitimita a zapojení národních a místních aktérů do mírového procesu (Bellamy – Williams 2010: 141–143), které ovšem nebyly členskými akceptovány a nejsou součástí přijatého dokumentu.

Capstonova doktrína, jejíž název se ve finálním dokumentu již neobjevuje, popisuje vnímání principů peacekeepingových operací, jak se vyvíjelo v průběhu druhé poloviny minulého století (UN 2008). Jedná se o princip souhlasu, kdy přijímající stát musí vyslovit souhlas s vysláním a pobytem mise na jeho území, principu nestrannosti, kdy příslušníci mise musí zůstat neutrální ve vztahu ke stranám zapojeným do konfliktu, a v neposlední řadě princip minimálního užití síly, kdy personál peacekeepingové mise je oprávněn užít sílu pouze v případě sebeobrany (Bellamy – Williams 2010: 16–17). Co se týče principu souhlasu, pro udělení mandátu operace je nezbytný souhlas vlády přijímajícího státu, nicméně ten není vždy nutně požadován od ostatních zainteresovaných stran, např. vůdců polovojenských skupin, osvobozeneckých hnutí nebo různých milic.

Za druhé, princip nestrannosti byl dříve OSN interpretován jako povinnost zůstat neutrální v daném sporu vůči všem stranám zapojeným do konfliktu. Nicméně koncem 90. let bylo od příslušníků peacekeepingových misí očekáváno, že [...] *„budou jednat jako nestranní rozhodčí, kteří zajistí, aby všechny strany konfliktu dodržovaly pravidla vztahující se ke konkrétnímu mírovému procesu, stejně jako obecné normy a standardy zakotvené v Chartě OSN a dohodách týkajících se ozbrojených konfliktů“* (Koops – MacQueen – Tardy – Williams 2015: 3). Tento posun v interpretaci principu nestrannosti byl vyvolán předchozími zkušenostmi, protože striktní dodržování principu neutrality v některých případech znemožnilo plnění cílů mise.

Výklad posledního principu, principu minimálního užití síly, prošel patrně největší proměnou, kdy příslušníci misí byli původně oprávněni uchýlit se k fyzickému užití síly pouze v případě sebeobrany. V současnosti se uplatňuje mnohem širší koncept, který bere v úvahu obranu samotného mandátu peacekeepingové mise a nikoliv pouze jejích pracovníků. I když se základy tohoto konceptu „sebeobrany formou obrany mandátu“ v některých dokumentech OSN již dříve objevily (více Trumbull 2012: 121–148), např. v roce 1964 v memorandu k vyslání peacekeepingové operace OSN na Kypr (UNFICYP),

fakticky se tento posun projevil až po skončení studené války, mimo jiné v souvislosti s prudkým nárůstem počtu peacekeepingových operací.

Se snahou zajistit efektivní a koordinovanou spolupráci mezi různými aktéry, ať již v rámci systému peacekeepingových misí či mimo něj, přichází v polovině roku 2009 další reformní dokument Nová partnerská agenda: Nový horizont peacekeepingových misí OSN. Dokument Nový horizont (2009) navazuje na Brahimiho zprávu a některé další předchozí reformní iniciativy ve čtyřech prioritních oblastech:

- rozvoj politik (dosažení konsenzu, jasné mandáty, apod.);
- rozvoj kapacit (naplnění plánovaných kvót, koordinace);
- globální strategie podpory polních sil (flexibilita, efektivita);
- plánování a dohled.

Postup implementace dokumentu Nový horizont byl předmětem mnoha jednání a ve dvou zprávách (2010 a 2011) byly podrobněji analyzovány dílčí doporučení, nicméně neuspokojivý stav vedl 31. října 2014 k vytvoření Nezávislého panelu na vysoké úrovni pro mírové operace OSN (UN 2017c). Tento šestnáctičlenný orgán, jehož předsedou byl jmenován Jose Ramos-Horta, předložil generálnímu tajemníkovi OSN 16. června 2015 Zprávu, která je předmětem zkoumání.

Navzdory skutečnosti, že peacekeeping reaguje na kritické podmínky a implementací reforem se snaží přizpůsobovat měnící se povaze mezinárodních vztahů, nejsou zaváděné změny dostačující. Spornou otázkou zůstává například rozsah a hloubka peacekeepingových misí, které bývají často kritizovány jako přehnaně ambiciózní projekty, dotýkající se téměř všech oblastí lidské společnosti. Tyto robustní a multidimenzionální mise OSN, jejichž počet od 90. let minulého století narůstá, kladou enormní nároky na zdroje, ať už finanční nebo lidské, a bezpečnost pracovníků. Důkladnou revizí musí projít organizace, struktura a především příprava mírových misí, aby byly vysílané jednotky schopné operativně a včas zasahovat v místech akutní potřeby. Současně je

peacekeepingu velmi často vytýkáno, že mandáty OSN jsou vágně formulované, nemají zajištěné zdroje financování a postrádají jasně stanovený konec.

4.2. Liberální imperialismus

Liberální imperialismus, jak již z označení tohoto teoretického přístupu vyplývá, je stejně jako peacekeeping vybudován na liberálních základech, především v oblasti demokratického řízení státu, tržního hospodářství a dodržování lidských práv. Naopak k suverenitě zhrouceného státu zaujímá zcela odlišný postoj než peacekeeping. Jedním z charakteristických rysů zhroucených států je skutečnost, že ústřední vláda, pokud vůbec existuje, není schopna zajistit kontrolu a bezpečnost nad celým svým teritoriem a v očích veřejnosti postrádá legitimitu. Liberální imperialisté tudíž nevidí žádný důvod k respektování svrchovanosti zhrouceného státu (Andersen 2005: 32). Představitelé liberálního imperialismu usilují ve srovnání s peacekeepingem o razantnější přístup ke zhrouceným státům, který odůvodňují obzvláště problematickým charakterem svrchovanosti zhrouceného státu.

Navzdory mnoha společným znakům mezi peacekeepingem a liberálním imperialismem, se jejich přístup k problematice zhroucených států v některých důležitých aspektech odlišuje. Zatímco peacekeepingové operace bývají plánovány jako krátkodobé až střednědobé, časový horizont navrhovaný pro liberálně-imperialistické intervence má dlouhodobý charakter. Peacekeepingové aktivity mají poměrně jasně stanovené cíle a po jejich dosažení, mandát peacekeepingové mise je ukončen. *„V zemích, jejichž státní instituce byly v průběhu občanské války zničeny, je odchod ze země prakticky v nedohlednu“* (Fearon – Laitin 2004: 9). Liberálně-imperialistické intervence tedy mají konec spíše otevřený.

V odborné literatuře zabývající se zhroucenými státy se můžeme setkat s celou řadou teoretických konceptů, které lze z principiálního hlediska téměř zcela ztotožnit s východisky a zásadami liberálního imperialismu. Jedná se například o poručenství či svěřenectví (Charta OSN; Helman – Ratner 1993), sdílenou suverenitu (Krasner 2004), mezinárodní územní správu (Caplan 2012) nebo novo-poručenství (Fearon – Laitin 2004; Ford – Oppenheim 2008; Howard 2013).

Historicky nejstarším konceptem odpovídajícím liberálně-imperialistickému přístupu je poručenství. Charta OSN, stejně jako dřívější Pakt Společnosti národů, deklaruje, že [...] „*zřídí pod svým vedením mezinárodní poručenskou soustavu*“ (Kapitola VII článek 75 Charty OSN), jejímž cílem bude „*podporovat politický, hospodářský a sociální pokrok obyvatel poručenských území*“ (kapitola XII článek 76 Charty OSN).

Podle článku 81 kapitoly XII Charty OSN je nezbytné, aby poručenská dohoda obsahovala:

- podmínky, za níž bude poručenské území spravováno;
- jmenovité určení moci, která bude vykonávat správu nad daným územím, přičemž mocí může být pověřen jeden stát, několik států, v krajním případě i OSN sama.

Poručenství pod správou OSN bylo aplikováno např. v letech 1962 a 1963, kdy teritorium Irian Jaya bylo na žádost Nizozemí a Indonésie spravováno organizací OSN (Helman a Ratner 1993: 6). Celkový počet případů, kdy byl správou nad určitým teritoriem pověřen konkrétní stát nebo skupina států, bylo do ukončení činnosti Poručenské rady OSN v roce 1994 celkem 11 (OSN 2017). Ve srovnání s počtem peacekeepingových operací, které se uskutečnily v období studené války se jeví využívání poručenství jako poměrně časté, protože jejich počet byl přibližně stejný.

Poručenstvím se blíže zabývá i jeden z předních stoupenců liberálního imperialismu, Robert Cooper. Ten poukazuje na skutečnost, že se imperialismus v minulosti osvědčil jako účinný nicméně kontroverzní nástroj k řešení konfliktů v zemích třetího světa. Cooper (2002) si je na jedné straně plně vědom skutečnosti, že imperialismus, tak jak jej známe z minulosti, nemá v dnešním globalizovaném světě své místo. Na straně druhé je přesvědčen, že by jistá forma imperialismu vycházející z předpokladu dobrovolné volby obou stran byla schopna přinést mír a nastolit ve zhroucených státech pořádek (Cooper

2002). Cooper proto přichází s termínem postmoderní imperialismus, který plně ztotožňuje s liberálním imperialismem. Společným rysem, který jej spojuje s klasickým pojetím imperialismu je především výrazná míra kontroly nad vnitropolitickými a hospodářskými záležitostmi zhrouceného státu. Rozdíl mezi oběma pojetími imperialismu spočívá v tom, že kontrolu nad zhrouceným státem nevykonává impérium nebo jiný mocenský subjekt, nýbrž různorodá skupina aktérů mezinárodních vztahů (Fearon – Latin 2004: 7). Ta může zahrnovat jak jednotlivé státy, mezinárodní vládní i nevládní organizace, tak i některé vnitrostátní instituce zhrouceného státu.

Dalším zásadním rozdílem odlišujícím postmoderní imperialismus od jeho klasického předchůdce je časová dimenze. Aktéři postmoderního imperialismu chtějí opustit zemi, ve které intervenují, co možná nejdříve po dosažení stanovených cílů. Hlavním motivem intervence liberálních imperialistů je [...] *„morální odpovědnost zasáhnout a to jménem napadeného obyvatelstva“* (Rotberg 2004: 31). Naopak aktéři klasického imperialismu měli v úmyslu setrvat v ovládané zemi za účelem dosažení mocenského a ekonomického prospěchu na dobu neurčitou, pravděpodobně navždy.

Postmoderní imperialismus může nabývat dvou podob. V prvním případě se jedná o dobrovolný imperialismus v oblasti globálního hospodářství. Hlavními aktéry bývají v tomto případě mezinárodní finanční instituce, především pak Mezinárodní měnový fond a Světová banka. Důležitým rysem dobrovolného imperialismu je jeho multilaterální charakter, neboť mezinárodní instituce nabízejí pomoc všem státům, které projeví zájem a ochotu se opět zapojit do globální ekonomiky. V návaznosti na poskytnutou pomoc požadují mezinárodní finanční instituce přijetí změn, které povedou k odstranění politických a ekonomických nedostatků (Cooper 2002). Dobrovolný imperialismus klade na státy přijímající pomoc značné požadavky zejména v oblasti státní správy, protože tyto státy musí být ochotné poskytnout mezinárodním organizacím i jednotlivým státům prostor pro „vměšování se“ do jejich vnitřních záležitostí.

V druhém případě může liberální imperialismus nabývat také podoby imperialismu sousedů, který vychází z předpokladu, že státům není lhostejné dění v jejich bezprostředním sousedství. Nárůst intenzity napětí, šíření nepokojů, nebo přímo propuknutí ozbrojeného konfliktu představují pro okolní státy bezprostřední bezpečnostní hrozbu a ve svém vlastním zájmu se budou snažit nebezpečí odvrátit. Je otázkou, zda koncept imperialismu sousedů nebyl překonán vývojem událostí v oblasti mezinárodní bezpečnosti, zejména v souvislosti s teroristickými útoky v USA v roce 2001. *„Bezpečnost je ohrožena ve chvíli, kdy je sousední stát ovládán jistou formou organizovaného nebo neorganizovaného zločinu, což ve své podstatě vede ke zhroucení státu. Osama bin Laden dokázal těm, kteří si to doposud neuvědomovali, že ve dnešní době je celý svět, přinejmenším potenciálně, naším sousedem.“* (Cooper 2002:4). V důsledku pokračující globalizace a narůstající propojenosti napříč všemi oblastmi lidské společnosti dochází k přehodnocení pojmu sousedství.

I s ohledem na měnící se povahu mezinárodního systému se Krasner (2004: 5–12) domnívá, že současné pojetí suverenity nevytváří příznivé podmínky pro rozvoj slabých států a činnost teroristických a extrémistických skupin na území zhroucených států představuje bezpečnostní hrozbu pro celé mezinárodní společenství. Dosavadní přístupy, podporu vlády zhrouceného státu (*Governance Assistance*) ani přechodnou správu, nepovažuje za dostačující. Krasner přichází tedy s alternativním přístupem ke zhrouceným státům. Na několika historických příkladech dokazuje, že už v 19. století existovaly legitimní alternativy ke klasickému pojetí suverenity. Jednalo se o formu protektorátu, kdy se stát vzdal možnosti ovlivňovat svou zahraniční politiku ve prospěch silnějšího státu, nicméně si ponechal kontrolu nad vnitřními záležitostmi. Krasner demonstruje tuto skutečnost na příkladu Kanady, Austrálie a Jižní Afriky, kdy dominia uznávala britského panovníka jako hlavu státu, přejímala zahraniční politiku Velké Británie a současně požívala vysoké míry autonomie v domácích záležitostech.

Zásadním rozdílem Krasnerova přístupu ke zhrouceným státům odlišujícím jej od dosavadních konceptů je jeho pohled na suverenitu zhrouceného státu. „K zabezpečení dobře fungující státní správy ve zhroucených nebo hroutících se státech je potřeba vytvořit takové institucionální formy, které budou jistým kompromisem klasického vestfálského pojetí suverenity“ (Krasner 2004: 6). První alternativou, kterou Krasner nabízí je koncept sdílené suverenity, který chápe jako soubor opatření, kdy by mezinárodní organizace, silné státy a případně jiné instituce určily skupinu jednotlivců, kteří by vládli společně s místními orgány státní správy, přičemž legitimita by byla zajištěna smlouvou mezi oběma stranami.

Caplan (2007: 232) však upozorňuje, že úspěch konceptu sdílené suverenity je založen především na konsenzu mezi zahraničními a domácími aktéry, nicméně k dosažení vzájemné dohody dojít nemusí. „Sdílená suverenity vede často k různým zpožděním, jak při hledání konsenzu, tak při konkrétních společných krocích vedoucích k dosažení cílů, což může negativně působit na snahu zahraničních aktérů implementovat efektivní systém vládnutí a zahájení rekonstrukčních operací.“ (Ford – Oppenheim 2008: 59). Omezování suverenity zhrouceného státu se ovšem může setkat s odporem místních obyvatel.

Druhou alternativou, kterou Krasner (2004: 37) uvádí, je vytvoření určité formy pověřenectví (*de facto trusteeship*) nebo protektorátu, kdy by byl zhroucený stát pod kontrolou konkrétního státu nebo mezinárodní či regionální organizace. „Modely založené na konceptu pověřenectví jsou charakteristické tím, že minimalizují sdílenou suverenitu s vnitrostátními politickými aktéry a vláda je svěřena do rukou zahraničního správce“ (Ford – Oppenheim 2008: 59). Mezinárodní aktéři by tak prováděli časově neomezený dohled nad domácími záležitostmi v jednotlivých sektorech (např. bezpečnost, obchod, apod.).

Obdobně jako Krasner (2004) chápou suverenitu států, a především pak zhroucených států, i jiní odborníci a některé mezinárodní instituce. Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu, jejíž vznik iniciovala Kanada, vypracovala v roce 2001 koncept Odpovědnosti za ochranu. Jedním ze

základních principů tohoto konceptu je: „[K]de obyvatelstvo utrpělo závažnou újmu, v důsledku vnitrostátních konfliktů, povstání, utlačování nebo zhroucení státu, a příslušný stát není ochotný nebo schopný takové jednání zastavit nebo odvrátit, zásada mezinárodní odpovědnost za ochranu má přednost před zásadou nevměšování se do vnitřních záležitostí státu“ (ICISS 2001). Během Světového summitu OSN v roce 2005 podpořily všechny státy světa přijetí konceptu Odpovědnosti za ochranu, který se tak stal běžnou součástí agendy orgánů OSN.

Keohane (2003: 275–297) dodává, že budeme-li lpět na jednotné definici suverenity, povede to pravděpodobně ke zbrzdění inovativního procesu a nedojde k implementaci konstruktivních institučních inovací, které by mohly konsolidovat úspěchy dosažené během intervencí v krátkodobém časovém horizontu. Nebudou proto vytvořeny podmínky pro trvalé udržení míru a bezpečnosti. Efektivní řešení vyžaduje přehodnocení dnešního pojetí suverenity, přičemž vnitřní suverenita by mohla být posílena implementací strategie, která by zahrnovala zahraniční struktury, čímž by došlo vlastně k posunu vestfálského pojetí suverenity.

Další konkrétní případ, který vychází ze zásad liberálního imperialismu, představuje novoporučenství. Odpověď na otázku, zda principy novoporučenství nabízejí efektivní řešení situace zhroucených států, se pokouší odpovědět Richard Caplan ve svém článku *From Collapsing States to Neotrusteeship: The Limits to Solving the Problem of Precarious Statehood in the 21st Century*. Na základě důkladné analýzy případů, ve kterých byly implementovány principy novoporučenství (po roce 1990 jsou to Bosna a Hercegovina, Východní Slavonie, Kosovo a Východní Timor) dochází Caplan ke závěru, že ještě neuplynula dostatečná doba pro hodnocení úspěšnosti mírových operací. Dosavadní úspěch může být dán skutečností, že [...] „státy musí být malé, zahraniční aktéři musí být ochotni v dlouhodobém časovém horizontu vynaložit značné prostředky a místní obyvatelstvo musí být ke spolupráci s nimi nakloněno, aby bylo dosaženo stanovených cílů“ (Caplan 2007: 242). Navíc Logan a Preble (2006: 21) upozorňují na skutečnost, že [...] „velmi málo [zhroucených] států má tak málo obyvatel, že by státy mohly být stabilizovány málo početnými

jednotkami.“ Není tudíž možné jednoznačně určit, zda principy novoporučenství by mohly být aplikovány i na jiné případy.

Při intervencích do zhroutených států vedených v souladu s principy novoporučenství se jako problematické jeví také vymezení časového horizontu mise. Dobu, po kterou budou zahraniční aktéři v zemi působit, nelze jednoduše odhadnout, a tak nelze pevně stanovit termín pro předání správy státu plně do rukou místních obyvatel. „*V některých případech by úplný odchod ze země nebyl nikdy možný, konečnou fází procesu by představovala situace, kdy by vláda na úrovni státu měla ve srovnání s obecní (místní) a nadstátní úrovní téměř zanedbatelný vliv*“ (Fearon – Laitin 2004: 40). Jejich koncept tak není úplně kompatibilní s „*nation-building*“, ale spíše s „*nation-ending*“, protože vláda na úrovni státu je nahrazena vládou nad jeho úrovní (Logan – Preble 2006: 13).

S optimističtějšími závěry při hodnocení novoporučenství přichází Christian E. Ford a Ben A. Oppenheim ve svém článku *Neotrusteeship or Mistrusteeship? The Authority Creep Dilemma in the United Nations Transitional Administration*, ve kterém tvrdí, že novoporučenství, ať už *de iure* nebo *de facto*, představuje adekvátní reakci na zhroucení státu, operace ovšem vyžaduje maximální úsilí a pozornost. Domnívají se, že by mělo ústřední roli při rekonstrukci zhroucených států hrát OSN z několika důvodů.

Podle Ford – Oppenheim (2008: 98) předně OSN požívá na mezinárodním poli legitimitu a těší se tak pověsti nestrannosti, která je ve srovnání s ostatními aktéry nesrovnatelná. Za druhé, OSN nahromadilo nepřeborné množství odborných znalostí během přechodných správ a postkonfliktních rekonstrukcí. V neposlední řadě, i kdyby přicházely v úvahu jiné alternativní organizace prosazující principy poručení ve zhroucených státech, OSN vybuodovalo právní a institucionální rámec, ze kterého mise vycházejí.

Komparativní analýzu úspěšnosti konceptu novoporučenství na příkladu Kosova a Východní Timoru provedla Lise Howard (2013) ve svém článku *State-building through Neotrusteeship*, ve kterém navázala na výzkum Jamese Fearona a Davida

Laitina. Z jejich článku (Fearon – Laitin 2004) si zvolila následující tři hypotézy a otestovala jejich platnost ve zmíněných zemích:

1. Novoporučenství představuje nejefektivnější způsob řešení problematiky slabých států.
2. Pokud OSN hraje při operaci ústřední roli, skončí operace neúspěchem.
3. Pokud hrají při operaci ústřední roli státy nebo regionální organizace, jako například NATO, které mají v oblasti bezpečnostní, ekonomické nebo historické zájmy, bude operace úspěšná.

Tab. č. 21: Ověření hypotéz

	Kosovo	Východní Timor
Hypotéza č. 1	Ne	Ano
Hypotéza č. 2	–	Ne
Hypotéza č. 3	Ne	Ne
Stav k 2013	Negativní trend	Pozitivní trend

Zdroj: Howard (2013)

Z tabulky č. 21 je patrné, že analýza a následná komparace těchto dvou relativně podobných případů nepřinesla jednoznačné odpovědi. Howard (2013: 21) se domnívá, že koncept novoporučenství může sloužit jako efektivní prostředek řešení zhroutených států, nicméně rozdělení rolí mezi tři hlavní aktéry – OSN, NATO a EU vyústilo v situaci, kdy jednotlivé operace nebyly pro Kosovo přínosné. Rozdělení vedoucích funkcí vedlo k vytvoření paralelních státních struktur, které slouží jednotlivým etnickým skupinám. Do rekonstrukce Kosova se zapojily na principu novoporučenství také sousední státy, nicméně zatím nebylo dosaženo významnějších úspěchů.

K jinému závěru ovšem dochází Howard v případě Východního Timoru, kdy byla operace vedena jediným aktérem – OSN. Sousední státy, Indonésie a Austrálie, v historii Východní Timor ekonomicky a mocensky využívaly a neměly zájem na vzniku a budování nového suverénního státu. Tříletá intervence ve Východním

Timoru vycházející z principů novoporučenství může tedy za jistých podmínek sloužit jako úspěšný model řešení slabých a zhroutených států.

Koncept postmoderního imperialismu se dostal do popředí také v souvislosti s teroristickými útoky v září 2001, kdy jej někteří autoři (Kristol 2002; Johnson 2001) aplikují přímo na Spojené státy. Max Boot ve svém článku *Case for American Empire* zdůrazňuje, že nejúčinnější odpovědí na teroristické útoky, a tudíž i na zhroutené státy je imperialismus. „*Spojené státy mohou být v čele mezinárodní okupační jednotky, pod ochranou OSN, ve spolupráci s některými muslimskými zeměmi. Došlo by k obrovskému zlepšení situace v řadě zemí, které podporují nebo ukrývají teroristy*“ (Boot 2001: 2).

4.3. Realismus

Dalším teoretickým přístupem, který nabízí ve srovnání s peacekeepingem nebo liberálním imperialismem odlišný pohled na zhroucené státy, jsou realistické teorie. Jak je patrné z grafu č. 5, realistické teorie v oblasti osvojení liberálních zásad vychází z názoru, že podpora a šíření liberálních hodnot by mohly vést k ohrožení stability a narušit mezinárodní rovnováhu. Jejich postoj k intervencím do zhroucených států je tedy zdrženlivější (Andersen 2005: 34–36). Pokud jde o přístup k suverenitě zhroucených států, realistické přístupy nahlíží na státy jako na hlavní aktéry mezinárodních vztahů a na rozdíl od principů liberálního imperialismu uznávají jejich svrchovanost.

Jednotlivé názorové proudy v rámci realistických teoretických přístupů spojuje myšlenka, že ve srovnání s předchozími koncepty by měla být mezinárodní angažovanost ve zhroucených státech výrazně nižší. Někteří autoři, např. Luttwak (1999), zdůrazňují jeden z hlavních principů tradičního pojetí suverenity – nevměšování se do vnitřních záležitostí státu, jiní případnou intervenci konfrontují s vlastními zájmy intervenujícího státu (Krauthammer 2004) nebo bezpečností (Ottaway – Mair 2004). Obecně tedy pro realistické přístupy platí, že mezinárodní bezpečnost a stabilita má přednost před demokracií a lidskými právy.

Realisté nezpochybňují skutečnost, že zhroucené a hroutící se státy představují pro mezinárodní společenství a pro tyto státy samotné závažnou hrozbu, která vyžaduje okamžitý zásah, nicméně charakter těchto intervencí by měl být odlišný od peacekeepingových nebo liberálně-imperialistických operací. Intervence by měly být velmi specificky zaměřeny na konkrétní cíl, trvat pouze po nezbytně dlouhou dobu, a především by měly být soustředěny do oblasti státní bezpečnosti. *„Ambiciózní modely, které jsou často implementovány, modely upřednostňující lidskou bezpečnost před státní, jsou příliš složité a finančně náročné na realizaci, a pokud by i v ideální případě uspěly, výsledky by se dostavily v dlouhodobém časovém horizontu“* (Ottaway – Mair 2004: 1). Primárním cílem mezinárodních intervencí by mělo být obnovení schopnosti zhrouceného státu

vykonávat základní funkce, jako je kontrola nad celým jeho teritoriem, zachování monopolu státu na užití síly a zajištění bezpečnosti.

Demokratizace, jako primární cíl, v realistických teoriích nepředstavuje pro zhroucené státy efektivní řešení. *„Mezinárodně uznávané praktiky podporující demokracii jako jsou peacekeepingové operace OSN, zahraniční pomoc a přechodné správy, které byly implementovány v Kosovu a Východním Timoru, se neukázaly tak úspěšné. My jednoduše nevíme, jak vybudovat demokracii“* (Krasner 2003). Realistické přístupy nezpochybňují význam a přínos demokracie pro dobře fungující státy, ale nedomnívají se, že budování demokracie povede k úspěšnému překonání stavu zhroucené státnosti (Carothers 2002: 9–12). Demokratizačním snahám musí předcházet vytvoření kvalitních institucí, které zajistí potřebnou bezpečnost a stabilitu.

Ze základních východisek a principů realistického přístupu k rekonstrukci zhroucených států plyne, že by se mezinárodní společenství mělo vyvarovat intervencím z čistě humanitárních důvodů. Úřad koordinátora pro rekonstrukci a stabilizaci připomíná, že náklady na intervenci vždy *„výrazně převažují nad zisky“* (Logan – Preble 2006: 16). Důvody k intervenci spatřují stoupenci tohoto teoretického přístupu pouze v případech, kdy zhroucené státy ohrožují stabilitu nebo zájmy intervenujícího státu. Jak Krauthammer (2004: 15) poznamenává: *„K intervenci by mělo dojít pouze tehdy, když se to vyplatí.“*

Zřizování uprchlických táborů dlouhodobě nepatří mezi prostředky přispívající k efektivnímu řešení zhroucených států a konfliktů v nich probíhajících. *„Odrážejí od integrace do místní společnosti, znemožňují emigraci a pomáhají udržovat křivdy stále živé“* (Luttwak 1999: 42). Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA), který byl založen 8. prosince 1949 rezolucí Valného shromáždění (A/RES/302), si kladl za cíl [...] *„poskytnout palestinským uprchlíkům další asistenci nezbytnou k předejití hladovění, jejich dalšímu utrpení a [zajištění] míru a stability“*. Nicméně [...] *„přispěl k arabsko-izraelskému násilí trvajícím více než půl století a stále zpomaluje nastolení míru“* (ibidem). Luttwak demonstruje negativní dopady zřizování uprchlických táborů i

na některých čistě hypotetických příkladech, např. vytvoření tábora pro sudetské Němce po jejich poválečném odsunu z Československa.

Do problematiky uprchlictví se začaly angažovat také nevládní mezinárodní organizace, jejich pohnutky jsou ovšem čistě ekonomické. *„Hlavní prioritou je získat dobročinné prostředky tím, že se nevládní organizace zviditelní v situacích vyžadující neodkladné řešení“* (Luttwak 1999: 43). Zemětřesení, povodně a další přírodní katastrofy přilákají pozornost světových médií pouze krátkodobě, zatímco problém uprchlictví má dlouhodobý charakter. Nevládní mezinárodní organizace soustředí tak zřizování uprchlických táborů do nejchudších oblastí světa, kde služby, které poskytují uprchlíkům, převyšují standard obvyklý v dané lokalitě. *„Ochrana uprchlíků a zakonzervování jejich křivd je už tak špatné, ale poskytování materiální pomoci do probíhajících konfliktů je mnohem horší“* (ibidem).

Mnoho nevládních organizací, které poskytují pomoc v iluzi konání všeobecného dobra, tak nepřímou podporují aktivní bojovníky, jelikož je nejsou schopni vyloučit z poskytování humanitární pomoci. V extrémních případech, jako tomu bylo začátkem 90. let minulého století v Somálsku, poskytují nevládní organizace místním za ochranu finanční prostředky, které byly využity na další nákup zbraní. Konflikty se tak hlouběji zakořeňují a konečné řešení, které by mohlo ukončit boje, se tak stále oddaluje.

Realisté se domnívají, že mezinárodní intervence do hroutících se států nemusí být komplexní a postihovat celou škálu problémů, stěžejní je ovšem její načasování. *„Nasazení vysoce trénovaných a špičkově vybavených jednotek pod profesionálním vedením v kritickém okamžiku může zabránit eskalaci konfliktu a odvrátit zhroucení států“* (Ottaway – Mair 2004: 5). Tuto skutečnost demonstrují na příkladu Sierra Leone, kdy několik stovek britských výsadkářů dokázalo během Operace *Palliser* odvrátit zhroucení státu a pomohli tak v zemi znovu obnovit bezpečnost a nastolit pořádek.

Extrémní přístup k intervencím zaujímá Edward N. Luttwak, který ve svém článku *Give War a Chance* vyzdvihuje často opomínanou skutečnost, že ... „válka má jeden velký klad: může vyřešit politické neshody a přinést mír“ (Luttwak 1999: 36). Nutnou podmínkou je ovšem skutečnost, že míru je možné dosáhnout pouze po překonání kulminačního bodu v proběhnutých násilných činech. Pokud mezinárodní organizace nebo jiní zahraniční aktéři zasáhnou dříve a vynutí si uzavření příměří, dojde pouze ke „zmrazení“ konfliktu, který znepřátelené strany využijí k přezbrojení svých sil. Takové zásahy vedou k nárůstu intenzity konfliktů, což v neposlední řadě také vyúsťuje v prodlužování délky konfliktu.

Mezinárodní aktéři zasahují do konfliktů, přičemž nejsou velmi často ochotni se do bojů přímo zapojit. Luttwak (1999: 38) zastává poměrně kontroverzní názor: „Pokud by se OSN postavilo na stranu silnějšího a pomohlo by porazit slabšího protivníka rychleji a razantněji, přispělo by to ke konečnému mírovému řešení mnohem více.“ Peacekeepingové mise ovšem preferují politiku appeasementu, kdy přistupují na podmínky silnější strany a snaží se tak vyvarovat přímé konfrontaci a předejít tak ztrátám na životech ve svých vlastních řadách. Takové chování demonstruje na příkladu Rwandy v roce 1994, kdy mezinárodní společenství nezasáhlo a pouze pasivně přihlíželo. Místní obyvatelstvo tak mylně nabylo domněnky bezpečí a k úniku před masakrem se rozhodlo až době, kdy bylo příliš pozdě.

Charles Krauthammer (2004: 15–17) ve svém článku *In Defense of Democratic Realism* identifikoval čtyři odlišné přístupy, které se v uplynulém století objevily v americké zahraniční politice: izolacionismus, liberální internacionalismus, demokratický realismus a demokratický globalismus. Krauthammer se plně ztotožňuje s demokratickým realismem, který klade do popředí především zájmy státu. „Budeme usilovat o šíření svobody, abychom tak eliminovali nepřítel, ale vlastní krev a bohatství obětujeme pouze tam, kde je to strategicky nezbytné, což znamená v případech, kdy reálný nepřítel představuje globální a smrtelnou hrozbu svobody“ (Patterson 2007: 6).

Krauthammer dokládá správnost svého přesvědčení na několika příkladech, především však tímto stěžejním axiomem demokratického realismu ospravedlňuje kontroverzní invazi do Iráku, která tedy byla plně ve shodě se základními principy demokratického realismu. *„Měly Spojené státy čekat než země s největší armádou v regionu, potenciálně druhou největšími ropnou ekonomikou a důkazem, že zbraně použili proti vlastnímu obyvatelstvu a sousedním zemím čekat než je opravdu vyrobí?“* (Kissinger 2004).

Co se týče lidské společnosti, demokratičtí realisté se domnívají, že by se při intervencích transformovat neměla, protože [...] *„se to během lidského života nevyplatí a nemá cenu usilovat o souhlas mezinárodního prostředí“* (Patterson 2007: 6). Krauthammer se domnívá, že pro budování společnosti je rozhodující strategická hodnota. *„Pokud je v sázce hodně, nepolevíme a obětujeme nezbytný čas a úsilí pro dosažení úspěchu. Když je strategická hodnota minimální, jako tomu bylo na Haiti nebo v Somálsku, tak neuspějeme, protože jsme správně pochopili, že budování společnosti je náročný úkol a tyto případy by se ani zdaleka nevyplatily.“* (Krauthammer 2004: 23).

Richard Betts ve svém článku *The Delusion of Impartial Intervention* kritizuje nízkou úspěšnost intervencí, které OSN a Spojené státy podnikly na počátku 90. let minulého století. Betts (1994) zastává názor, že by intervence měla být omezená nebo nestranná, protože přiklonění se k jednomu ze soupeřů nepřispívá legitimitě a efektivitě intervence. Stěžejním cílem vnější intervence není vybudování míru, ale dohlížení nad dodržováním příměří, se kterým všechny znepřátelené strany souhlasily. Zásadní nedostatek intervencí spatřuje Betts (1994) ve skutečnosti, že intervence byly omezené a nestranné současně. Omezená intervence může ukončit válku, pokud se intervenující aktér, postaví na jednu stranu, poruší rovnováhu moci a pomůže jednomu z protivníků zvítězit, což vlastně znamená, že se nechová nestranně. Nestranná intervence může ukončit válku tehdy, jestliže vnější aktér převezme kontrolu nad celou situací, znemožní místním soupeřům ovlivňovat další vývoj a přinutí je uzavřít mírovou dohodu, což je případ, kdy intervence není omezená. Pokud se aktéři snaží

dosáhnout míru oběma způsoby zároveň, znemožňují většinou dosažení míru tím, že neumožní ani jedné straně zvítězit, ale ani je nedokáží od bojů odradit.

Realistické teoretické přístupy zdůrazňují, že intervence do slabých států by měla přijít v okamžiku, kdy státy začnou vykazovat první známky upadání. „*Prevence je lepší než léčba*“ (Ottaway – Mair 2004: 2). Tento komplexní a včasný přístup ovšem je ovšem proveditelný pouze teoreticky, protože v praxi naráží na faktické možnosti mezinárodního společenství. Počet států, které čelí bezprostřednímu zhroucení státu je výrazně menší než počet států, které by mohly být považovány jako potenciálně ohrožené. Predikce vývoje zemí představuje další problém. Téměř každá rozvojová země spadá do kategorie ohrožených zemí, zatímco Jugoslávie, která se nacházela na žebříčku vyspělých zemí mnohem výše, úplně zanikla.

Počet případů, které vyžadují zásah mezinárodního společenství, ať už se jedná o stabilizaci hroutících se států nebo úplnou záchranu zhroucených států, přibývá, nicméně množství disponibilních prostředků je omezené. Nejedná se však pouze o nedostatek finančních prostředků, ale také o nedostatečnou znalost problematiky a zkušeností s efektivními strategiemi, které by vedly k pozitivním výsledkům.

Navzdory skutečnosti, že Marina Ottaway a Stefan Mair nepatří ve srovnání s Luttwakem ke stoupencům extrémnějšímu proudu v rámci realistických přístupů, tvrdí, že by se aktéři měli při rozhodování o intervenci do slabých států řídit zejména faktory ohrožující bezpečnost státu, tedy zda v zemi existují ozbrojené konflikty nebo etnické spory, a měli věnovat menší pozornost lidské bezpečnosti, tedy podmínkám ohrožujících integritu, blahobyt a míru sebeurčení jejich občanů. „*Lidská bezpečnost je jedním z předních cílů mezinárodní pomoci více než půl století, ovšem s poměrně málo přesvědčivými výsledky*“ (Ottaway – Mair 2004: 2).

Analogicky jako liberální imperialismus a peacebuilding, čelí i realistické přístupy řešení slabé státnosti kritice. Přístupy, které jsou postavené na liberálních zásadách, kritizují realisty právě za ignoraci těchto zásad a jejich přehnaný pragmatismus. Domnívají se, že zajištění krátkodobé stability není zárukou udržení stability také v dlouhodobém časovém horizontu. „*Pokud dochází k porušování základních lidských práv, občanských, politických a socioekonomických, nemůže být dosaženo míru a tudíž ani stability*“ (Andersen 2005: 35). Za povšimnutí stojí také skutečnost, že ve srovnání s předchozími teoretickými přístupy nevytváří realistické teorie tak rozmanitý pojmový aparát.

4.4. Kritické teorie

Posledním teoretickým přístupem, který nabízí ve srovnání s třemi předchozími teoretickými koncepty zcela odlišný způsob přístup ke zhrouceným státům jsou kritické teorie. Základní rozdíl spočívá v tom, že peacekeeping, liberální imperialismus i realistické teorie vycházejí z předpokladu, že *„nefunkčnost států je zapříčiněna tím, že se těmto státům nepodařilo osvojit si koncept, který fungoval jinde“* (Clapham 2002: 32). Všechny tyto teoretické přístupy se snaží zjistit příčiny a povahu nepříznivé situace ve zhroucených státech, vyhodnotit potenciální efektivitu jednotlivých strategií a vybrat nejvhodnější variantu. Nemalá pozornost je věnována nejen právním aspektům zásahu mezinárodních aktérů do zhroucených států, konkrétně legalitě a legitimitě intervence do země, ale také odůvodnění intervenujících aktérů především v oblasti národních zájmů a ochrany lidských práv.

Kritické teorie ve srovnání s peacekeepingem, liberálním imperialismem a realistickými přístupy nenabízí žádnou koherentní alternativu. Stoupenci kritických přístupů spíše poukazují na problematické oblasti předchozích teoretických přístupů, a proto je i následující text v tomto duchu koncipován.

Kritické teorie přicházejí s celou řadou nových pohledů na problematiku zhroucených států. Pokládají si přitom ty nejzákladnější otázky týkající se intervencí mezinárodních aktérů: *„Co je jejich účelem? Kdo rozhoduje o jejich úspěšnosti? Co je vůbec u intervencí důležité?“* (Bellamy – Williams 2005: 6–7). Kritické teorie se ve vztahu ke zhrouceným státům snaží identifikovat, jaké vazby existují mezi místními aktéry a globálními strukturami, zda nebo jak z nich někteří aktéři těží, a proč jsou některé názory odsouvány na okraj politických debat.

Z epistemologického hlediska zaměřují svou pozornost kritické teorie v oblasti zhroucených států na ty, kteří jsou [...] *„chudí, znevýhodnění, jejichž hlas nemá váhu, nejsou nikde zastoupeni a nemají vlastně žádnou moc“* (Bellamy – Williams 2005: 7). Z ontologického hlediska se jedná především o analýzu relevantních

entit, které se v oblasti zhroucených států angažují a jak by se mělo vnímat prostředí, v němž se pohybují. Problematika ontologie je u teoretických přístupů ke zhrouceným státům řešena velmi zřídka, Alex W. Bellamy a Paul Williams (2005) se domnívají, že je nezbytné nalézt odpovědi na následující otázky:

1. Jaký je vztah mezi intervenujícím aktérem a příjemcem?
2. Jaký je ideový a materiální kontext intervence?
3. Jaké důvody vedou mezinárodní aktéry při studiu a v praxi k intervenci?

Robert W. Cox (1981) ve svém příspěvku *Social Forces, States and World Orders – Beyond International Relations Theory* rozlišuje dva základní přístupy: teorii řešení problémů a kritické teorie.¹¹ Na základě této klasifikace se Bellamy (2005: 18) domnívá, že je možné rozlišit dva typy teorií a to z hlediska jejich vztahu ke třem klíčovým oblastem:

1. Účel: teorie řešení problémů jsou především instrumentální a jsou založeny na implicitních normativních předpokladech, zatímco kritické teorie mají explicitní normativní charakter.
2. Povaha sociální reality: teorie řešení problémů zaujímá objektivistický pohled na svět, přičemž vnímá problémy jako předem dané a intervence jako samostatné či nespojité jednání, zatímco kritické teorie vnímají svět a problémy, které se mírové operace snaží vyřešit, jako sociálně konstruované.
3. Vztah mezi teorií a praxí: teorie řešení problémů tento vztah nereflektují, zatímco kritické teorie hledají ideologické preference dominantních teorií a praxe, a snaží se najít alternativy.

¹¹ S podobným rozdělením přichází také německý filozof a sociolog Max Horkheimer, který rozlišuje tradiční teorie a kritické teorie.

Jednou z oblastí, kterou Bellamy (2005: 19) kritizuje, je instrumentální charakter intervencí, který se vyvinul v průběhu 90. let minulého století. Tyto teoretické přístupy vycházející z následujících normativních předpokladů, které lze vlastně považovat za určité axiomy, jejichž platnost se nezpochybňuje:

1. mezinárodní mír a bezpečnost představují z morálního hlediska dobro,
2. ozbrojený konflikt představuje selhání společenských vztahů,
3. naprostá většina obyvatel dává přednost míru před válkou a chtějí následovat pouze cesty k němu,
4. existuje přímý vztah mezi mírem na mezinárodní úrovni a dobrým vládnutím na úrovni vnitrostátní,
5. systém dobrého vládnutí lze ztotožnit se západním pojetí státnosti, demokratizací, neoliberální ekonomikou a existencí aktivní občanské společnosti.

Kritické teorie považují aplikování instrumentalistického přístupu za nežádoucí, protože je založený na určitých neměnných předpokladech týkající se lidské povahy, mezinárodní politiky a role mírových operací. Teorie, které z tohoto přístupu vycházejí, hrají důležitou roli při zjišťování nedostatků intervencí, jsou schopné navrhnout změny a určit nástroje, které povedou ke zlepšení a mohou být tak užitečným vodítkem pro budoucí mise. Nicméně [...] *instrumentalismus kriticky nehodnotí své vlastní normativní a ideové základy, ani jejich vlastní dopad* (Bellamy 2005:23). Poskytuje tedy pouze částečné vysvětlení.

Dalším zásadním rozdílem mezi teorií řešení problémů a kritickými teoriemi v přístupu ke zhrouceným státům je vnímání sociální reality. Kritické teorie zpochybňují jedno ze základních východisek teorie řešení problémů, a sice skutečnost, že problémy, které se v rámci intervencí snaží mezinárodní aktéři odstranit, existují nezávisle na vnímání intervenujících aktérů a lze je objektivně identifikovat. Kritické teorie považují tyto samotné filozofické základy objektivismu za neplatné a argumentují, že „[...] *nedostatky, které se aktéři v rámci intervencí snaží odstranit, se „neodhalují“ nýbrž „vytvářejí“, vztah mezi*

intervenujícím aktérem a cílem je vzájemně propojený a mnohem složitější, než jsou objektivisté ochotni připustit“ (Bellamy 2005: 27).

V rámci přístupů k řešení slabé státnosti zpochybňují následující objektivistické předpoklady (Bellamy 2005: 27):

1. existuje nezávislá databáze informací týkajících se slabých států, kterou mají aktéři peacekeepingu k dispozici,
2. vztah mezi intervenujícím aktérem/mediátorem a cílem lze jednoznačně oddělit,
3. rozsah a trvání tohoto vztahu lze jednoznačně ohraničit.

Poslední oblastí, která je předmětem sporu mezi teorií řešení problémů a kritickými teoriemi, představuje samotný vztah mezi teorií a praxí. Teorie řešení problémů vychází z instrumentalistických a objektivistických předpokladů vnímání světa, tudíž její stoupenci jsou přesvědčení, že ideologie, moc nebo samotné informace nejsou intervenujícími aktéry nijak ovlivněny. Kritické teorie napadají tento nereflektující přístup ve vztahu mezi teorií a praxí a domnívají se, že právě neexistence reflexe je příčinou, proč nejsou tyto teoretické přístupy schopné najít efektivní řešení slabé státnosti.

Naprostá většina publikací, jejichž hlavním cílem je zvýšením efektivnosti a užitečnosti mezinárodních intervencí, se snaží identifikovat základní charakteristiky ve zhrouteném státě, zhodnotit, jakým způsobem by bylo možné přizpůsobit stávající přístupy, aby co nejlépe reflektovaly okolnosti v dané lokalitě a stanovit další postup, který by vedl k vyřešení nepříznivé situace. Stěžejní kritika těchto současných peacekeepingových a peacebuildingových operací spočívá tedy v tom, že nejsou schopny ve svém přístupu k řešení zhroutených států určit *„míru, kterou samy o sobě přispívají k reprodukování takových sociálních struktur, které násilí způsobují a nemohou mu tedy v budoucnosti zabránit“* (Bellamy 2005: 19). K podobnému závěru dochází i jiní stoupenci kritických teorií, Michael Pugh (2005: 54) se domnívá, že se *„replikují normativní a ideologické předpoklady, které umožňují dominantním státům řídit*

system podle jejich vlastních představ. Mírové a humanitární mise jsou tedy zatíženy určitými hodnotami, které se stále opakují“.

Kritické teorie jsou si naopak této skutečnosti vědomy a usilují o rozšíření a prohloubení jak teoretických, tak i praktických aspektů mírových operací. „V literatuře zabývající se mírovými operaci můžeme nalézt přemíru „mikroteorií“ nabízející konkrétní řešení, ale velmi málo „makroteorií“ mapující širší vztah mezi mírovými operacemi, světovou politikou a ideologií.“ (Paris 2000: 30). Uvědomění si těchto širších souvislostí představuje jeden ze stěžejních problémů, které musí kritické přístupy v budoucnosti vyřešit.

Další problematickou oblastí, na kterou kritické teorie poukazují, je problematika státnosti. Christopher Clapham ve svém příspěvku *Degrees of Statehood* zkoumá vztah mezi státností a mezinárodním systémem, především pak u zemí v oblasti subsaharské Afriky, a jak již ze samotného názvu příspěvku vyplývá, přichází s tvrzením: „Státnost by měla být chápána jako relativní koncept a naše pozornost by neměla být soustředěna na přesné rozlišení, které entity státy jsou a které státy nejsou, ale spíše na skutečnost, zda tyto entity splňují kritéria mezinárodní státnosti, a především pak do jaké míry.“ (Clapham 1998: 143).

Problematiku relativity konceptu státnosti nerozpracovávají výhradně kritické teorie (Clapham 1998; Bilgin-Morton 2002). Podobně rozvíjely koncept suverenity i předchozí teoretické přístupy, především pak Krasner (2004) jako jeden z předních představitelů liberálního imperialismu, který operuje s pojmy sdílená suverenity a poručenství, což je principiálně do jisté míry úvaha stejným směrem.

Zásadní rozdíl ovšem spočívá v tom, že kritické teorie nesouhlasí s přesvědčením předchozích teoretických přístupů, že zhrouceným, resp. hroutícím se státům je nezbytné poskytnout jistou formu pomoci, aby byly opět schopny plnit funkce státu, protože existence funkčních států je základním předpokladem mezinárodního řádu. „I když se nemálo států dopustilo na vlastním obyvatelstvu mnoha zločinů, máme se zhroucenými státy příliš málo zkušeností, abychom mohli

prohlásit, že státnost je nezbytným předpokladem pro existenci řádu, reprezentaci a zlepšení lidského blahobytu v současném mezinárodním prostředí." (Clapham 1998: 156)

Naprostá většina představitelů kritických teorií se domnívá, že „*stát není neutrální a základní organizační strukturou lidské společnosti, představuje pouze určitou instituci, která má několik současných i historických soupeřů*“ (Andersen 2007: 36). Kritické teorie argumentují, že ke státům existují alternativy a v budoucnosti bude počet těchto alternativ přibývat. Clapham (1998: 156–157) dochází k závěru, že povaha mezinárodního řádu po konci studené války je taková, že se v mezinárodním prostředí objevují entity s různou mírou státnosti a aktéři mezinárodních vztahů by se měli vyvarovat rekonstrukci těch entit, které moderními státy *de facto* nikdy nebyly.

Ke stejnému závěru dochází i Jeffrey Herbst ve svém příspěvku *Let Them Fail: State Failure in Theory and Practice*, v němž kritizuje mezinárodní aktéry, že stále vychází z povahy mezinárodního systému v letech 1945–1989, který byl tvořen téměř výhradně národními státy a vyznačoval se tak vysokou mírou stability. Herbst (2003: 303–304) demonstruje na několika příkladech z historie, že jistá míra „úmrtnosti“ je přirozená a doporučuje, že by si zhroucené státy měly o své budoucnosti rozhodnout samy. Prvním krokem by mělo být zajištění patřičné úrovně vzdělání. *Pokud vezmeme v úvahu kvalitu univerzit ve zhroucených státech, mělo by mezinárodní společenství poskytnout jednotlivcům i výzkumným skupinám prostředky nezbytné k nalezení nových alternativ k národnímu státu.*" (Herbst 2003: 312).

Herbst (ibid.) navrhuje i mnohem radikálnější krok týkající se omezení suverenity zhrouceného státu v podobě decertifikace (*decertification*), kdy by se mezinárodní aktéři dohodli, že oficiálně prohlásí, že některé státy nejsou schopny kontrolovat své území, a tudíž by neměly být považovány za svrchované. „*Decertifikace by byla výrazným signálem, že se v zemi děje něco závažného a mezinárodní společenství tomu nehodlá přihlížet a uznávat jeho svrchovanost*“ (Herbst 2003: 313). Tento krok by měl mít dopady především

v praktické oblasti, kdy by takový stát nepožíval výhod jako státy disponující plnou suverenitou.

Bellamy (2005: 34) se domnívá, že základním východiskem kritických teorií je [...] „*myšlenka, že by mírové operace měly podporovat lidskou bezpečnost a/nebo emancipaci*“. Náзор, že by mezinárodní společenství mělo usilovat o vymýcení nedostatku lidské bezpečnosti je stěžejním cílem tzv. Frankfurtské školy a některých kritických bezpečnostních studií, známých jako Velšská škola. Ty zastávají názor, [...] *že studium a praxe bezpečnosti by měly být formovány takovým zájmem o lidskou emancipaci, při níž by došlo k odstranění omezení, která jim zabraňují následovat svou vlastní představu dobrého života způsobem, jež by znemožňoval ostatním dosažení téhož* (Bellamy 2005: 26). Mezi klíčové představitele Velšské školy patří především Jurgen Harbermas, Ken Booth a Richardem Wyn-Jonesem.

Jedním z úkolů, který si stoupenci kritických teorií kladou, je zjistit, zda mírové operace opírající se o liberální přístupy přispívají k lidské bezpečnosti. Bellamy spolu Parisem, Claphamem, Duffieldem, Richmondem a s ostatními přívrženci kritických teorií zastávají názor, že „*liberální mírové operace mohou posílit sociální, politické a hospodářské struktury, které vedou k prodlužování násilných konfliktů*“ (Bellamy 2005: 34).

Coxovo dichotomické rozdělení na teorie řešení problému a kritické teorie si osvojují i další významní teoretici zabývající se problematikou zhroucných států. Michael Pugh staví svůj výzkum na jednom z axiomů kritických teorií, že „*informace nejsou nikdy politicky neutrální: vždy složí někomu a nějakému účelu*“ (Cox 1981: 207). Tvrdí tedy, že peacekeeping není neutrální, ale slouží účelům stávajícího řádu. Vlivné státy a instituce rozhodují o tom, kam budou vyslány jednotky, jejichž cílem je obnova a udržení bezpečnosti, a komu bude poskytnuta humanitární pomoc. Mnoho zhroucných států bezpochyby těžilo z poskytované humanitární pomoci a vojenské ochrany, nicméně za tuto pomoc „*zaplatily cenu v podobě závislosti na bohatších oblastech světa a také podřízením se řádu*

ekonomické globalizace, z níž může mít prospěch pouze úzká skupina podnikatelů na úkor většiny“ (Pugh 2005: 54).

Ze stejného předpokladu, že teorie a praxe mírových operací nemá neutrální charakter, ale naopak odráží určité politické hodnoty, vychází i David Chandler, který ve svém příspěvku *The Responsibility to Protect? Imposing the „Liberal Peace“* argumentuje tím, že koncept Odpovědnost za ochranu, který iniciovala Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu (ICISS), neodráží existenci globálního humanitárního přesvědčení v oblasti porušování lidských práv, ale naopak odráží novou podobu rozložení moci v mezinárodních vztazích po skončení studené války. *„Čím méně jistoty a přesvědčení [pro intervenci] poskytuje mezinárodní právní a politický rámec, tím více jsou zdůrazňovány morální a etické důvody, jejichž cílem je poskytnout chybějící rámec zajišťující legitimitu [intervence“* (Chandler 2005: 75). David Chandler demonstruje svoje přesvědčení na několika příkladech, především pak na invazi do Iráku v roce 2003, kde morální a etické důvody poskytly legitimitu tam, kde právní a politický rámec byl zpochybňovaný ze strany OSN.

Problematické chápání a definice míru jako takového a jak by měl být konstituován se věnuje další přední teoretik kritického proudu Oliver P. Richmond, který ve svém příspěvku *UN Peace Operations and the Dilemmas of the Peacebuilding Consensus* kriticky hodnotí způsoby definování míru. Domnívá se, že je chybné posuzovat dosažení míru z hlediska intervenujících aktérů, především pak z pozice jejich vlastních zájmů, a opomíjet tak hledisko země, v níž intervence probíhala.

Richmond analyzuje situaci v Bosně, Kosovu, Východním Timoru a Afghánistánu a přichází s tvrzením, že dlouhodobý mír není synonymem pro skutečnost, kdy v zemi nedochází k fyzickému násilí, nýbrž ke stavu, kdy byl institucionalizován rámec liberálního vládnutí. *„Mezinárodní společenství se zdá být spokojené s existencí faktického míru, který je faktický pouze při pohledu zvenčí.“* (Richmond 2005: 96).

Z pohledu států, které se staly příjemcem mezinárodní pomoci, je dosažený mír velmi „křehký“ a závisí, jak dlouho se budou mezinárodní aktéři ochotni angažovat v peacebuildingovém procesu. Richmond tak operuje s termínem „*peace-as-governance*“, kterým se snaží vystihnout nejistou situaci v zemi přijímající mezinárodní pomoc. Mír potrvá po dobu, kdy bude kontrola nad zemí v rukou mezinárodních aktérů a k předání moci místnímu obyvatelstvu dojde tehdy, kdy bude v zemi situace „trvale udržitelná“, k čemuž nemusí nikdy dojít.

Mark Duffield se domnívá, že periferní oblasti světové ekonomiky, v níž soupeří o moc zneprátelené zločinecké frakce, neodpovídají už klasickému pojetí státu a státní suverenity. Původní teritorium se rozpadlo na několik pseudo-státních polit, v níž jsou služby zajišťovány v rámci složité sítě šedých ekonomik (Duffield 2001). Centra světové ekonomiky nejsou ochotny vynakládat nemalé prostředky na obnovení kontroly a bezpečnosti v těchto oblastech, periferie se snaží ovládat prostřednictvím sankcí, které uvalují na zločinecké skupiny.

Kritickým teoriím bývá velmi často vytýkána skutečnost, že ve srovnání s peacekeepingem, liberálním imperialismem a realistickými přístupy nepřichází s žádnou jasnou a koherentní alternativou k řešení zhroucených států. Bellamy a Williams (2005: 205–208) identifikují čtyři stěžejní oblasti, které je nezbytné detailněji rozpracovat, aby byly kritické teorie schopny lépe, jak po teoretické, tak zejména po praktické stránce, reflektovat problematiku zhroucených států:

- formulace problémů – kritické přístupy musí nabízet alternativy k řešení stávajících problémů, aniž by stanovovaly, která varianta je nejlepší,
- rovnováha moci – kritické přístupy musí brát v potaz výsadní postavení USA v mezinárodních vztazích,
- zhroucené státy – kritické přístupy se musí věnovat intenzivněji problematice zhroucených a hroučících se států, kdy státnost nabývá několika odlišných podob a pomyslná dělící hranice mezi státy a neexistujícími státy je velmi obtížně identifikovatelná,

- politická vůle – kritické přístupy se musí snažit mobilizovat vůli vlád, aby se v problematice slabých států více angažovaly i za cenu vlastního neúspěchu na domácí politické scéně.

Případová studie – Jižní Súdán

Obr. č. 8: Mapa Jižního Súdánu

Zdroj: UNHCR (2011)

5. Jižní Súdán před zahájením peacekeepingové mise OSN

5.1. Politicko-bezpečnostní situace

Politickou situaci v Jižním Súdánu, který získal nezávislost 9. července 2011, stále ovlivňuje Všeobecná mírová dohoda, od jejíhož podpisu mezi Súdánskou lidově osvobozenou armádou a ústřední vládou Súdánu v keňské Nairobi uplynulo 6 let. Dohoda, jež vznikla pod záštitou východoafrických regionálních organizací, především pak Mezivládního úřadu pro rozvoj, nevyřešila ani po získání nezávislosti všechny otázky týkající se rozdělení Súdánu (Tull 2005: 1–4). Všeobecná mírová dohoda (2005: 1–231), která obsahuje celkem 8 dílčích dohod a protokolů, z nichž poslední dva protokoly se soustředí na technické záležitosti, upravuje budoucí vztahy mezi jižní a severní částí Súdánu (viz Tab. č. 22).

Tab. č. 22 zachycuje hlavní obsah jednotlivých dohod či protokolů, přičemž poslední sloupec tabulky hodnotí, zda byly naplněny podmínky stanovené ve Všeobecné mírové dohodě po uplynutí šestiletého přechodného období. Tato dohoda bezesporu představovala pro obě strany konfliktu i mezinárodní společenství důležitý milník v historii, protože se sever i jih země dohodly na společném mírovém řešení sporu, který provázal Súdán od samotného vyhlášení nezávislosti v roce 1956. Nicméně jak je z Tab. č. 22 patrné, ani po uplynutí 6 let nebylo u více než poloviny stanovených cílů dosaženo očekávaných výsledků.

Tlak mezinárodního společenství, především ze strany USA, na uzavření míru byl tak výrazný, že panovaly obavy z nenaplnění Všeobecné mírové dohody již při jejím samotném podpisu. „*Pokud mezinárodní společenství věří, že slavnostním ceremoniálem při podpisu dohody mírový proces končí a její realizace je hotová věc, je velké nebezpečí, že vše skončí neúspěchem.*“ (Tull 2005: 2) Prozatímní vláda jižního Súdánu, Vláda národní jednoty i prozatímní ústava Jižního Súdánu (národní i federální) byly sice záhy po podpisu mírové dohody vytvořeny, nicméně jejich funkčnost byla spíše formální. Mnohé zásadní otázky budoucí koexistence obou částí Súdánu nebyly uspokojivě vyřešeny.

Tab. č. 22: Všeobecná mírová dohoda

Název	Obsah	Stav v 2011
Kapitola I Protokol Machakos	Na začátku přechodného období bylo nezbytné zajistit patřičné podmínky pro implementaci Všeobecné mírové dohody (prozatímní ústava, Vláda jižního Súdánu, Vláda národní jednoty apod.). Jih bude až do hlasování v referendu vystupovat jako autonomní entita, disponující vlastním parlamentem, funkci viceprezidenta bude zastávat John Garang, vůdce SPLM/A.	Ano/Ano/Ano Ano/2005 Garang zahynul a nastupuje Salva Kiir
Kapitola II Rozdělení moci	Během 6 letého přechodného období bude země spravována společně, přičemž na konci období proběhne referendum, v němž se obyvatelé jižního Súdánu rozhodnout mezi samostatností nebo setrváním ve společném státě a nejpozději do konce roku 2009 budou uspořádány volby.	2007 SPLM opouští Vládu národní jednoty Ano Volby duben 2010
Kapitola III Rozdělení bohatství	Výnosy z těžby ropy budou rozděleny v poměru 50:50 mezi jih a sever.	Ne
Kapitola IV Abyei	Hranice mezi autonomními celky bude kopírovat linii z roku 1956, kdy Súdán získal nezávislost na Velké Británii.	Ne
Kapitola V Jižní Kordofan, Modrý Nil	V provinciích Modrý Nil a Jižní Kordofan budou probíhat mírové rozhovory ke zmírnění nevraživosti a urovnání starých křivd.	Mírové rozhovory přerušeny
Kapitola VI Bezpečnost	Společné integrované vojenské jednotky budou rozmístěny kolem společné hranice a OSN bude dohlížet a vypomáhat při odzbrojení, demobilizaci a reintegraci vojáků.	Převeleno 62 % SAF 65 % SPLM vyjma Abyei

Zdroj: autor podle Všeobecná mírová dohoda (2005); UN(2005); WWIC (2008)

Proces implementace Všeobecné mírové dohody byl zpomalen nedostatečnou politickou vůlí na obou stranách – sever se obával možné ztráty ropných nalezišť, jih zase politické dominance Národní kongresové strany (NCP) ve Vládě národní jednoty (více New Sudan vision (2010)). Komplikovaly jej i další problémy, obzvláště v jižním Súdánu, který narážel na nedostatek lidských zdrojů, kapacit a odborných zkušeností, překrývání pravomocí nových institucí a všudypřítomnou korupci.

Tragická smrt dlouholetého vůdce Jihosúdánského lidově osvobozenického hnutí Johna Garanga několik málo týdnů po jeho uvedení do prezidentského úřadu bezesporu negativně ovlivnila proces implementace, protože jižní Súdán přišel o svého vůdce, který upřímně věřil, že se podaří zemi sjednotit a vytvořit tak „Nový Súdán“. Jobbins (2008: 5) spatřuje hlavní důvod neúspěšné implementace dohody v eskalaci konfliktu v Dárfúru, který v tomto období dosahoval svého vrcholu a odvedl pozornost mezinárodního společenství od kontroly naplňování mírových dohod.

Spravedlivého rozdělení výnosů z těžby ropy mezi sever a jih nebylo dlouhodobě dosaženo (více Shankleman 2011; Thomas 2015). Severosúdánská vláda, vědoma si svých dlouholetých zkušeností v ropném průmyslu, postupovala pragmaticky a do rozhovorů se zapojovala velmi laxně, minimální angažovaností mohla ze situace vytěžit maximum. U jihosúdánců naopak posun v jednáních znemožňovaly chybějící technické dovednosti, jejichž nabídku nevyužil Jižní Súdán ani od mezinárodních partnerů, schopnosti přilákat důvěryhodné zahraniční investory a v neposlední řadě nedostatečná transparentnost.

Hlavním předmětem jednání bylo vlastnictví ropných nalezišť Heglig v provincii Abyei, jejichž produkce odpovídá 37 % celkového súdánského vývozu ropy (WWIC 2008: 17). Tato provincie, o jejíž příslušnosti k některému z nástupnických států nebylo Všeobecnou mírovou dohodou definitivně rozhodnuto, je spravována dočasně Výkonnou radou. Pře o ropná naleziště úzce souvisí s vytýčením společné hranice, na jejíž přesné podobě se obě zainteresované strany nedokáží shodnout. Severosúdánská Národní kongresová

strana, která dlouhodobě ovládá Súdán, několikrát odmítla přijmout doporučení Komise pro hranice v Abyei zřízené podle Všeobecné mírové dohody. Situaci komplikuje i etnické složení provincie, kdy Abyei považují za svůj domov nomádské kmeny arabského původu (Misseriyové) a africké pastevecké komunity, především pak Ngonk Dinkové (Smuts 2012: 46) Není tedy žádným překvapením, že se referendum o budoucnosti provincie Abyei doposud nekonalo a jeho termín není stále určen.

Relativně stabilní bezpečnostní situace v Jižním Súdánu oproti původním předpokladům nevyvážila negativní vnímání veřejnosti Jižního Súdánu z implementace mírové dohody a Jihosúdánské lidově osvobozené hnutí odstoupilo koncem roku 2007 z Vlády národní jednoty. Mírové rozhovory v provinciích Jižní Kordofan a Modrý Nil byly přerušeny (Smuts 2012). V plánovaném referendu, které proběhlo dne 9. ledna 2011, dosáhla účast podle údajů OSN (2011) bezmála 100 % jihosúdánské populace, přičemž pro nezávislost Jižního Súdánu se vyslovilo 98,83 % z nich.

V oblasti odzbrojení, demobilizace a reintegrace vojsk bylo dosaženo na obou stranách během přechodného období obdobného pokroku, kdy bylo vzájemně převeleno a přeloženo přibližně 65 % vojenských sil (Thomas 2015: 71). Mimořádným výsledkem bylo sloučení Jihosúdánských ozbrojených sil v čele s generálem Matipem s Jihosúdánskou lidově osvobozenou armádou, čímž se snížil počet vojenských aktérů v jižním Súdánu. Severosúdánská armáda se kvůli nevytýčené hranici odmítla stáhnout zpět na sever a 16 000 vojáků zůstalo na území jižního Súdánu (ibidem: 73). Ostatní vojenské skupiny činné v Jižním Súdánu se do programu odzbrojení, demobilizace a reintegrace nezapojily.

Jižní Súdán jako ostatní zhroucené státy obecně postrádá existenci silného a funkčního institucionálního aparátu, který je nezbytným předpokladem pro efektivní činnost státu (Rotberg 2004). Na základě Všeobecné mírové dohody měly být během šestiletého přechodného období vytvořeny nepostradatelné vládní orgány a instituce na federální i národní úrovni, především v jižním Súdánu. Tab. č. 23 zachycuje stav zakládání jednotlivých institucí ke dni

vyhlášení nezávislosti 9. července 2011, přičemž údaje v pravém sloupci uvádí, kdy nebo zda vůbec byly konkrétní instituce vytvořeny.

Tab. č. 23: Institucionální aparát

Název	Stav k červenci 2011
Prozatímní národní ústava	červen 2005
Prezident JS	července 2005 (J. Garang)
Prezident Súdánu	července 2005 (O. El Bashir)
Národní komise pro státní služby	nezaloženo
Vláda národní jednoty	září 2005
Národní komise pro lidská práva	nezaloženo
Komise pro lidská práva	nezaloženo
Komise pro pomoc a obnovu	nezaloženo
Ústavní soud	prosinec 2005
Legislativní shromáždění JS	prosinec 2005
Národní volební komise	nezaloženo
Vláda S a JS	prosinec 2005
Centrální Banka	obnoveno
Antikorupční komise	nezaloženo
Národní komise pro ropu	založeno
Komise pro ochranu práv nemuslim. obyv.	nezaloženo
Komise pro hranice v Abyei	založeno
Národní komise pro půdu	nezaloženo

Zdroj: autor podle WWIC (2008)

Z Tab. č. 23 vyplývá, že se podařilo vytvořit necelou polovinu požadovaných vládních orgánů a institucí, nicméně i tyto instituce fungují spíše sporadicky. Důvody se případ od případu liší. Např. Komise pro hranice v Abyei, jejímž úkolem bylo vytýčení společné hranice, sice formálně vznikla, nicméně [...] „neobdržela od federální vlády žádné finanční prostředky, aby mohla pracovat“ (WWIC 2008: 34). Komise pro ropu založená počátkem roku 2006, měla řídit a koordinovat záležitosti týkající se ropného průmyslu, nicméně tuto agendu spravuje již Ministerstvo pro energii a těžbu spolu s Ministerstvem financí na federální úrovni, obě kontrolované severosúdánskou Národní kongresovou

stranou, která se odmítala kontroly těžby ropy a spravování výnosů z ní plynoucích vzdát. Ani vznikem samostatného Jižního Súdánu nebyly vyřešeny konflikty, které sužovaly Súdán a výsledek referenda potvrdil neudržitelnost společného státu.

Kořeny konfliktů

Nedostatečný pokrok v budování státních institucí nově vznikajícího Jižního Súdánu a dalších oblastí plnění Všeobecné mírové dohody zapříčinil vznik konfliktů, které jsou ve shodě naprostou většinou odborníků zabývajících se zhroucenými státy (Clapham 1985; Gros 1996; Duffield 2004; Collier 2009 apod.), nejčastějším znakem zhrouceného státu. Na území Jižního Súdánu je jich v akutní či latentní fázi hned několik: občanská válka, která se naplno rozhořela mezi severní a jižní části bývalého Súdánu po odchodu VB v roce 1955, s několika přestávkami trvá dodnes; konflikt v Dárfúru a v neposlední řadě mnoho let zakořeněné křivdy mezi jednotlivými klany či kmeny nezřídka přerostou v ozbrojený konflikt.

Příčin, které jsou zdrojem napětí a přispívají k celkové nestabilitě Jižního Súdánu, je celá řada: neslučitelné politické ambice, rozdílné náboženství, etnická či kmenová příslušnost, historické relikty britského kolonialismu, vlastnictví dobytka, a v neposlední řadě také přístup ke zdrojům, ať už orné půdě, pitné vodě nebo nerostným surovinám, především ropě, jíž Jižní Súdán oplývá (South Sudan Oil Almanach 2011). Nemalý podíl na ozbrojených konfliktech má i vysoká přítomnost a snadná dostupnost konvenčních zbraní mezi obyvateli Jižního Súdánu, i když se jedná spíše o doprovodný faktor než příčinu samotnou.

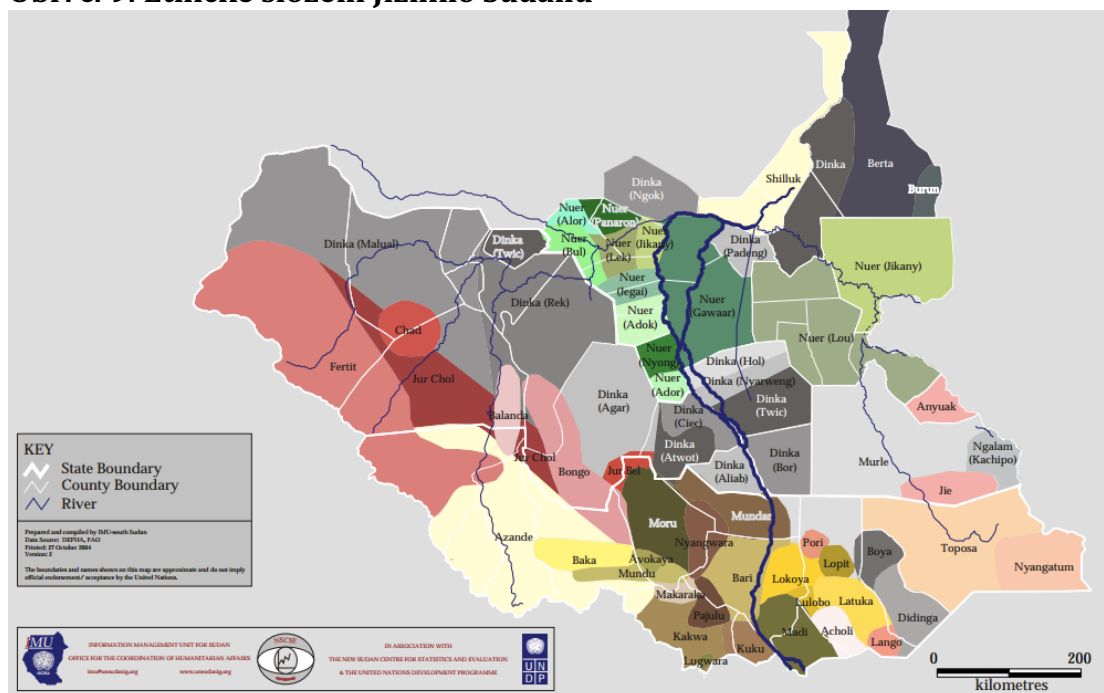
První příčina, protichůdné mocenské ambice politických představitelů zásadním způsobem ovlivňují vnitropolitickou situaci v Jižním Súdánu. Zdrojem napětí se severním sousedem jsou nedořešené otázky týkající se stanovení konečné podoby hranic (více Deng 2015; Cockett 2016). Súdán se pokouší ovlivnit vnitřní politiku Jižního Súdánu a tím zvrátit situaci ve svůj prospěch. Uvnitř Jihosúdánské republiky se situace nevyvíjí o mnoho lépe, politická scéna zůstává

rozdělená, kdy na jedné straně stojí vládnoucí strana v čele s prezidentem Salvou Kiirem a na straně druhé přívrženci vojenského vůdce Rieka Machara. Jak Curless (2010: 3) z Carterova centra vysvětluje, problém spočívá v samotném charakteru hnutí SPLM, které vzniklo v roce 1983 jako opoziční hnutí z různých jihosúdánských frakcí, jež v minulosti spojoval společný cíl – účast zástupců „jihu“ na politickém rozhodování Súdánu.

Druhá příčina se týká náboženské otázky. Na území bývalého Súdánu zakořenila dvě monolitická náboženství: islám a křesťanství. Naprostá většina obyvatel severní části státu přijala islám již během výbojů arabských kmenů v 7. století nebo později s rozvíjejícím se obchodem s arabským světem. Sunnité tvoří 95,3 % dnešní severosúdánské populace (CIA 2017b). Naopak obyvatelé jižního Súdánu převzali většinou křesťanství od britských kolonialistů nebo misijních pracovníků, kteří zde v minulosti působili. Náboženskou dimenzi konfliktu komplikují animistická náboženství převládající u původního černošského obyvatelstva.

Třetí příčina je národnostní. Jižní Súdán je etnicky značně nejednotný (viz Obr. č. 9). V jihosúdánské populaci dominují dvě významné skupiny: Dinkové tvořící 35,8 % celkového obyvatelstva a Neurové (15,8 %), přičemž [...] *„současná krize bývá často nepřesně zjednodušována jako konflikt mezi většinovými Dinky a Nuery jakožto druhou největší etnickou skupinou“* (Rudincová 2016: 3) Na území Jižního Súdánu dále žije bezpočet dalších etnik (Šilukové, Azandové, Bari, Kakwa apod.), mezi nimiž panuje vzájemná nevraživost a dochází k mocenským střetům (ACAPS 2015). Pro určení identity a společenského statusu obyvatel Jižního Súdánu je často rozhodujícím faktorem příslušnost k národnostní skupině, nikoliv státní příslušnost a proto konflikty probíhají podle etnického klíče.

Obr. č. 9: Etnické složení Jižního Súdánu

Zdroj: UNDP (2011)

Čtvrtá příčina, historické relikty britského kolonialismu, jež dodnes přetrvávají v súdánské a jihosúdánské společnosti, bývají často považovány za jednu z příčin vleklé občanské války v Súdánu. Již během existence britsko-egyptského kondominia bylo teritorium dnešního Jižního Súdánu značně izolované a hospodářsky zaostalé. Budoucí směřování země ovlivnila zásadním způsobem skutečnost, že Velká Británie upustila od původního plánu integrace jižního Súdánu s Východní Afrikou (Rolandsen – Leonardi 2014). V procesu dekolonizace byla správa země svěřena do rukou Chartumu, který nahradil proti vůli jihosúdánců britské administrativní pracovníky súdánskými, z nichž pouze čtyři z celkových 900 měli jihosúdánský původ, zavedl arabštinu jako oficiální jazyk a islám jako státní náboženství (ibidem). Jižní Súdán tak neměl při své správě prakticky žádné politické zastoupení.

Pátá příčina se týká vnímání společenského statusu v jihosúdánské společnosti. Vlastnictví dobytka zvyšuje prestiž rodiny a tím celého kmene. Pro místní obyvatelstvo tedy představuje dobytek nejen zdroj obživy a znak společenského statusu, ale v neposlední řadě plní funkci transakční jednotky (FAO 2012). U zvláštních příležitostí se používá dobytek jako platidlo, např. „Uspořádání

tradiční svatby včetně věna pro nastávající přijde přibližně na 100 kusů dobytka“ (Aljazeera 2017). Tzv. *cattle raids*, krádež dobytka nespřízněného kmene, představuje tradiční a zdánlivě snadný zdroj obohacení, který v kombinaci s vysokou koncentrací zbraní mezi lidmi může mít fatální následky nejen pro zloděje ale jejich celé kmeny. Krádeže dobytka tak přispívají k růstu vzájemné nevraživosti uvnitř jihosúdánské společnosti.

Za šesté, navzdory skutečnosti, že Jižní Súdán je jedním z nejzaostalejších států světa, disponuje značnými zásobami ropy v nalezištích, která se nacházejí hlavně poblíž hranice se Súdánem, jmenovitě v provinciích Bentiu, Jonglei, Warrap a Lakes (NRGI 2017). Nicméně, největším předmětem sváru jsou ropná naleziště v provincii Abyei (viz Obr. č. 10), v níž byla ropa objevena v roce 1979, a jejíž území si nárokují oba nástupnické státy. Příjmy z ropy se totiž podílejí nezanedbatelnou mírou na státním rozpočtu, u Jižního Súdánu tvořily v roce 2011 ropa 98 % všech vládních příjmů státu (Shankleman 2011: 10). Situace je natolik závažná, že rezolucí RB OSN č. 1990 (2011: 2) bylo rozhodnuto o vyslání dočasné mírové mise *United Nations Interim Security Force for Abyei* (UNISFA), jejímž cílem je [...] „*monitorování situace a dohled nad stažením všech vojenských jednotek z teritoria Abyei, jmenovitě Sudánských ozbrojených složek a Jihosúdánské lidové osvobozené armády, kromě složek UNISFA a policejních složek státu Abyei.*“

Ropná naleziště na území Jižního Súdánu nejsou jediným zdrojem vyvolávající napětí. Přístup k pitné vodě a dostatek pastvin pro dobytek jsou pro každodenní přežití zcela zásadní. Během eskalace konfliktu v roce 2003 v Dárfúru, na srážky hluboce podprůměrné provincie na jihozápadě Súdánu (viz Obr. č. 10), to byl z velké části právě nedostatek zdravotně nezávadné vody, který vyústil v mohutnou humanitární krizi. Jejím důsledkem bylo podle Úřadu pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA 2017) více než 500 000 obětí na životech, 2,7 mil. vnitřně vysídlených osob včetně několika set tisíc uprchlíků, protože se konflikt rozšířil i do sousedních zemí, především Čadu.

Obr. č. 10: Provincie Dárfúr

Zdroj: Encyclopedia Britannica (2012)

Pokračující desertifikace území Dárfúru nutí tradiční arabské kmeny žijící kočovným způsobem života přesunovat se dále na jih, kde ovšem naráží na zájmy původního černošského obyvatelstva. Na základě provedených výzkumů bylo zjištěno, že [...] „*klimatické změny jsou způsobeny zvyšující se teplotou v Indickém oceánu, která ovlivňuje chování monzunů*“ (OSN 2007: 8). Vedle etnických a částečně ekonomických faktorů, to bylo právě globální oteplování zeměkoule, tedy environmentální faktory, které stojí za konfliktem v Dárfúru. I přes počáteční nesouhlas Číny byl 31. července 2007 vydán souhlas ke zmírnění následků humanitární katastrofy v Dárfúru a na základě rezoluce RB OSN č. 1769 (2007) byla vyslána hybridní mírové operace *UN–AU Mission in Darfur* (UNAMID), která působí v oblasti dodnes. Nicméně mírové mise OSN v provinciích Dárfúr a Abyei nejsou předmětem zkoumání disertační práce, ale jsou uvedeny, protože řešené konflikty mají bezprostřední dopad na situaci v Jižním Súdánu.

5.2. Sociální situace

Demografická situace je ve zhroucených státech ve srovnání s funkčními státy značně odlišná, charakteristickými znaky jsou populační exploze a s ní úzce související nerovnoměrné věkové rozložení obyvatelstva, tzv. *youth bulge*, vysoká míra úmrtnosti novorozenců a naopak nízká úroveň gramotnosti populace. Každodenní realitu většiny zhroucených států popisuje model centrum–periferie (Zartman 1995). Sledování demografického vývoje nám implicitně poskytuje informace o stavu země také v jiných oblastech, např. politicko-bezpečnostní či hospodářské. Speciálně v případě Jižního Súdánu od uzavření Všeobecné mírové dohody v roce 2005 a v souvislosti s ukončením otevřených bojů probíhaly na celém území Súdánu mohutné přesuny civilního obyvatelstva (návrat vnitřně vysídlených osob). Souběžně probíhalo i přemístění vojsk všech vojenských aktérů. Tato migrace obyvatelstva výrazně ovlivnila poválečnou demografickou situaci v Jižním Súdánu.

Na základě posledního sčítání obyvatelstva v roce 2008 nepatří Jižní Súdán s 8,3 mil. obyvatel (ani Súdán s 39,2 mil.) zdaleka k nejlidnatějším státům světa, nicméně alarmující je jeho populační růst. Např. v roce 2011 dosáhl přírůstek počtu obyvatel Jižního Súdánu 4,4 % a Jižní Súdán zaujímá 1. místo jako stát s nejvyšší populační explozí na světě (WB 2017a). Dynamický růst populace se promítá i do dalších demografických ukazatelů, jmenovitě věkového rozložení obyvatelstva a mediánového věku. Co se týká stáří obyvatelstva, více než polovina Jihosúdánců (51 %) nedosahuje plnoletosti a téměř tři čtvrtiny (72 %) jsou mladší 30 let (SPHC 2008). Věkovou strukturu obyvatelstva Jižního Súdánu nelze popsat Gaussovou křivkou, odpovídá spíše modelu *youth bulge*, kdy část obyvatelstva v předproduktivním věku tvoří největší část populace. Mediánový věk činí podle údajů SPHC (2008) po zaokrouhlení necelých 18 let.

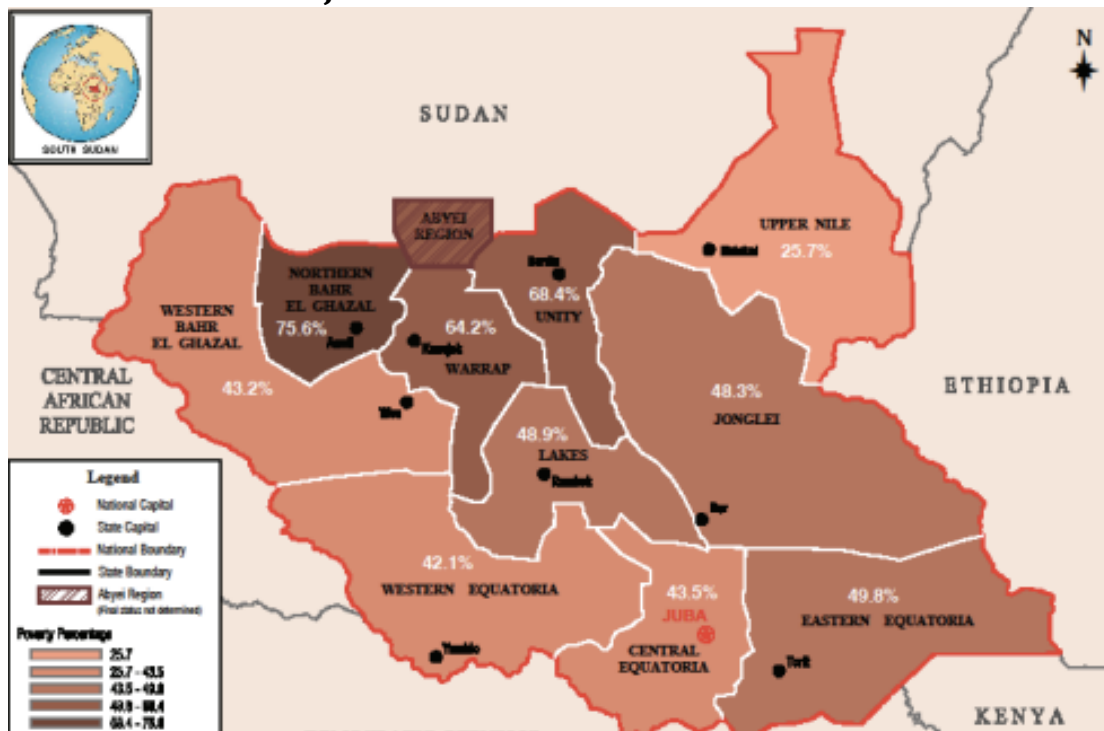
S rozlohou území odpovídající přibližně velikosti Francie není překvapující zjištění, že průměrná hustota osídlení Jižního Súdánu je velmi nízká a činí necelých 13 obyv./km² (SPHC 2008). Drtivá většina jhosúdánské populace (83 %) žije na venkově, přičemž k nejlidnatějším provinciím patří Jižní Kordofan (1,4

mil.), Jonglei (1,3 mil.) a Střední Equatorie (1,1 mil.) a naopak nejřidčeji je osídlen severozápad státu, obzvláště západní oblast pouští a polopouští s pouhými 0,3 mil. obyvatel v provincii Bahr el Ghazal (SPHC 2008).

Na základě posledního sčítání lidu SPHC (2008) žije více než polovina populace Jižního Súdánu (51 %) pod hranicí chudoby, nicméně z důvodu neexistence spolehlivých ukazatelů (např. parita kupní síly) lze usuzovat, že skutečná čísla budou mnohem vyšší. Průzkum Chudoba v Jižním Súdánu (2010) vypracovaný na základě odhadů NBHS (2009) přišel s následujícími alarmujícími zjištěními:

1. chudoba postihuje především venkov – 55 % jihosúdánců žijících mimo města je pod hranicí chudoby, což je ve srovnání s 24% chudobou ve městech více než dvojnásobné; navíc skutečnost, že 84 % celkového obyvatelstva obývá venkov implikuje závěr, že chudoba postihuje mnohem větší část obyvatelstva než bylo odhadováno;
2. chudobou jsou nejvíce zasaženy provincie Severní Bahr el Ghazal (76 %), Unity (68 %) a Warrap (64 %), což jsou provincie jak s velmi řídkým, tak i hustým osídlením, příčinná souvislost mezi chudobou a hustotou obyvatelstva není jednoznačná a v zemi pravděpodobně působí jiné faktory vyvolávající chudobu;
3. chudobou trpí především domácnosti s nízkým nebo žádným vzděláním – chudoba postihuje pouze 11 % domácností tvořené osobami s ukončeným středoškolským vzděláním oproti 57 % domácností, jejichž členové jsou bez jakéhokoliv vzdělání.

Obr. č. 11: Chudoba v Jižním Súdánu

Zdroj: SSCSE(2010)

Situace v oblasti vzdělávání je naprosto tristní, více než dvě desetiletí trvající občanská válka poznamenala úroveň školství velmi negativně. Na základě SPHC (2008) žije v Jižním Súdánu více než 4 miliony nezletilých, přičemž do základní školy dochází necelá čtvrtina z nich. Míra gramotnosti se pohybuje u osob ve věku 15–40 let kolem 40 %, přičemž pouze každý druhý muž a každá třetí žena v tomto věkovém rozmezí umí číst a psát. Tyto údaje jsou alarmující i ve srovnání se sousedními zeměmi, např. v Keni dosahuje míra gramotnosti u osob starších 15 let 87 % (WB 2017h), což je s 27 % v Jižním Súdánu naprosto nesrovnatelné.

Vedle omezeného přístupu ke vzdělání trpí jihosúdánská populace neschopností státu zajistit alespoň minimální nutriční příjem. To je znakem nedostatečné potravinové bezpečnosti, která se přímo dotýká každého druhého obyvatele. V Jižním Súdánu trpí dlouhodobou podvýživou 36 % obyvatelstva (WFP 2013). Z Tab. č. 24 je patrné, že v některých provinciích, např. Západní a Střední Equatorie a Unity, je situace lepší a ohrožena je pouze necelá čtvrtina populace, zatímco v provinciích Východní Equatorie, Warrup nebo Severní Bahr el Ghazal trpí podvýživou téměř polovina obyvatelstva.

Tab. č. 24: Potravinová bezpečnost Jižního Súdánu

Provincie	Počet obyvatel	Počet podvyživených	Podíl podvýživy
Východní Equatorie	986 000	480 000	48,7 %
Jonglei	1 478 000	570 000	38,6 %
Lakes	807 000	330 000	40,1 %
Severní Bahr el Ghazal	848 000	367 000	43,2 %
Horní Nil	1 037 000	392 000	37,8 %
Warrup	1 071 000	521 000	48,6 %
Západní Bahr el Ghazal	368 000	96 000	26,1 %
Západní Equatorie	676 000	141 000	20,9 %
Střední Equatorie	1 224 000	262 000	21,4 %
Unity	664 000	137 000	20,6 %
Celkem	9 157 745	3 296 000	36,0 %

Zdroj: autor podle FAO – WFP (2011)

Na základě odhadů FAO – WFP (2011) bylo zjištěno, že domácí produkce obilovin (zejména čirok), které jsou hlavním zdrojem obživy, dosáhla v roce 2010 objemu 695 000 tun, což je o necelou třetinu (28,5 %) lepší výsledek, než tomu bylo před 10 lety. Navzdory tomuto pozitivnímu trendu růstu domácí produkce Jižní Súdán stále nedokáže uspokojit veškerou poptávku a každoročně mu schází přibližně 300 000 tun obilovin. Tento nedostatek potravin je třeba doplňovat ze zdrojů mezinárodních humanitárních organizací, které trvale zajišťují základní potraviny nejméně pro 816 000 Jihosúdánců. Počet potenciálních příjemců potravinové pomoci v období neúrody (např. vyvolaných suchem nebo naopak povodněmi) nebo pod vlivem nečekaných událostí (např. krádeže dobytka, eskalace napětí apod.) se může vyšplhat až na 2,7 mil. hladovějících měsíčně (ibidem), což odpovídá více než třetině celkové populace Jižního Súdánu.

Závislost na mezinárodní humanitární pomoci spolu s všudypřítomnou chudobou omezují jihosúdánské obyvatelstvo nejen ve využití dostupných ekonomických příležitostí, ale limitují ho také chybějícím přístupem ke vzdělání a zdravotní péči. Podle údajů NBHS (2009) v Jižním Súdánu žije pouze 44 % všech domácností ve vzdálenosti do 5 km od nejbližšího zdravotnického střediska. Vzhledem k plošnému rozšíření chudoby v Jižním Súdánu není až tak překvapující skutečnost, že v roce 2011 činila míra úmrtnosti novorozenců 68,3 zemřelých na 1000 narozených dětí (WB 2017c). Jedná se sice o mimořádné zlepšení situace ve srovnání s údaji z 80. let minulého století, kdy byla úmrtnost novorozenců téměř trojnásobná (viz Přílohy), ale stále jde o jednu z nejvyšších mortalit novorozenců na světě.

Obecně bývají děti skupinou obzvláště citlivou na výkyvy v zásobování potravinami. Téměř jedna třetina jihosúdánských dětí do věku 5 let trpí střední nebo závažnou podvýživou, stejný počet dětí postihuje střední až závažný stupeň zakrnění (WB 2010). Hlavní příčinou úmrtnosti dětí jsou nemoci, jimž by se dalo předejít očkováním – na základě průzkumu SHHS (2006) pouze 17 % dětí ve věku 12–23 měsíců podstoupilo očkování proti nebezpečným chorobám. Zdravotní stav a normální vývoj dětí je na druhém místě ohrožen nedostatečným přístupem ke zdravotně nezávadné vodě, který nemá zajištěna více než polovina Jihosúdánců. Situaci navíc zhoršují i primitivní hygienická opatření.

Přes špatné hygienické podmínky není zatím obyvatelstvo Jižního Súdánu vystaveno velkému riziku nakažení virem HIV či propuknutí nemoci AIDS. Počet nositelů viru HIV dosud nedosáhl rozměrů hrozící epidemií, počet zjištěných případů odpovídá přibližně 3 %, jihosúdánské populace, což je stav stále výrazně lepší ve srovnání se situací v ostatních afrických zemích (SSASS 2009). Hlavní úlohu při tom sehrála dlouhodobá izolovanost Jižního Súdánu, který dodnes zůstává těžko přístupný. Všeobecné povědomí veřejnosti o riziku nákazy a fatálních následcích HIV/AIDS přetrvává nízké (o nebezpečí nákazy HIV/AIDS se doslechlo pouze 45 % žen). Sporadické je také používání antikoncepčních prostředků, které je podle SHHS (2006) druhé nejnížší na světě. Tyto údaje by samy o sobě nebyly nijak alarmující, ale v kombinaci s nejvyšší porodností na

světě představují pro budoucnost Jižního Súdánu další potenciální hrozbu. Snadno by tak mohla nastat situace, kdy šíření viru HIV dosáhne rozměrů epidemie, která je v zemích na africkém kontinentě běžná.

5.3. Hospodářská situace

Vedle dimenze politicko-bezpečnostní a sociální vykazují zhroucené státy jisté společné rysy také v oblasti ekonomické. Odborníci zkoumající zhroucené státy (Clapham 1985, Rotberg 2004, Ignatieff 2002) se shodují v názoru, že dochází k plošnému zhoršování makroekonomické situace měřené standardními ukazateli, např. HDP, míra inflace apod., což má bezprostřední dopad také na mikroekonomickou sféru. V prostředí všeobecného nedostatku zdrojů se privilegované skupiny, především vládní elity, obohacují na úkor neprivilegované většiny a vznikají propastné rozdíly mezi jednotlivými skupinami obyvatel.

Území dnešního Jižního Súdánu bylo dlouhodobě zmítáno občanskými válkami již od konce koloniální éry. Jen druhá občanská válka sužující Súdán více než dvě desetiletí za sebou zanechala přibližně 2 miliony obětí, které přišly o život v krvavých bojích, v důsledku hladomoru či nakažlivých nemocí. Dalších téměř 5 milionů vnitřně vysídlených Súdánců bylo nuceno opustit své domovy a žít v provizorních utečeneckých táborech. Tyto nemalé ztráty na životech a ekonomickém potenciálu utečenců vedly k rozvrácení celého národní hospodářství (Deng 2015: 37). Následující text se snaží zmapovat hospodářskou situaci Jižního Súdánu, nicméně neexistence spolehlivých makroekonomických údajů situaci značně ztěžuje. Nedostatek vypovídajících dat je způsoben jednak tím, že Jižní Súdán byl od roku 1956 integrální součástí Súdánu a jeho hospodářský vývoj nebyl až na výjimky samostatně monitorován a samotný sběr informací byl limitován probíhajícími ozbrojenými konflikty.

Jižní Súdán byl v minulosti jako součást Súdánu orientován výhradně na vývoz primárních surovin, především ropy a zemního plynu, což jej činilo mimořádně náchylným vůči cenovým výkyvům na světových trzích. Na území Jižního Súdánu se podle zprávy FAO (2016) nachází také naleziště železné rudy a vzácných kovů, především mědi a zinku, v menší míře pak chromu, wolframu a stříbra. Nicméně pro hospodářství země je vedle ropného průmyslu relevantní pouze těžba dřeva,

pěstování zemědělských plodin a chov dobytka. Podíl průmyslových odvětví a služeb na tvorbě HDP Jižního Súdánu je téměř zanedbatelný.

Naleziště ropy a zemního plynu, které byly objeveny koncem 70. let minulého století americkou transnacionální korporací Chevron, se nacházejí v provinciích Západní Kordofan a Západní Horní Nil, kde leží dvě tehdy nejvýznamnější ropná pole *Unity* a *Heglig* - viz Obr. č. 12 (Aiding the Peace 2010). Objevení ropných nalezišť přišlo v příhodné době, kdy světové ceny ropy byly vysoké a v Súdánu panoval relativní mír (Sidahmend 2013: 104). Další zásoby ropy byly nalezeny až v souvislosti s rozsáhlými geologickými průzkumy prováděnými koncem 90. let minulého století ve spolupráci s novými partnery, především Čínou (40%), Malajsií (30 %), Indií (25 %), kteří nahradili kooperaci se zahraničními korporacemi z USA a Kanady.

Do roku 2005 představoval ropný průmysl v Súdánu hlavně projekt konsorcia GNOP v Mugladské pánvi (blok 1, 2 a 4) a jediný ropovod vedoucí do přístavu Port Sudan na pobřeží Rudého moře. Nicméně po uzavření Všeobecné mírové dohody investovala Čína a další zahraniční investoři 6 mld. USD do rozvoje ropného průmyslu (Aiding the Peace 2011). Konsorcium GNPOC zahájilo těžbu v Melutské kotlině (blok 3 a 7) a Thar Jath (blok 5A) a zprovoznila i nový ropovod, který vede přes teritorium Súdánu opět do přístavu Port Sudan. Podle zprávy SSOA (2011: 15) se v roce 2006 stává stále jednotný Súdán s 322 000 vytěženými barely za den 5. největším vývozcem ropy v Africe.

Obr. č. 12: Zásoby ropy a zemního plynu v Jižním Súdánu

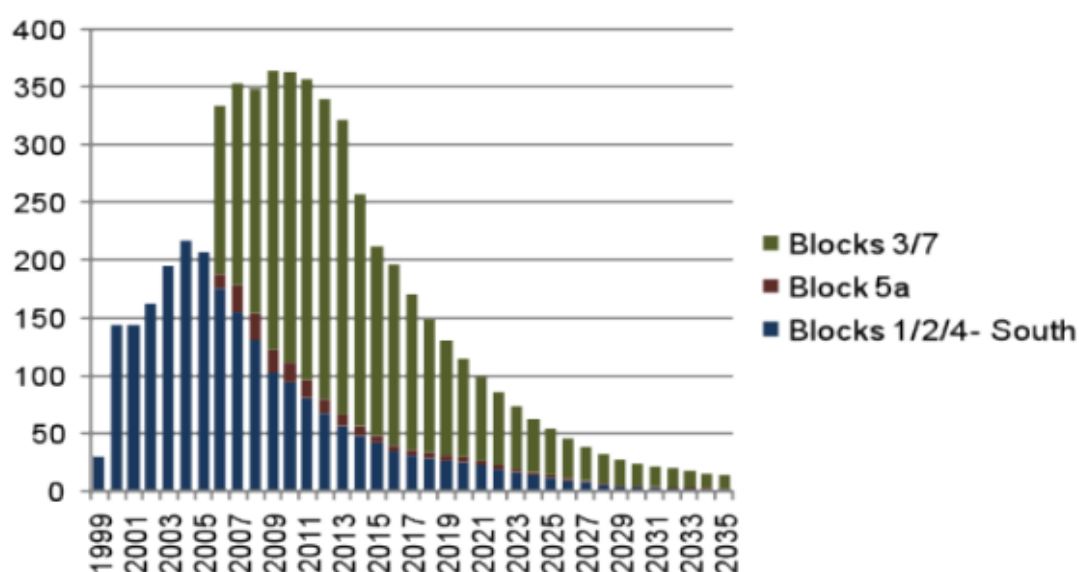
Zdroj: *Africa Confidential* (2013)

Současný stav ropného průmyslu v Jižním Súdánu není dlouhodobě udržitelný a země se musí vypořádat s několika zásadními otázkami. V první řadě musí najít alternativní zdroje příjmů, protože zásoby ropy velmi rychle ubývají. V přechodném období po uzavření mírové dohody zaznamenala těžba ropy nejvyšších hodnot v historii, svého maxima 360 000 barelů denně dosáhla v roce 2009 (viz Graf č. 6). V tomto roce činily příjmy z vývozu ropy 97 % z celkových státních příjmů jižního Súdánu (SSOA 2011: 17). Tržní hodnota všech objevených nalezišť ropy na území Jižního Súdánu bývá odhadována na 38 mld. USD (IGC 2012), přičemž tato částka zahrnuje i dosud nevytěžené zásoby. Podle údajů ECOS (2011) dosáhly v roce 2011 tržby z prodeje ropy výše 7,4 mld. USD, přičemž v časovém horizontu 5 let tento výnos má klesnout přibližně na polovinu.

Graf. č. 6 zachycuje předpokládaný útlum těžby ropy v Jižním Súdánu ve výhledu až do roku 2035 za předpokladu, že další ropná naleziště již objevena nebudou. Z grafu je současně patrné, že druhá občanská válka Súdán natolik zasáhla, že těžba ropy byla střídavě přerušována a plně obnovena byla až roce 2000. V tomto roce Súdán produkoval průměrně 145 000 barelů ropy denně, za které utržil celkem 546,1 mil. USD, o 122 % více než bylo plánováno (Sidahmed 2013: 105). Jednotlivá ropná pole a jejich podíl na celkové produkci ropy jsou barevně

odlišena a z grafu je tedy možné odhadnout význam dílčích ropných nalezišť pro Jižní Súdán. Na základě údajů MoFEP (2011) disponuje Jižní Súdán zásobami ve výši přibližně 1000 mil. barelů ropy, z čehož tři čtvrtiny zásob jsou v nově zprovozněných blocích 3 a 7 (označených zelenou barvou), jedna pětina se nachází v jižním křídle (označených modrou barvou) a zbývajících 5 % zásob ropy je v bloku 5a.

Graf č. 6: Předpokládaný útlum těžby v Jižním Súdánu

Zdroj: MoFEP (2011)

Druhým problémem, kterému je Jižní Súdán nedobrovolně vystaven, jsou dopady fluktuace cen ropy, které mají přímý vliv na výši příjmů státního rozpočtu. Globální finanční krize, která zasáhla v letech 2008–2009 celý svět, je jasným důkazem toho, že jednostranně orientované a nedostatečně diverzifikované hospodářství je náchylné na volatilitu světových trhů (více Sidahmed 2013: 103–120). Náhlý pokles cen ropy vedl k výraznému omezení veřejných financí, vláda Jižního Súdánu nedisponovala dostatečnými prostředky na nezbytné investice do školství, zdravotnictví a infrastruktury, které musely být zastaveny.

S problémem závislosti Jižního Súdánu na příjmech z prodeje ropy úzce souvisí spor o vlastnictví nalezišť. Při odtržení Jižního Súdánu a vzniku dvou nástupnických států nebyla společná hranice definitivně stanovena a spor o její vytýčení není dodnes uzavřen. Již za existence společného státu v období vlády bývalého prezidenta Súdánu Gafara Nimeiri došlo k pokusu posunout hranici provincie Horní Nil tak, aby tehdy objevená ropná naleziště ležela na území provincie Severní Kordofan a tedy patřila výhradně severnímu Súdánu (Sorbo – Ahmed 2013: 110). Všeobecnou mírovou dohodou (2005) sice mělo dojít ke spravedlivému rozdělení příjmů z prodeje ropy mezi Jižní Súdán a Súdán v poměru 50:50, ve skutečnosti se tato ujednání nepodařilo doposud realizovat.

Třetí problematickou oblastí spojenou s těžbou ropy představuje vlastnictví ropovodů, kterými se ropa dopravuje na pobřeží Rudého moře a pak dále konečným spotřebitelům. Tři čtvrtiny všech ropných nalezišť bývalého Súdánu se sice nachází na území Jižního Súdánu (jiné průzkumy, např. IRNI (2010) odhadují tento podíl dokonce na 82–95 % v závislosti na vytýčení společné hranice), nicméně oba ropovody konsorcií GNOP a GNPOC jsou ve vlastnictví Súdánu, přes jehož teritorium také procházejí (Aiding the Peace 2010). Poplatky za dopravu ropy vyžadované Súdánem až ve výši 24 USD za barel představují pro Jižní Súdán obrovskou finanční zátěž a Súdán tak zneužívá svého monopolního postavení. Jižní Súdán by proto měl zvážit výstavbu vlastního ropovodu, jedním z potenciálních scénářů je ropovod vedoucí jižním směrem, který by ústil do Indického oceánu poblíž keňské Mombasy (IGC 2012: 3). Případné rozhodnutí o stavbě nového ropovodu by muselo zvážit, zda náklady spojené s jeho výstavbou s ohledem na volatilitu světových cen ropy a snižující se zásoby ropy na jihosúdánském teritoriu budou vůbec v budoucnosti vyváženy výnosy z prodeje vytěžené ropy.

Vyjma těžby ropy je pro hospodářství Jižního Súdánu zásadní využívání pásu území mezi 9° a 12° severní šířky, v němž leží sporná hranice mezi oběma nástupnickými státy. Tato rozsáhlá oblast se může pochlubit nejen zdroji nerostných surovin, ale nacházejí se zde rozlehlé pastviny, lesy a více než 40 % úrodné půdy bývalého Súdánu (Deng 2015: 47–49). Není tedy žádným

překvapením, že s pokračující desertifikací a degradací půdy přicházející od severu afrického kontinentu se tento hraniční pás stal místem střetu protichůdných mocenských zájmů. Jeho strategický význam vyzdvihl i John Garang *„Tato oblast mezi [státy] má obrovský potenciál pro Súdán i Jižní Súdán, ovšem pouze za předpokladu trvalého míru a bezpečí s vytvořením měkkých hranic umožňující volný přechod obyvatel i dobytka“* (Sorbo – Ahmed 2013: 122).

V tomto pásu se nacházejí i původní lesní porosty, které pokrývají téměř 29 % plochy Jižního Súdánu (MoAF 2009). Tyto lesy mají význam jak na úrovni lokální, tak i globální z pohledu environmentálního. V celosvětovém měřítku se tyto lesy podílejí na udržení rovnováhy biodiverzity (lesy spotřebovávají oxid uhličitý a produkují kyslík), na lokální jsou nepostradatelnou součástí každodenního života bezmála 90 % Jihosúdánců, pro něž jsou lesy zdrojem potravy a paliva (Aiding the Peace 2010). I přes nezanedbatelnou plochu, kterou lesy v současné době v Jižním Súdánu zabírají, je jejich zachování pro budoucnost ohroženo nelegální těžbou a vývozem vzácných dřevin, především teaku.

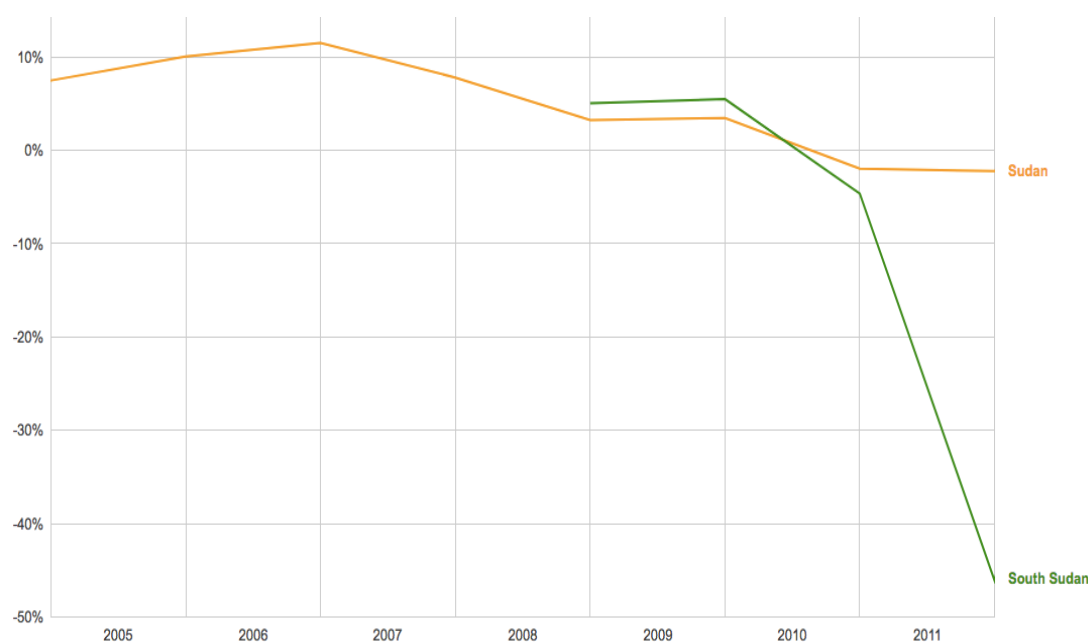
Nekontrolované kácení lesů má za následek rozsáhlé odlesňování, ke kterému se sice obyvatelstvo uchyluje při rozšiřování zemědělských ploch, ale jeho následkem je pokračující degradace a desertifikace krajiny. *„Míra, s jakou lidé kácí stromy je znepokojující. Jestliže bude tento trend nadále pokračovat, budou příští generace trpět, Jižní Súdán by se mohl stát pouští jako je tomu na severu.“* (ILP 2016). Všeobecný nezájem o řešení této otázky na úrovni jednotné vládní politiky a chybějící legislativní rámec regulující kácení znemožňuje řešení této situace.

Není tedy překvapující, že hospodářská situace Jižního Súdánu je značně neuspokojivá a je stále výrazně poznamenána mnohaletou občanskou válkou. Tyto skutečnosti se promítají do makroekonomických ukazatelů země. Podle údajů WB (2017f) dosáhlo v roce 2010 HDP Jižního Súdánu 15,7 mld. USD v paritě kupní síly, což odpovídá HDP ve výši 1650 USD na osobu ročně. Tato hodnota mnohonásobně převyšuje úroveň okolních států, např. v Keni činilo HDP 788 USD na osobu za rok, nebo v případě sousední Ugandy pouhých 300 USD na

osobu za rok (IGC 2012: 3–4). Nicméně, zasazením těchto údajů do kontextu zjistíme, že v tomto období kulminovaly výnosy jižního Súdánu z těžby ropy a získané příjmy tak pozitivně (ale jen dočasně) ovlivnily stav makroekonomických ukazatelů během přechodného období.

O vývoji hospodářství Jižního Súdánu vypovídá lépe dynamické vyjádření v podobě meziročního růstu HDP než jeho absolutní výše. Graf. č. 7 znázorňuje vývoj růstu HDP v Súdánu (označen oranžově) a jižního Súdánu (označen zeleně) v přechodném období 2005–2011, přičemž spolehlivá data pro jižní Súdán, který byl stále integrální součástí Súdánu, jsou k dispozici až od roku 2009. Z grafu č. 7 můžeme vyčíst, že od roku 2010 HDP v obou zemích klesalo, přičemž v následujícím roce, kdy se Jižní Súdán osamostatnil, se ekonomická situace v Jižním Súdánu dále prudce zhoršovala a pokles HDP dosáhl téměř 50 %.

Graf č. 7: Vývoj HDP v Súdánu a Jižním Súdánu v letech 2005–2011

Zdroj: WB (2017e)

O stavu ekonomiky Jižního Súdánu vypovídá i vývoj zaměstnanosti jako dalšího z makroekonomických ukazatelů vypovídajících obecně o hospodářské situaci. Zaměstnanost jihosúdánské populace je dlouhodobě velmi nízká, stejně jako je nízká i produktivita práce. 63 % pracovních sil nachází uplatnění výhradně v zemědělství (SPHC 2008). Na základě posledních měření, která provedla SSCSE v roce 2008, dosahuje oficiální míra nezaměstnanosti 12,6 %, nicméně novější údaje nejsou k dispozici (Guarcello – Lyon – Rosati 2011). Ovšem při bližší analýze lze zjistit, že až 84 % všech formálně zaměstnaných nedostává za vykonávanou práci pravidelnou mzdu, protože pracují pro svou rodinu (43 %), pro příslušníky kmene (5 %) nebo pouze pro sebe samé (37 %). Skladba zaměstnanosti je odlišná na venkově a ve městě, mění se také v závislosti na pohlaví, věku či místě pobytu (SPHC 2008: 11–14). S ohledem na věkové rozložení jihosúdánské populace je pravděpodobné, že využívání práce dětí a nezletilých není v jižním Súdánu výjimkou.

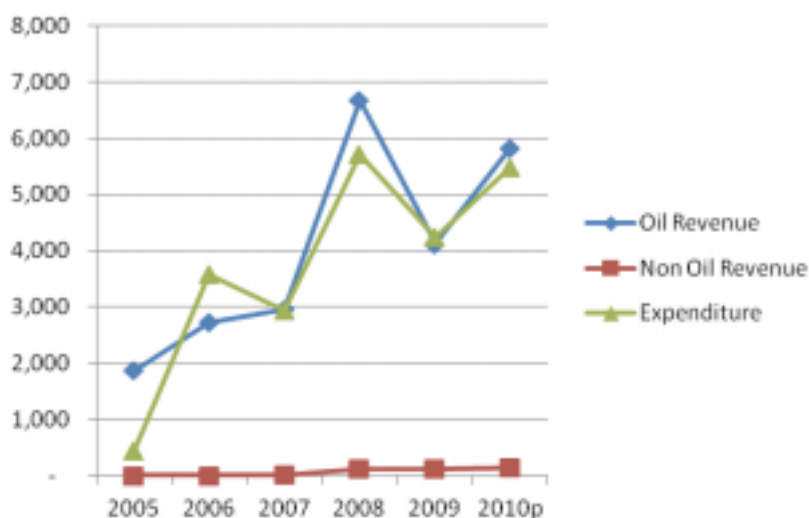
Další oblast hospodářské politiky je otázka měnová. V přechodném období se při zvažování pravděpodobné secese Jižního Súdánu i v monetární oblasti připravovalo případné zavedení nové měny, jihosúdánské libry (SSP), která nakonec 18. července 2011 nahradila původní Súdánskou libru (SDP) v poměru 1:1. Oficiální kurz nově vzniklé jihosúdánské libry k americkému dolaru byl stanoven ve výši 2,95 SSP za 1 USD v přímé kotaci (Trading Economics 2017). Zavedení nové měny byl krok, který byl jihosúdánskou veřejností přijat s nadšením. *„Až teď dochází ke vzniku nového státu, protože měna je motorem ekonomiky. Je to znak vývoje a síly a můžeme být hrdí, že jsme toho dosáhli“* (Economist 2011: 51). Nicméně pro zhroucené státy je typické, že nemalý objem zahraničních valut je obchodován na černém trhu, kde se směnné kurzy výrazně odlišují od kurzů oficiálně stanovených a tato divergence vede ke spekulacím a oslabuje víru obyvatel ve stabilitu měny a fungování státu.

Důležitým indikátorem stavu ekonomiky je míra inflace, měřená indexem spotřebitelských cen. V případě Jižního Súdánu je tento ukazatel kvůli nedostatku spolehlivých makroekonomických dat k dispozici pouze pro oblasti v okolí hlavního města Juba, kde např. v roce 2008 vystoupala míra inflace na

necelých 26 % ročně (SPHC 2008). V následujících letech 2009 a 2010 inflace postupně klesala, nicméně tento pozitivní vývoj se v souvislosti s růstem cen potravin zvrátil a v květnu 2011 se inflace zvýšila a činila 47,3 % (WB 2017f). Spotřební koš je v Jižním Súdánu tvořen z více než dvou třetin potravinami, jejichž ceny jsou závislé na počasí a mnoha dalších faktorech. Ceny potravin jsou proto méně stabilní než ceny nepotravinových položek. (Aiding the Peace 2010). Není žádným překvapením, že míra inflace v Jižním Súdánu má tendence ke značnému kolísání.

Z hlediska fiskální politiky jižního Súdánu byla v přechodném období 2005–2011 celková výše státních příjmů a výdajů limitována objemem finančních prostředků získávaných z prodeje ropy (zelená a modrá linie v grafu č. 8). Návrh státního rozpočtu pro rok 2011 počítal s příjmy ve výši 5,7 mld. SDG, nicméně v roce 2007 činily skutečné příjmy státního rozpočtu pouze 3 mld. SDG (MoFEP 2010). Již tyto optimistické odhady v sobě nesly zárodky budoucích problémů ve fiskální politice Jižního Súdánu. Podle zprávy Ministerstva financí a hospodářského plánování (2010) byla příjmová stránka státního rozpočtu pro rok 2011 tvořena z 98 % ropným průmyslem, zbývající 2 % představují poplatky ve formě cel a daní (ibidem). Výběr daní z příjmů fyzických i právnických osob je v Jižním Súdánu značně problematický, ve sledovaném období 2005–2011 výše vybraných daní a poplatků vytrvale klesala. V roce 2008 se podařilo na daních vybrat 85 mil. SGD, nicméně již o dva roky později daňové inkaso kleslo na necelou polovinu úrovně roku 2008 (40 mil. SGD).

Graf č. 8: Vývoj příjmů a výdajů Jižního Súdánu 2005–2010

Zdroj: MoFEP (2010)

Ve výdajové stránce státního rozpočtu Jižního Súdánu pro rok 2011 dominují platy státních zaměstnanců (42,5 %), následované provozními náklady státu (36,9 %) a poslední místo s 20,6 % zauímají kapitálové investice (MoFEP 2010). Co se sektorové alokace týče, tak podle údajů Ministerstva financí a hospodářského plánování (2010) až 40 % všech výdajů ústřední vlády Jižního Súdánu směřovalo v letech 2005–2011 do bezpečnosti a prevence konfliktů. Naopak nejnižší pozornost byla tradičně věnována investicím do lidského kapitálu a sociální oblasti s podílem méně než 10 % všech vynaložených prostředků. Hospodaření státu je dlouhodobě neudržitelné. Rapidně ubývajících zásoby ropy a s tím spojené snižování příjmů státu z její těžby vyvíjí na Jižní Súdán tlak, aby adekvátně diverzifikoval své hospodářství a zvýšila se tak ekonomická stabilita země.

5.4. Mezinárodní pomoc Jižnímu Súdánu 2005–2011

Súdán zmítaný občanskou válkou téměř po celou dobu jeho existence byl tradičním příjemcem mezinárodní humanitární pomoci. Zasahování ústřední vlády do její distribuce bylo jedním z důvodů nespokojenosti jihosúdánské populace, která posléze vyjádřila své názory v referendu konaném v lednu 2011. I v období po uzavření příměří nesměřovala mezinárodní pomoc do Jižního Súdánu přímo, ale prostřednictvím stávající mise UNMIS v Súdánu nebo nově vzniklé Vlády národní jednoty v Chartumu, odkud byla dále distribuována. Otázkou ovšem zůstává, jaký podíl pomoci určený výhradně pro Jižní Súdán tento skutečně obdržel.

V přechodném období 2005–2011 byl způsob rozdělování mezinárodní pomoci mezi oba autonomní celky jednotného Súdánu rámcově stanoven Všeobecnou mírovou dohodou. V tomto období, kdy nebyl implementován žádný koordinační mechanismus nebo platforma pro vzájemné sdílení informací či zkušeností mezi jednotlivými přispěvateli, probíhala spolupráce Súdánu s mezinárodními partnery na základě bilaterálních smluv (např. USAID, DFID) nebo multilaterálně prostřednictvím sdílených fondů (např. většina evropských dárců), přičemž dozorem byla pověřena skupina *Joint Donor Team* – JDT (Norad 2009). Tím se situace pro jižní Súdán postupně zlepšovala. Vedle toho existují i další mezinárodní partneři angažující se v pomoci Jižnímu Súdánu (např. Čína, Indie, některé arabské státy), kteří ale nesdílí informace prostřednictvím Výboru pro rozvojovou spolupráci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD/DAC), [...] „*nicméně jejich podíl je relativně malý*“ (Aiding the Peace 2010: 55). Rozsah jejich skutečně realizované rozvojové pomoci nelze proto objektivně posoudit.

Mezinárodní pomoc byla poskytována především s cílem odvrátit akutně hrozící nebezpečí (např. hladomor, propuknutí epidemií, apod.) a nebyla proto v podmiňována splněním konkrétních úkolů ze strany Súdánu. Kromě několika případů omezené technické asistence a vybraných programů nevládních organizací, které podporovaly mezikomunitní dialog na jihu země [...] „*vnímali*

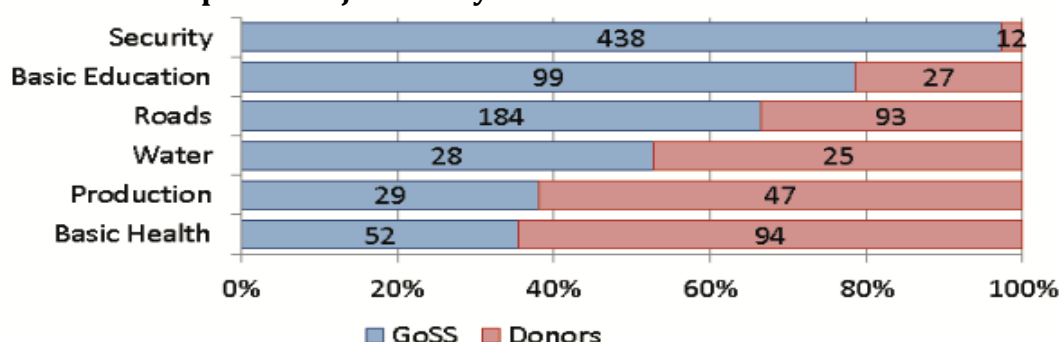
mezinárodní partneři, kteří poskytovali pomoc pod heslem „učinme jednotu atraktivní“, pouze jako doplňkovou, rozvojovou pomocí přispívali k vytvoření příhodných mírových podmínek“ (SSDP 2011–2013: 46). Až na několik výjimek, např. Německou rozvojovou spolupráci, Ministerstvo VB pro mezinárodní rozvoj nebo Vládní agentury USA pro mezinárodní rozvoj, nebyla věnována adekvátní pozornost vypracování konfliktní analýzy při plánování projektů. Přispěvatelé vycházeli spíše z předpokladu přímé úměrnosti *„čím více pomoci, tím více míru“* (ibidem: 50). Někteří dárci sice operovali s jistým druhem analýz, např. Kanadská agentura pro mezinárodní rozvoj provedla genderovou a environmentální analýzu, nebo pracovali s vlastní analytickými a metodickými nástroji, např. Norsko vychází z doporučení norských výzkumných institucí, EU z *Concordis International* apod. Nicméně v případě Súdánu nebyl na tyto analýzy brán dostatečný ohled a převážily okamžité potřeby obyvatelstva.

V pomoci Súdánu se angažovalo OSN ve spolupráci se svými přidruženými agenturami, které od roku 2005 každoročně vypracovávaly Pracovní plán OSN. Tento plán OSN navazoval na dřívější zprávy Konsolidované humanitární výzvy OSN. Celková výše pomoci příslibené Súdánu v rámci Pracovního plánu OSN se v přechodném období 2005–2011 postupně navyšovala, v roce 2005 činila 1,91 mld. USD a v roce 2010 dosáhla 2,11 mld., v přechodném období bylo skutečně proinvestováno přibližně 70 % všech příslibených finančních prostředků (UNWP 2010). Pomoc poskytnutá v rámci UNWP byla klasifikována jako humanitární nebo pomoc pro včasné zotavení.

V období mezi uzavřením Všeobecné mírové dohody a vznikem nezávislého státu měl získat jižní Súdán 57 % z celkové finanční pomoci uvolněné mezinárodními přispěvateli, což odpovídá přibližně 8 mld. USD (Aiding the Peace 2010: 53, 55). Nicméně některé údaje o skutečné alokaci finančních prostředků se značně liší. Další nezávislé studie, např. Sudan Consortium (2010) uvádějí, že podíl jižního Súdánu na čerpání mezinárodní pomoci činil pouhých 41 % z celku. Důvodem těchto rozporů je jednak nedostatečná spolupráce mezi jednotlivými aktéry poskytujícími rozvojovou pomoc, odlišná kategorizace pomoci (např. zahrnutí či vyčlenění sporných súdánských provincií apod.), ale také další okolnosti, které

mezinárodní dárce ovlivnit nemohli (např. kolísání směnných kurzů, vývoj cen komodit v jižním Súdánu a na světových trzích apod.). Co se týče sektorové alokace, vláda Jižního Súdánu používala pro sledování poskytované pomoci vlastní členění na šest prioritních sektorů (viz Graf č. 9). Tento graf zachycuje podíl finanční účasti mezinárodních dárců (označen modře) a Vlády Jižního Súdánu (označen červeně) v rámci jednotlivých sektorů, přičemž je patrné, že se mezinárodní pomoc proudila především v oblasti zdravotní péče a výroby, nejméně do oblasti bezpečnosti.

Graf č. 9: Podíl pomoci v jednotlivých sektorech v roce 2010

Zdroj: GoSS (2010)

Finanční prostředky uvolněné jednotlivými státy během přechodného období na pomoc Jižnímu Súdánu se pohybovaly od 8 mil. USD, které poskytla Belgie, až po více než dvoustenásobně vyšší částku (1,73 mld. USD), kterou darovaly USA – viz Tab. č. 25 (Aiding the Peace 2010: 56). Z Tab. č. 25 je patrné, že USA jsou nejštedřejším dárce ze všech sledovaných zemí, současně jsou také dárce, z jehož rozpočtu bylo v přechodném období čerpáno nejméně. Důvodem jsou odlišné časové horizonty, na které byly příspěvky jednotlivými aktéry přislíbeny. V případě USA jsou jimi podporované programy vysoce komplexní a doba, na kterou jsou programy pomoci plánovány a během níž bude pomoc USA v jižním Súdánu postupně alokována je výrazně delší než u ostatních přispěvatelů. Předposlední položka v Tab. č. 25, která představuje akumulované finanční příspěvky jednotlivých členských zemí EU a Evropské komise dohromady, je v porovnání s USA ještě vyšší (44,8 %), z čehož plyne, že EU jako celek zaujímá v Jižním Súdánu přibližně stejné postavení v rozsahu plánované humanitární pomoci jako USA.

Tab. č. 25: Podíl států na finanční pomoci Jižního Súdánu 2005–2010

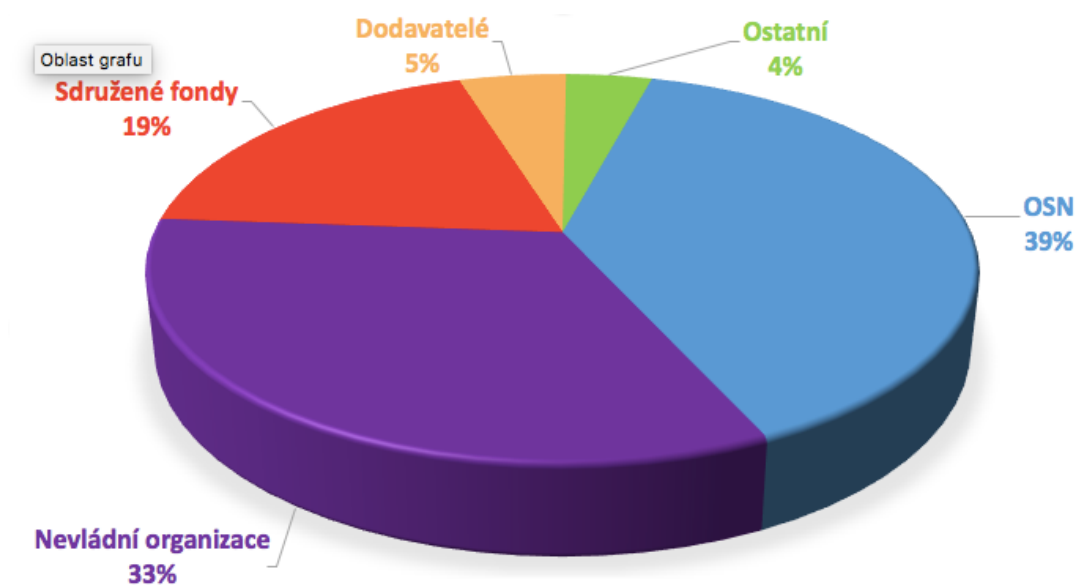
Dárce	Rozpočet	% z celku	% čerpáno
USA	1,73	42,7 %	58 %
EK	487	12 %	90 %
Nizozemí	486	12 %	70 %
VB	480	11,9 %	88 %
Norsko	277	6,8 %	99 %
Kanada	230	5,7 %	69 %
Švédsko	158	3,9 %	88 %
Dánsko	103	2,5 %	79 %
Německo	94	2,3 %	79 %
Belgie	8	0,2 %	93 %
EK + EU	1,816	44,8 %	83 %
Celkem	4,052	100 %	73 %

Zdroj: Aiding the Peace (2010)

Celkový objem financí, který byl v přechodném období 2005–2010¹² v rámci humanitární pomoci jižnímu Súdánu přislíben činí 4,05 mld. USD, přičemž bylo ve sledovaném období skutečně vyplaceno 2,94 mld. USD (IDPSB 2010). Z grafu č. 10 je patrné, že největší podíl (39 %) pomoci poskytlo OSN spolu se svými přidruženými agenturami. Mezinárodní nevládní organizace přispěly přibližně jednou třetinou (33 %) a necelou pětinu finančních prostředků obdržel Jižní Súdán prostřednictvím sdílených fondů, kam směřovala pomoc především z evropských zemí. Fondů, jejichž prostřednictvím jsou do Jižního Súdánu finanční prostředky rozdělovány, je několik, z nichž nejfrekventovanější jsou tři: *Multi-Donor Trust Fund South* (MDTF-S), Společný humanitární fond a *Basic Services Fund* (BSF). Zbývající část tvoří dary dodavatelů (5%) a ostatních přispěvatelů (4 %), z nichž polovinu tvořily vlády dalších států a autonomní jihosúdánské vlády.

¹² CPA stanovuje přechodné období 6 let, které končí uspořádáním referenda v lednu 2011, proto některé zdroje používají spíše přechodné období 2005–2010

Graf č. 10: Finanční pomoc Jižnímu Súdánu v přechodném období

Zdroj: autor podle GoSS (2010)

Závěrem je nezbytné zdůraznit, že prakticky po celou dobu existence nezávislého Súdánu působily na jeho území nejrůznější organizace poskytující mezinárodní pomoc, na níž se podílela celá řada aktérů vládních i nevládních. Do roku 2005 se většina těchto projektů soustředila zejména na řešení akutních problémů s cílem zabezpečit samotné přežití súdánské populace, např. operace *Lifeline Sudan*, kterou organizoval UNICEF. Po uzavření Všeobecné mírové dohody došlo k zásadní změně zaměření mezinárodní rozvojové pomoci, která si vedle čistě humanitárních cílů vytýčila i ambiciózní cíl stabilizovat celý Súdán. Na základě rezoluce RB OSN č. (2005) byla do Súdánu vyslána mise UNMIS, která skončila v souvislosti se vznikem nezávislého Jižního Súdánu.

6. Jižní Súdán po zahájení peacekeepingové mise OSN

Rok 2011 představoval pro obyvatelstvo Jižního Súdánu významným historický milník. Skončilo období dlouholetého opomíjení a utlačování ze strany severního sousedem, s nimž žili ve společném státě téměř půl století. Vznikem samostatného státu byl dovršen boj za nezávislost a do jisté míry napravena křivda způsobena obyvatelům jižního Súdánu VB v roce 1956. Spojením zcela nesourodých entit do jednoho celku tehdy vznikla situace, kdy početně silnější obyvatelstvo severního Súdánu začalo utlačovat kulturně, etnicky a nábožensky diametrálně odlišný jih.

Rezolucí RB OSN č. 1999 (2011) bylo Jižnímu Súdánu přiznáno plnohodnotné členství v OSN 13. července 2011 a Jižní Súdán se tak stal 193. mezinárodně uznaným státem světa (Klíma 2012). Tím byl proces získání plné nezávislosti po formální stránce dovršen. Zánikem tehdy největšího státu na africkém kontinentě vznikly dva nové nástupnické státy: Jižní Súdán (oficiální název Jihosúdanská republika) s hlavním městem Juba a Súdán (Súdanská republika) s hlavním městem Chartum. Otázkou zůstává, do jaké míry odpovídá formální uznání existence Jižního Súdánu mezinárodním společenstvím reálné situaci v zemi a nebude se opakovat scénář, který jsme mohli pozorovat u jiných zhroucených států (např. Somálsko).

Počáteční nadšení napříč jhosúdánskou populací poměrně rychle vystřídala celá řada problému, které musel nově vzniklý stát řešit. Na pomoc Jižnímu Súdánu s tímto nesnadným úkolem přišlo bezpočet mezinárodních vládních i nevládních organizací či specializovaných institucí, z nichž dominantní postavení zaujímá organizace OSN spolu se svými přidruženými agenturami. Většina aktérů angažujících se v oblasti mezinárodní rozvojové pomoci měla již se situací v Súdánu zkušenosti kvůli dlouhodobě přetrvávající krizí na jeho území.

V souvislosti s rozpadem Súdánu a odštěpením Jižního Súdánu byla rezolucí RB OSN č. 1997 (2011) ukončena 9. července 2011 mírová mise OSN v Súdánu (UNMIS), která v zemi působila od 9. ledna 2005. Současně RB OSN jednomyslně schválila mandát nové peacekeepingové mise OSN v Jižním Súdánu (UNMISS), která byla oficiálně spuštěna den před vyhlášením nezávislosti 8. července 2011 (S/Res/1996). Deklarovaným cílem mise UNMISS je *„konsolidace míru a bezpečnosti, pomoc vytvořit podmínky nezbytné pro rozvoj Jihosúdánské republiky a posílení kapacity vlády Jihosúdánské republiky, aby vládla efektivně a demokraticky a byla schopna navázat se soudními zeměmi dobré vztahy“* (ibidem).

Na základě článku 3 rezoluce RB OSN č. 1996 (2011: 3–5) je peacekeepingová mise UNMISS oprávněna provádět následující opatření:

- a. podporovat mír a s ním neodmyslitelně dlouhodobé budování státu a hospodářského rozvoje;
- b. podporovat ústřední vládu Jižního Súdánu při vykonávání povinností v oblasti prevence konfliktů, jejich zmírnění a řešení, a ochrana civilistů;
- c. podporovat ústřední vládu Jihosúdánské republiky v souladu s principy národního vlastnictví a ve spolupráci s UNCT a dalšími mezinárodními partnery budovat kapacity nezbytné k zajištění bezpečnosti, vytvoření právního státu a posílení spravedlnosti.

Dlouhodobá podpora míru, budování státu a hospodářského rozvoje probíhá prostřednictvím:

- i. poskytování podpory a poradenství Jihosúdánské republice v oblasti politických změn a vládnutí, pomoc s vytvořením státních úřadů včetně formulování jednotlivých politik;
- ii. podpory účasti na politickém rozhodování, včetně poskytování poradenství a podpory Jihosúdánské republiky v oblasti ústavních změn, uspořádání voleb v souladu s ústavou, vytvoření nezávislých medií a zajištění účasti žen na rozhodování.

Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011: 4) stanovuje, že prevence konfliktů, jejich zmírnění či řešení probíhá prostřednictvím:

- i. vytvoření takových úřadů, které umožní konflikty předvídat a zabránit jim, případně je zmírnit a vyřešit, a to na úrovni národní, státní i na úrovni nižších administrativních jednotek;
- ii. vytvoření a implementace systému včasného varování včetně podpory nezbytných kapacit napříč misí, vytvoření integrovaného systému v souvislosti se sběrem informací, sledováním, ověřováním a následných mechanismů;
- iii. pravidelného sledování, vyšetřování a ověřování faktů v oblasti lidských práv a potenciálních hrozeb vůči civilistům, spolupráce s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro lidská práva, vyrozumívání RB OSN o hrubém porušení lidských práv, a to bez zbytečného odkladu;
- iv. poskytování poradenství jihosúdánské vládě v oblasti vojenských a policejních složek, na úrovni státní i lokální, také při zajišťování ochrany místnímu obyvatelstvu, a to ve shodě s mezinárodním humanitárním a uprchlickým právem a lidskými právy;
- v. zabránění násilí proaktivním rozmístěním vojsk a dozorem v oblastech s vysokým nebezpečím vypuknutí konfliktu, ochrany civilistů při bezprostřední hrozbě fyzického násilí, obzvláště tehdy, když tak nečiní vláda Jižního Súdánu;
- vi. zajištění bezpečnosti pracovníkům OSN i humanitárním personálu, poskytnutí zázemí a vybavení nezbytného k provedení úkolů stanovených mandátem RB OSN a vytvoření bezpečnostních podmínek přispívající k poskytnutí bezpečné, včasné a neodkladné humanitární pomoci.

Poslední úkol, který si OSN v rezoluci RB OSN č. 1996 (2011: 4–5) vytýčila je implementován prostřednictvím:

- i. podpory rozvoje strategií a reforem v oblasti bezpečnosti a spravedlnosti včetně lidských práv;

- ii. podpory jihosúdánské vlády při rozvoji a implementaci strategie odzbrojení, demobilizace a reintegrace, spolupráce s mezinárodními partnerskými organizacemi s důrazem na zvláštní potřeby žen a dětí v armádě;
- iii. posilování kapacit jihosúdánských policejních služeb, poskytování poradenství v oblasti plánování a legislativního rozvoje, a v neposlední řadě odborné vedení a školení v klíčových oblastech;
- iv. vytvoření ochranného prostředí pro děti zasažené vojenskými konflikty realizací monitorovacího mechanismu;
- v. podpory jihosúdánské ústřední vlády při odminování, posilování kapacit Úřadu Jižního Súdánu pro odminování a v souladu s Mezinárodními standardy OSN pro odminování.

Původní časový horizont mise UNMISS byl podle rezoluce RB OSN č. 1996 (2011) pouze jeden rok, přičemž v případě potřeby bylo možné mandát prodloužit. Co se týče velikosti mise UNMISS, rezoluce stanovila maximální počet 7000 vojáků a 900 příslušníků pomocného personálu. Současně tato rezoluce zakotvuje možnost revize rozsahu peacekeepingové mise; po uplynutí 3 nebo 6 měsíců od zahájení mise připustila snížení počet vojáků v misi UNMISS na 6000, pokud to situace dovolí. Vedením mise byl pověřen Zvláštní zástupce generálního tajemníka OSN v Jihosúdánské republice.

Zvláštní zástupce generálního tajemníka OSN pro Jižní Súdán je pověřen informovat generálního tajemníka o spolupráci s další misí OSN působící na území Súdánské republiky, jmenovitě hybridní mírové operace AU a OSN v Dárfúru (UNAMID). Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011) obsahuje mimo jiné rozhodnutí týkající se končící súdánské mírové operace UNMIS, především v oblasti logistiky, a současně zplnomocňuje Zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN k přesunům vojenských jednotek mezi jednotlivými misemi.

Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011: 5–8) stanovuje priority peacekeepingové mise UNMISS spíše obecným způsobem, nicméně explicitně zmiňuje dvě oblasti, jmenovitě postavení žen a dětí v Jižním Súdánu. OSN důrazně apeluje, aby bylo

bezprostředně ukončeno páčání násilí na ženách, zaručeno rovnoprávné zacházení s nimi a aby byly aktivně zapojovány do rozhodovacích procesů v Jihosúdánské republice. Co se týče dětí, stěžejním cílem rezoluce RB OSN č. 1996 bylo obnovení a striktní dodržování dohody podepsané 20. listopadu 2009 mezi Jihosúdánskou lidově osvobozenou armádou a OSN, která zakazuje nábor dětských vojáků do armády.

Peacekeepingové mise OSN se na obecné úrovni řídí principy a pravidly, které jsou popsány v celé řadě dokumentů a publikací, např. Příručka multidimenzionálních peacekeepingových operací (2003), Peacekeepingové operace OSN: principy a pravidla (2008), nebo Politika DPKO: pravomoci, řízení a kontrola v peacekeepingových operacích OSN (2008), Příručka civilních záležitostí (2012) apod. Nicméně, každá jednotlivá mise OSN má svá specifika a její konečná podoba závisí na návrhu generálního tajemníka, který přednáší Radě bezpečnosti na základě doporučení předcházející hodnotící mise. Součástí návrhu generálního tajemníka na vydání rezoluce o vyslání mise je mimo jiné:

1. stanovení předpokládané velikosti mise co do počtu personálu;
2. složení mírové mise OSN s rozdělením na civilní, vojenské i policejní části mise;
3. odhadovaná výše potřebných finančních zdrojů pro mírovou misi podléhající souhlasu Valného shromáždění OSN.

6.1. Rozvojový plán pro Jižní Súdán

Zainteresovaní aktéři v mezinárodním společenství (především OSN, IGAD, AU apod.) se v reakci na uzavření Všeobecné mírové dohody v roce 2005 byli nuceni zabývat budoucností celého Súdánu. S postupem času bylo stále více patrné, že setrvání obou autonomních celků ve společném státě není pro Jihosúdánce přijatelné a motto „*učiňme jednotu atraktivní*“ deklarované během přechodného období bylo překonáno. Jak podotknul několikrát ve své knize bývalý velvyslanec Jižního Súdánu při OSN, F. M. Deng (2015), úplné osamostatnění Jižního Súdánu nebylo na počátku přechodného období ani záměrem vedení osvobozeneckého hnutí představovaného osobou Johna Garanga.

V přechodném období tak vzniklo bezpočet doporučení, zpráv a akčních plánů mezinárodních organizací a expertních skupin jednotlivých států, které analyzují situaci v Jižním Súdánu a stanovují priority pro další rekonstrukci země v poválečném období, např. *Multiannual Strategic Plan 2008–2011* (2008), *Rescuing the Peace in Southern Sudan* (2010), *South Sudan: Action Plan* (2010), *Aiding the Peace* (2010), *Priority Plan* (2011), *National Poverty Report* (2011), *Report on International Engagement in Fragile States* (2011) apod. Byly vytvořeny i dokumenty, které se zabývaly představou o cílovém stavu jižního Súdánu v horizontu několika desítek let (např. *South Sudan Vision 2040*).

Po roce 2005 se aktéři pokoušeli při obnově Jižního Súdánu postupovat na základě dokumentu Rámec pro trvale udržitelný mír, rozvoj a odstranění chudoby, jehož cílem bylo [...] „*vyřešit naléhavé problémy místního obyvatelstva a urychlit proces k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí*“ (JAM 2005: 3). V roce 2005 jej vydala Společná hodnotící mise Úřadu Vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR) ve spolupráci s dalšími 17 agenturami OSN, Světovou bankou a Jihosúdánskou vládou včetně Jihosúdánského lidově osvobozeneckého hnutí. Jednalo se sice o projekt, na jehož podobě se podíleli všichni zainteresovaní aktéři a [...] „*představoval dobrý plán pro začátek, nicméně postrádal jakoukoliv harmonizaci a časový rámec*“ (*Aiding the Peace*: 2010). I přes značné nedostatky

byl Rámec pro trvale udržitelný mír, rozvoj a odstranění chudoby první relevantní iniciativou zabývající se budoucím rozvojem Jižního Súdánu.

Nicméně žádný z těchto dokumentů nebyl detailně natolik rozpracován, včetně časového harmonogramu jednotlivých kroků, jako Rozvojový plán pro Jižní Súdán. Důležité je zdůraznit, že na tvorbě tohoto plánu se podíleli nejen klíčoví mezinárodní partneři, ale také vláda Jižního Súdánu, která byla ve shodě s principy mírových misí OSN zapojena do procesu rekonstrukce. Rozvojový plán pro Jižní Súdán se tak stal společnou platformou spolupráce mezi jihu-súdánskou vládou na straně jedné a OSN, mezinárodními finančními institucemi, bilaterálními či multilaterálními partnery jako výsledek jejich vzájemné spolupráce. Tento plán [...] „stanovuje priority a akce nezbytné pro dosažení rychlého, všeobecného a udržitelného rozvoje“ (SSDP 2011: xi). Součástí Rozvojového plánu, jehož časový horizont byly tři roky, je analýza dosaženého pokroku v Jižním Súdánu během přechodného období, přičemž zainteresovaní aktéři na tento pokrok dále navazují.

Rozvojový plán pro Jižní Súdán je střednědobý plán, který si klade za cíl: [...] „vybudovat silné a stabilní instituce, jejichž existence je nezbytná pro fungování transparentního a odpovědného státu a zlepšit kapacity na všech vládních úrovních“ (SSDP 2011: xi). Jižní Súdán se tak v Rozvojovém plánu s podtitulem „Svoboda, rovnost, spravedlnost, mír a prosperita pro všechny“ zavázal do konce roku 2013 splnit ve čtyřech klíkových pilířích vládnutí, hospodářský rozvoj, sociální rozvoj a bezpečnost tři obecnější cíle:

- podpora míru a bezpečnosti,
- rozvoj venkova a
- zlepšení a rozšíření sociálních služeb.

Tyto cíle, které v sobě zahrnují několik dalších dílčích úkolů, jsou vzájemně provázané, tedy např. zvýšení úrovně vzdělání přispívá k pozitivnímu vývoji i v dalších oblastech, např. k hospodářskému rozvoji země. Tab. č. 26 nabízí v prvním sloupci přehled konkrétních cílů ve čtyřech klíkových oblastech –

vládnutí, hospodářský rozvoj, sociální rozvoj a bezpečnost., přičemž ke každému dílčímu cíli je stanoven ve druhém sloupci indikátor, jehož pomocí bude měřen dosažený pokrok v jednotlivých oblastech, a třetí sloupec uvádí požadovaný stav na konci sledovaného období v roce 2013.

Tab. č. 26: Rozvojový plán pro Jižní Súdán v období 2011–2013

Dílčí cíl	Indikátor	Požadovaný stav
1. Vládnutí		
Zlepšit přístup vlády vůči národním prioritám	Počet vládních institucí, které mohou navrhnout národní priority	Nárůst o 50 %
	Počet vládních institucí, které mohou implementovat národní priority	Nárůst o 40 %
Zlepšit koordinaci, rozvoj a dovednosti státních zaměstnanců	Podíl institucí provádějící školení zaměstnanců	100 %
Zvýšit legislativní kapacitu	Počet předložených a schválených návrhů Východisko: 12	18
Zlepšit sběr, zpracování a dostupnost informací	Statistical Capacity-Building Indicator Východisko: žádné	Zlepšení o 5 procentních bodů
Zajistit stabilní vládní příjem	Zisky jiné než ropa Východisko: 118 mil. SDG	500 mil. SDG
	Predikce vládních příjmů Východisko: žádné	Dlouhodobé predikce vládních příjmů
2. Hospodářský rozvoj		
Zvýšit produkci plodin	Produkce hlavních plodin Východisko: 0,695 mil. t	1 mil. t
Zlepšit infrastrukturu	Délka hlavních silnic Východisko: 0 km	752 km
	Délka silnic vyšší třídy Východisko: 363 km	2000 km
	Délka silnic v rekonstrukci Východisko: 1750 km	4500 km
Zvýšit průzkum/těžbu nerostného bohatství	Počet udělených licencí k těžbě/průzkumu Východisko: 17	30
	Obnova těžby ropy/počet rop. infrastruktur	3
Zvýšit produkci	Produkce masa/mléka	157 tun/ 5250 hl mléka

dobytka/ryb	Východisko: 0	
	Produkce ryb Východisko: 40 000 t	100 000 t
Zlepšit přístup k vodě	Přístup k vodě na venkově Východisko: 34 %	40%
3. Sociální rozvoj		
Snížit úmrtnost novorozenců, dětí a matek	Přístup ke zdravotní péči Východisko: 13 %	40 %
Zvýšit kvalifikaci učitelů	Poměr učitel: žák Východisko: 1:111 (ZŠ)	1:50
	Východisko: 1:24 (SŠ)	1:16
Zlepšit přístup ke vzdělání	Hrubý poměr zapsaných (GER) Východisko: 78 %	92 %
	Čistý poměr zapsaných (NET) Východisko: 46 %	65 %
Poskytnout rodičovské příspěvky	% domácností s rodičovskými příspěvky	20 %
4. Bezpečnost		
Demobilizace, odzbrojení a reintegrace	Počet demobilizovaných, odzbrojených a reintegrovaných vojáků Východisko: 11 130	30 000
Zlepšit rozhodovací mechanismus a tvorbu politik	Patříčná struktura národní bezpečnosti Východisko: bezpečnostní poradce prezidenta	Patříčná struktura národní bezpečnosti
Zlepšit právní rámec	Počet předložených právních dokumentů Radě ministrů Východisko: 37	60
Přístup ke spravedlnosti	Počet právních poraden na úrovni krajů Východisko: 32	79
Bezpečnost komunit	Redukce počtu zbraní	50 %

Zdroj: SSDP (2011)

Na financování Rozvojového plánu se měla podílet kromě mezinárodních partnerů i jihosúdánská vláda, jejíž skutečné možnosti finanční závazky plnit byly ovšem omezeny nejistými příjmy plynoucími z prodeje ropy a kolísáním cen ropy na světových trzích. Značnou nejistotu při plánování budoucích příjmů vyvolávala i doposud neexistující dohoda se Súdánem v otázce rozdělení výnosů z ropných nalezišť (SSDP 2011). Tuto nejistotu se pokoušel Jižní Súdán snížit tak, že Ministerstvo pro ropu vypracovalo pomocí analytického nástroje HEAT tři potenciální scénáře počítající s odlišnou výší budoucích vládních příjmů. První krajní mez představovala situaci, kdy by si Jižní Súdán ponechával 100 % všech příjmů z ropy, druhá, že by došlo ke spravedlivému rozdělení příjmů podle Všeobecné mírové dohody, kdy by Jižnímu Súdánu připadla polovina příjmů. S nejvyšší pravděpodobností nastane situace, kdy se příjmy z těžby ropy budou pohybovat v intervalu mezi jeho oběma krajními hodnotami a s touto predikcí vládních příjmů pracuje Rozvojový plán (viz Přílohy).

Pro dlouhodobé zajištění stabilních příjmů musí vláda Jižního Súdánu investovat část tržeb z ropy do diverzifikace jihosúdánského hospodářství, neboť zásoby ropy se rapidně snižují a Jižní Súdán by takto vzniklý výpadek příjmů nemusel být schopen včas nahrazovat. Rozvojový plán se pokouší zohlednit tyto skutečnosti a navrhuje [...] „omezit výdaje na rozvoj a zajistit tak hladký přechod k dlouhodobě udržitelným rozpočtům a omezit makroekonomickou nestabilitu státu“ (SSDP 2011). Z tohoto rozhodnutí vyplývá, že urychlení rozvoje Jižního Súdánu je možné dosáhnout pouze navýšením pomoci ze strany mezinárodních partnerů.

Externí financování proto hraje významnou roli nejen při samotné realizaci Rozvojového plánu, ale má také vliv na posílení kapacity a institucí jihosúdánské vlády. Financování ze strany mezinárodních aktérů respektuje všemi stranami akceptované priority zachycené v Rozvojovém plánu pro Jižní Súdán (2011), protože maximální propojenost mezi vlastními zdroji Jižního Súdánu a finančními prostředky z mezinárodní pomoci je nezbytná pro minimalizaci jakýchkoli duplicit nebo časových prodlev. Současně je důležité, aby příspěvky mezinárodních partnerů byly využívány především na posílení vládních systémů,

odpovědnosti, podporu hospodářského růstu Jižního Súdánu a nebyly tak neproduktivně spotřebovány. Mezinárodní partneři ovšem požadují, aby Jižní Súdán vytvořil takové podmínky, které by využívání mezinárodní pomoci co nejvíce usnadnily. Kromě schválení potřebné legislativy a vytvoření jasných fiskálních pravidel, musí jihosúdánská vláda posílit obzvláště kontrolu provozních vládních výdajů.

Co se týče výše plánovaných výdajů podle Rozvojového plánu, nejvyšší jsou plánovány v prvním roce samostatné existence Jižního Súdánu, neboť se jedná o výjimečný rok v historii státu. V roce 2011 tak očekávané výdaje dosáhnou přibližně 9,2 mld. SGD. V následujících letech by měly vládní výdaje klesat a ustálit se na přibližně 8 mld. SGD ročně (SSDP 2011: 125). Tab. č. 27 zachycuje plánovanou alokaci finančních prostředků ve čtyřech klíčových oblastech a a v souladu s časovým harmonogramem rekonstrukce Jižního Súdánu v období 2011–2013. Financování poválečné obnovy země bylo navrženo tak, aby státní rozpočet Jižního Súdánu byl v prvních letech přebytkový a Jižní Súdán si tak vytvořil dostatečné rezervy pro období, kdy se očekává pokles příjmů z prodeje ropy.

Tab. č. 27: Harmonogram financování Rozvojového plánu 2011–2013

Pilíř	2011	2012	2013
Vládnutí	25 %	23 %	23 %
Hospodářský rozvoj	13 %	17 %	18 %
Sociální rozvoj	9 %	11 %	12 %
Bezpečnost	38 %	34 %	34 %
Provincie	15 %	15 %	14 %
Z čehož			
Infrastruktura	7 %	10 %	11 %
Vzdělání	5 %	7 %	7 %
Zdravotní péče	2 %	3 %	4 %
Prevence konfliktů	29 %	25 %	24 %

Zdroj: SSDP(2011)

Jak je z Tab. č. 27 patrné, největší pozornost bude v prvních letech samostatné existence státu soustředěna do pilíře bezpečnosti. V roce 2011 má být přiděleno 38 % z celkové částky plánovaných výdajů především na odzbrojení,

demobilizaci a reintegraci ozbrojených sil, přičemž v dalších letech bude objem prostředků vydávaných do tohoto pilíře, stejně jako do pilíře vládnutí, postupně snižován (34 % v roce 2012 a 2013). Naopak opačný trend, co se týče výše přidělených prostředků, je zřejmý v pilíři hospodářského a sociálního rozvoje, kdy velikost pomoci bude pomalu navyšována. Dolní část tabulky zachycuje alokaci finančních prostředků do vybraných sektorů na úrovni jednotlivých provincií.

Při implementaci Rozvojového plánu pro Jižní Súdán je také nezbytná spolupráce na všech úrovních vládnutí (provincie, okresy a „payama“¹³), neboť ne všechny vytýčené úkoly jsou v gesci ústřední jihosúdánské vlády, a také spolupráce vládních orgánů se všemi mezinárodními partnery. Při formulaci Rozvojového plánu byla proto věnována zvláštní pozornost přesnému stanovení odpovědnosti za jednotlivé cíle. Neopomenutelnou roli hraje také zapojení soukromého sektoru, a to nejen při zvyšování hospodářského růstu země, ale jako partnera při zajišťování služeb pro obyvatelstvo Jižního Súdánu.

Nezbytnou součástí Rozvojového plánu je v neposlední řadě pravidelné monitorování situace a zpětné hodnocení plnění stanovených priorit. Monitorovací a evaluační rámec obrací svou pozornost obzvláště na kontrolu vynakládání finančních prostředků, přičemž [...] *„hlavním cílem je odpovědět na otázky: za kolik, za jakým účelem a čeho bylo dosaženo“* (SSDP 2011: 147). Monitorovací a kontrolní činnost by zároveň měla umožnit rozhodovat o možných změnách strategie v budoucnosti, pokud by se ukázalo, že vynakládání dalších finančních prostředků přestává být efektivní.

Rozvojový plán pro Jižní Súdán (2011) počítá pro monitoring a kontrolu jeho plnění zřízení Evaluačního výboru na ministerské úrovni v čele s Úřadem prezidenta, funkci Sekretariátu má přitom plnit Ministerstvo financí a hospodářského plánování Jižního Súdánu. Evaluační výbor, jehož hlavní náplní je

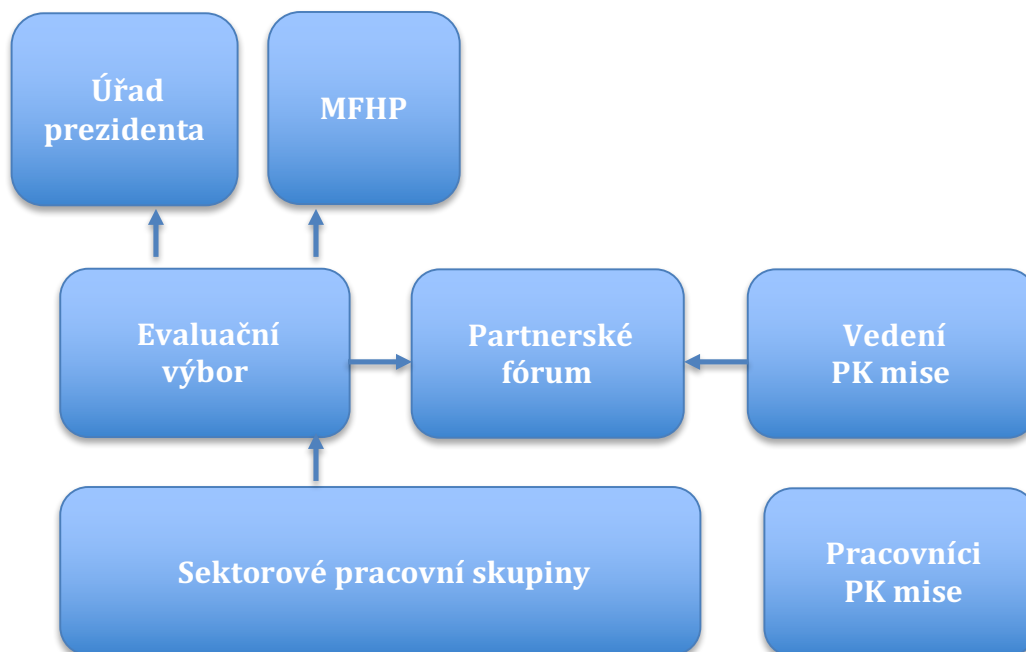
10 Payam představuje druhou nejmenší administrativní jednotku Jižního Súdánu. Nad ní jsou okresy (*county*), které jsou sdruženy do 10 provincií. (*Central Equatoria, Eastern Equatoria, Jonglei, Lakes, Northern Bahr el Ghazal, Unity, Upper Nile, Warrup, Western Bahr el Ghazal, Western Equatoria* (SSCCSE 2010; CIA 2017a).

koordinace a harmonizace dílčích hodnocení, informuje na základě každoročních hodnotících zpráv zainteresované mezinárodní partnery o průběhu a dosažených výsledcích peacekeepingové mise UNMISS na Partnerských fórech na nejvyšší úrovni. Na těchto společných setkáních, kterým předsedá Ministr financí a hospodářského plánování Jižního Súdánu, se účastní všichni ministři a guvernéři provincií Jižního Súdánu a zástupci mezinárodních aktérů a rozhoduje se na nich o budoucím směřování peacekeepingové mise.

Nejnižší stupeň monitorovacího a evaluačního mechanismu naopak tvoří Sektorové pracovní skupiny, nicméně plní důležitou úlohu prostředníka mezi vládními institucemi Jižního Súdánu a samotnými pracovníky mezinárodních rozvojových partnerů působících přímo v Jižní Súdánské republice. Jsou to právě členové těchto pracovních skupin, kteří činnost v terénu z hlediska samotného monitorování a evaluace provádí. Na pravidelných čtvrtletních setkáních, které se konají vždy krátce po uveřejnění dat poskytovaných Ministerstvem financí o plnění rozpočtu, podávají jednotlivé pracovní skupiny zainteresovaným aktérům (jihosúdánské vládě, Legislativnímu shromáždění a mezinárodním partnerům) zprávu o dílčím pokroku. Hodnocení probíhá na základě indikátorů a cílů stanovených v matrixu Rozvojového plánu pro Jižní Súdán. Složení a pracovní náplň těchto skupin je do jisté míry flexibilní a může být operativně měněna.

Z Obr. č. 13 je patrné, že monitorovací a evaluační mechanismus je postaven na přístupu *bottom-up*, kdy jednotlivé pracovní skupiny sbírají data, provádí jejich analýzu a své závěry předávají Evaluačnímu výboru na ministerské úrovni. Z důvodu přehlednosti nebylo možné zahrnout do schématu monitorovacího a evaluačního mechanismu všechny dotčené aktéry, protože Evaluační výbor spolupracuje s mnoha jihosúdánskými institucemi (např. SSCSE, SSAAC apod.). Na obdobném principu kooperují s institucemi Jižního Súdánu i Sektorové pracovní skupiny, které ve srovnání s Evaluačním výborem se skládají i ze zástupců na úrovni jednotlivých provincií Jižního Súdánu.

Obr. č. 13: Monitorovací a evaluační mechanismus UNMISS

Zdroj: autor podle SSDP (2011)

Výsledkem monitorovacího a evaluačního procesu je Každoroční hodnotící zpráva Rozvojového plánu pro Jižní Súdán. Její vypracování iniciuje sice Evaluační výbor, nicméně Zpráva samotná je připravována externí agenturou (v Rozvojovém plánu blíže nespecifikovanou). Tato agentura přebírá informace přímo od jednotlivých zainteresovaných aktérů – od sektorových pracovních skupin přes jihuosúdánskou vládu až po mezinárodní rozvojové partnery. Pověřená agentura předkládá Každoroční hodnotící zprávu ke schválení Evaluačnímu výboru. Schválená zpráva je poté předložena Radě ministrů, pro níž představuje základní dokument pro rozhodování o alokaci finančních prostředků na další fiskální rok.

6.2. Politicko-bezpečnostní situace

V politicko-bezpečnostní dimenzi se peacekeepingová mise OSN v Jižním Súdánu soustředí v první řadě [...] „na prevenci konfliktu, konsolidaci míru, posílení pluralismu politického systému a na oblasti týkající se míru, vládnutí a usmíření“ (S/2011/314). Zde zaujímá významné postavení Zvláštní zástupce generálního tajemníka OSN, do této funkce byla při zahájení mise UNMISS jmenována Hilde Frafjord Johnson. Mezi povinnosti a pravomoci Zvláštního zástupce patří zejména úzká spolupráce s jihu-súdánskou vládou na nejvyšší úrovni, a to v celé řadě oblastí, např. přijetí nové ústavy, uspořádání všeobecných voleb, zapojení žen do politického života a dalších politických a legislativních prioritách stanovených Rozvojovým plánem pro Jižní Súdán (více SSDP 2011: 48–62). K dalším úkolům Zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro Jižní Súdán patří mimo jiné i pomoc při formálních úkonech jihu-súdánské vlády, např. při navazování diplomatických vztahů, při podávání žádostí o členství v mezinárodních organizacích a jeho přijímání apod.

Již v průběhu prvního měsíce nezávislosti Jižního Súdánu se podařilo uskutečnit celou řadu kroků v oblasti politické a legislativní, přičemž OSN se do tohoto procesu aktivně zapojovalo. Prezident Salva Kiir podepsal Přejícnou ústavu, prezidentským dekretem jmenoval členy kabinetu a vlády s 29 ministry, bylo ustaveno 332členné Národní legislativní shromáždění a 50členná Rada provincií (S/2011/678). I když naprostá většina jmenovaných funkcionářů byli příslušníky Jihu-súdánského lidově osvobozenického hnutí a v minulosti již vykonávali politické funkce v autonomním jižním Súdánu, podařilo se zajistit účast ve vládě i pěti dalším dosud nezapojeným politickým stranám včetně opozičních a také ženám, čímž byla posílena pluralita politického systému.

Postupem času byly založeny i další instituce jako je Centrální banka Jižního Súdánu, Nejvyšší soud, Národní komise pro revizi ústavy, která se zavázala úzce koordinovat jednotlivé kroky s vedením mise UNMISS a klíčovými mezinárodními partnery (S/2012/486). V legislativní oblasti došlo ke schválení

mnoha stěžejních zákonů (volební zákon, zákon o státní příslušnosti, zákon o politických stranách apod.), přičemž pracovníci mise se do legislativní činnosti zapojovali ve všech fázích zákonodárného procesu poskytováním odborného poradenství.

Další neméně významnou prioritou v oblasti bezpečnosti Jižního Súdánu, kterou si peacekeepingová mise UNMISS stanovila, bylo zajištění bezpečnosti civilistů. Za tímto účelem zajišťovala OSN jihosúdánské vládě externí pomoc s cílem vytvořit dostatečné kapacity Jižního Súdánu, které budou v budoucnosti schopny samy zaručit bezpečnost civilistům bez potřeby zasahování zahraničních aktérů (S/2011/314). K dosažení tohoto vytýčeného cíle využívá OSN ve spolupráci s bilaterálními a multilaterálními partnery celou řadu nástrojů v oblasti vojenské i politické. Právní rámec poskytované mezinárodní pomoci v oblasti zajištění bezpečnosti civilistů je dán normami mezinárodního práva, které upravují otázky mezinárodně-humanitární a ochranu lidských práv.

Při plnění cíle zajištění maximální bezpečnosti civilistů vybudovali pracovníci mise v Jižním Súdánu systém včasného varování, který pomohl zachránit bezpočet lidských životů, např. v Likuangle, kdy desetitisíce civilistů byly včas evakuovány před zpusťšením této oblasti útokem bojovníků etnické skupiny Lou Nuer, což je odnož Nuerů, druhé největší etnické skupiny v Jižním Súdánu (S/2012/140). V problematice včasného varování se angažuje Skupina pracovníků OSN (*United Nations Country Team*), která spravuje a dohlíží nad činností Společného operačního střediska a Společného analytického střediska mise. Další způsoby ochrany civilistů, které pracovníci mise UNMISS využívají, zahrnují mediační rozhovory se zainteresovanými aktéry a v neposlední řadě průběžné monitorování bezpečnostní situace v Jižním Súdánu pozemními a mobilními leteckými hlídkami.

Rezolucí RB OSN č. 1996 (2011) bylo také rozhodnuto o tom, že součástí mírové mise v Jižním Súdánu budou i vojenské síly. Vojenská část mise UNMISS o celkové plánované síle 7000 vojáků vznikala povoláváním vojáků celkem z 55 členských států OSN (obzvláště z USA, VB, Indie, Nepálu, Bangladéše, Norska,

Rwandy, Mongolska, Japonska apod.). Vojenské jednotky UNMISS jsou obecně rozmístěny decentralizovaně po celém teritoriu Jižního Súdánu, nicméně ve vyšší míře jsou koncentrovány do nestabilních oblastí Jižního Súdánu, např. do provincií s problematickým statutem (Abyei, Jižní Kordofan a Modrý Nil) nebo provincií, kde stále dochází k ozbrojeným etnickým střetům (Jonglei, Unity, Upper Nile) (UNMISS 2017a). Jejich hlavním úkolem je snižování napětí v regionu a zabraňování dalším násilným ozbrojeným konfliktům. Zamezení propuknutí otevřených bojů v Jižním Súdánu je rozhodující i pro stabilitu celého regionu, protože na africkém kontinentu se často vnitrostátní konflikty přelévaly přes hranice a zasahovaly do sousedních zemí, např. genocida ve Rwandě v roce 1994. V případě, že by všechny mírové prostředky nezbytné pro splnění tohoto úkolu UNMISS (ochrana civilistů) selhaly a jihosúdánskému obyvatelstvu by hrozilo bezprostřední nebezpečí, může mise UNMISS požádat o souhlas s použitím fyzické síly v souladu s kapitolou VII Charty OSN (více The Status of Forces Agreement 2011).

Vojenské síly UNMISS se proto aktivně zapojují do probíhajících konfliktů a snaží se zabránit jejich eskalaci. Předně se jedná o mezikomunitní konflikty vznikající především z etnické nesnášenlivosti, např. při eskalaci násilí v provincii Jonglei v letech 2011–2012, kdy uzavřené mírové dohody nebyly dodržovány, Murleové, další z národnostních skupin, mobilizovali své síly a napadali města příslušící kmenům odlišných etnických skupin, jmenovitě Lou Nuer a Dinka (Munson 2015). Dále vojenská složka peacekeepingové mise UNMISS udržuje příměří v hraničních sporech mezi Súdánskou a Jihosúdánskou republikou (např. v provinciích Jižní Kordofan nebo Modrý Nil).

Kromě fyzické přítomnosti pozemního vojska, byly do Jižního Súdánu povolány i letecké síly monitorující zejména situaci ze vzduchu, které byly nesčetněkrát využity např. 242 vrtulníků při operacích proti Armádě Božího odporu v provincii Západní Bahr-al Ghazal (S/2012/140) nebo při eskalaci napětí v provincii v Jonglei. Další součástí vojenských sil UNMISS v Jižním Súdánu je speciální technický oddíl o velikosti 850 vojáků, který byl do země povolán, aby vojákům peacekeepingové mise umožnil přesuny, např. odstraňováním

překážek, úpravou terénu pro přistávání letadel apod. Zřízení této jednotky bylo vynucenou zoufalou infrastrukturou Jižního Súdánu. V období dešťů je naprostá většina venkovských oblastí Jižního Súdánu je bez nasazení speciální techniky v podstatě nedostupná. S cílem zajistit maximální možnou flexibilitu a mobilitu vojenských sil mise UNMISS jsou v Jižním Súdánu nasazeny i Jednotky rychlé reakce, které v mezičase plní funkci vojenských rezerv na základně v Rumbeku, strategicky umístěné přibližně v geografickém středu Jižního Súdánu.

Vojenská složka mise UNMISS se vedle zabraňování nejrůznějším konfliktům věnuje úkolu odzbrojení, demobilizaci a reintegraci v souladu s Rozvojovým plánem pro Jižní Súdán. Při plnění této povinnosti vojenské síly peacekeepingové mise UNMISS prostřednictvím 142 pověřených styčných důstojníků aktivně komunikuje a spolupracuje s Jihosúdánskou lidově osvobozenou armádou a dalšími ozbrojenými skupinami. Konečným cílem této agendy je odzbrojení, demobilizací a reintegrací vojáků zpět do jhosúdánské společnosti je snižování napětí mezi jednotlivými etnickými skupinami. Nad těmito aktivitami vojsk OSN v Jižním Súdánu dohlíží Komise pro odzbrojení, demobilizaci a reintegraci ve spolupráci s Rozvojovým programem OSN (UNMISS 2017). Výkon činnosti vojáků mise UNMISS v této oblasti zahrnuje zejména bezpečné uskladnění nebo fyzickou likvidaci odevzdaných zbraní, ale v neposlední řadě také čistě administrativní úkony jako je např. registrace či ověření totožnosti vojáků. Odpovědnost za poslední fázi programu, tedy reintegraci bývalých vojáků zpět do společnosti, přebírá od vojenských sil mise Rozvojový program OSN.

V Jižním Súdánu v době druhé občanské války vznikla řada polovojenských organizací, milicí. Mnohé z nich zůstaly aktivní nejen po uzavření Všeobecné mírové dohody, ale i po vzniku samostatné Jihosúdánské republiky. Klíčovým úkolem pro zajištění bezpečnosti obyvatelstva bylo získání kontroly nad těmito milicemi, a to jejich rozpuštěním nebo začleněním do pravidelné armády Jižního Súdánu. Po vyhlášení nezávislosti Jižního Súdánu se podařilo poměrně rychle integrovat do Jihosúdánské lidově osvobozené armády tři milice o síle přibližně 1700 vojáků velitelů Petra Gadeta, Gutluaka Gai a Davida Yau Yau. Příslušníci vojenských složek UNMISS asistovali při jejich přemístění do

vojenských základen. Další tři milice v čele s Athorem, Olonyim a Ogatem se integrovat nepodařilo (S/2012/140). Při plnění programu odzbrojení, demobilizace a reintegrace se do konce roku 2011 podařilo reintegrovat 12 525 bojovníků z celkového počtu přibližně 80 000 příslušníků jihosúdánské armády a 70 000 pracovníků bezpečnostních složek Jižního Súdánu (S/2011/678).

Program odzbrojení a tím snížení počtu zbraní v Jižním Súdánu se netýká pouze oficiálních ozbrojených sil a milic, ale také civilistů, kteří se v bojích primárně neangažují. Vojenské síly UNMISS převzaly během projektu dobrovolného odevzdávání zbraní v říjnu 2011 více než 5700 kusů zbraní v provinciích Warrup a Lake (S/2011/678). V tomto duchu pracovníci peacekeepingové mise UNMISS iniciovali obnovu činnosti Kanceláře pro komunitní bezpečnost, která nad procesem dobrovolného odevzdávání zbraní dohlíží (CSAC 2011). Podle Zprávy Generálního tajemníka OSN o Jižním Súdánu (S/2012/140) tento program pokračoval i v dalších letech činnosti mise UNMISS, např. v dubnu 2012 v provincii Jonglei uskladnily vojenské síly peacekeepingové mise 10 400 kusů zbraní.

Nicméně v dalším období ztratil proces odzbrojování obyvatel Jižního Súdánu dynamiku a nebyl tak úspěšný, protože v důsledku zhoršující se bezpečnostní situace obecně na celém teritoriu Jižního Súdánu obyvatelé ztratili důvěru v to, že jim bude mise UNMISS nebo jihosúdánská vláda schopna zaručit bezpečnost. Vláda Jižního Súdánu dokonce zvažovala zavedení povinného odevzdání zbraní, do čehož se mise UNMISS odmítla zapojit (S/2012/678). Koncentrace zbraní mezi obyvateli Jižního Súdánu tak zůstává i přes úsilí vynaložené jak pracovníky mise UNMISS, tak jihosúdánskou vládou, vysoká.

Jistou formou odzbrojení představuje také odstraňování nášlapných min a různých dalších pozůstatků po ozbrojených konfliktech, které v minulosti probíhaly na území Jihosúdánské republiky. Na základě Akčního minového plánu pro Súdán (2009) a následného Akčního minového národního plánu pro Jižní Súdán (2012), na jejichž vypracování se podílelo Akční minové koordinační středisko OSN, činnost pracovníků peacekeepingové mise zahrnuje i tuto

problematiku. V rámci odminování provádí pracovníci mise UNMISS průzkum nebezpečných oblastí a následnou likvidaci výbušného materiálu. V neposlední řadě tento program postihuje i pomoc obětem nášlapných min s jejich začleňováním do jihosúdánské společnosti.

Při realizaci programu odminování bylo identifikováno celkem 809 nebezpečných zón na ploše o celkové rozloze 173,5 km². Postižené oblasti se ze 73 % nachází ve třech provinciích – Střední a Východní Equatorie a Jonglei (SSNMA SP 2012: 5). Od zahájení programu v roce 2006 do vyhlášení nezávislosti Jižního Súdánu se podařilo odminovat území o souhrnné ploše 64,03 km². V dalších letech postup odminování kolísal, např. v roce 2011 se bylo vyčištěno pouhých 0,3 km² (S/2011/678), v 2014 se dynamika odstraňování min zvýšila na 2,1 km² (S/2014/708). V Plánu pro období 2012–2016 si Jižní Súdán stanovil relativně ambiciózní cíl odstranit veškerý zbývající výbušný materiál na svém teritoriu. Existence zaminovaných oblastí jednak ohrožuje životy civilního obyvatelstva, ale je i omezujícím faktorem v úsilí o rekonstrukci země.

K nestabilní bezpečnostní situaci v Jižním Súdánu přispívají také nájezdy na stáda pasteveckého dobytka tzv. *cattle raids*, kdy jednotlivé etnické skupiny mezi sebou bojují o získání vyššího společenského statusu. Pracovníci peacekeepingové mise UNMISS se aktivně snaží zmírňovat hluboce zakořeněné křivdy a zprostředkovávají mediační rozhovory mezi jednotlivými etnickými skupinami žijícími v Jihosúdánské republice. Nicméně jejich úsilí vždy nepřináší očekávané výsledky a k těmto nežádoucím akcím neustále dochází na celém území Jižního Súdánu. Generální tajemník OSN ve Zprávě o Jižním Súdánu (S/2011/678) uvádí několik případů, např. 46 mrtvých, 13 zraněných a 45 unesených osob po nájezdu na Nuerské komunity v provincii Unity na podzim 2011. Pravděpodobní pachatelé tohoto incidentu, Dinkové ze provincie Warrap, přitom nebyli potrestáni.

Třetí prioritní oblastí, do níž peacekeepingová mise proto obrátila svou pozornost, představuje vybudování [...] „výkonné, komunitně orientované policie dodržující demokratické principy a schopnou zajistit bezpečnost a ochranu“ (S/2011/314). Děje se tak třemi způsoby:

- na úrovni státu a provincií poskytují mezinárodní partneři v čele s OSN policejním složkám odborné a strategické poradenství s cílem navrhnout a implementovat střednědobý rozvojový plán pro policii;
- na nižší úrovni policejních složek spolupracují pracovníci mise UNMISS s příslušníky jhosúdánské policie při každodenním výkonu jejich povinností tak, aby výkon jejich služby probíhal v souladu s mezinárodními standardy a interními doporučeními;
- strategickým, spíše dlouhodobým cílem, je pak vybudování plně profesionální policie.

Ke splnění stanovených cílů byl Rezolucí RB OSN č. 1996 (2011) v Jižním Súdánu stanoven rozsah policejních sil OSN při peacekeepingové misi UNMISS v počtu 900 policistů a současně bylo rozhodnuto o kooperaci se Skupinou pracovníků OSN. Policejní složky peacekeepingové mise UNMISS měly být rozmístěny obdobně jako vojska OSN v Jižním Súdánu decentralizovaně po celém jhosúdánském území. V rámci procesu profesionalizace policejních sil v Jižním Súdánu policejní složky mise OSN ve spolupráci s Policií Jižního Súdánu nejdříve přistoupily k vytvoření databáze všech příslušníků policejních sil Jižního Súdánu čítající 36 000 osob. OSN dále prostřednictvím svého personálu mise UNMISS organizuje pravidelná školení a výcvik místních policejních sil. V rámci plnění Strategického plánu 2012–2015 (2012) tak prošlo výcvikovým programem 3440 policistů.

Poslední oblastí, která spadá do politicko-bezpečnostní dimenze, je kooperace činností mise UNMISS s aktivitami ostatních mírových misí OSN působících v tomto regionu. Jedná se především o Přechodné bezpečnostní síly OSN v provincii Abyei (UNISFA) a Hybridní operace OSN a AU v Darfúru (UNAMID), případně se Stabilizační misí v Demokratické republice Kongo (MONUSCO). Podle Zpráv Generálního tajemníka OSN S/2011/486 a S/2013/140 zahrnuje kooperace kromě sdílení informací a možnosti vzájemných přesunů vojenských sil mezi jednotlivými misemi OSN, také odbornou technickou pomoc. Pracovníci mise UNMISS např. opakovaně přesunovali citlivý materiál (ve zprávách blíže nespecifikovaný) z mise MONUSCO. Další aktivitou peacekeepingové mise UNMISS, která přesahovala rámec Jižního Súdánu, bylo rozšíření pokrytí radiového vysílání do odlehlých oblastí Jižní Súdánské republiky u hranic s Demokratickou republikou Kongo. Cílem této dílčí operace bylo omezení vlivu Armády Božího odporu, jak v pohraničních oblastech Jižního Súdánu, tak i na teritoriu Demokratické republiky Kongo (více LRA 2016).

6.3. Sociální situace

První prioritní oblastí, kterou si peacekeepingová mise OSN v Jižním Súdánu stanovila v sociální dimenzi, je podpora úsilí jihosúdánské vlády vytvořit [...] „*normativní rámec a národní kapacity pro podporu a ochranu lidských práv v souladu s mezinárodními standardy*“ (S/2011/314). Akcent na lidská práva klade již Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011) udělující mandát misi v Jižním Súdánu v odstavcích 23 a 24. Pracovníci mise UNMISS se s tímto záměrem aktivně zapojili do přípravy nové ústavy a poskytují jihosúdánské vládě odborné poradenství při ratifikaci mezinárodních smluv v oblasti lidských práv. Co se týče posílení kapacit vlády, mise UNMISS při tom úzce spolupracuje s jihosúdánskou Komisí pro lidská práva, Úřadem vysokého komisaře OSN pro lidská práva a dalšími zainteresovanými aktéry. Cílem této činnosti OSN je ošetření lidských práv v rozvojových plánech a akčních programech v souladu s mezinárodními standardy.

Při přípravě ratifikace mezinárodních smluv v oblasti lidských práv poskytují pracovníci mise UNMISS odborné technické poradenství Ministerstvu spravedlnosti a Národnímu legislativnímu Shromáždění Jihosúdánské republiky. Vyvrcholením jejich úsilí bylo schválení několika klíčových dokumentů v oblasti lidských práv, např. Národní agendy pro lidská práva (S/2013/140). Dále se Jižnímu Súdánu podařilo dosáhnout podpisu Africké charty pro lidská práva a práva národů (S/2013/366). Aby ochrana lidských práv byla nejen formální, ale projevila se i v každodenním životě, pracovníci mise UNMISS organizují školení a další způsoby vzdělávání státních úředníků. Obdobným způsobem působí personál peacekeepingové mise i na nevládní jihosúdánské instituce a pravidelně pořádá semináře zejména pro zdravotní personál, náboženská, občanská či jiná sdružení. K šíření osvěty v oblasti lidských práv pro širokou jihosúdánskou veřejnost využívá mise UNMISS také hromadné sdělovací prostředky, např. živě vysílané radiové pořady s možností interakce posluchačů.

Neuspokojivý stav v oblasti lidských práv v Jižním Súdánu se projevuje také v postupech bezpečnostních orgánů a ozbrojených složek Jihosúdánské republiky vůči osobám vyskytujícím se na jeho území. Dochází ke svévolnému zadržování osob a nejsou respektována další práva, která jsou běžná v civilizovaných zemích. Na základě rezolucí RB OSN č. 1996 (2011), č. 2132 (2013) a následných rezolucí z roku 2016 proto mise UNMISS usiluje o důkladné prošetření všech incidentů týkajících se nezákonného zadržování osob ve vězeních, a to dokonce i samotného personálu peacekeepingové mise, a jiného omezování svobody pohybu jako jsou např. frekventovaná dočasná zadržení osob na kontrolních stanovištích.

Za tímto účelem byla založena Divize pro lidská práva UNMISS, která dostala za úkol vyšetřovat případy hrubého porušování lidských práv (S/2011/678). Její nejčastější pracovní náplní bylo prověřování bezpočtu ohlášených případů nedobrovolného zadržení osob, špatného zacházení a dokonce mučení, místními bezpečnostními složkami. Z poznatků některých členů mise, např. amerického vojáka R. B. Munsona (2015) plyne, že nejčastějšími pachateli těchto incidentů byli pak příslušníci Jihosúdánské lidově osvobozené armády, a to zejména v provinciích Lake, Jonglei a Unity. Armáda odmítala propustit na svobodu osoby vězněné i po několik měsíců, aniž měli nárok na spravedlivý proces (OHCHR 2015). Nicméně i přes mnohé snahy, kdy pracovníci mise OSN v Jižním Súdánu jednali s místními autoritami na nejvyšších postech (např. guvernéry provincií a nebo vysoce postavenými vládními úředníky), aby dosáhli nápravy v konkrétních případech, byla úspěšnost jejich intervencí relativně nízká.

Mise UNMISS v kooperaci s Úřadem vysokého komisaře OSN pro lidská práva vyšetřuje obzvláště závažné případy hromadného porušování lidských práv, ke kterému dochází během etnických konfliktů, např. při tradičních mezikmenových krádežích dobytka. Bez násilí se neobešlo ani odzbrojování civilního obyvatelstva, které nezřídka přerostlo v otevřený konflikt. Byly zdokumentovány případy drancování, vypalování vesnic i zdravotnických zařízení (např. klinika v Budi). Nicméně k bezprecedentnímu porušení lidských práv došlo během krvavých bojů mezi dvěma největšími jihosúdánskými

etnickými skupinami, Dinky a Nuery, v období od 15. prosince 2013 do 31. ledna 2014 v Boru, hlavním městě provincie Jonglei, a Bentiu. Během násilných střetů byly desetitisíce civilistů zraněny, tisíce lidí přišlo o život nebo se stalo obětí sexuálního a genderového násilí (S/2014/158). Pracovníci mise UNMISS, kterým se nepokoje také nevyhnuly, včetně ztrát na životech, provedli více než 600 výslechů očitých svědků, aby incidenty zaznamenali a mohli požadovat potrestání pachatelů.

V rámci lidskoprávní agendy věnuje mise UNMISS zvláštní pozornost i dodržování politických práv a svobodnému šíření informací. V Jižním Súdánu opakovaně dochází k případům zastrašování politických protivníků, novinářů a účastníků soudních procesů, a to ze strany národních bezpečnostních složek. UNMISS šetřila např. případ zatčení dvou novinářů listu *The Destiny* v listopadu 2011, kteří byli bezdůvodně vězněni po dobu 18 dní (více S/2012/140). Extrémním případem byla vražda známého sloupkaře Diing Chan Awol, která vyvolala negativní ohlas nejen v jihosúdánské společnosti, ale i v zahraničí (S/2013/140).

Svoboda projevu a šíření informací je v Jihosúdánské republice významně omezována i jinými způsoby. Typickým případem byla cenzura informací ve sdělovacích prostředcích spojených s prošetřováním prosincových událostí v roce 2013. V souvislosti s uvalením cenzury došlo např. k přerušení vysílání katolické radiové stanice Bakhita 16. srpna 2014, které trvalo několik měsíců. Dalším takovým příkladem je konfiskace 2500 výtisků listu *Nation Mirror*, protože obsahovaly fotografie a informace o Jihosúdánské lidově osvobozené armádě v opozici (S/2015/118). Dokonce i oficiální radiová stanice provozovaná misí UNMISS, rádio Miraya, čelila pokusům o znemožnění vysílání, protože šířila kritické informace o jihosúdánské vládě.

Pracovníci mise UNMISS se zabývali i postavením obětí násilí v Jižním Súdánu. Opakovaně upozorňovali na nedostatek právní pomoci pro oběti násilí. Vyšetřování a ověřování jednotlivých případů je obtížné nejen z objektivních důvodů, jako je nepřístupnost odlehlých oblastí (např. nesjízdnost komunikací

v období dešťů). Nermalou komplikací je postoj místních úřadů, které odmítají přístup pracovníků mise UNMISS do některých oblastí Jižního Súdánu, kde k vyšetřovaným činům mělo dojít. Proto mnoho nahlášených případů nebylo prošetřeno. I kdyby tomu tak bylo, nedostatek soudů včetně jejich personálního obsazení vylučuje řádné projednávání incidentů. Musely proto být zřizovány ad hoc soudy, kterým schází adekvátní legislativní rámec (OHCHR 2015). Ani těmto účelově zřízeným soudům se nedostávalo finančních prostředků na jejich provoz.

Druhou prioritní oblastí peacekeepingové mise v sociální dimenzi je [...] „*zlepšení přístupu k humanitární pomoci a úzká spolupráce s humanitárními partnery, zajištění patřičných podmínek pro poskytování humanitární asistence a schopnost reagovat tak na potřeby těch, kteří hledají ochranu*“ (S/2014/821). Co se týče formy a konkrétní podoby pomoci, přebírají hlavní roli mezinárodní aktéři humanitární pomoci, ať už se jedná o mezinárodní vládní (např. WFP, UNICEF) či nevládní organizace (např. Oxfam). „*I když mise UNMISS také obstarává humanitární pomoc, soustředí se zejména na to, aby se pomoc dostala tam, kde je nejvíce potřeba*“¹⁴. Již v září 2011 probíhalo na území Jižního Súdánu paralelně více než 70 samostatných humanitárních operací, přičemž naprostá většina mezinárodních partnerů v Jižním Súdánu působila již před vznikem samostatného státu (S/2011/678).

Velkou zátěží pro mezinárodní humanitární organizace, se kterou se musí vypořádávat, je příliv jihosúdánských občanů, zejména ze Súdánu. Odhaduje se, že denně vstoupí na teritorium Jižního Súdánu přibližně 500 osob. Důvodem masového odchodu Jihosúdanců z jejich předchozích bydlišť na území Súdánu (severního) jsou obavy o svou bezpečnost po rozdělení Súdánu na dva nástupnické státy. Celkově přešlo od října 2010 do konce roku 2011 na území Jižního Súdánu více než 342 000 občanů (IOM 2015). Nově příchozí se nejvíce koncentrují v provinciích poblíž společné hranice, jmenovitě v provinciích Unity, Severní Bahr-al Ghazal a Horní Nil. Provincie Horní Nil totiž zůstala nejdéle jediným plně otevřeným transnitním koridorem (S/2011/678). Peacekeepingová

¹⁴ Na základě osobního rozhovoru 26. 6. 2017 s pracovníkem UNMISS Tabanem Christopferem

mise UNMISS se do řešení této situace aktivně zapojuje, provádí registraci a monitoring nově příchozích. Ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci (IOM 2015) a Komisí pro pomoc a obnovu Jižního Súdánu pracovníci mise UNMISS asistovali jhosúdánské vládě při přesídlení 4329 občanů do nových cílových destinací.

V souvislosti s hromadným návratem Jhosúdánců do svého domovského státu začala mise UNMISS mimo jiné na vládní úrovni usilovat o definitivní rozhodnutí o právním statusu jhosúdánských občanů přicházejících ze zahraničí. Dobrovolný návrat civilistů do Jižního Súdánu bezpečným a důstojným způsobem se postupem času výrazně komplikoval. Předně jhosúdánská vláda zastavila organizování transferů a přicházející období dešťů proto uvěznilo 14 314 nově příchozích na hraničním přechodu v Renku (S/2012/820). Pracovníci mise UNMISS zajišťovali dodávky humanitární pomoci i v těchto případech, tedy i pro osoby pobývající mimo oficiální utečenecké tábory, často ve vzdálených a nebezpečných oblastech, což kladlo mimořádné nároky na logistiku. Podle T. Christopfera (2017) bylo negativním důsledkem těchto potíží, že se pomoc k mnoha potřebným osobám vůbec nedostala. Pracovníci mise UNMISS se přitom snažili využívat i alternativní způsoby dopravy pomoci, např. říční cesty. V krajních případech sice může mise UNMISS použít i leteckou dopravu, nicméně k tomuto kroku se z důvodu extrémních finančních nákladů a omezeného množství vyhovujících vzletových drah přistupuje poměrně ojediněle.

Humanitární situace v Jižním Súdánu je závislá na aktuálním vývoji potravinové bezpečnosti země. Pracovníci mise UNMISS se proto musí vypořádat z celou řadou faktorů, které mají na potravinou bezpečnost Jižního Súdánu zásadní vliv. Kromě kolísání cen ropy a potravin na světových trzích, které omezují množství importovaných potravin, jsou to zejména místní klimatické podmínky, které určují objem domácí zemědělské produkce a tím stav dostupnosti potravin. Mohutné monzuny v období dešťů každoročně rozvodní řeky a neexistující či nesjízdné silnice odříznou téměř tři čtvrtiny vzdálených oblastí od přístupu k humanitární pomoci (WFP 2013). Pracovníci UNMISS se musí také vypořádávat s „vměšováním“ jhosúdánské vlády, která zakazuje vstup do problematických

oblastí, což distribuci humanitární pomoci výrazně ztěžuje. Z politických důvodů je každoročně vyhoštěno několik humanitárních pracovníků z Jižního Súdánu, např. za rok 2013 bylo ze země deportováno celkem 12 pracovníků UNMISS (S/2014/158). Některé limitující faktory humanitární pomoci nelze do značné míry ovlivnit, nicméně klíčovým faktorem v oblasti potravinové bezpečnosti, který lze ovlivnit, je bezpečnostní situace.

Již tak nestabilní bezpečnostní situaci komplikují jednak etnické konflikty a dále příliv občanů ze Súdánu. To vedlo k tomu, že statisíce mužů, žen i dětí opustilo své domovy, a to zejména v provinciích Jižní Kordofan, Modrý Nil a Abyei, čímž se z nich staly vnitřně vysídlené osoby. Mise UNMISS zajišťuje provoz utečeneckých táborů pro tyto osoby a soustředí se nejen na poskytování dostatečného množství potravin a pitné vody, ale také zajištění bezpečí a zdravotní péče. Nicméně zastavení těžby ropy v roce 2012 mělo za následek zvýšení cen základních komodit až o 300 % a mohutnou humanitární krizi, což kladlo zvýšené nároky na mezinárodní partnery při zajišťování potravinové pomoci. V lednu 2012 bylo v Jižním Súdánu přibližně 3 mil. lidí trpících nedostatkem potravin (S/2012/486), což přibližně odpovídá jedné třetině jihosúdánské populace.

Mezinárodní rozvojové organizace se tak snažily adekvátně reagovat na zhoršující se humanitární situaci v Jižním Súdánu a rostoucí potřebu pomoci. Nicméně i jejich zdroje jsou limitované a nelze se vyhnout určitému logistickému zpoždění dodávek. Situace v utečeneckých táborech se tak stávala neúnosnou, byly hlášeny případy zastrasování a fyzických útoků i na pracovníky mise, rabování potravinových zásob, násilí na ženám a dětech, které měly na svědomí 586 obětí na životech jen za první polovinu roku 2013 (S/2013/651). S cílem snížit počet zbraní a zvýšit bezpečnost v utečeneckých táborech organizovala mise UNMISS kampaň „*weapons-free camps*“. Kromě odvrácení násilí museli pracovníci mise vynaložit nemalé úsilí na to, aby zabránili šíření vysoce nakažlivých nemocí v utečeneckých táborech. Např. v září 2012 zemřelo na následky nákazy virem hepatitidy E 20 lidí v utečeneckém táboře v provincii Horní Nil (S/2012/820). Proto v oblasti zdravotní péče koordinuje UNMISS

přijímaná opatření se Světovou zdravotnickou organizací. Mimo to spolupracuje personál mise UNMISS s jihosúdánskou vládou na tvorbě systému, který by zvládal promptně reagovat na podobné krize, a to včetně zlepšení policejní ochrany a posílení státních pravomocí v této problematice.

V souvislosti s událostmi na přelomu roku 2013 a 2014 nebo v červenci 2016, kdy došlo k nevídané eskalaci etnických konfliktů a s ní k exponenciálnímu nárůstu požadavků na humanitární pomoc, byla mise UNMISS pověřena nesnadným úkolem přestěhovat stávající nevyhovující tábory do nových lokalit. Došlo např. k přemístění Tompingského tábora v hlavním městě Juba, v němž bylo umístěno více než 11 000 vnitřně vysídlených osob (S/2014/821). Relokace táborů byly provázeny bezpečnostními incidenty, které brzdily přemístění utečenců a také komplikovaly dodávky humanitární pomoci. S cílem zvýšit bezpečnost, pracovníci mise UNMISS požádali o pomoc nejen vojenské síly peacekeepingové mise, ale i místní kmenové vůdce, kteří mají v tradiční jihosúdánské společnosti přirozený respekt (Deng 2013: 76–79). Do vzdálených míst a oblastí, v níž probíhaly otevřené boje, bylo možné dopravovat humanitární pomoc pouze prostřednictvím vojenských konvojů a ozbrojených eskort.

Dramatické zhoršení humanitární situace si vyžádalo revizi stávajících plánů obnovy Jižního Súdánu. Rozvojový plán pro Jižní Súdán pokrýval období pouze do konce roku 2013 a jeho plánovaným pokračováním měla být původně Konsolidovaná výzva 2014–2016, iniciovaná mezinárodními humanitárními partnery angažující se v Jižním Súdánu. V reakci na hrozící humanitární katastrofy byla Konsolidovaná výzva v listopadu 2013 nahrazena novou strategií, Plán reakce na krizi, na jehož podobě se podílela i jihosúdánská vláda. Tento krizový plán si vytýčil jako prioritní [...] *„záchranu lidských životů a zmírnění utrpení, obnovení podmínek příznivých pro živobytí a předzásobení do začátku období dešťů“* (UN 2013: 4). Plán reakce na krizi změnil částečně i pracovní náplň mise UNMISS, která se ujala vedoucí pozice při zajišťování bezpečnosti civilistů v táborech na svých základnách, zatímco mezinárodní humanitární partneři měli poskytovat zdravotně nezávadnou vodu, jídlo, nouzové latríny a zdravotní péči.

Třetí prioritní oblast činnosti peacekeepingové mise v Jižním Súdánu se týká dětí a mladistvých. Komise Jižního Súdánu pro odzbrojení, demobilizaci a reintegraci ve spolupráci s Dětským fondem OSN navázaly na předchozí iniciativy z přechodného období 2005–2011, např. na Zákon o dětech (2008) nebo Zákon o Jihosúdánské armádě (2009), a vytvořily počátkem roku 2012 akční plán, v němž [...] „*důrazně žádaly propuštění všech dětí a mladistvých z ozbrojených složek a jejich následnou integraci zpět do společnosti*“ (S/2014/884). V období od března 2011 do konce prosince 2013 bylo demobilizováno celkem 493 dětí, z nichž 343 dětských vojáků bylo propuštěno z Jihosúdánské lidově osvobozené armády a dalších 141 z nestátních ozbrojených složek (S/2014/884). Pracovníci UNMISS se podíleli především na poslední fázi tohoto projektu, a sice při zprostředkování návratu dětí do jejich původních rodin s využitím inovativních mobilních aplikací, které byly za tímto účelem vyvinuty.

Navzdory těmto snahám zaznamenal nábor dětí do ozbrojených složek markantní nárůst, obzvláště po eskalaci etnického napětí v prosinci 2013. Mise UNMISS obdržela znepokojující zprávy, že tisíce dětí jsou zapojeny do státních i nestátních ozbrojených složek. Např. v druhém největším městě Malakal v provincii Horní Nil byla v lednu 2014 kontrolována ozbrojená skupina přidružená k Bílé armádě čítající více než 2000 dětí a mladistvých, přičemž nemalá část byla ve věku 12–13 let (Human Rights Watch 2015).

V říjnu 2014 reagovala mise UNMISS na tento náhlý vzestup počtu dětských vojáků vyhlášením kampaně „Děti, ne vojáci“ ve spolupráci s Dětským fondem OSN. Současně mise UNMISS zintenzivnila spolupráci a technickou podporu Jednotky ochrany dětí jihosúdánské armády a provedla odborné školení 21 vojenských prokurátorů s cílem ukončit možnosti beztrestně páchat zvěrstva na dětech (ibidem). Vedle těchto opatření mise UNMISS důrazně vyzvala všechny dotčené aktéry, aby písemně stvrdili závazek, že upustí od veškerého porušování práv dětí. 10. května 2014 byla v Addis Abebě podepsána mezi Zvláštním zástupcem OSN pro děti a konflikt, Leilou Zerrougui, a vůdcem Jihosúdánské lidově osvobozené armády v opozici, Riek Macharem dohoda o uznání závazku neporušovat práva dětí.

Podle informací, které pracovníci mise UNMISS získali ze svědectví dětí a mladistvých, učiněných v období po uzavření dohody v Addis Abebě, nebyla ani tato dohoda dodržována. Stejně tak byla opomíjena Úmluva OSN o právech dítěte, kterou schválilo Legislativní shromáždění Jižního Súdánu v listopadu 2013 (S/2014/884). Mise UNMISS usiluje o spravedlivé potrestání osob, které dětské vojáky zneužívají. Jižní Súdán sice disponuje adekvátním právním rámcem umožňujícím stíhání pachatelů, snahy UNMISS naráží na jedné straně na nedostatečnou vůli vůdců ozbrojených složek, kteří z náboru dětských vojáků profitují, a na straně druhé na nadšení a odhodlání mladistvých aktivně se zapojit do bojů. Není tedy žádným překvapením, že jen mizivá část zdokumentovaných případů závažného porušení práv dětí byla soudně projednávána, a pokud bylo stíhání zahájeno, výsledek těchto procesů není znám.

Vedení mise UNMISS společně s Generálním tajemníkem OSN Ban Ki-Moon vydalo v důsledku dramatického zhoršení bezpečnostní situace 11. prosince 2014 Zvláštní zprávu o dětech a ozbrojeném konfliktu v Jižním Súdánu, v níž [...] *„naléhá, aby s okamžitou platností všechny strany konfliktu zastavily nábor, využívání, zabíjení a mrzačení dětí, jejich znásilňování a únosy a zanechali útoků na školy a zdravotnická zařízení“* (S/2014/884). Eskalace etnického napětí v prosinci 2013 měla za přímý následek 219 vážně zraněných dětí, včetně případů zmrzačení nášlapnými minami, dále 619 úmrtí dětí nebo mladistvých. Počet dětí zabitých během etnických bojů převyšuje celkový počet dětí zemřelých násilnou smrtí v Jižním Súdánu za poslední dva roky, tzn. v letech 2012–2013. Obsazení škol či zdravotnických zařízení ozbrojenými složkami se v tomto období dotklo více než 50 000 dětí (ibidem). I přes mnohé úsilí vynaložené zainteresovanými aktéry závažné porušování práv dětí v Jižním Súdánu nepolevuje.

Kromě dětí představují další ohroženou skupinu obyvatel ženy, proto další vytýčenou prioritou mise UNMISS je *„vytvoření akčního rámce pro účast žen v rozhodovacím procesu a genderovou rovnost“* (S/2011/678). Mise UNMISS tedy dbá při svých krocích na to, aby bylo k potřebám žen a mužů rovnoprávně přistupováno a aby byla zvýšena ochrana žen a dívek posílením policejních

hlídek ve zvlášť nebezpečných situacích, např. při opouštění utečeneckých táborů za účelem sběru palivového dřeva apod. V tomto duchu poskytla peacekeepingová mise UNMISS na celostátní úrovni technickou podporu pro spuštění kampaně „Šestnáct dní aktivismu“, iniciovalo vznik radiového vysílání „Síla žen“ v rámci programu stanice Miraya. Agentura OSN UN-women navázala úzkou spolupráci s jhosúdánským Ministerstvem pro gender, dítě a blahobyt s cílem bojovat proti násilí páchaném na ženách (S/2016/950). Na úrovni provincií, obzvláště v provincii Jonglei, pracovníci mise UNMISS kooperovali s klíčovými aktéry na návrhu společného plánu, který by prosazoval v souladu s rezolucí RB OSN č. 1325 (2000) vznik občanských sdružení prosazujících rovnoprávné postavení žen v jhosúdánské společnosti a také jejich účast na mírové rekonstrukci Jižního Súdánu.

Poslední oblastí, která je v Rezoluci RB OSN č. 1996 (2011) i Rozvojovém plánu pro Jižní Súdán kategorizována jako průřezová, je boj proti šíření HIV/AIDS. V této agendě se soustředí mise UNMISS obecně na zvýšení povědomí o nebezpečí nákazy tím, že pravidelně pořádá odborná školení, ať už pro pedagogy, příslušníky bezpečnostních složek Jižního Súdánu či samotné účastníky mírové mise. Od zahájení mise UNMISS využilo možnosti školení v této problematice celkem 308 166 Jhosúdánců, z čehož ženy tvořily necelou polovinu (S/2016/950). Pracovníci mise šíří osvětu o rizicích šíření pohlavně přenosných chorob i do těžko dostupných oblastí prostřednictvím radiové stanice Mirya. V živě vysílaném pořadu „Na rovinu“ se mohou posluchači dozvědět obecně o šíření pohlavně přenosných chorob a možnosti jejich prevence. Mise UNMISS zaštiťuje i činnost nevládní organizace Rozvoj komunit a obnova společnosti v rámci programu sensitizace. Na nejnižších úrovních pak pracovníci mise UNMISS nabízí bezplatné testování na nákazu virem HIV pro všechny občany Jižního Súdánu.

6.4. Hospodářská situace

V rezoluci RB OSN č. 1996 (2011) nejsou v oblasti hospodářství samostatně stanoveny priority mise UNMISS, nicméně se ekonomiky Jihosúdánské republiky implicitně dotýkají na několika místech, např. v odstavci 3, kdy si mise klade za cíl „posílení kapacity Vlády Jižního Súdánu, aby vládla efektivně a demokraticky“. Explicitně je zmíněna alespoň okrajově hospodářská problematika např. v pododstavci 3a (i), v němž se peacekeepingová mise UNMISS zavazuje „podporovat dlouhodobý státotvorný a ekonomický rozvoj země“. Podrobněji ekonomické priority určuje až Rozvojový plán pro Jižní Súdán (více SSDP 2011: 66–86).

V souvislosti se secesí Jižního Súdánu bylo nezbytné provést několik kroků, jejichž prostřednictvím si nástupnické státy mezi sebe rozdělí hospodářství bývalého společného státu. To nicméně vyžaduje, aby byly v zemi zajištěny alespoň jisté minimální podmínky, za nichž se může hospodářství rozvíjet a země prosperovat. Krátce po vzniku samostatného Jižního Súdánu stáhla jihosúdánská Centrální banka z oběhu původní Súdánskou libru a nahradila ji novou měnou, Jihosúdánskou librou v poměru 1:1. S cílem stabilizovat jihosúdánské hospodářství ji zavěsila ve směnném kurzu 2,95 SSP/USD na americký dolar (S/2012/140). V monetární oblasti bylo nezbytné splnit celou řadu úkolů, např. rozdělení devizových rezerv bývalé společné centrální banky obou států. Nicméně mise UNMISS se v této oblasti angažovala minimálně, vůdčí roli zde přebírají nejvýznamnější mezinárodní finanční instituce, jako je WB nebo IMF.

Jedním z nejproblematictějších otázek, kterou se nepodařilo definitivně vyřešit ani během celého přechodného šestiletého období, bylo rozdělení ropných nalezišť a výnosů z těžby ropy. Příjmy z prodeje ropy jsou pro hospodářství obou nástupnických států zcela klíčové a i proto dohody se nepodařilo dosáhnout. Společná jednání na nejvyšší úrovni mezi súdánským prezidentem Omar al-Bashirem a jeho jihosúdánským protějškem Salva Kiirem byla velmi komplikovaná, provázená vzájemným obviňováním o pokusech oslabit druhou stranu. Jižní Súdán odmítl přijmout návrh dohody iniciovaný Thabo Mbekim a

Africkou Unií, který by Jihosúdánskou republiku činil příliš závislým na svém severním sousedovi.

Proto se 20. ledna 2012 jihosúdánská vláda uchýlila k razantnímu opatření, a to úplnému zastavení těžby ropy, čímž ale současně přišla o hlavní zdroj vlastních příjmů. Vláda Jižního Súdánu tak byla nucena přistoupit k drastickým úsporným opatřením. Objem celkových měsíčních vládních výdajů klesl okamžitě z původních 880 mil. SSP na 650 mil. SSP. Provozní náklady jihosúdánské vlády musely být sníženy na 50 % plánované výše, nicméně platů státních zaměstnanců a vyplácených finančních podpor se uskrovnování nedotklo (S/2012/486). Reakce Súdánu na sebe nenechala dlouho čekat, zastavil export zboží do Jižního Súdánu, což mělo za následek plošné zvýšení cen dosahující až 61,5 %. Vzájemná jednání byla ovšem přerušena také z důvodu eskalace násilí v oblasti ropných nalezišť.

Mise UNMISS vyvíjela úsilí, aby přivedla obě strany zpět k jednacímu stolu a vyřešila tak neúnosnou situaci. Rada Bezpečnosti OSN vydala 2. května 2012 rezoluci, v níž žádá *„okamžité ukončení bojů, včetně leteckých útoků ze strany Súdánu, bezpodmínečné stažení vojsk obou zemí, vytvoření Společného mechanismu ověření a sledování hranic a demilitarizované zóny“* (S/RES/2046 (2012)). Nicméně kroky UNMISS byly vnímány jihosúdánskou veřejností jako naprosto nedostatečné, během mohutných protestů svolaných před základnami mise OSN požadovali jihosúdánci, s odvoláním na kapitolu VII Charty OSN, aby jim vojenské síly OSN pomohly bránit zájmy Jižního Súdánu. Tyto incidenty doprovázené nenávistnou rétorikou se obešly bez ztrát na životech. K částečnému obnovení těžby ropy došlo až 6. dubna 2013.

Další oblastí, která navazuje na priority vytýčené peacekeepingovou misí UNMISS, je diverzifikace jihosúdánského hospodářství. S přihlédnutím ke svízelné bezpečnostní situaci a skutečnosti, že se všechny neropné sektory jihosúdánského hospodářství podílely v roce 2011 na vládních příjmech Jižního Súdánu pouhými 2 %, jsou možnosti nahradit příjmy z ropných nalezišť značně omezené. Zemědělství Jihosúdánské republiky nepředstavovalo reálnou

alternativu, protože nedokázalo zajistit ani základní potravinovou bezpečnost pro jihosúdánskou populaci. I když se příjmy jihosúdánské vlády z ropného sektoru meziročně téměř zdvojnásobily a dosahovaly v červenci 2012 přibližně 60 mil. SSP měsíčně, nedařilo se snížit schodek rozpočtu jihosúdánské vlády (S/2012/820). Ten mohly z velké části nahradit finanční prostředky od IMF. Nicméně jednání o poskytnutí možnosti Jižnímu Súdánu čerpat potřebné prostředky v rámci Fondu růstu a snižování chudoby za velmi výhodných podmínek byla zdlouhavá. IMF poskytnutí financí podmínil podpisem Nové dohody o zasahování ve zhroucených státech (2011), kterou navrhlo OECD, proto pomoc nepřišla včas. Podle WB (2017a) vzrostlo v dubnu 2013 vnější zadlužení Jižního Súdánu v důsledku zastavení těžby ropy o 4,8 mld. SSP.

Celkově nejistá bezpečnostní situace v Jižním Súdánu limituje rozvoj jeho hospodářství, jehož stav se rapidně zhoršuje především s eskalací napětí, ke kterému došlo např. na přelomu roku 2013 a 2014 nebo v červenci 2016. V souvislosti s klesající cenou ropy na světových trzích, klesajícím objemem ropné produkce Jižního Súdánu a některými dalšími faktory vyústily ekonomické potíže několikrát v hyperinflaci dosahující stovky procent. Např. v březnu 2013 vystoupala inflace až 300 % a současně došlo ke snížení devizových rezerv (WB 2014). Na naléhání Mezinárodního měnového fondu přešel Jižní Súdán 15. prosince 2014 z režimu pevného kurzu 2,95 SSP/USD na volný floating a směnný kurz se propadl a následně osciloval kolem 20 SSP/USD (S/2016/138). To svědčí o výrazném nadhodnocení úředně stanoveného směnného kurzu SSP. Tento krok ocenily zejména mezinárodní aktéři angažující se v Jižním Súdánu, kteří byli do té doby nuceni využívat nevýhodný oficiální směnný kurz.

7. Hodnocení mise peacekeepingové mise OSN v Jižním Súdánu

7.1. Politicko-bezpečnostní situace

Peacekeepingová mise UNMISS čelila v politicko-bezpečnostní dimenzi zásadním omezením hned v několika klíčových oblastech. Prvním limitujícím faktorem se stalo nedostatečné personální obsazení všech složek mise UNMISS působících přímo v Jižním Súdánu. Dokonce ani obsazování nejvyšších postů mírové mise v Jižním Súdánu se neobešlo bez zpoždění. Ze Zprávy generálního tajemníka OSN o Jižním Súdánu (S/2012/140) je patrné, že pozice zástupce velitele vojenských sil mise, náčelníka štábu pro civilní personál mise, zástupce zvláštního představitele pro politické záležitosti a zástupce zvláštního představitele-místního koordinátora OSN/humanitárního koordinátora byly obsazeny s výrazným zpožděním, a to až v průběhu roku 2012.

Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011) v odstavci 1 stanovila, že *„mise se UNMISS bude skládat až ze 7000 příslušníků vojenských sil, včetně styčných a štábních důstojníků.“* Nicméně, skutečnost byla taková, že více než rok po zahájení mírové mise OSN v Jižním Súdánu nebyla do země vyslána ani polovina plánovaného počtu příslušníků vojenské složky mise. Podle Zprávy Generálního tajemníka OSN (S/2012/140) ze 7. března 2012 bylo na území Jižního Súdánu nasazeno 3 244 vojáků pěchoty a 240 styčných a štábních důstojníků. Takto kriticky poddimenzovaná vojenská složka mise UNMISS nebyla schopna adekvátně reagovat na postupně se zhoršující bezpečnostní situaci na celém jihosúdánském teritoriu.

Zvláštní zástupce Generálního tajemníka OSN v Jižním Súdánu, Hilde Frafjord Johnson, vytrvale naléhala na členské státy OSN [...] *„aby navýšily počty příslušníků vojenských sil UNMISS v Jižním Súdánu a mise byla schopná plně vykonávat svůj mandát a podporovat tak úsilí [jihosúdánské] vlády při zajišťování bezpečnosti“* (Johnson 2016: 47). Úsilí Zvláštního zástupce bylo úspěšné pouze částečně a k navyšování počtu vojáků členských států OSN vysílaných na misi

UNMISS nedocházelo s dostatečnou rychlostí. Podle Zprávy Generálního tajemníka OSN o Jižním Súdánu (S/2012/486) nasadila Rwanda do Jihosúdánské republiky jednotku o velikosti praporu, stejně tak učinila Kambodža, ale tato jednotka pouze nahradila prapor z Bangladéše, který byl z Jižního Súdánu stažen začátkem května 2012. Indie a Keňa svůj závazek umístit v zemi své jednotky o síle praporu splnily. Japonsko, které tradičně ozbrojené jednotky do zahraničí nevysílá, se podílelo nasazením alespoň technické skupiny. Nicméně síla vojsk OSN v Jižním Súdánu byla stále nedostatečná. Se zpožděním byly nasazeny prapory z Mongolska a Nepálu, protože pro jejich umístění chyběla potřebná infrastruktura. Zásadním problémem bylo zajištění zásobování budovaných vojenských základů pitnou vodou např. [...] „v Likuangole postrádali zařízení na čištění vody“ (Johnson 2016: 71). Vojenské základy si proto musela mise UNMISS vybudovat vlastními silami.

Dosažení stanovené velikosti vojenských složek podle Rezoluce RB OSN č. 1996 bylo naplánováno na březen 2013. Nedostatečný počet příslušníků vojenských sil UNMISS byl patrný zejména v sektoru pěchoty. K 19. únoru 2013 vojenská složka mise UNMISS působila v následující struktuře: 4930 pěšáků, 1363 příslušníků pomocných jednotek (kuchaři, ženisté apod.), 185 štábních důstojníků a 142 styčných důstojníků, což celkem činilo 6620 příslušníků vojenské složky mise v Jižním Súdánu (S/2013/140). Plánované velikosti vojenských sil mise UNMISS bylo dosaženo až s půlročním zpožděním, k 17. září 2013 bylo v zemi nasazeno celkem 6933 vojáků. Formálně byla tak Rezoluce RB OSN č. 1996 naplněna, nicméně při bližší analýze zjistíme, že složení vojsk bylo nevhodné. Pro činnost mise je stěžejní počet pěšáků, kteří úkoly mise fakticky vykonávají. Jejich počet k tomuto dni byl 4511, což je ještě méně než na začátku roku 2013 (S/2013/651). Z toho vyplývá, že skutečná schopnost vojsk OSN plnit stanovené úkoly se v čase zhoršila.

Obdobná situace nastala i u policejní složky peacekeepingové mise UNMISS. Po uplynutí 6 měsíců od vstupu OSN do Jižního Súdánu v červenci 2011 bylo na jeho území přítomno 375 policistů OSN, což není ani polovina plánované velikosti vytýčené v Rezoluci RB OSN č. 1996 (2011). Další slabinou byla skutečnost, že

policejní složky nebyly rovnoměrně rozmístěny v jednotlivých provinciích a okresech Jižního Súdánu. V červenci 2012 byly přítomny policejní složky OSN sice ve všech hlavních městech všech 10 provincií Jižního Súdánu, nicméně pouze ve 23 okresech z celkového počtu 86 okresů (S/2012/486). K navyšování počtu příslušníků policejních sil OSN docházelo velmi pomalu. 1. října 2012 byl plánovaný počet policistů naplněn z 58 % (S/2012/820), v dubnu 2013 se situace zlepšila na 651 policistů celkem ze 42 členských států OSN (S/2013/366). Plánovaný počet členů policejních sil OSN podle Rezoluce RB OSN č. 1996 se nepodařilo splnit ani do října 2014, kdy bylo v Jižním Súdánu nasazeno 713 policistů, z čehož bylo 579 mužů a 134 žen (S/2013/651).

Nejméně problematickou oblast představovalo obsazení civilní části mise UNMISS. Končící mandát mise UNMIS v Súdánu umožnil využít její civilní pracovníky, kteří se pouze přesunuli do nově vzniklé peacekeepingové mise v Jižním Súdánu. Situace byla o to snadnější, že jistá část pracovníku mise UNMIS se fyzicky nacházela na jihosúdánském území. Proto se relativně snadno podařilo dosáhnout postačujícího počtu civilního personálu o počtu více než 2000 pracovníků. Pro úplnost lze uvést, že tento efekt se v menší míře projevil i při naplňování vojenské a politické složky mise UNMISS. Převelením získala mise v Jižním Súdánu z končící mise UNMIS celkem 203 vojenských pozorovatelů, 64 štábních důstojníků a 378 policistů OSN (S/2011/678). Při porovnání počtu policistů OSN nasazených při zahájení mise UNMISS (375) s počtem převelených policistů (378) z mise UNMIS, je tedy otázkou, zda by jinak nějaká policejní složka mise UNMISS vznikla.

Druhou skutečností, která negativně omezovala pracovníky peacekeepingové mise v Jižním Súdánu při plnění stanovených úkolů, byly nedostatečné schopnosti a kapacity mise UNMISS vypořádat se specifickými podmínkami v Jihosúdánské republice. Předně to byl zoufalý stav místní infrastruktury a nepříznivé klimatické podmínky, pro Jižní Súdán ovšem typické a každoročně se opakující. Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011) naprosto nevhodně stanovila začátek mise UNMISS na 8. červenec, tedy do období, kdy v Jižním Súdánu kulminují monzunové deště, každoročně postihující zemi od dubna do září. Rozvodněné

řeky zatopí nejen komunikace, ale také primitivní přistávací plochy a většina odlehlých místa jihosúdánského teritoria je dostupná pouze s využitím vrtulníků. Např. více než 100 pracovníků mise UNMISS umístěných v městech Pibor a Likuangle bylo omezeno při hlídkování a [...] „nemohli cestovat do vzdálených oblastí, v nichž probíhal program odzbrojení, demobilizace a reintegrace a s ní spojené násilí“ (Johnson 2016: 37). Dalším omezujícím faktorem byl zákaz vstupu do některých oblastí, který byl jihosúdánskou vládou často využíván, a v neposlední řadě boje probíhající na různých místech v Jižním Súdánu

Personál mise UNMISS se proto nepodařilo rozmístit rovnoměrně po celém jihosúdánském území, jak bylo Rezolucí RB OSN č. 1996 vytýčeno, ale byl koncentrován především do hlavního města Juby a největších měst Jižního Súdánu. Tím došlo k výraznému zpoždění při budování infrastruktury nezbytné pro očekávanou činnost mise UNMISS (stavba základen, silnic, dočasných přistávacích ploch, apod.). Potíže s naplněním decentralizovaného charakteru mise se dařilo překonávat pouze obtížně a velmi pomalu. Podle Zprávy generálního tajemníka OSN o Jižním Súdánu S/2012/820 téměř rok a půl po začátku mise, 8. listopadu 2012, mise UNMISS měla stále nebo dočasné zastoupení pouze ve 13 z celkových 86 okresů¹⁵ Jižního Súdánu.

Třetí problematickou oblastí byla struktura vybavení vojenské složky mise UNMISS. Ta nedisponovala dostatečným množstvím letecké techniky, především postrádala vojenské vrtulníky. Misi v Jižním Súdánu chyběla i vhodná plavidla, které by výrazně usnadnila potíže s dopravou materiálu a personálu mise do těžce dostupných míst zejména v období pravidelných monzunových dešťů. Vedení mise UNMISS vědělo o kritické situaci, proto mise UNMISS ve spolupráci s Oddělením peacekeepingových operací, Oddělením místní podpory zahájilo v září 2012 evaluační proces, který potvrdil nezbytnost vojenských vrtulníků a plavidel pro činnost mise. V prosinci 2012 propůjčila Rwanda alespoň několik vrtulníků, aby ulehčila situaci v Jižním Súdánu (S/2012/140). Nicméně ještě dva roky po zahájení mise v Jižním Súdánu [...] „měla mise UNMISS k dispozici pouze

¹⁵ Nasser, Melut, Maridi, Raja, Nimule, Renk, Pibor, Akobo, Turalei, Gok Machar, Kapoeta, Ezo a Yirol

tři vojenské vrtulníky“ (S/2013/366), a to pro celé jihosúdánské teritorium, odpovídající přibližně rozloze Francie. Bez problému se neobešly ani přesuny vybavení, které mělo být do Jižního Súdánu dodáno z končící mise UNMIS v Súdánu a některých dalších mírových misí OSN na africkém kontinentě, jmenovitě z Středoafričské republiky a Čadu. (S/2012/820). Jednalo se přitom o pochybení, které mělo bezprostřední dopad na bezpečnostní situaci v Jižním Súdánu.

Skupina pracovníků OSN v Jižním Súdánu byla sice oprávněna používat lodě pro civilní záležitosti, nicméně se muselo rozhodovat o každém takovém případě jednotlivě. Vedení mise UNMISS zahájilo proces získání plavidel vhodných pro říční přepravu v Jižním Súdánu vyhlášením veřejné zakázky, přičemž se předpokládalo, že k dodání vhodných plavidel dojde až ve druhé polovině roku 2014, tedy až ve čtvrtém roce činnosti peacekeepingové mise v Jižním Súdánu (S/2013/651). Nedostatek říčních plavidel bohužel nebyl jediným problémem v této oblasti. Po dodání potřebných plavidel, jejich využití pro účely mise UNMISS bylo limitováno navíc chybějícími zkušenostmi personálu mise v oblasti vodní dopravy.

Čtvrtou oblastí, která omezovala činnost mise UNMISS v politicko-bezpečnostní dimenzi, byla samotná zhoršující se bezpečnostní situace v Jižním Súdánu. Požadavek UNDSS bezpodmínečně dodržovat Minimální bezpečnostní provozní standardy OSN, významně přispíval k neschopnosti mise UNMISS vykonávat svůj mandát v Jihosúdánské republice tak, jak bylo Rezolucí RB OSN č. 1996 stanoveno. Příkladů dokládajících tuto skutečnost lze uvést bezpočet. Např. v září 2012 pracovníci UNMISS nemohli vstoupit do některých oblastí v okrese Pibor ani po uplynutí několika měsíců od skončení bojů mezi ozbrojenými složkami vedenými Davidem Yau Yau a Jihosúdánskou lidově osvobozenou armádou v (Deng 2015: 129–132). Nebo obecně především v obdobích, kdy došlo k nejvýraznější eskalaci napětí v Jižním Súdánu s následnému propuknutí otevřených bojů, jmenovitě v prosinci 2013 a červenci 2016, kdy byl celý Jižní Súdán zcela ochromen. Navíc po sestřelení průzkumného vrtulníku v prosinci

2012, při němž zahynuli všichni členové posádky (UN 2012), civilní piloti nebyli ochotni létat do problematických oblastí.

Pátým limitujícím faktorem v politicko-bezpečnostní dimenzi činnosti mise UNMISS představovala samotná jihosúdánská vláda a její spolupráce s misí. Na obecné úrovni pokrok dosažený činností mise UNMISS úzce souvisel s výkonem Vlády Jižního Súdánu, která se ukázala být pro misi velmi slabým partnerem. Akceschopnost jihosúdánské vlády byla výrazně omezena na jedné straně úspornými opatřeními, které sama Vláda Jižního Súdánu vytýčila v Rozvojovém plánu pro Jižní Súdán (2011) a na straně druhé důsledkem jejího vlastního rozhodnutí zastavit těžbu ropy v lednu 2012 (Sidahmed 2013: 112–116). Nevyhnutelným následkem byl výpadek příjmů z prodeje ropy, který vedl k razantním úsporným opatřením. Tato situace, která omezila schopnost Jižního Súdánu plnit Rozvojový plán trvala až do dubna 2013.

Vláda Jižního Súdánu byla nucena vynakládat prostředky na řešení zhoršující se bezpečnostní situace na celém území Jižního Súdánu, přičemž na jedné straně to byly konflikty, ke kterým docházelo ve vzájemných vztazích mezi Súdánem a Jižním Súdánem po odtržení Jihosúdánské republiky. Zejména se jednalo o teritoriální spory v provinciích Severní Kordofan, Modrý Nil a Abyei. Na druhé straně to byla eskalace napětí mezi etnickými skupinami (Nuerové, Dinka, Šilukové, Murleové apod.). Vynaložené prostředky a kapacity na řešení bezpečnostní situace pak chyběly v oblastech, které měla jihosúdánská vláda řešit ve spolupráci s peacekeepingovou misí, především v aspektech vládnutí, řešení konfliktů a ochrany civilistů.

Politická krize v Jižním Súdánu v létě 2013 byla důsledkem událostí způsobených rozhodnutím jihosúdánského prezidenta Salva Kiira vyloučit z vlády viceprezidenta Rieka Machara (současně byli odstaveni Kostí Manibe, Deng Alor apod.) a nahradit jej Jamsem Wani Iggou. Dále došlo k propuštění 17 vedoucích činitelů jihosúdánských policejních složek a suspendování Pagan Amuma z Jihosúdánského lidově osvobozenického hnutí (Deng 2015). Tento krok byl jihosúdánskou veřejností vnímán jako snaha o potlačení opozice před

plánovanými volbami v roce 2015. Salva Kiir byl obviněn z pokusu usurpovat si moc pouze pro sebe, zatímco odvolaný viceprezident Riek Machar z pokusu o státní převrat. Protože obě strany sporu měly řadu přívrženců, došlo k rozštěpení vládnoucí strany na Jihosúdánské lidově osvobozené hnutí a Jihosúdánské lidově osvobozené hnutí v opozici.

Na plánovaném třídením setkání Národní osvobozené rady vládnoucí strany, na níž měly být přijaty klíčové dokumenty včetně ústavy, se nově ustavená opozice odmítla zúčastnit. Mise UNMISS tuto politickou krizi podcenila a nedokázala zabránit eskalaci napětí, které po údajných potyčkách uvnitř prezidentské gardy 15. prosince 2013 přerostly v otevřené boje. Násilí se rychle rozšířilo i mimo hlavní město Juba, především do provincií Jonglei, Horní Nil, Střední Equatorie a Unity. Do bojů se posléze zapojila celá řada dalších polovojenských milic, např. Jihosúdánské demokratické hnutí, Frakce Kobra pod vedením Davida Yau Yau apod. (Deng 2015). Boje provázené nenávisťou etnickou rétorikou přerostly ve hromadné vraždění civilistů s katastrofálními dopady na humanitární oblast v Jižním Súdánu.

Zvěrstva páchaná na civilistech byla způsobena tím, že se původně politický konflikt přenesl do etnické dimenze. Důvodem rozšíření konfliktu byla skutečnost, že bývalý viceprezident Riek Machar etnicky přísluší ke kmenu Dok, který tvoří integrální část kmene Nuerů, zatímco prezident Salva Kiir je členem kmene Dinků. Není tedy překvapující, že se násilí šířilo na základě etnického klíče. *„Velmi často v pozadí etnického konfliktu stojí různí politici, kteří se snaží využít etnických identit, aby prosadili svou vlastní politickou agendu“* (Deng 2015: pp). Události nesly některé znaky genocidy, protože [...] *„politickým úkolem bylo vyčistit hlavní město Juba od Nuerů a rozdělit obyvatelstvo země podle etnického klíče“* (Global Justice 2013). Dinkové, kteří se podle neověřených zdrojů připravovali na akci mobilizací jednotky „Zachraňme prezidenta“ už od listopadu, tak systematicky vyvražďovali pouze obyvatele residenčních oblastí Nuerů.

Především v souvislosti s událostmi, ke kterým došlo na území Jižního Súdánu na přelomu roku 2013 a 2014 vyšel najevo [...] „rozpor mezi mandátem UNMISS podporovat jihosúdánskou vládu při vytváření nezbytných institucí a činit jihosúdánskou vládou odpovědnou za své činy v souladu s mezinárodními normami a standardy, a ochraňovat obyvatelstvo“ (Da Costa – De Coning 2015: 838). Mise UNMISS byla obviněna, že nevystupuje jako nezájatý aktér a straní protivládním silám. Mise UNMISS čelila kritice nejen z řad vysokých představitelů Vlády Jižního Súdánu, ale také ze strany jihosúdánské veřejnosti, která svůj nesouhlas projevila svoláním demonstrací do několika hlavních městech provincií. Demonstrace namířené proti OSN byly nejmasovější ve městech Rumbek v provincii Lakes a Aweil v provincii Severní Bahr el Ghazal a vyvrcholily dokonce v několika násilných vniknutích Jihosúdánské lidově osvobozené armády na základny mírové mise OSN v Jižním Súdánu.

Největším problémem byla skutečnost, že OSN přestalo být vnímáno všemi jihosúdánskými aktéry a některými mezinárodními partnery (např. Amnesty International) jako nezájatý aktér. V důsledku toho došlo k incidentům na základnách OSN, z nichž nejzávažnější proběhly ve městech Bor a Akobo v provincii Jonglei. Základny OSN, které se staly útočištěm až pro 70 000 uprchlíků, byly napadeny Jihosúdánskou lidově osvobozenou armádou (OHCHR 2015). Bezprecedentnost těchto incidentů spočívá v tom, že do tohoto okamžiku byly základny mise UNMISS v Jižním Súdánu pokládány za nedotknutelné. I když mise UNMISS zaslala oficiální protestní nótu jihosúdánské vládě, v níž trvala na řádném prošetření událostí, k potrestání viníků nedošlo a Humanitární koordinátor mise UNMISS byl označen za personu non grata a z Jižního Súdánu vyhoštěn. Incidenty ovlivnily pověst a činnost také mnoha mezinárodních nevládních organizací poskytující pomoc v Jižním Súdánu, protože jihosúdánská veřejnost nebyla schopna rozlišovat mezi peacekeepingovou misí UNMISS a humanitární či rozvojovou pomocí.

Vedení mise UNMISS zřejmě pochybilo, protože nedokázalo ani s využitím implementovaných systémů včasného varování vyhodnotit situaci, která nastala po rozpadu vládnoucí strany. Přitom bylo všeobecně známo, že odvolaný

viceprezident Riek Machar byl již za druhé občanské války v Súdánu významným velitelem vojenských složek osvobozeneckého hnutí. Dalo se tedy snadno předpokládat, že má silnou podporu v řadách Jihosúdánské lidové osvobozenecké armády a že zapojení ozbrojených složek do řešení z počátku politického konfliktu je vysoce pravděpodobné.

Peacekeepingová mise v Jižním Súdánu se ocitla v nezáviděníhodné situaci, kdy v souladu se svým mandátem stanoveným Rezolucí RB OSN č. 1996, měla na jedné straně podporovat jihosúdánskou vládu a současně ochraňovat obyvatelstvo. Vyloučením Rieka Machara ztratila jihosúdánská vláda podporu podstatné části obyvatelstva, především druhého nejpočetnějšího jihosúdánské kmene Nuerů (15,8 %). Tím se podmínky předpokládané při přípravě Rezoluce RB OSN č. 1996 zásadně změnily a OSN se tak dostalo do „schizofrenní“ pozice, kdy by mělo hájit zájmy obou znepřátelených stran vnitřního konfliktu v Jižním Súdánu.

Legitimitu jihosúdánské vlády výrazně ohrozilo také 24. července 2014 vyhlášení nové nezávislé entity na území Jižního Súdánu, Administrativní oblasti Pibor (Todisco 2015: 1–8). Do čela této svévolně ustavené autonomní oblasti, v rámci provincie Jonglei, se postavil etnický příslušník kmene Murle a vůdce Jihosúdánské demokratické hnutí–Frakce Kobra, David Yau Yau, který si na prezidentu Jihosúdánské republiky vynutil souhlas s ustavením této samostatné oblasti. Tento akt zpochybnil územní celistvost Jižního Súdánu a signalizoval jeho možný rozpad na menší entity.

Legitimita vlády se ve všech zemích světa standardně posuzuje podle výsledků všeobecných voleb. V případě Jižního Súdánu bylo konání parlamentních voleb naplánováno na 30. června 2015, nicméně schválením dodatku k přechodné ústavě z roku 2011 (Amedment Bill 2015) vládnoucí elity prodloužily funkční období jihosúdánskému prezidentu i obou komor parlamentu, jmenovitě Národního legislativního shromáždění a Rady provincií, o tři roky. Opoziční politické síly, Národní aliance opozičních stran a Jihosúdánské lidové osvobozenecké hnutí v Opozici, označily tento krok jako protiústavní.

Na příkladu Jižního Súdánu se ukazuje, že zaměření peacekeepingových misí je příliš ambiciózní. Je důležité si proto položit otázku, zda vůbec a do jaké míry by mezinárodní společenství zasahující v extrémních případech zhroucených států mělo respektovat formální ústřední vládu zhrouceného státu a podporovat ji. Není totiž jasné, zda ústřední vláda v těchto nejvíce zhroucených státech zastupuje skutečně zájmy většiny společnosti nebo jenom zájmy úzké skupiny obyvatel. V krajním případě vládnoucí elity zhrouceného státu reprezentují samy sebe a úzký okruh svých podporovatelů. Jak bylo v disertační práci na několika místech dokázáno, spolupráce peacekeepingové mise UNMISS s jihosúdánskou vládou se ukázala být spíše omezením funkčnosti mise než jejím posílením. Je patrné, že vláda se spornou legitimitou, což jihosúdánská vláda od poloviny roku 2013 v podstatě až dodnes je, není pro peacekeepingové mise OSN rovnocenným a plnohodnotným partnerem.

Podceněním vypuknutí politické krize, ať už z důvodu nesprávně implementovaného systému včasného varování nebo chybné interpretace varovných signálů ze strany pracovníků a vedení mise UNMISS, se plnění původního mandátu mise de facto zhroutilo. Peacekeepingová mise UNMISS politické krizi, která postupně postihla téměř všechny oblasti činnosti mise, předejít a posléze ji ani vyřešit. Do následného řešení musely být zapojeni další klíčoví mezinárodní a regionální aktéři. Vedle OSN to byla iniciativa regionálního uskupení IGAD, které v čele s prezidentem Keni, Uhuru Kenyatta a ministerským předsedou Etiopie, Hailemariam Dessalegn, přimělo znepřátelené strany k jednání v Addis Abebě ve dnech 4.–23. ledna 2014 (S/2014/158). Výsledkem mírových jednání bylo sice dosažení dohody o příměří a uskutečnění dalších kol jednání, nicméně ozbrojené konflikty s různou intenzitou pokračují dodnes.

Splnění cílů stanovených Rezolucí RB OSN č. 1996 (2011) se ukázalo být nereálným a mandát peacekeepingové mise v Jižním Súdánu musel být v reakci na proběhlé události změněn. Článek 4 Rezoluce RB OSN č. 2155 (2014) opravňuje UNMISS použít všechny nezbytné prostředky k plnění následujících úkolů:

- ochrana civilního obyvatelstva;
- monitorování a vyšetřování porušování lidských práv;
- vytváření podmínek pro zajišťování humanitární pomoci;
- podpora implementace Dohody o zastavení nepřátelských projevů násilí.

Současně Rezoluce č. 2155 (2014) rozhodla o dočasném posílení vojenské složky mise UNMISS na 12 500 příslušníků a také o zvýšení počtu policistů OSN na území Jižního Súdánu na 1323. Vzhledem ke změně charakteru mise UNMISS bylo zároveň nařízeno [...] „*snížení počtu civilních pracovníků peacekeepingové mise na přiměřený počet*“ (S/2014/2155), který postačuje k plnění cílů stanovených v článku 4 Rezoluce RB OSN č. 2155.

Výsledkem složitého mírového procesu zahájeného počátkem roku 2014 iniciovaného regionální organizací IGAD bylo uzavření dohody 9. května 2014. Dosažená Dohoda o řešení krize v Jižním Súdánu mezi jihosúdánskou vládou reprezentovanou Salva Kiirem a Jihosúdánským lidově osvobozeneckým hnutím v Opozici v čele s Riek Macharem slibovala obnovení jednotné vlády Jižního Súdánu, která byla zformována 29. dubna 2016 a Riek Machar byl jmenován do nově zřízené funkce prvního viceprezidenta Jižního Súdánu (S/2016/552). Nicméně Riek Machar uprchl za necelé dva měsíce ze země a na jeho pozici nastoupil Taban Deng Gai, který reprezentoval jednu z odštěpených frakcí Jihosúdánského lidově osvobozeneckého hnutí v opozici. Prozatímní vláda národní jednoty plní pouze funkci formální, v zemi se naplno rozhořela občanská válka mezi vnitropolitickými aktéry v Jižním Súdánu. Ta vyvrcholila v bojích v hlavním městě Juba v červenci 2016. Situace se tak stává velmi nepřehlednou, mírové dohody se navzdory tlaku mezinárodního společenství nepodařilo doposud naplnit a klid zbraní na území Jižního Súdánu také nenastal.

7.2. Sociální situace

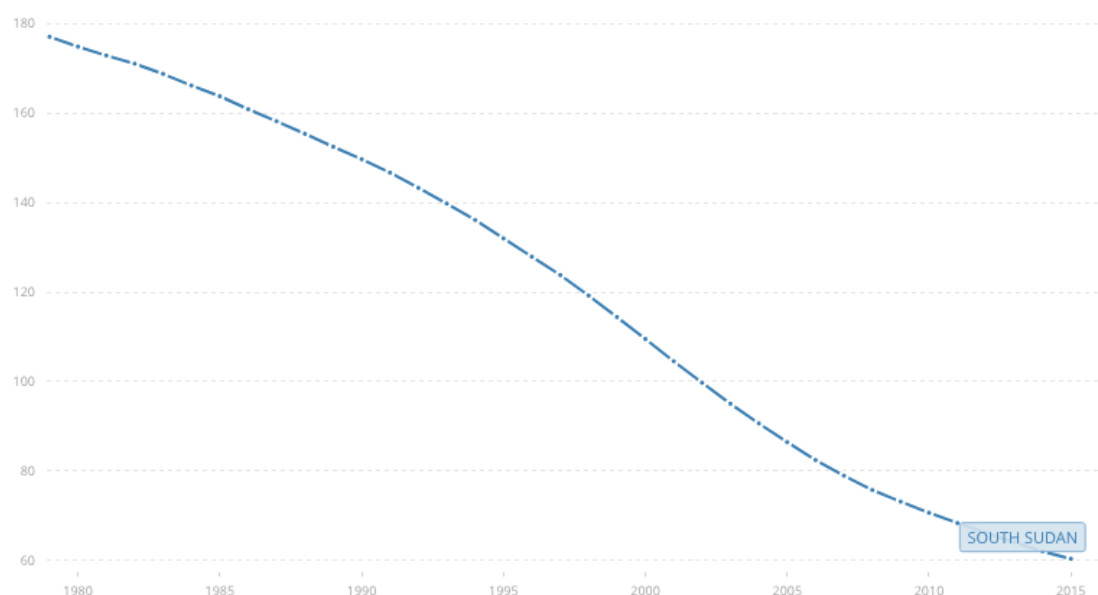
Jedním ze znaků vyspělosti státu je rozsah služeb, které stát poskytuje svým občanům. Zejména v oblastech jako je poskytování zdravotní péče, přístup ke vzdělání, ochrana lidských a sociálních práv a budování základní infrastruktury, zejména dopravní, je role státu nezastupitelná. Neplní-li v těchto oblastech stát své povinnosti, nelze tento výpadek v podstatě nahradit prostřednictvím jiných aktérů. Při vzniku nezávislého Jižního Súdánu v červenci 2011 byla úroveň a objem veřejných služeb poskytovaných jhosúdánskou vládou velmi nízká, nicméně během sledovaného období se situace ještě podstatně zhoršila.

Pro budoucí rozvoj a prosperitu Jižního Súdánu je rozhodující vzdělání jeho obyvatel. Již tak nízká úroveň v oblasti materiálního zabezpečení a kapacit jhosúdánského školství se v důsledku neustále probíhajících ozbrojených konfliktů na území Jižního Súdánu zhoršila. Ve sledovaném období došlo k uzavření přibližně čtvrtiny škol, přičemž výuka v dalších 25 % škol musela probíhat v provizorních podmínkách (stany, přístřeší apod.). Téměř třetina funkčních škol (31 %) byla nucena přerušit výuku, nejčastější příčinou bylo obsazení školních budov jhosúdánskými ozbrojenými složkami (ACAPS 2016). Ve sledovaném období se snížil také počet žáků docházejících do školy, a to přibližně o jednu desetinu. Nicméně přes objektivní negativní vývoj v oblasti školství na celém jhosúdánském teritoriu, zaznamenal Jižní Súdán podle údajů WB (2017a) zvýšení úrovně gramotnosti u příslušníků jhosúdánské populace starších 15 let o 5 %, číst a psát dokáže nejméně každý třetí Jhosúdánec. Tento pozitivní posun lze vysvětlit pouze tím, že touha obyvatelstva po vzdělání, které v dotazníkovém šetření označili Jhosúdánci jako svou prioritní potřebu, překonává existující nemalé překážky.

Dalším úkolem fungujícího státu je pečovat o zdraví svých obyvatel. Přístup ke zdravotní péči je na celém jhosúdánském teritoriu velmi špatný, přičemž v oblastech bezprostředně zasažených občanskou válkou je situace výrazně horší. Uzavřeno zůstává více než 50 % všech zdravotnických zařízení v Jižním Súdánu, především z důvodu nedostatku kvalifikovaného zdravotnického

personálu a potřebného vybavení, jehož nemalá část zmizela během drancování (WHO 2017). Plánovaný cíl vytvořit systém všeobecného zdravotního pojištění zůstává v nedohlednu. V Jižním Súdánu se objevila cholera a další vysoce nakažlivé choroby a jejich šíření hrozilo epidemií, což v kombinaci s enormním množstvím vnitřně vysídlených osob a přeshraničních uprchlíků ohrožovalo celý region. Zoufalá situace donutila Světovou zdravotnickou organizaci přistoupit ke zvýšení dodávek léků a vakcín, aby se šíření nakažlivých chorob zastavilo. Naopak klesající trend pokračoval u míry úmrtnosti dětí, podle údajů Světové banky (WB 2017c) došlo k dalšímu snížení z 68,3 případů úmrtí v roce 2011 na 60,3 úmrtí na 1000 narozených dětí v roce 2015 (viz Graf č. 11).

Graf č. 11: Vývoj úmrtnosti dětí v Jižním Súdánu

Zdroj: WB (2017c)

Pro prosperitu státu je v oblasti poskytování veřejných služeb nezbytná funkční infrastruktura. V Rozvojovém plánu pro Jižní Súdán si proto jihosúdánská vláda ve spolupráci s mezinárodními partnery stanovila cíl postavit 752 km hlavních silnic a 2000 km silnic vyšší třídy (SSDP 2011). Následně v roce 2012 jihosúdánská vláda představila další Strategický plán, v němž se v období 2012–2022 zavázala postavit až 12 640 km silnic. Jižní Súdán tak uzavřel několik bilaterálních dohod se sousední Etiopií s cílem postavit dvě hlavní dopravní

tepny spojující etiopské město Gamebela s jihosúdánským městem Palogue, které leží v Melutské kotlině bohaté na ropná naleziště, a mezi městy Dima a Bor, přičemž celý projekt měl být financován ze strany Etiopie (UNDP 2017). Jižní Súdán se také připojil k projektu LAPSET, jehož cílem je vybudovat komplexní síť dálnic, železnic, ropovodů a v neposlední řadě i optických kabelů spojující čtyři východoafrické země, a to Keňu, Ugandu, Etiopii a Jižní Súdán (UN 2016).

Navzdory těmto ambiciózním projektům je skutečně dosažený pokrok velmi malý, z celkových 7000 km silnic na území Jižního Súdánu je stále naprostá většina neasfaltovaných. Výstavba nových silnic je limitována především nedostatkem finančních prostředků, ať již domácích nebo přislíbených zahraničními partnery. Konstrukce nových silnic tedy výhradně probíhala za prostředky poskytované zahraničními dárci, např. UNDP vybuodovalo komunikaci spojující Akobo a Pochalla o délce 165 km, v roce 2012 pak USAID postavil silnici mezi hlavním městem Juba a městem Nimule (CIA 2017). V roce 2015 WFP pracovalo na rekonstrukci 530 km silnic v 7 provinciích v rámci projektu *Feeder Roads Special Operation* (WFP 2015). Nicméně spolehlivá data za období po vypuknutí občanské války nejsou k dispozici.

Situace v oblasti lidskoprávní byla již při osamostatnění Jižního Súdánu alarmující. V průběhu sledovaného období 2011–2016 docházelo na celém jihosúdánském území k dalšímu velmi závažnému porušování lidských práv. Situaci kriticky ovlivnila především občanská válka, která navzdory bezpočtu mírových dohod uzavřených mezi jihosúdánskou vládou a opozicí v průběhu let 2014 a 2015, včetně stěžejní Kompromisní mírové dohody podepsané 17. srpna 2015 mezi klíčovými mezinárodními a regionálními aktéry (IGAD, UN, Čína), na území Jižního Súdánu trvá dodnes (S/2015/655). Příslušníci vládních i opozičních ozbrojených složek se dopustili na jihosúdánské populaci bezprecedentních zvěrstev od únosů a násilných zmizení přes mučení a brutální sexuální násilí až po zabíjení. Podle dokumentu Humanitární plán reakce (2016) občanská válka přímo zasáhla 7,5 mil. příslušníků jihosúdánské populace.

Na začátku občanské války patřily k nejvíce postiženým oblastem především provincie Unity, Horní Nil a Jonglei, nicméně nepolevující konflikt se postupně rozšířil i do dalších oblastí, jmenovitě do Střední a Západní Equatorie. Intenzita bojů rostla obzvláště v druhé polovině roku 2015 v oblasti střední a jižní části provincie Unity. Zde byla uplatněna nová taktika, během níž byly vypáleny celé vesnice včetně ničení zemědělských plodin a vybíjení hospodářského dobytka. Existuje podezření, že se jedná o novou vládní strategii, jak zbavit obyvatelstvo veškerého zbývajícího majetku a donutit je tak k vysídlení (UNMISS 2015). Velmi málo míst zůstalo bezpečných, protože se útoky nevyhnuly ani kostelům, nemocnicím nebo dokonce základnám mise OSN. Zvláštní poradce OSN pro prevenci genocidy Adam Dieng konstatoval, že [...] „*občanská válka [v Jižním Súdánu] se změnila v etnickou a varoval před možnou genocidou*“ (Human Rights Watch 2017: 549). Konflikty probíhají především podle etnického klíče, např. masakr v Bentiu v dubnu 2014, který si vyžádal více než 400 obětí na životech nebo v únoru 2016 útok na základnu mise OSN v Malakal v provincii Horní Nil poskytující ochranu více než 45 000 Nuerům a Šilukům, během něhož Dinkové systematicky vypálili tisíce přístřeší.

Probíhající občanská válka na území Jižního Súdánu zcela ochromila výkonost již tak slabých státních institucí a jihosúdánská vláda nebyla schopna zajistit ochranu a bezpečí svých občanů. Vláda Jižního Súdánu formálně iniciovala vznik několika institucí, které se měly v lidskoprávní problematice angažovat (např. Národní vyšetřovací výbor pro porušování lidských práv). Přesto naprostá většina násilných činů nebyla řádně prošetřena (ať už z důvodu kapacitních nebo logistických omezení, většinou ale z nedostatku politické vůle) a spravedlivě potrestána, což bylo v rozporu s mezinárodními smlouvami, které se Jižní Súdán zavázal dodržovat v oblasti lidských práv (např. Africká charta, Úmluva o právech dítěte, apod.). „*Dvě desítky vojáků byly souzeny za zločiny spáchané v hlavním městě Juba v červenci 2016, ale průběh těchto procesů neodpovídal mezinárodním standardům, oběti mohly stěžít být přítomny a nebyly při soudním řízení ani vyslechnuty*“ (Human Rights Watch 2017: 552). Navíc 1. února 2016 schválilo Legislativní shromáždění Jižního Súdánu zákon, který dává jihosúdánské vládě rozsáhlé pravomoci regulovat činnost nevládních

občanských sdružení na jihosúdánském území (Human Rights Watch 2017). Tímto opatřením byla kontrola dodržování lidských práv ze strany mezinárodního společenství výrazně ztížena.

Svoboda projevu je jihosúdánskou vládou stále výrazně omezována, v průběhu sledovaného docházelo k omezování činnosti několika radiových stanic (např. *Bakhita*, *Miriya*, apod.), novinových vydavatelství (např. *The Destiny*, *Nation Mirror* apod.). Nenávistná rétorika Jihosúdánské vlády vůči nezávislým médiím v průběhu občanské války zesílila, na denním pořádku bylo zastrašování novinářů ve formě svévolného zatýkání a zadržování v nehumánních podmínkách (např. v září 2016 editor listu *Al-wehda* byl vězněn Národní bezpečnostní službou za kritizování náborových praktik policejní akademie v Rajafu), nebo mučení (např. novináři listu *Al-Mougif* byli nalezeni v říjnu 2015 surově zbiti) a dokonce vraždám (např. v prosinci 2012 byl zavražděn sloupkař Diing Chan Awol).

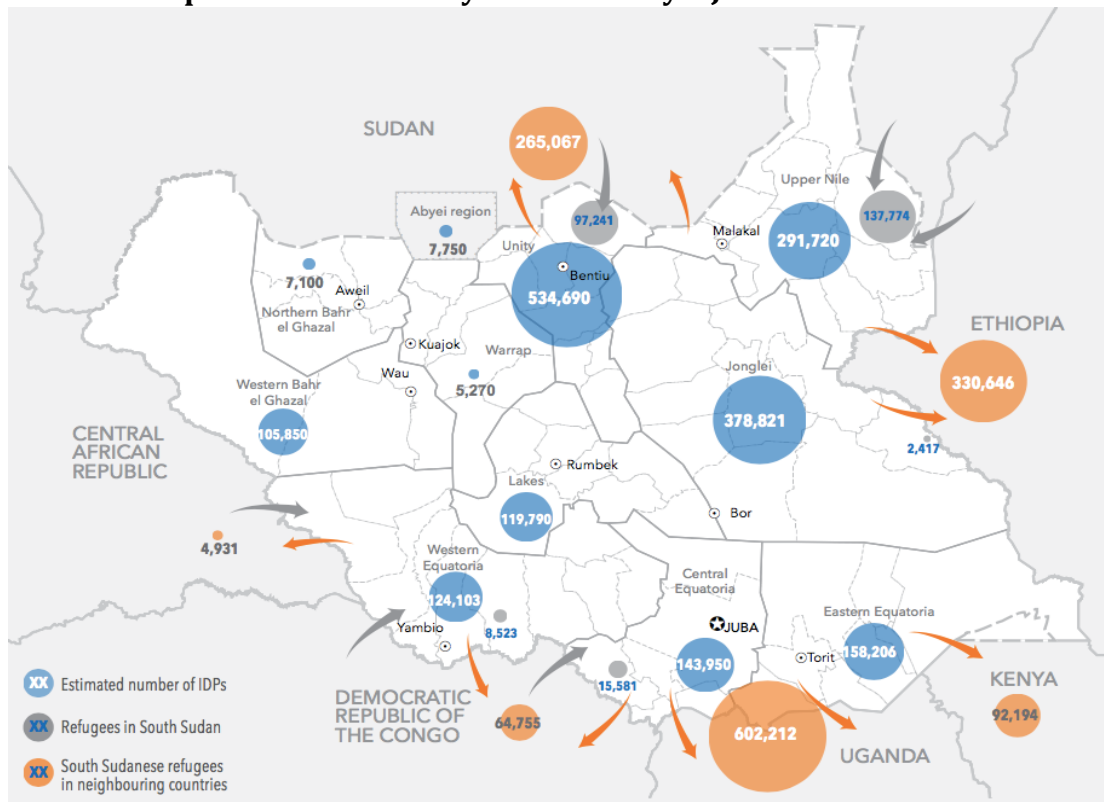
Oblastí, ve které dochází k obzvláště závažnému porušování základních lidských práv je ochrana dětí. Na tuto problematiku upozorňoval i generální tajemník OSN ve Zvláštní zprávě S/2014/884, v níž uvedl několik závažných porušení dětských práv: nábor dětí do ozbrojených složek, zabíjení a mrzačení dětí, znásilnění a další formy sexuálního násilí, bránění dětem ve vzdělání obsazováním škol, odmítnutí přístupu k humanitární pomoci). Navzdory podpisu několika dokumentů (např. 10. května 2014 v Addis Abebě dětech s regionálním představitelem UNICEF a Zvláštním zástupcem pro děti a ozbrojený konflikt) se ozbrojené složky stále uchylují k náboru dětí. Trend zvyšování počtu dětských vojáků během občanské války výrazně zesílil, např. v září 2016 v provincii Unity vůdce Jihosúdánské lidově osvobozené armády v Opozici generálmajor Petr Gadet nařídil, aby ozbrojené složky přinutily narukovat až 1200 dětí z každého ze 7 okresů (S/2016/950). Na tuto skutečnost upozornil generální tajemník ve své Zprávě o Jižním Súdánu (S/2016/341), v níž upozornil na prudký růst náboru dětí, kdy až 2500 dětí je zapojeno do otevřených bojů po celém jihosúdánském území. Dodnes není možné zjistit, kolik dětí bylo násilím nuceno

narukovat do armády v rámci těchto kampaní, ale pracovníci operace UNMISS tyto skutečnosti potvrdili.

Přes celkově nepříznivou situaci obyvatelstva Jižního Súdánu, jeho počet neustále narůstá. Jak ukazuje vývoj demografických ukazatelů, velikost jihosúdánské populace dosahovala podle odhadů CIA (2017a) v roce 2016 přibližně 12,5 mil. osob. Poslední sčítání lidu proběhlo na území Jižním Súdánu v roce 2008, proti tehdy zjištěnému stavu se počet obyvatel zvýšil o více než 50 %. Populační růst Jižního Súdánu se sice ve sledovaném období snížil z 4,4 % v roce 2011 na odhadovaných 3,9 % v roce 2016, nicméně i tak Jižní Súdán stále zabírá první místo na světě v míře přírůstku obyvatelstva. Pokud tedy nedojde k razantnímu snížení populačního růstu, bude země v blízké budoucnosti čelit dalšímu vážnému nebezpečí. Již nyní není Jižní Súdán soběstačný v produkci potravin a je zcela odkázán na mezinárodní pomoc. Ostatní demografické ukazatele se během sledovaného období příliš nezměnily (ibidem). V roce 2016 činil mediánový věk po zaokrouhlení 17 let. Co se týče věkového rozložení populace, obyvatelstvo Jižního Súdánu zůstává výrazně mladší ve srovnání s většinou vyspělých zemí, osoby starší 55 let se podílí na celkové jihosúdánské populaci pouze 5,5 %.

Ve sledovaném období 2011–2016 navíc docházelo na území Jihosúdánské republiky k výrazným přesunům obyvatelstva. V souvislosti se secesí Jižního Súdánu přicházeli na jeho území na začátku toho období jeho občané, v naprosté většině ze Súdánu. Počty nově příchozích byly ovšem výrazně nižší ve srovnání s obdobím před vznikem samostatného státu. Obnovení bojů v prosinci 2013 v rámci další, v pořadí již třetí občanské války od roku 1956, donutilo více než 3 mil. Jihosúdanců opustit své domovy, z čehož podle údajů HRP (2016) je 1,9 mil. Jihosúdanců klasifikováno jako vnitřně vysídlené osoby. Z Obr. č. 14 je patrné, že do roku 2016 uprchlo téměř 1,4 mil. Jihosúdanců (označeno oranžovou barvou) před občanskou válkou do sousedních zemí. Tento masivní přesun obyvatelstva by mohl mít za následek přelití konfliktu přes jihosúdánské hranice do dalších států.

Obr. č. 14: Uprchlíci a vnitřně vysídlené osoby v Jižním Súdánu 2016

Zdroj: HRP (2016)

Ve sledovaném období došlo vlivem občanské války a ostatních vlivů k výraznému zhoršení humanitární situace a chudoba postihuje téměř celou jihosúdánskou populaci. V únoru 2017 byl dokonce v některých provinciích Jižního Súdánu (především v provincii Unity a Jonglei) vyhlášen stav hladomoru. Více než 100 000 obyvatel těchto provincií je obětí akutního hladomoru a dalších přibližně 1,7 mil. v ostatních provinciích žije na pokraji hladomoru (Action Against Hunger 2017). Situace je natolik kritická, že 7,5 mil. jihosúdánské populace je závislých na poskytování mezinárodní humanitární pomoci, která je dodávána pro cca. 5,8 mil. osob, což je rekordní údaj za celou historii Jižního Súdánu (HRP 2016: 3). Rapidní nárůst počtu příjemců pomoci klade bezprecedentní nároky na mezinárodní humanitární organizace, jejichž zdroje ovšem nejsou nekonečné. Mezinárodní společenství na tento negativní vývoj reagovalo zvýšením počtu angažujících se aktérů. V roce 2017 se do pomoci Jižnímu Súdánu zapojilo 137 aktérů v rámci 321 dílčích projektů (12 agentur OSN, 63 mezinárodních a 62 národních NGO), což představuje zvýšení počtu aktérů o 55 % oproti roku 2016.

V oblasti potravinové bezpečnosti zůstává Jižní Súdán zcela závislý na přijímání mezinárodní pomoci. Čtyři z deseti Jihosúdanců trpí vážným stupněm podvýživy. Střední stupeň podvýživy zasahuje více než milion jihosúdánských dětí ve věku pod 5 let, z čehož je vážně podvyživeno 273 600 dětí (HRP 2016). Neuspokojivá situace v zásobování potravinami v kombinaci s primitivními hygienickými podmínkami v Jižním Súdánu má za následek zvýšení náchylnosti jihosúdánské populace vůči nemocem. V období od ledna do listopadu 2016 se objevily dva miliony nových případů malárie, došlo k rozšíření cholery a nastal více než dvojnásobný přírůstek případů onemocnění smrtelnou tropickou nemocí kala-azar. V Jižním Súdánu se běžně vyskytují i spalničky, kterým by se dalo snadno předejít očkováním (ibidem). Podle údajů Humanitárního plánu reakce (2016: 4) žalostná situace způsobená souběhem ozbrojených konfliktů a vypuknutí humanitární katastrofy vedla ke zvýšení úmrtnosti. Došlo k překročení hranice 1 úmrtí denně na 10 000 obyvatel, což znamená, že denně na území Jižního Súdánu zemře v důsledku konfliktu nejméně 1200 osob.

7.3. Hospodářská situace

V současné době čelí Jižní Súdán nejen humanitární katastrofě dosahující třetího pohotovostního stupně, ale musí se vypořádávat se závažnými problémy v ekonomické oblasti. V období vzniku plně nezávislého státu v červenci 2011, byl Jižní Súdán klasifikován jako stát se střední úrovní příjmů (WB 2016). Díky bohatým zásobám ropy získával Jižní Súdán z jejího prodeje příjem, který činil přibližně 350 USD na osobu a rok. Připočteme-li k tomu dalších cca. 100 USD na osobu a rok, které obdržela Vláda Jižního Súdánu formou mezinárodní pomoci, výsledný příjem na osobu a rok v Jihosúdánské republice výrazně převyšoval úroveň sousedních zemí. Po uplynutí necelých šesti let od vyhlášení samostatnosti, během nichž se v zemi rozhořela občanská válka a země upadla do chaosu, se hospodářská situace výrazně zhoršila a Jižní Súdán dnes patří k nejméně rozvinutým zemím na světě.

Po vypuknutí občanské války v prosinci 2013 se hospodářská situace Jižního Súdánu se výrazně zkomplikovala. Skutečný růst HDP, který na přelomu roku 2013 a 2014 činil neuvěřitelných 39,3% se v následujících letech prudce propadl do záporných hodnot, kdy meziroční pokles HDP o rok později, v roce 2014, činil 12,8 % (IMF 2017). V důsledku nestabilní vnitřní bezpečnostní situace Jihosúdánské republiky a v neposlední řadě také kvůli dramatickému poklesu cen ropy na světových trzích zůstává trend vývoje HDP negativní. Výše odhadovaného propadu HDP Jižního Súdánu činí podle IMF (2017) přibližně 10,5 % (viz Přílohy).

Dalším důležitým makroekonomickým ukazatelem je míra inflace. Těsně před začátkem občanské války cenová hladina v Jižním Súdánu klesala a deflace činila 5,6 % ročně. Poté, co Jihosúdánská republika upadla do chaosu, se roztočila inflační spirála, inflace v září 2016, necelé dva měsíce po intenzivních bojích v hlavním městě Juba, dosáhla více než 550 % (IMF 2017). Podle údajů WB (2017a) meziroční růst cenové hladiny v porovnání srpen 2015 a srpen 2016 dosáhl až 730 %. V Tab. č. 28 (viz Přílohy) jsou zachyceny dílčí míry inflace v posledních čtyřech letech, přičemž odhadovaná míra inflace se počátkem roku

2017 snížila na 370 %, což je hodnota v porovnání s ostatními státy světa stále vysoká.

Hospodářství Jižního Súdánu se nepodařilo během sledovaného období adekvátně diverzifikovat, aby v dlouhodobém časovém horizontu byly nahrazeny snižující se výnosy z prodeje ropy alternativními příjmy. Ekonomika země zůstává závislá na těžbě ropy a vývoz ropy se podílí necelými 60 % na tvorbě HDP Jihosúdánské republiky – viz Tab. č. 28 (WB 2017). Komparací se situací v roce 2011, kdy se podíl ropného průmyslu na tvorbě HDP představoval 98 % jihosúdánského HDP, se pokles na současných 60 % může jevit jako pozitivní. Nicméně musíme vzít v úvahu, že k poklesu podílu ropy na tvorbě HDP Jižního Súdánu došlo snížením příjmů z prodeje ropy v absolutním vyjádření, tím došlo i k radikálnímu snížení HDP jako celku. Podíl neropných sektorů jihosúdánského hospodářství na tvorbě HDP vyjádřený v absolutních částkách zůstává prakticky beze změny. Tab. č. 28 může tak mylně vyvolávat přehnaně optimistický dojem pokroku v oblasti diverzifikace jihosúdánského hospodářství.

Tab. č. 28: HDP Jižního Súdánu

Sektor	Podíl (%)
Zemědělství, rybolov, lesy	14,5
Vládní služby	9,1
Obchod, hotely, restaurace	5,9
Výroba a těžba	3,6
Doprava	3
Stavebnictví	2,2
Ostatní služby	2
Ropa	59,7
Celkem	100

Zdroj: UNDP 2017

Hlavním důvodem neúspěchu diverzifikace hospodářství je trvající neschopnost Jižního Súdánu udržovat vnitřní bezpečnost a mír. Podle údajů UNDP (2015) je až 90 % jihosúdánského teritoria vhodné pro zemědělství. V Jižním Súdánu se daří pěstování především obilnin (proso, čirok, pšenice, maniok), tropických plodin (ananas, papája, mango) a v neposlední řadě bavlny, cukrové třtiny či batátů. V současné době se ovšem obdělává méně než 5 % celkové plochy Jižního Súdánu.

Navzdory skutečnosti, že Jižní Súdán je vnitrozemským státem, přístup k moři ztratil v roce 2011 rozpadem společného státu, disponuje také nemalými zásobami ryb ve vnitrozemských tocích, které ale využívá minimálně. Jihosúdánská republika nebyla schopna vytvořit příznivé podmínky pro rybolov, především v oblasti logistiky. Jižní Súdán postrádá jakákoli chladicí zařízení, které by zabezpečily bezpečnou dopravu ryb ke konečným uživatelům (FAO 2015). Jejich dopravu ztěžují také častá zdržení a byrokratické průtahy na kontrolních stanovištích, kde jsou požadovány úplatky, označované jako daně. Kromě rostlinné výroby a rybolovu představují jistý potenciál i lesy, které pokrývají až 30 % jihosúdánského území. Dřevozpracující průmysl v Jižním Súdánu v podstatě neexistuje a vzácné dřeviny, zejména teak, jsou předmětem černého trhu.

Jižní Súdán nebyl ve sledovaném období schopen rozvinout svůj nemalý potenciál, kterým země disponuje. V neropném sektoru jihosúdánského hospodářství zůstává i nadále dominantní aktivitou pastevectví dobytka. Až 85 % pracujícího obyvatelstva je soustředěno do zemědělství, v němž pastevectví představuje téměř 80 % (UNDP 2015). Podíl pracujících, kteří nedostávají za svou práci pravidelnou mzdu, se za šest let prakticky nezměnil. Ve sledovaném období nedošlo téměř k žádnému rozvoji v oblasti průmyslu, drtivá většina průmyslových výrobků se musí dovážet, jediným moderním průmyslovým odvětvím Jižní Súdánu zůstává těžba ropy.

Ropný průmysl zůstává nadále dominantním zdrojem jihosúdánských vládních příjmů s podílem až 95 %, hlavním a v podstatě jediným exportním artiklem (99 %) a v neposlední řadě představuje klíčovou oblast jihosúdánského hospodářství, která se podílí na tvorbě HDP Jižního Súdánu více než jednou polovinou (Mugisha – Nkamleu 2015). Jižní Súdán tak zůstává stále extrémně citlivý na výkyvy cen ropy na světových trzích a cena ropy tak ovlivňuje zásadním způsobem hospodářskou situaci v zemi.

Tab. č. 29: Ropný průmysl Jižního Súdánu 2013–2016 (v mil. USD)

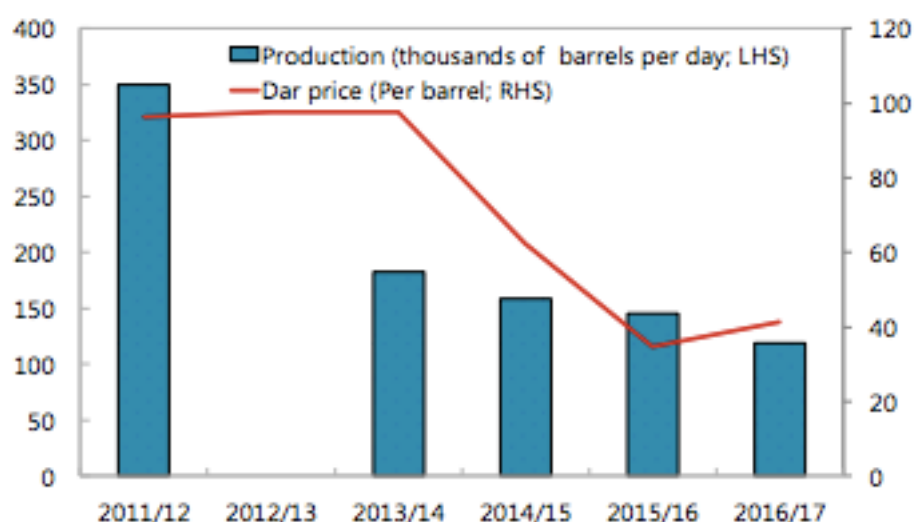
Rok	2013	2014	2015	2016
Tržby (hrubé)	3204	2082	796	852
Tranzitní poplatky	329	291	11	186
Transfery do Súdánu	549	420	276	313
Tržby (čisté)	2326	1371	509	353

Zdroj: IMF (2017)

Cíle stanovené v Rozvojovém plánu v oblasti ropného průmyslu se Jižnímu Súdánu nedařilo plnit, hlavním důvodem byla nestabilní bezpečnostní situace a komplikovaná jednání se severním sousedem ohledně výše tranzitních poplatků, které požaduje Súdán za využití jejich ropné infrastruktury. Jižní Súdán dokonce přistoupil 20. ledna 2012 k radikálnímu opatření a těžbu ropy na 14 měsíců zcela zastavil. Toto dobrovolné rozhodnutí jihosúdánské vlády negativně ovlivnilo výši objemů vytěžené ropy v dalších letech, během odstávky nedocházelo k pravidelné údržbě těžební techniky a po obnovení těžby nebyl již Jižní Súdán nikdy schopen dosáhnout objemů těžby jako v rekordním roce 2009. V dubnu 2013 se Súdán a Jižní Súdán dohodly na tranzitních poplatcích za dopravu ropy ve výši 9,1 USD/barel a 15 USD/barel (v závislosti na typu přepravované ropy) stanovené v Přechodné finanční dohodě.

Rozsah výpadku ropných příjmů jihosúdánského hospodářství lze ilustrovat na poklesu celkové těžby. V roce 2011 vytěžil Jižní Súdán denně 350 000 barelů, v roce 2014 pak už jen 165 000 barelů ropy denně a v roce 2016 dokonce pouhých 120 000 barelů za den. To znamená, že objem produkce se snížil pod 40 % těžby dosahované před propuknutím občanské války (IMF 2017). Snížení objemu produkce ropy bylo doprovázeno současně prudkým poklesem světových cen ropy. Na základě údajů *Oil and Gas Journal* došlo koncem roku 2014 k prudkému poklesu ceny za barel, z 98 USD na 33 USD v roce 2015. Souběh snižování ropné produkce Jižního Súdánu a pokles cen ropy na světových trzích zásadním způsobem ovlivnil výši vládních příjmů a celé hospodářství Jižního Súdánu (viz Graf č. 12).

Graf. č. 12: Objem ropné produkce a tržeb v Jižním Súdánu

Zdroj: IMF (2017)

Výpadek ropných příjmů vyústil ve zhroucení státního rozpočtu Jižního Súdánu. Protože jihosúdánská vláda má omezený přístup k externímu financování, řešila nedostatek finančních prostředků pozdržením vládních transferů a odkladem vládních závazků a také monetárními opatřeními, především monetizací státního dluhu a monetární expanzí. Expanzivní monetární politika měla za následek roztočení inflační spirály v Jižním Súdánu.

7.4 Hodnocení UNMISS na základě Indexu zhroucených států

Vyhodnocení činnosti peacekeepingové mise OSN v Jižním Súdánu proběhlo nejen srovnáním vývoje situace ve třech sledovaných dimenzích, ale také prostřednictvím Indexu zhroucených států, a to komparací celkového skóre, kterého Jižní Súdán dosáhl bezprostředně před vstupem OSN, s hodnotou zjištěnou po uplynutí pěti let od zahájení mise. Celková hodnota Indexu pro daný rok odpovídá součtu dvanácti dílčích politických, sociálních a hospodářských indikátorů Indexu uvedených v prvním řádku Tab. č. 30.¹⁶

Tab. č. 30: Vývoj Indexu zhroucených států v Jižním Súdánu 2012–2016

	SL	PS	HR	SA	FE	EX	UD	EC	DP	REF	GG	HF	Suma
2012	9,1	9,5	9,2	9,7	10	10	8,8	7,3	8,4	9,0	10	6,4	110,4
2013	9,1	9,8	9,3	9,6	9,8	10	8,9	8,6	8,9	10	10	6,5	110,6
2014	9,7	9,9	9,9	9,9	10	9,9	8,9	8,8	9,1	10	10	6,8	112,9
2015	10	10	10	10	10	10	8,0	9,0	9,8	10	10	6,9	114,5
2016	9,7	10	9,7	10	9,7	10	9,0	9,3	9,9	10	9,9	6,6	113,8

Zdroj: autor podle FFP

Již letmým pohledem na Tab. č. 30 znázorňující vývoj dílčích indikátorů Indexu zhroucených států v Jižní Súdánské republice zjistíme, že se situace ve sledovaném období postupně a dlouhodobě zhoršovala. Zlepšení zaznamenané Indexem zhroucených států v roce 2016 bylo pouze dílčí a dočasné, jak dokazují poslední data zveřejněná organizací Fund for Peace (FFP 2017d). Zatímco v roce 2012¹⁷ dosahovalo výsledné skóre Indexu zhroucených států hodnoty 110,4, po pěti letech se hodnota vyšplhala na 113,8. Co se týče vývoje politických indikátorů, vyznačených v Tab. č. 30 červenou barvou, negativní trend převládal

¹⁶ Organizace *Fund for Peace* změnila v roce 2017 kategorizaci jednotlivých indikátorů Indexu zhroucených států. Vytvořením nové skupiny kohézních indikátorů a přeskupením několika stávajících indikátorů se zvýšil počet kategorií ze tří na čtyři, počet a obsah indikátorů zůstal nezměněn.

¹⁷ Index zhroucených států pro Jižní Súdán za rok 2011 není možné využít, protože v první polovině tohoto roku byl Jižní Súdán stále součástí Súdánu.

u pěti ze šesti z nich. Indikátor Frakcionace elit (FE), který monitoruje míru politické exkluze v zemi, zaznamenal nepatrné zlepšení, z hodnoty 10 v roce 2012 na 9,7 o pět let později. Všechny hodnoty politických indikátorů pro rok 2016 oscilují v intervalu od 9,7 do 10, čímž potvrzují, že politická situace v Jižním Súdánu zůstává nadále velmi vážná.

Vývoj hospodářství sleduje Index zhroucených států prostřednictvím dvou indikátorů zakreslených v Tab. č. 30 modře. Indikátory Nerovnoměrný hospodářský vývoj (UD) i Prudký hospodářský pokles (EC) zaznamenaly ve zkoumaném pětiletém období zhoršení, přičemž propad byl obzvláště výraznější u druhého z nich. V roce 2012 činila výchozí hodnota indikátoru EC 7,3, zatímco o pět let později byla o celé 2 body horší, tedy 9,3. Hodnoty obou hospodářských indikátorů se nyní pohybují u horní hranice představující maximální míru nestability, což svědčí o tom, že jednostranné rozhodnutí jihuosúdánské vlády zastavit těžbu ropy (aniž by měla k dispozici alternativní příjmy kompenzující výpadek státního rozpočtu) mělo devastující účinky na celé hospodářství země.

Poslední skupinu Indexu zhroucených států představují indikátory postihující dimenzi sociální, označená v Tab. č. 30 zelenou barvou. Je patrné, že během pětiletého působení peacekeepingové mise UNMISS se situace vyvíjela podobně jako v dimenzi politické a hospodářské. Došlo k výraznému zhoršení indikátorů Demografické tlaky (DP) a Pohyb uprchlíků nebo vnitřně vysídlených osob (REF), zatímco hodnoty indikátorů Nevraživost mezi skupinami obyvatelstva (GG) a Chronický odliv obyvatelstva (HF) se v podstatě nezměnily. Za pozornost stojí, že ze všech dvanácti indikátorů Indexu zhroucených států jediné hodnota indikátoru HF se neblíží horní hranici a osciluje kolem hodnoty 6,5. Všechny hodnoty ostatních indikátorů se pohybují mezi 9 a 10.

Závěr

Primárním cílem disertační práce *„Zhroucené státy jako faktor mezinárodních vztahů: Možnosti a meze peacekeepingové mise v Jižním Súdánu“* bylo kriticky zhodnotit peacekeeping. Následně pak na konkrétním případě zhodnotit činnost peacekeepingové mise, identifikovat na jedné straně možnosti, kterých je možné v daném zhrouceném státě během peacekeepingové mise dosáhnout, a na druhé straně meze, jimž OSN musí během své činnosti ve zhrouceném státě čelit.

V průběhu více než sedmi desetiletí, které uplynuly od založení OSN, proběhlo ve světě celkem 69 peacekeepingových operací. Za tuto dobu prošly mírové mise vysílané OSN mnohými proměnami, ať už se jedná o rozsah či velikost mandátů nebo aktéry zapojené do rekonstrukce státu. Tyto mise stále zůstávají hlavním, a v podstatě jediným nástrojem mezinárodního společenství pro zasahování v problematických oblastech, tudíž i ve zhroucených státech. Navzdory této skutečnosti čelí peacekeeping častým kritikám z řad politických a akademických pracovníků. Autorova perspektiva, kterou nahlíží na problematiku nejvíce zhroucených států v souvislosti s peacekeepingem, je taktéž kritická. V návaznosti na stanovený cíl práce si autor položil tři výzkumné otázky, které mu napomohly ke splnění daného cíle.

Hlavní výzkumnou otázkou, kterou si práce stanovila, bylo zhodnocení principiálního nastavení peacekeepingových misí vysílaných OSN do nejvíce zhroucených států. Konkrétněji se snažil autor zjistit, zda nástroje a postupy implementované při zasahování OSN ve státech vyznačujících se nejvyšší mírou zhroucení přinášejí zlepšení situace v politicko-bezpečnostní, sociální a hospodářské dimenzi daného státu. Z hodnocení výsledků peacekeepingové mise UNMISS vyplynulo, že se nepodařilo dosáhnout plánovaných cílů, které si OSN vytýčila v rezoluci RB OSN č. 1996 (2011), ani nedošlo ke zlepšení situace v politicko-bezpečnostní, sociální nebo hospodářské dimenzi Jihosúdánské republiky. Autor dospěl k tomuto závěru v první řadě komparací situace v Jižním Súdánu bezprostředně před vstupem OSN do země a po uplynutí pěti let ve sledovaných dimenzích, kdy byly analyzovány relevantní ukazatele zkoumaných

oblastí. V druhé řadě pak s využitím Indexu zhroucených států, kdy autor ve stejném časovém horizontu srovnával situaci v Jihosúdánské republice *ex ante* a *ex post*.

Neplnění cílů mise UNMISS se nejvýrazněji projevilo v politicko-bezpečnostní dimenzi. Peacekeepingová mise v Jižním Súdánu nedokázala s využitím standardních součástí peacekeepingových misí (jako jsou systémy včasného varování, kontrolní mechanismy, zapojení vojenských, policejních i civilních složek včetně jednotek rychlého nasazení apod.) zabránit propuknutí politické krize v červenci 2013. Navíc, po faktickém rozpadu jihosúdánské vlády nedokázala promptně zareagovat a připustila, aby se politický konflikt přenesl do řad ozbrojených jihosúdánských složek. Zprvu naprosto běžné neshody uvnitř prezidentské gardy, kdy se proti sobě postavili příznivci odvolaného viceprezidenta Rieka Machara, etnicky příslušícího ke kmenu Nuerů, a prezidenta Jižního Súdánu Salva Kiira, etnicky příslušícího ke kmenu Dingů, přerostly po 15. prosinci 2013 v otevřené boje, které postupně zasáhly celé jihosúdánské území. UNMISS podcenila komplikovanou etnickou situaci v Jihosúdánské republice a ignorovala skutečnost, že rozpad jihosúdánské ústřední vlády proběhl podle etnického klíče a druhá největší etnická skupina Nuerů se tak ocitla v politické exkluzi.

Selhání peacekeepingové mise UNMISS bylo během politické krize způsobeno i její nedostatečnou připraveností, kdy téměř dva roky trvalo obsazení všech vedoucích funkcí mise UNMISS a naplňování vojenských složek bylo doprovázeno výrazným zpožděním. Přesto měla peacekeepingová mise těsně před propuknutím otevřeného násilí v prosinci 2013 celkem 6933 příslušníků ozbrojených složek OSN z plánovaných 7000 vojáků podle Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011). Tento počet, kdy připadá jeden voják přibližně na 100 km², netvoří ani třetinu obvyklé vojenské síly u nejméně početných misí vysílaných OSN. Otázkou tedy zůstává, jaká vojenská síla (a zda vůbec) by byla schopna zabránit eskalaci napětí v Jižním Súdánu. Podcenění přípravy se ovšem netýkalo pouze personálního obsazení, výrazné nedostatky se projevily také v oblasti logistiky, kdy klimatické podmínky v Jižním Súdánu vyřadily z provozu standardní

způsoby dopravy a mise UNMISS byla nucena spoléhat na říční a leteckou přepravu, která měla být původně k dispozici pouze v krajních případech. Tu ovšem komplikovaly nově zavedená bezpečnostní nařízení, bez nichž nebylo možné prostředky použít. Zdržení při přemísťování se pohybovala v řádu několika dnů, čímž mise UNMISS ztrácela jednu z podstatných funkcí v oblastech probíhajících nepokojů – pouhou přítomností vystupovat jako účinný prostředek pro zamezení dalších konfliktů.

Ozbrojené střety, které propukly po 15. prosinci 2013, přerostly v občanskou válku, měly výrazný charakter etnického konfliktu a nesly znaky genocidy, především v hlavním městě Juba, kde docházelo k systematickému vyvražďování Nuerů. V průběhu občanské války byla ze strany vládnoucích elit uplatňována taktika spálené země, která pravděpodobně měla zbavit etnicky nežádoucí obyvatelstvo veškerého majetku a přinutit je tak k přesídlení. UNMISS nedokázal přimět zneprátelené strany k mírovým jednáním a občanskou válku ukončit. Do mírových jednání musel být zapojeni další mezinárodní aktéři, zejména Mezivládní úřad pro rozvoj (IGAD). Tomu se podařilo dosáhnout mírové dohody mezi oběma frakcemi Jihosúdánského lidově osvobozenického hnutí, ale i přes pokračující přítomnost posílené peacekeepingové mise na území Jižního Súdánu se nepodařilo UNMISS dosaženou dohodu implementovat. Mírové misi UNMISS se nepodařilo odvrátit další eskalaci napětí a v červenci 2016 se občanská válka opět rozhořela naplno.

V důsledku propuknutí občanské války bylo upuštěno od původních priorit peacekeepingové mise UNMISS stanovených Rezolucí RB OSN č. 1996 (2001) a nový mandát mise se omezoval pouze na zabránění humanitární katastrofy. Nicméně ani tento omezený mandát peacekeepingové mise v Jižním Súdánu se nepodařilo naplnit. Po opětovném propuknutí etnických konfliktů v létě 2016 se humanitární situace natolik zhoršila, že v únoru 2017 musel být v Jižním Súdánu oficiálně vyhlášen stav humanitární katastrofy, přičemž již v předchozích letech platil pro zemi třetí stupeň humanitární krize.

Na hlavní výzkumnou otázku navazují dvě dílčí výzkumné otázky, přičemž první z nich měla zjistit, zda existuje teoretický koncept, jež se soustředí výlučně na skupinu nejvíce zhroucených států. Důkladnou literární rešerší odborné literatury zkoumající slabou státnost a následnou analýzou jednotlivých konceptů, které se v mezinárodních vztazích od konce 50. let minulého století postupně etablovaly, dospěl autor k závěru, že se žádný z modelů zhrouceného státu nevěnuje výhradně skupině nejvíce zhroucených států. Ze studovaných konceptů vyhovuje potřebám disertační práce nejlépe model *failed state*, o jehož další diferenciaci a následnou kategorizaci se pokusil např. Gros (1996: 455), který na základě společných znaků roztřídil zhroucené státy do pěti dalších podkategorií: *anarchic state* (*anarchický stát*), *phantom state* (*zdánlivý stát*), *anemic state* (*anemický stát*), *captured state* (*uchvácený stát*) a *aborted state* (*narušený stát*). Na základě tohoto dělení spadá Jižní Súdán do podkategorie *anarchic state*, protože jihosúdánská ústřední vláda kontroluje teritorium pouze částečně, v zemi dochází každodenně k otevřenému násilí a v zemi obecně vládne anarchie.

Sledováním schopnosti (*capacity*) a ochoty (*will*) státu poskytovat obyvatelstvu politické statky identifikuje Patrick (2007: 652) v rámci konceptu *failed state* čtyři podskupiny: *capable and willing* (schopné a ochotné), *capable and unwilling* (schopné a neochotné), *incapable and willing* (neschopné a ochotné) a *incapable and unwilling* (neschopné a neochotné). Podle této kategorizace patří Jižní Súdán do podskupiny *incapable and unwilling*, tedy neschopné a neochotné zajišťovat svým občanům základní statky jako např. bezpečnost, pořádek, právní stát apod. Navzdory mnohým snahám o diferenciaci přístupu ke zhrouceným státům byl koncept *failed state* sice rozčleněn na dílčí podskupiny, nicméně žádná z těchto podkategorií nebyla dále rozpracována natolik, aby mezinárodní společenství mělo k dispozici jasný a srozumitelný návod, které nástroje a postupy implementovat při zasahování v nejvíce zhroucených státech.

Druhá dílčí výzkumná otázka se zjišťovala, zda je podpora a spolupráce s ústřední vládou přijímacího státu peacekeepingové mise v nejvíce zhroucených státech přínosná pro dosažení stanovených cílů a posuzovala roli ústřední vlády zhrouceného státu v procesu peacekeepingu. Vláda Jižního Súdánu v roli aktéra zapojeného do rekonstrukce země se při přijímání peacekeepingové mise na území Jihosúdánské republiky zavázala v Rozvojovém plánu pro Jižní Súdán k úzké kooperaci při plnění mandátu mise UNMISS. Postupně se ukazovalo, že vůle a schopnost jhosúdánské vlády dodržovat přijaté závazky se výrazně zhoršovala a vláda Jižního Súdánu vystupovala spíše jako faktor limitující rekonstrukci než jako rovnocenný partner v procesu poválečné obnovy Jihosúdánské republiky. Prvním krokem, který ohrozil plnění plánu, bylo jednostranné rozhodnutí jhosúdánské vlády zcela zastavit těžbu ropy, na níž je Jižní Súdán a ve značné míře i Súdán, existenčně závislý. V roce 2011 totiž představovaly příjmy z prodeje ropy 98 % veškerých vládních příjmů Jižního Súdánu. Úplné zastavení těžby ropy, které trvalo od ledna 2012 do dubna 2013, omezilo zdroje a kapacity jhosúdánské vlády, která pak nebyla schopna přispívat svým dílem k plnění rozvojového plánu.

Ke zásadnímu omezení spolupráce jhosúdánské vlády s peacekeepingovou misí OSN v Jižním Súdánu došlo po propuknutí politické krize v červenci 2013. Rozštěpení vládnoucího Jihosúdánského lidově osvobozenického hnutí na dvě (a později i více) frakce vedlo k tomu, že veškerá pozornost ústřední vlády Jižního Súdánu se soustředila na udržení politické moci vládnoucí kliky, a to s využitím všech dostupných prostředků. Mise UNMISS se ocitla ve schizofrenní situaci, kdy na základě Rezoluce RB OSN č. 1996 (2011) byla zavázána spolupracovat s Vládou Jižního Súdánu a současně ochraňovat civilní obyvatelstvo. Tento vnitřní rozpor vyústil do situace, kdy mise UNMISS byla obviněna jhosúdánskou vládou, že v rozporu s integrálními principy peacekeepingových misí nevystupuje jako nestranný aktér a straní protivládním silám. Na několika místech v Jižním Súdánu dokonce proběhly početné demonstrace namířené proti misi UNMISS, což její činnost a důvěryhodnost dále výrazně omezilo.

Z vývoje událostí v Jižním Súdánu, který dokládají výše uvedené skutečnosti, vyplývá, že vyslání peacekeepingové mise OSN do státu, který vykazuje dlouhodobě takovou míru zhroucení jako Jižní Súdán, nepřineslo očekávané zlepšení situace. Jestliže má peacekeepingová mise zachovávat základní zásady (princip nestrannosti, princip souhlasu a princip minimálního užití síly), na nichž je tento přístup principiálně postaven, může se dostat do situace, kdy musí hájit naprosto neslučitelné zájmy, tj. spolupracovat s vládou a současně ochraňovat její obyvatelstvo. Pro zhroucené státy je typické, že ústřední vláda ztrácí v očích veřejnosti svou legitimitu a u moci se udržuje utlačováním svého obyvatelstva, ať již formou politické exkluze nebo některými násilnými projevy ze strany státu (perzekuce, cenzura, genocida apod.). OSN, resp. mezinárodní společenství, musí tedy při plánování mandátu peacekeepingových misí do zhroucených států brát v úvahu, že se s vysokou pravděpodobností tyto průvodní znaky zhroucení státu projeví. Buď došlo k sérii pochybení a špatnému vyhodnocení situace na všech úrovních řízení peacekeepingové operace v Jižním Súdánu, a to opakovaně a dlouhodobě, nebo peacekeepingové mise tak, jak jsou v současné době principiálně nastaveny, nemohou svůj úkol v nejvíce zhroucených státech splnit.

Případ Jižního Súdánu také ukázal, že ústřední vláda státu vykazující extrémní míru zhroucení by neměla být rovnocenným partnerem peacekeepingové mise, případně dalších aktérů zainteresovaných v obnově zhrouceného státu. Peacekeepingové mise vychází z předpokladu, že ústřední vláda státu je vedena upřímnou snahou zlepšit celkovou situaci a vytvořit funkční stát po evropském vzoru a vynaloží veškeré úsilí na obnovu země. Nicméně, charakteristickým rysem ústřední vlády zhrouceného státu je skutečnost, že vládnoucí elity v první řadě sledují své vlastní zájmy a jim podřizují vše ostatní. Cíle jednotlivých vnitrostátních aktérů mohou být diametrálně odlišné od cílů klíčových mezinárodních aktérů, kteří se na rekonstrukci země podílí, *status quo* jim může vyhovovat a nemusí být tedy v jejich zájmu projekt obnovy podporovat. Společně s některými specifiky charakteristickými pro africký kontinent (např. nepotismus, neopatrimonialismus apod.) se tak centrální vláda stává spíše překážkou při plnění stanovených cílů peacekeepingové mise než spolehlivým partnerem při rekonstrukci země.

Při zpracovávání disertační práce musel autor čelit několika omezením. První z nich byl dán povahou zkoumané problematiky, kdy předmětem zkoumání byly relativně nedávné události v Jižním Súdánu nacházející se v oblasti sužované různými občanskými konflikty prakticky nepřetržitě od dekolonizace britského impéria. Proto při sběru aktuálních a relevantních dat nemohl autor spoléhat pouze na jihosúdánské zdroje, které nebyly často k dispozici, a čerpal informace od mezinárodních aktérů (především OSN a její přidružené agentury, USAID, DFID apod.) angažujících se v zemi. Druhým omezením práce je etnocentrismus, kdy autor nahlíží na zhroucené státy perspektivou akademických a politických aktérů západní provenience. S tímto etnocentrickým omezením se autor částečně vypořádal literární rešerší nezápádních výzkumníků studujících zhroucené státy, a to v kontextu Jihosúdánské republiky. Třetí omezení disertační práce je metodologické, kdy se někteří odborníci (např. Flyvberg 2006) domnívají, že z jednoho případu nelze dále zobecňovat. Proti tomuto přesvědčení se ale vyhrávají jiní (např. Bennett – George 2005; Drulák 2008), kteří tvrdí, že detailní analýzou jednoho případu lze získat spolehlivé informace o širší kategorii fenoménů. Poslední omezení se týká kvantifikace zhroucených států, kdy aplikovaný Index zhroucených států hodnotí výkonnost pouze členů OSN a není schopen kvantifikovat kulturně-sociální specifika jednotlivých států, kdy neformální struktury a sociální vazby není možné číselně postihnout ve všech souvislostech. Navíc při hodnocení zemí porovnává situaci s ideálním liberálně-demokratickým státem, který ve většině států světa neexistuje.

Zkoumaná problematika peacekeepingových misí OSN v souvislosti s nejvíce zhroucenými státy je velmi komplexní a nabízí mnoho možností pro další výzkum. Spornou otázkou zůstává například rozsah a hloubka peacekeepingových misí, které bývají často kritizovány jako přehnaně ambiciózní projekty, dotýkající se téměř všech oblastí lidské společnosti. Tyto multidimenzionální mise si většinou kladou za cíl přebudovat zhroucený stát na moderní stát vestfálského typu, a to ve všech jeho dimenzích. Opomíjí přitom několik základních otázek: zda přijímací stát vůbec disponuje lidskými a finančními kapacitami, které jsou pro provozování takového státu nezbytné; zda dosažený stupeň vývoje celé společnosti zhrouceného státu vůbec vytváří společenskou poptávku po existenci

takové státní struktury nebo zda je vůbec možné přenést fungující model státu někam, kde nikdy před tím neexistoval. Mírové mise OSN poskytují hostitelskému státu dodatečné kapacity, budují právní a institucionální aparát, zajišťují mír a pořádek v zemi, podporují ochranu lidských práv a implicitně předpokládají, že se v přijímacím státě podaří vytvořit kapacity, které budou po jisté době schopny zaručit bezproblémovou funkčnost státu.

Další směr, kterým by se mohl výzkum ubírat, je problematika kauzálního rozlišení příčin zhroucení států a projevů doprovázejících takové zhroucení. Mezinárodní společenství v současnosti nahlíží na zhroucení státu jako na „nehodu“, kdy se v důsledku nějaké události doposud fungující stát zhroutí. V mnoha případech se ovšem jedná o setrvalý stav, kdy nečekané události přilákají pozornost světové veřejnosti, které jsou ovšem pouze dočasným vyvrcholením dlouhodobě nepříznivé situace. Mezinárodní komunitě se mohou tyto události jevit jako hlavní příčiny vedoucí ke zhroucení státu, přičemž ve skutečnosti mohou být tyto události pouhým katalyzátorem dalších projevů zhroucení státu. Výstupem výzkumu by měla být diversifikace konceptu *failed state* podle příčin zhroucení tak, aby bylo možné implementovat v praxi konkrétní postupy a nástroje k obnově daného typu zhrouceného státu.

Alternativou pro další výzkum by mohlo být i zkoumání vnitřní struktury a sociálních vazeb mezi obyvateli zhrouceného státu. Entity, které jsou z eurocentrického pohledu označeny jako zhroucené a nefunkční, ve skutečnosti z pohledu místních obyvatel takové být nemusí. Obyvatelstvo slabých států je zvyklé realizovat své potřeby po svém, prostřednictvím alternativních nestátních aktérů jako jsou např. klany či kmeny. Přenesení evropského modelu státu nemusí být, a většinou nebývá, přijato širokou veřejností zhrouceného státu a hrozí, že větší či menší část institucionálního a právního aparátu, který se v těchto státech snaží mezinárodní komunita vybudovat, bude činnost pouze simulovat a vytvářet formální zdání funkční státnosti. Ve zhroucených státech existují funkční neformální vazby na nestátním základu, které mohou tvořit a tvoří (např. Somaliland) alternativní cesty k uspokojení základních potřeb obyvatelstva (např. funkční mobilní síť ve zhroucených státech). Navíc, mírové

mise OSN jsou vybudovány na předpokladu, že fungující institucionální rámec s sebou přináší prosperitu a stabilitu společnosti. Proto se peacekeeping ve zhroucených státech zaměřuje na budování institucí. Nay (2012) upozorňuje na skutečnost, že tato implikace nemusí být pravdivá, kdy na příkladu většiny evropských zemí demonstruje, že nejdříve nastala prosperita a institucionální aparát je pouze důsledkem potřeby.

Zkoumání problematiky zhroucených států ukázalo potřebu dalšího výzkumu tohoto fenoménu. Nedostatečné teoretické zpracování příčin a důsledků zhroucení státu má za následek, že reakce mezinárodního společenství není v některých případech účinná. Bez důkladné znalosti kauzality procesu oslabování státnosti jsou proto peacekeepingové mise OSN, jako prakticky jediný aktivně využívaný nástroj, plánovány ad hoc a zaměřují se často na odstraňování projevů či symptomů a ne příčin zhroucení státu. Mandáty misí OSN často představují pouze projekci představ nejvýznamnějších aktérů o ideálním uspořádání cílového státu bez ohledu na jeho kulturní či sociální zvláštnosti. Cíle multidimenzionálních misí jsou přijímány, aniž by mezinárodní aktéři důkladně zvážili samotnou realizovatelnost vytýčených cílů. Nedostatečná reflexe místních podmínek může vést k tomu, že aktivní zasahování ve zhroucených státech v dlouhodobém časovém horizontu jejich situaci spíše zhoršuje.

Seznam použitých zdrojů

Abusharaf, R. M. (2009). *Transforming Displaced Women in Sudan: Politics and the body in a squatter settlement*. Chicago IL: University of Chicago Press.

ACAPS (2015). South Sudan – Country Profile. ACAPS. [online]. Dostupné na: <https://www.acaps.org/country/south-sudan/country-profile>.

ACAPS (2016). Education Cluster Assessment South Sudan. ACAPS. [online]. Dostupné na: https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/ssec_assessment_status_education_jan_2017.pdf.

Action Against Hunger (2017). South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://www.actionagainsthunger.org/countries/africa/south-sudan>.

Adibe, C. E. (1994). South Africa, Nigeria and the Prospects for Complementary Regionalism after Apartheid. *South African Journal of International Affairs*, Vol. 1, No. 2, 1-18.

Aggestam, K. – Björkdahl, A. (2013). *Rethinking Peacebuilding. The quest for just peace in the Middle East and the Western Balkans*. London: Routledge.

Alavi, H. (1972). The State in Post-Colonial Societies Pakistan and Bangladesh. *New Left Review*. Vol. 74, 59–81.

Aljazeera (2017). Thousands killed in cattle-raids since 2011. The Aljazeera. [online]. Dostupné na: <http://www.aljazeera.com/news/2017/02/south-sudan-cattle-raids-170205090102703.html>.

Amin, S. (2010). *Global History: A view from the South*. Nairobi: Pambazuka Press.

Amin, S. (2016). *The Reawakening of the Arab World*. Monthly Review Press.

Andersen, L. et al. (eds., 2005). *Fragile states and Insecure People? Violence, Security, and Statehood in the Twenty-First Century*. New York: Palgarve Macmillan.

Annan, K. (2005). In a Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All. Report of the Secretary General. UN document, A/59. New York: United Nations.

Arrow, K. (1995). Some General Observations on the Economics of Peace and War. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*. Vol. 2, No. 2, 1–8.

Assal, M. A. M. (2011). Six Years after the Eastern Sudan Peace Agreement: An Assessment. In *Sudan Divided – Continuing Conflict in a Contested State*. New York: Palgrave Macmillan.

Ayoob, Mohammed (1999). Explaining Political Decay and Political Regeneration: The Critical Role of Political Society and Political Culture. Purdue University [online]. Dostupné na:
http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1999/papers/Ayoo b.htm.

Azarya, V. – Chazan N. (1987). Disengagement from the State in Africa: Reflections on the Experience of Ghana and Guinea. *Comparative Studies in Society and History*. Vol. 29, No. 1, 106–131.

Bates, R. (2008). The Logic of State Failure: Learning from Late Century Africa. *Conflict Management and Peace Science*. Vol. 25, 297–314.

Beehner, L. – Young, J. (2012). The Failure of the Failed States Index. *World Policy Journal*. [online]. Dostupné na:
<http://www.worldpolicy.org/blog/2012/07/17/failure-failed-states-index>.

Bellamy, A. J. – Williams, P. (2005). *Peace Operations and Global Order*. London: Routledge.

Bellamy, A. J. – Williams, P. (2010). *Understanding Peacekeeping*. Cambridge: Polity Press.

Bellamy, A. J. – Williams, P. (2013). *Providing Peacekeepers. The Politics, Challenges, Future of United Peacekeeping Contributions*. Oxford: Oxford University Press.

Betts, R. (1994). The delusion of Impartial Intervention. *Foreign Affairs*. Vol. 73, No. 6.

Bilgin, P. – Morton, A. D. (2002). Historicising Representations of Failed States: Beyond the Cold War Annexation of the Social Science. *Third World Quarterly*, Vol. 23, No. 1, pp. 55–80.

Bilgin, P. – Morton, A. D. (2004). From Rogue to Failed State? The Fallacy of Short-termism. *Politics*. Vol. 24, No. 3, s. 169–180.

Boege, Volker – Brown, A. – Clements, K. – Nolan, A. (2009). *On Hybrid Political Orders and Emerging states: State Formation in the Context of Fragility*. Berghof Handbook for Conflict Transformation Dialogue Series. No. 8, s. 15–35.

Bolt, M. (2013). Does Greater Intervention Mean that Sovereignty is More Frequently Violated or Rather that the Nature of Sovereignty is Changing?

[online]. Dostupné na: <http://www.e-ir.info/2013/10/17/the-changing-nature-of-sovereignty>.

Boos, M. – Jennings, K. (2005). Insecurity and Development: The Rhetoric of the "Failed State". *The European Journal of Development Research*. Vol. 17, No. 3, 385–95.

Boot, M. (2001). The Case for American Empire. *The Weekly Standard*. Vo. 7, No. 5, Dostupné na: <http://www.weeklystandard.com/Content/Public/Articles/000/000/000/318qpvmc.asp?page=2>.

Bove, V. – Smith, R. P. (2011). The Economics of Peacekeeping. In Braddon, D. I. – Hartley, K. (eds.). *Handbook on the Economics of Conflict*. Cheltenham: Elgar.

Brooks, R. E. (2005). Failed States, or the State as Failure? [online]. Dostupné na: <http://scholarship.law.georgetown.edu/facpub/1108>.

Brownlie, I. (1979). *Principles of International Public Law*. Oxford: Oxford University Press.

Bureš, O. (2008). *Teorie a praxe postkonfliktní rekonstrukce*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Buzan, B. (1991). New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century. *International Affairs*. Vol. 67, No. 3, 431–451.

Buzan, B. (2007). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. London: ECPR Press.

Buzan, B. (2010). Beyond the evolution of international security studies? *Security Dialogue*, Vol. 41, No. 6, 659–667.

Call, T. Ch. (2008). The Fallacy of the 'Failed State'. *Third World Quarterly*. Vol. 29, No. 8, 1491–1507.

Callaghy, T. (1984). *The State-Society Struggle: Zaire in Comparative Perspective*. New York: Columbia University Press.

Campbell, S. – Chandler, D. – Sabaratnam, M. (2011). *A Liberal Peace. The Problems and Practices of Peacebuilding*.

Caplan, R. (2007). From Collapsing States to Neo-trusteeship: The Limits to Solving of Precarious Statehood in the 21st century. *Third World Quarterly*, Vol. 28, No. 2, 231–244.

Caplan, R. (2012). *Exit Strategies and State Building*. New York: Oxford University Press.

Caplan, R. (2015). United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK). In Koops – MacQueen – Tardy – Williams (eds.): *The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations*. Oxford: Oxford University Press.

Carment, D. (2003). Assessing State Failure: Implications for Theory and Policy. *Third World Quarterly*. Vol. 24, No. 3, 407–427.

Carothers, T. (2002). The End of Transition Paradigm. *Journal of Democracy*. Vol. 13, No. 1.

Center for Systemic Peace (2017). Polity 5 Project. Centre for Systemic Peace. [online]. Dostupné na: <http://www.systemicpeace.org/polityproject.html>.

Centre for Global Policy (2014). Political Instability Task Force. Arlington: Centre for Global Policy. [online]. Dostupné na: <http://globalpolicy.gmu.edu/political-instability-task-force-home>.

CFR (2016). Understanding the Roots of Conflict in South Sudan. Council on Foreign Relations. [online]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/interview/understanding-roots-conflict-south-sudan>.

CIA (2017a). The World Factbook – South Sudan, Central Intelligence Agency. [online]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html>.

CIA (2017b). The World Factbook – Sudan, Central Intelligence Agency. [online]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>.

CIFP (2006). The Country Indicators for Foreign Policy: Opportunities and Challenges for Canada. [online]. Dostupné na: <http://indicatorsinfo.pbworks.com/f/Carment+et+al+Canada+Indicators+2006.pdf>.

Clapham, Ch. (1985). *Third World Politics. An introduction*. Beckenham: Croom Helm.

Clapham, Ch. (1996). *Africa and the International System: The Politics of State Survival*. Cambridge: Cambridge University Press.

Clapham, C. (1998). Discerning the New Africa. *International Affairs*, Vol. 74, 263–269.

Clapham, Ch. (2002). The Challenge to the State in a Globalized World. *Development and Change*, Vol. 33, No. 5.

Clapham, Ch. (2017). *The Horn of Africa: State Formation and Decay*. Oxford: Oxford University Press.

Clapham, Ch. et al. (2007). *Big African States: Angola, DRC, Ethiopia, Nigeria, South Africa, Sudan*. Johannesburg: Witwatersrand University Press.

Cockburn, C. (2002). *Women's Organization in the rebuilding of Bosnia-Herzegovina*. London: Lawrence & Wishart.

Cockett, R. (2016). *Sudan: The Failure and Division of an African State*. London: Yale University Press.

Coinflict Assessment Indicators (2011). The Fund for Peace Country Analysis Indicators and their measures. [online]. Dostupné na: http://www.peacebuildingcentre.com/pbc_documents/Fund_for_Peace_Indicator_Descriptions.pdf.

Collier, P. (2009). *Miliarda nejchudších. Proč se některým zemím nedaří a co s tím*. Praha: Vyšehrad.

Coulomb, F. – Hartley, K. – Intriligator, M. (2008). Pacifism in Economic Analysis: A Historical Perspective. *Defense and Peace Economics*. Vol. 19, No. 5, 373–386.

Cooper, R. (2002). *The Breaking of Nations: Order and Chaos in The Twenty-first century*, London: Atlantic Books.

Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Journal of International Studies*. Vol. 10, No. 2.

Coyene, Ch. J. (2006). Restructuring Weak and Failed States: Foreign Intervention and Nirvana Fallacy. *Foreign Policy Analysis*, Vol. 2, No. 4, 346–360.

CRSC (2006). Crisis, Fragile and Failed States. Crisis State Research Centre. [online]. Dostupné na: <http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/crisisStates/download/drc/FailedState.pdf>.

CSAC (2011). Community Security and Arms Control in Southern Sudan. [online]. Dostupné na: <http://www.undp.org/content/dam/southsudan/library/Documents/Project%20Summaries/UNDP-SS-PROJECT-SUMMARY-Community-Security-and-Arms-Control.pdf>.

Curless, G. (2010). Sudan's 2010 Elections. Exeter Centre for Ethno-Political Studies. [online]. Dostupné na: https://centres.exeter.ac.uk/exceps/downloads/Ethnopolitics_Papers_No3_Curless.pdf.

Da Costa, D. F. – De Coning, C. (2015). United Nation Mission in the Republic of South Sudan. In Koops, J. A. – MacQueen, N. – Tardy, T. – Williams, P. D. *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*. Oxford: Oxford University Press.

Darweish, M. – Rank, C. (2012). *Peacebuilding and Reconciliation. Contemporary Themes and Challenges*. London: Pluto Press.

Deng, F. M. (1971). *Tradition and Modernization: A Challenge for Law Among the Dinka of the Sudan*. Yale University Press: New Haven.

Deng, F. M. (2015). *Bound by Conflict: Dilemmas of the Two Sudans*. New York: Fordham University.

Deng, L. B. (2010). Social Capital and Civil War: The Dinka Communities in Sudan's Civil War. *African Affairs*. Vol. 109, No. 435, 231–250.

DFID (2005). Autumn Performance Report. Department for International Development. [online]. Dostupné na: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272216/6706.pdf.

DFID (2010). Operational Plan 2011–2015. Governance & Fragile States Department. [online]. Dostupné na: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67560/gov-frag-sts-dept-2011.pdf.

DFID (2016). Departmental Overview 2015-16. DFID. [online]. Dostupné na: <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2016/11/Departmental-overview-2015-16-Department-for-International-Development.pdf>

Dibeh, G. (2008). Resources and the Political Economy of State Fragility in Conflict States. [online]. Dostupné na: <http://www.gsdr.org/go/display&type=Document&id=3265>.

Diehl, P. F. (1994). *International Peacekeeping*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Diehl, P. F. (2008). *Peace Operations*. Cambridge: Polity.

Diehl, P. F. – Lepgold, J. (2003). *Regional Conflict Management*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Di John, J. (2003). Mineral-Resource Abundance and Violent Political Conflict: A Critical Assessment of the Rentier State Model'. Crisis States Working Paper No. 20. [online]. Dostupné na: <http://www.gsdr.org/go/display&type=Document&id=1422>.

Di John, J. (2008). Conceptualising the Causes and Consequences of Failed States: A Critical Review of Literature. Working Paper No. 25. [online]. Dostupné na: <https://www.files.ethz.ch/isn/57427/wp25.2.pdf>.

Di John, J. (2010). The Concept, Causes and Consequences of Failed States: A Critical Review of the Literature and Agenda for Research with Specific Reference to Sub-Saharan Africa. *The European Journal of Development Research*, Vol. 22, No. 1.

Din, el-, A. K. (2007). Islam and Islamism in Darfur. In De Waal, A. (Ed.), *War in Darfur: And the search for eace*. Harvard: Harvard University Press, 92–112.

Diop, Ch. A. (1989). *The African Origin of Civilization: Myth or Reality*. Chicago: Chicago Review Press.,

Doornbos, M. (2006). Fragile States or Failing Models? Accounting for the Incidence of State Collapse. In: *Failing States or Failed States? The Role of Development Models: Collected Works*.

Dorff, R. (2000). Addressing the Challenges of Failed States. Failed States Conference in Florence. [online]. Dostupné na: www.ippu.purdue.edu.

Dudouet, V. – Giessmann, H. J. – Planta, K. (eds., 2012). *Post-War Security Transitions. Participatory peacebuilding after asymmetric conflicts*. London: Routledge.

Duffield, M. (2001). *Global governance and the new wars: the merging of development and security*. London: Zed Books.

Duffield, M. (2004). Carry on Killing: Global Governance, Humanitarianism and Terror. *DIIS Working Paper*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies.

Esty, D. C. et al. (1999). The State Failure Task Force Report Phase II Findings. *Environmental Change & Security Project Report*, Vol. 5. [online]. Dostupné na: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Phase2.pdf>.

Evera van, S. (2006). Bush Administration, Weak on Terror. *Middle East Policy*, Vol. 13, No. 4, 28–38.

Ezrow, N. M. – Frantz, E. (2013). *Failed States and Institutional Decay. Understanding Instability and Poverty in the Developing World*. New York: Bloomsbury Publishing.

Faggart, Crystal (2008). *U.N. Peacekeeping After Rwanda: Lessons Learned or Mistakes Forgotten?* Penn State International Law Review. Vol. 27. No. 2. [online]. Dostupné na: <http://elibrary.law.psu.edu/psilr/vol27/iss2/11>.

FAO (2015). The potential of fishing in South Sudan. Food and Agriculture Organization of the United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.fao.org/emergencies/fao-in-action/stories/stories-detail/en/c/152864>.

- FAO (2016). FAO South Sudan strengthening natural resources. Food and Agriculture Organization of the United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.fao.org/emergencies/fao-in-action/stories/stories-detail/en/c/418029>.
- Fatton, Robert, Jr. (1988). Bringing the Ruling Class Back in: Class, State, and Hegemony in Africa, *Comparative Politics*, Vol. 20, No. 3, 253–264.
- Fearon, J. D. – Laitin, D. D. (2004). Neotrusteeship and the Problems of Weak States, *International Security*, Vol. 28, No. 4, 5–43.
- FFP (2006). Failed States Index 2006. Fund for Peace. [online]. Dostupné na: <https://www.colorado.edu/AmStudies/lewis/ecology/fsindex2006.pdf>.
- FFP (2013). Failed States Index 2013. Washington: Fund for Peace. [online]. Dostupné na: <http://library.fundforpeace.org/library/cfsir1306-failedstatesindex2013-06l.pdf>.
- FFP (2014). From Failed to Fragile: Renaming the Index. Fund For Peace. [online]. Dostupné na: <http://library.fundforpeace.org/fsi14-namechange>.
- FFP (2016a). Fragile States Index 2016. Fund for Peace. [online]. Dostupné na: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/fragilestatesindex-2016.pdf>.
- FFP (2016b). Fragile States Index 2016: A Review. [online]. Dostupné na: http://www.ipcs.org/pdf_file/issue/IPCS_Special_Report_184_FSI2016-A_Review.pdf.
- FFP (2017a). About us. Fund for Peace. [online]. Dostupné na: <http://global.fundforpeace.org/aboutus>.
- FFP (2017b). Methodology. Fund for Peace. [online]. Dostupné na: <http://fundforpeace.org/fsi/methodology>.
- FFP (2017c). Indicators. Fund for Peace. [online]. Dostupné na: <http://fundforpeace.org/fsi/indicators>.
- FFP (2017d). Country Dashboard – South sudan. The Fund for Peace. [online] Dostupné na: <http://fundforpeace.org/fsi/country-data>.
- Flyvberg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*. Vol. 12, No. 2, 219–245.
- Ford, Ch. E. – Oppenheim, B. A. (2008). Neotrusteeship or Mistrusteeship? The “Authority Creep” Dilemma in United Nations Transitional Administration. *Vanderbilt Journal of Transitional Law*, Vol. 41, 55–105.

- Fukuyama, F. (2004). *State Building. Governance and World Order in the Twenty-First Century*. London: Profile Books.
- Gana, A. T. (1985). The State in Africa: Yesterday, Today, and Tomorrow. *International Political Science Review*. Vol. 6, No. 1, 115–132.
- Ghani, A. – Lockhart, C. (2009). *Fixing Failed States. A Framework for Rebuilding a Fractured World*. New York: Oxford University Press.
- Ginty, R. M. (ed., 2013). *Routledge Handbook of Peacebuilding*. London: Routledge.
- Gizouli, el, K. (2008). Law Reform in South Sudan.
- Goldstein, J. S. (2001). *War and Gender: How Gender Shapes the War and Vice Versa*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goldstone, J. A. (2008). Pathways to State Failure. *Conflict Management and Peace Science*. Vol. 25, No. 4, 285–296.
- Goldstone, J. A. (2010). State Failure Task Force Report: Phase III Findings. [online]. Dostupné na: <https://www.raulzelik.net/images/rztextarchiv/uniseminare/statefailure%20task%20force.pdf>.
- GoSS (2011). South Sudan Development Plan. Government of South Sudan. [online]. Dostupné na: http://www.grss-mof.org/wp-content/uploads/2013/08/RSS_SSDP.pdf.
- Goulding, M. (1993). The Evolution of United Nations Peacekeeping. *International Affairs*, Vol. 69, No. 3, 451–464.
- Governance matters (2007). A decade of Measuring the Quality of Governance: Worldwide Indicators 1996–2006. [online]. Dostupné na: http://info.worldbank.org/governance/wgi/pdf/booklet_decade_of_measuring_governance.pdf.
- Graf, J. (1994). The State in the third world. *Socialist Register*, Vol. 31. [online]. Dostupné na: <http://www.socialistregister.com/index.php/srv/article/view/5655/2553#.WjVAd7SdXOQ>.
- Grief, A. (2006). *Institutions and the Patrh of Modern Economy: Lessons from Medieval Trade*. New York: Cambridge University Press.
- Gros, J. G. (1996). Towards a Taxonomy of Failed States in the New World Order: Decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti. *Third World Quarterly*, Vol. 17, No. 3, 455–471.

Gros, J. G. (2011). Failed States in Theoretical, Historical, and Policy Perspectives. In Heitmeyer W. – Haupt H. G. – Malthaner S. – Kirschner A. (eds). *Control of Violence*. New York: Springer.

Guarcello – Lyon – Rosati (2011). Labour market in South Sudan. Understanding Children's Work (UCW) Programme. [online]. Dostupné na: http://www.ucw-project.org/attachment/Labour_market_in_South_Sudan_childlabour_youthemployment20120131_173344.pdf.

Gurr, T. R. (2003). *Peace and conflict 2003: A global survey of armed conflicts, self-determination movements, and democracy*. College Park, MD: Center for International Development & Conflict Management.

Hamilton, C. (1987). Can the Rest of Asia Emulate the NICs? *Third World Quarterly*. Vol. 9, No.4.

Hannah, Usman – Besada, Hany (2007). Dimensions of State Fragility: A Review of the Social Science Literature. The Center for International Governance Innovation, Working Paper 33.

Hashim, F. A. (2007). Sudanese Women Acting to End Sexual Violence. *Forced Migration Review*, Vol. 27, No. 44.

Haynes, J. (1994). Review of Robert Jackson Quasi-States: Sovereignty, International Relations and the Third World. *Journal of Commonwealth and Comparative Politics*. Vol. 32 No. 1, 144–145.

Helman, G. B. – Rantner, S. R. (1993). Saving Failed States, *Foreign Policy*, No. 89, 3–20.

Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

Herbst, J. (2003). Let Them Fail: State Failure in Theory and Practice: Implications for Policy. In Rothberg, R. I. (2004). *When States Fail*. Princeton: Princeton University Press, 302–318.

Hill, J. (2012). Beyond the Other? A Postcolonial Critique of the Failed State Thesis. *African Identities*. Vol. 3, No. 2, 139–154.

Hokker, G. (2017). South Sudan: Conflict and Democracy Consolidation. Abidjan: Deny Beck.

Holsti, K. J. (1999). The coming chaos? Armed conflict in the world's periphery. In Paul, T. V. – Hall, J. A. (ed.): *International order and the future of World Politics*.

Hossain, D. (2014). The FSI Report: Is Bangladesh a Failing State? ICPS. [online]. Dostupné na: http://www.ipcs.org/pdf_file/issue/SR145-IPCSDebate-FSIReport.pdf.

- Howard, L. (2013). State-building through neotrusteeship: Kosovo and East Timor in comparative perspective. [online]. Dostupné na: <https://www.econstor.eu/handle/10419/93701>.
- HRP (2016). South Sudan Humanitarian Response Plan 2016. [online]. Dostupné na: <https://reliefweb.int/report/south-sudan/south-sudan-2016-humanitarian-response-plan-january-december-2016>.
- Hukil, R. (2014). Failed States Index Report – A critique. Institute of Peace and Conflict Studies. [online]. Dostupné na: <https://www.files.ethz.ch/isn/174681/SR145-IPCSDebate-FSIRReport.pdf>.
- Human Rights Watch (2017). World Report 2017: Events of 2016. Human Rights Watch. [online]. Dostupné na: https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/wr2017-web.pdf.
- Humanitarian Response Plan (2016). Humanitarian Response Plan 2017 – South Sudan. [online]. Dostupné z: <http://reliefweb.int/report/south-sudan/south-sudan-2017-humanitarian-response-plan-january-december-2017>.
- Chauvet, L. – Collier, P. (2008). What are the Preconditions for Turnarounds in Failing States? *Conflict Management and Peace Science*, Vol. 25, No. 4, 332–348.
- Chabal, P. – Daloz, J. P. (1999). W(h)ither The State? [online]. Dostupné na: <http://www.gsdr.org/go/display/document/legacyid/1330>.
- Chandler, D. (2005). The responsibility to protect? Imposing the 'Liberal Peace'. *International Peacekeeping*. Vol. 11, No. 1, 59–81.
- Chetail, V. (ed., 2009). *Post-Conflict Peacebuilding: A Lexicon*. New York: Oxford University Press.
- Chomski, Noam (2006). *Failed States. The Abuse of Power and The Assault on Democracy*. London: Penguin Book.
- ICISS (2001). Responsibility to Protect. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. [online]. Dostupné na: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>.
- IDPSB (2010). The International Dialogue on Peacebuilding and State-building: Contribution of the Government of South Sudan [online] Dostupné z: https://www.pbsbdialogue.org/media/filer_public/b1/dd/b1dda07b-0ee0-4945-b978-f597c864d34a/contribution_by_southern_sudan_country_consultation_en.pdf.
- IGC (2012). The Fiscal Challenge of South Sudan. International Growth Centre. [online]. Dostupné na: <https://www.theigc.org/wp->

content/uploads/2015/07/Harding-2012-Policy-Brief.pdf.

Ignatieff, M. (2002). Intervention and State Failure. *Dissent*, Vol. 49, No. 1, 114–123.

Ikpe, E. (2007). Challenging the Discourse on Fragile States. *Conflict, Security and Development*, Vol. 7, No. 1, 85–124.

ILP (2012). South Sudan risks becoming a desert due to deforestation. Illegal Logging Portal. [online]. Dostupné na: <https://www.illegal-logging.info/content/south-sudan-risks-becoming-desert-due-deforestation>.

IMF (2017). South Sudan - 2016 ARTICLE IV CONSULTATION. [online]. Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/03/23/South-Sudan-2016-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-44757>.

IOM (2015). South Sudan. International Organization for Migration. [online]. Dostupné na: <http://www.iomsouthsudan.org/tracking/index.php>.

Isard, W. (1994). Peace Economics: A Topical Perspective. *Peace Economics, Peace Science, and Public Policy*. Vol. 1, No. 2, 6–9.

Jackson, R. H. (1987). Quasi-States, Dual Regimes, and Neoclassical Theory: International Jurisprudence and the Third World. *International Organization*. Vol. 41, No. 4, 519–549.

Jackson, R. H. (2005). *Classical and Modern Thought on International Relations: From Anarchy: From Anarchy to Cosmopolis*. New York: Palgrave Macmillan.

Jackson, R. H. – Rosberg, C. G. (1982). *Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood*. *World Politics*. Vol. 35, No. 1, s. 1–24.

Jackson, R. H. – Rosberg, C. G. (1987). Sovereignty and Underdevelopment: Juridical Statehood in the African Crisis, *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 24, No. 1, 1–31.

Jaiswal P. (2014). Nepal: Failure of the Failed States Index. ICPS. [online]. Dostupné na: http://www.ipcs.org/pdf_file/issue/SR145-IPCSDebate-FSIRReport.pdf.

JAM (2005). Joint Assessment Mission – Sudan. Framework for Sustained Peace, Development and Poverty Eradication. [online]. Dostupné na: [https://postconflict.unep.ch/sudanreport/sudan_website/doccatcher/data/documents/Joint%20Assessment%20Mission%20\(JAM\)%20Volume%20I.pdf](https://postconflict.unep.ch/sudanreport/sudan_website/doccatcher/data/documents/Joint%20Assessment%20Mission%20(JAM)%20Volume%20I.pdf).

Jenkins, R. (2013). *Peacebuilding. From concept to commission*. London: Routledge.

Jihlavec, J. (2007): Taxonomie slabé státnosti. In: Waisová, Š. a kol. (2007): *Slabé státy. Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Jobbins, M. (2008). The CPA Implementation: Taking Stock. Implementing Sudan's CPA: Prospects and Challenges.

Johnson, F. L. (2016). *South Sudan – The Untold Story from Independence to Civil War*. London: I. B. Tauris.

Kabia, M. J. (2009). *Humanitarian Intervention and Conflict Resolution in West Africa: From ECOMOG to Ecomil*. Surrey: Ashgate Publishing Company.

Kandeh, J. D. (1992). Sierra-Leone: Contradictory Class Functionality of the 'Soft' State. *Review of African Political Economy*, No. 55, 30–43.

Kaplan, S. (2008). *Fixing Fragile States: A New Paradigm for Development*, London: Praeger Security International.

Kenkel, K. M. (2013). Five generations of peace operations: from the “thin blue line” to “painting a country blue”. *Revista Brasileira de Política Internacional*. Vol. 56, No. 1, 122–143.

Keohane, R. O. (2003). Political Authority After Intervention. In Keohane, R. – Holzgrefe, J. L.: *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*, 275–297.

Khair, A. (2007). *Laws Without Justice: an Assessment of Sudanese Laws Affecting Survivors of Rape*. Sudan: Refugees International.

King, Ch. (2001). The Benefits of Ethnic War: Understanding Eurasia's Unrecognized States. *World Politics*, Vol. 53, No. 4, 524–552.

Kissinger, H. A. (2004). Better Intelligence Reform: Lessons From Four Major Failures. The Washington Post. [online]. Dostupné na: <https://www.henryakissinger.com/articles/wp081604.html>.

Klíma, J. (2012). *Dějiny Afriky: Vývoj kontinentu, region a států*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny

Koko, J. L. – Essis, E. J. M. (2012). *Determinants of Success in UN Peacekeeping Operations*. Lanham: University Press of America.

Kolossov, V. – O'Loughlin, J. (1998). Pseudo-states as Harbingers of a new geopolitics: The example of the trans-dniester Moldovan republic (TMR). *Geopolitics*, Vol. 3, No. 1, 151–176.

Koops, J. A. – MacQueen, N. – Tardy, T. – Williams, P. D. (2015). *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*. Oxford: Oxford University Press.

Kolstø, P. (2006). The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States. *Journal of Peace Research*, Vol. 43, No. 6, 723–740.

Kořan (2008). Jednopřípadová studie. In Drulák a kol.: *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Krasner, S. D. (2003). We Don't Know How To Build Democracy. Los Angeles Times, 16th November. [online]. Dostupné na: <http://articles.latimes.com/2003/nov/16/opinion/op-krasner16>.

Krasner, S. D. (2004). Sharing Sovereignty: New Institutions for Collapsed and Failing States. *International Security*. Vol. 29, No. 2, 85–120.

Krasner, S. D. – Pascual, C. (2005). Addressing State Failure. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 4, 153–163.

Krause J., M. – King, Ch. (eds., 2010). *International State Building and Reconstruction Efforts. Experience Gained and Lessons Learned*. Opladen & Farmington Hills, MI: Barbara Budrich Publishers.

Krauthammer, Ch. (2004): *Democratic Realism: An American Foreign Policy for a Unipolar World*. Washington: AEI Press.

Kraxenberg, B. (2012). *Failed States: Realities, Risks and Responsibilities*. Wroclaw: Amazon Fulfillment.

Lanz, D. (2015). African Union – United Nations Hybrid Operation in Darfur. In: KOOPS, J. A. – MACQUEEN, N. – TARDY, T. – WILLIAMS, P. D. *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*. Oxford: Oxford University Press.

Leftwich A. (1995). Bringing politics back in: Towards a model of the developmental state, *Journal of Development Studies*, Vol. 31, No. 3, 400–427.

Logan, J. – Preble, Ch. (2006). Failed States and Flawed Logic The Case against a Standing Nation-Building Office. *Policy Analysis*. No. 560.

LRA (2016). LRA Crisis Tracker. The State of LRA in 2016. [online]. Dostupné na: <https://reliefweb.int/report/central-african-republic/lra-crisis-tracker-state-lra-2016-march-2016-update>.

Luttwak, E. N. (1999). Give war a chance. *Foreign Affairs*, Vol. 78, No. 4. 36–44.

MacQueen, N. (2006). *Peacekeeping and the International System*. Abingdon: Routledge.

Mamdani, M. (2009): *Saviours and Survivors: Darfur, politics and the War on Terror*. Verso: London

- Manor, J. (1991). *Rethinking Third-World Politics*. London: Routledge.
- Malan, M. (2010). Peacekeeping in the New Millennium: Towards 'Fourth Generation' Peace Operations? *African Security Review*. Vol. 7, No. 3, 13–20.
- Marshall, M. G. – Cole, B. R. (2014). Global Report 2014: Conflict, Governance and State Fragility. Centre for Systemic Peace. [online]. Dostupné na: <http://www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2014.pdf>.
- Mason, D. T. – Meernik, J. T. (ed., 2006). *Conflict Prevention and Peacebuilding in Post-War Societies. Sustaining the peace*. London: Routledge.
- Massoud, M. F. (2013). *Law's Fragile State: Colonial, Authoritarian and Humanitarian Legacies in Sudan*. New York: University of Cambridge.
- Mauro, P. (1995). Corruption and growth. *Quarterly Journal of Economics*. Vol. 110, No. 3, 681–712.
- Mayo, D. (1994). The British Southern Policy in Sudan: An Inquiry into the Closed District Ordinances (1914-1946), *Northeast African Studies*, Vol. 1, No. 2–3, 165–185.
- McAllister, G. (2002). Decentralisation Through the Lens of the Failed State. *Civil Wars*. Vol. 5, No. 2, 57–69.
- McLoughin, C. (2009). Topic guide on Fragile States. The Governance and Social Development Resource Centre. [online]. Dostupné na: <https://www.files.ethz.ch/isn/113839/CON67.pdf>.
- Migdal, J. S. (1988). *Strong Societies and Weak States: State-society Relations in the Third World*, New Jersey: Princeton University Press.
- Milliken, J. (2003). *State Failure, Collapse & Reconstruction*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Ministry of General Education (2017). National Education Statistics For the Republic of South Sudan 2016. Ministry of General Education. [online]. Dostupné na: https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/emis_2016_-_statistics_booklet_-_2017-02.pdf.
- MoAF (2009). Post-conflict Development of Agriculture in South Sudan: Perspective on Approaches to Capacity Strengthening. Ministry of Agriculture and Forestry. [online]. Dostupné na: <https://europa.eu/capacity4dev/sorudev/document/post-conflict-development-agriculture-south-sudan-approaches-capacity-strengthening>.

- MoFEP (2011). Quartely Economic Update. Macroeconomic Planning Department. [online]. Dostupné na: <http://docs.southsudanngoforum.org/index.php/taxonomy/term/14?page=2>.
- Mohammed, A. A. (2004). Indigenous Institutions and Practices Promoting Peace. and/or mitigating conflicts: the case of Southern Darfur of Western Sudan. Proceedings of a Conference on Environmental Degradation as a Cause of Conflict in Darfur. Khartoum: University of Peace.
- Moreno, A. L. et al. (2005). A Failed Index? *Foreign Policy*. Vol. 150, 4–12.
- Morton, K. (2005): *International Aid and China's Environment: Taming the Yellow Dragon*. London: Routledge Taylor & Francis.
- Mugisha, F. – Nkamleu, G.B. (2015). South Sudan: African Economic Outlook.
- Munson, R. (2015). *Peacekeeping in South Sudan: One Year of Lessons from Under the Blue Beret*. New York: Palgarve Macmillan.
- Myrdal, G. (1968). *Asian Drama: An inquiry into the Poverty of Nations*. New York: Patheon.
- National Security Strategy (2002). The National Security Strategy of USA 2002. [online]. Dostupné na: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>.
- Nay, O. (2012). Fragile and failed States: Critical Perspectives on Conceptual Hybrids. *International Political Science Review*. Vol. 34, No. 3, 326–341.
- NBHS (2009). Sudan National Baseline Household Survey. [online]. Dostupné na: <http://ghdx.healthdata.org/record/sudan-south-national-baseline-household-survey-nbhs-2009>.
- Newman, E. (2009). Failed States and International Order: Constructing a Post-Westphalian World. *Contemporary Security Policy*, Vol. 30, No. 3, 421–443.
- Norad (2009). Mid-Term Evaluation of the Joint Donor Team in Juba, Sudan Evaluation Report 2/2009 Executive Summary. [online]. Dostupné na: <https://www.oecd.org/countries/sudan/42682206.pdf>.
- NRGI (2017). South Sudan. Natural Resources Governance Institute. [online]. Dostupné na: <https://resourcegovernance.org/our-work/country/south-sudan>.
- OECD (2010). Monitoring the Principles for Good International Engagement in Fragile States and Situations: Fragile States Principles Monitoring Survey: Global Report. [online]. Dostupné na: <http://www.oecd.org/dacfragilestates/44651689.pdf>.

OECD (2016). States of Fragility 2016: Understanding Violence. OECD. [online]. Dostupné na: <http://www.oecd.org/dac/states-of-fragility-2016-9789264267213-en.htm>.

OHCHR (2015). The State of Human Rights in the Protracted Conflict in South Sudan. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. [online] Dostupné na: www.ohchr.org/Documents/Countries/SS/UNMISS_HRD4December2015.pdf.

OCHA (2017). Humanitarian Bulletin – Sudan. Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí. [online]. Dostupné na: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA_Sudan_Humanitarian_Bulletin_Issue_07_%2827_February_-_12_March_2017%29.pdf.

Osaghae, E., E. (2007). Fragile States. *Development in Practice*, Vol. 17, No. 4/5, 691–699.

OSN (2007). UN Bulletin. Organizace spojených národů. [online]. Dostupné na: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/UNbulletin-%C4%8D%C3%ADslo-5-6_2007.pdf.

OSN (2017). The United Nations and Decolonization. Trust Territories that have achieved self-determination. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/decolonization/selfdet.shtml>.

Ottaway, M. (2002). Rebuilding State Institutions in Collapsed States. *Development and Change*, Vol. 33, No. 5.

Ottaway, M. – Mair, S. (2004). States at Risk and Failed States: Putting Security First. Carnegie Endowment for International Peace. [online]. Dostupné na: carnegieendowment.org/files/Ottaway_outlook3.pdf.

Paris, R. (2000). Broadening the Study of Peace Operations. *International Studies Review*, 2: 27–44.

Paris, R. (2004). *At War's End: Building Peace After Civil Conflict*. Boulder: Cambridge University Press.

Paris, R. (2011). Ordering the World: Academic Research and Policymaking on Fragile States. *International Studies Review*. Vol. 13, No. 1, 58–71.

Paris, R. – Sisk, T. D. (2007). Managing Contradictions: The Inherent Dilemmas of Postwar Statebuilding. International Peace Institute. [online]. Dostupné na: <https://www.ipinst.org/2007/11/managing-contradictions-the-inherent-dilemmas-of-postwar-statebuilding>.

Patrick, S. (2006). Weak States and Global Threats: Fact or Fiction. *Washington Quarterly*, Vol. 29, No. 2, 27–53.

Patrick, S. (2007). "Failed" States and Global Security: Empirical Questions and Policy Dilemmas. *International Studies Review*, Vol. 9, 644–662.

Patrick, S. (2011). *Weak Links: Fragile States, Global Threats, and International Security*. Oxford: Oxford University Press.

Pegg, S. (1998). De Facto States in the International System. Institute of International Relations, The University of British Columbia. Working Paper 21.

Perera, S. (2015). State Fragility. Developmental Leadership Programme. [online]. Dostupné na: <http://publications.dlprog.org/StateFragility.pdf>.

Piknerová, L. (2009). Deviantní podoby státnosti – příklad kvazi států. *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni*, 2009, Vol. 5, No. 3, 259–274.

Piknerová, L. (2016). Proč státy selhávají: Kořeny moci, prosperity a chudoby. *Mezinárodní vztahy*. Vol. 51, No. 2, 68–71.

Piknerová, L. – Leichtová, M. – Ponížilová, M. (2012). Limits of Human Development in Weak and Failed States. *International Studies*, 2012, Vol. 49, No. 1-2, 1–22.

Pool – Tardoff (1981). *Third World Politics: A Comparative Introduction*. Gammoch-Macmillan.

Powles, A. – Partow, N. – Nelson, N. (2015). *United Nations Peacekeeping Challenge: The importance of the Integrated Approach*. Farnham: Ashgate.

Příkryl, P. (2011). Fenomén zhroucených států – Případová studie Jemen. Diplomová práce. Praha.

Pugh, M. (2005). The Political Economy of Peacebuilding: A Critical Theory Perspective. *International Journal of Peace Studies*, Vol. 10, 23–42.

Reilly O', N. (2007). Seeking Gender Justice in Post-conflict Transitions: Towards a Transformative Women's Human Rights Approach. *International Journal of Law*. Vol. 3, No. 2. 155–172.

Ramsbotham, O. – Woodhouse, T. – Miall, H. (2005). *Contemporary Conflict Resolution: The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts*. Cambridge: Polity.

Remešová, O. (2014). O státech nestátech: Klasifikace slabé státnosti. Global Politics. [online]. Dostupné na: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/o-statech-nestatech-klasifikace-slabe-statnosti>.

Reno, W. (1998). 'Introduction' in Warlord Politics and African States. Lynne Rienner publications. [online]. Dostupné na: <http://www.gsdr.org/go/display&type=Document&id=1339>.

- Reno, W. (1999). *Warlord politics and African states*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Reno, W. (2002): The Politics of Insurgency in Collapsing States. *Development and Change*, Vol. 33, No. 5, 837–858.
- Riegel, M. (2010). Terminologie kvazistátů. *Acta Politologica*, Vol. 2, No. 1, 57–71.
- Riegel, M. (2013). *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing.
- Richmond, O. P. (2005). UN Peace Operations and the Dilemmas of the Peacebuilding Consensus. *International Peacekeeping*. Vol. 11, No. 1, 83–101.
- Rolandsen, Ø. – Leonardi, Ch. (2014). Discourses of violence in the transition from colonialism to independence in southern Sudan, 1955–1960. [online]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17531055.2014.949599>.
- Rotberg, R. I. (2002a). *Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators*.
- Rotberg, R. I. (2002b). The New Nature of Nation-State Failure. *Washington quarterly*, Vol. 25.
- Rotberg R. I. (2003). *State Failure and State Weakness in a time of Terror*. Washington, D.C.: Brookings Institute Press.
- Rotberg, R. I. (ed., 2004). *When States Fail. Causes and Consequences*. New Jersey: Princeton University Press.
- Rice, S., E. (2003). The New National Security Strategy Focus on Failed States. The Brookings Institution, *Policy Brief* 116. 1–8.
- Rudincová, K. (2016). Konflikt v Jižním Súdánu: příčiny a možnosti řešení. Ústav mezinárodních vztahů. [online]. Dostupné na: <http://www.iir.cz/article/konflikt-v-jiznim-sudanu-priciny-a-moznosti-reseni>.
- Saikal, A. (2000). Dimensions of State Disruption and International Responses. *Third World Quarterly*, Vol. 21, No. 1, 39–49.
- Sandbrook, R. (1985). *The Politics of Africa's Economic Stagnation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sandler, T. (2004). *Global Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sangmpam, S. N. (1993). Neither Soft nor Dead: The African State Is Alive and Well, *African Studies Review*, Vol. 36, No. 2, 73–94.

Sautman, B. (2009). All that glitters is not gold. Tibet as a pseudo-state. Maryland Series in Contemporary Asian Studies: Vol. 2009, No. 3. [online]. Dostupné na: <http://digitalcommons.law.umaryland.edu/mscas/vol2009/iss3/1>.

Segal, D. R. (1995). Five Phases of United Nations Peacekeeping: An Evolutionary Typology. *Journal of Political and Military Sociology*. Vol. 23. No. 1., 65–78.

Shankleman, J. (2011). Oil and State-building in South Sudan: New Country, Old Industry. The United States Institute of Peace. [online]. Dostupné na: https://www.usip.org/sites/default/files/Oil_and_State_Building_South_Sudan.pdf.

Schumacher, E. F. (1974). *Small is Beautiful: A Study of Economics as if People Mattered*. London: Abacus.

SHHS (2006). Sudan Household Health Survey 2006. SSCCSE. [online]. Dostupné na: <http://www.ssnbss.org/home/document/survey/sudan-household-health-survey-SHHS-2006>.

Shimizu, H. – Sandler, T. (2002). Peacekeeping and Burden Sharing, 1994–2000. *Journal of Peace Research*. Vol. 39, No. 6, 651–658.

Sidahmed, A. (2011). Oil and Politics in Sudan. In Sorbo, G. M. – Ahmed, A. G. M. (eds.). *Continuing Conflict in a Contested State*. New York: Palgrave Macmillan.

Smith, A. – Stam, A. (2003). Meditation and Peacekeeping in Random Walk of Civil and Interstate War. *International Studies Review*. Vol. 5, No. 4, 115–135.

Smuts, M. (2012). Analysing the Negotiation and Implementation Process of CPA on the Sudan Question: Lesson Learnt. Diploma Thesis. University of Pretoria.

Sørbo, G. – Ahmed, A. G. M. (2013). *Sudan Divided – Continuing Conflict in a Contested State*. New York: Palgrave Macmillan.

Sørensen, G. (1999). Sovereignty: Change and Continuity in a Fundamental Institution. *Political Studies*. Vol. 47, 590–604.

Sørensen, G. (2005). *Stát a mezinárodní vztahy*. Praha: Portál.

SPHC (2008). Sudan People and Housing Census. Southern Sudan Centre for Census, Statistics and Evaluation – SSCCSE). [online]. Dostupné na: <http://www.ilo.org/surveydata/index.php/catalog/1360>.

SSDP (2011). South Sudan Development Plan 2011–2013. Government of South Sudan. [online]. Dostupné na: http://www.grss-mof.org/wp-content/uploads/2013/08/RSS_SSDP.pdf.

SSNMA SP (2012). South Sudan National Mine Action Strategic Plan 2012–2016
<https://www.gichd.org/resources/publications/detail/publication/south-sudan-national-mine-action-strategic-plan-2012-2016/#.Wjb9zVSdXOQ>.

SSCCSE (2010). Sudan Household and Health Survey Second Round 2010: Summary Report. [online]. Dostupné na:
<https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-household-and-health-survey-second-round-2010-summary-report>.

Stanislowski, B. H. ed. (2008). Para-States, Quasi-States, and Black Spots: Perhaps Not States, but Not "Ungoverned Territories," Either. *International Studies Review*. Vol. 10, 366–396.

Starr, H. (2011). *Dealing with Failed States. Crossing Analytic Boundaries*. London: Routledge.

Stewart, F. – Brown, G. (2009). Fragile States. Applied Knowledge Services. [online]. Dostupné na: <http://www.gsdr.org/document-library/fragile-states>.

Stockton, N. (2005). Mission Integration, Policy Coherence and Accountability. [online]. Dostupné na:
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/fn/multidimensional-and-integrated/humanitarian-accountability---nick-stockton.pdf>.

Straw, J. (2002). *Reordering the World: The Long-Term Implications of September 11th*. London: Foreign Policy Research Centre.

Strickland, R. – Duvvury, N. (2003). *Gender Equity and Peacebuilding: From Rhetoric to Reality*. Washington: ICRW.

Šmíd, T. – Vad'ura, V. (2009). Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 44, No. 2, 44–64.

Tarig, A. (2003). *The Clash of Fundamentalism: Crusades, Jihads and Modernity*. New York: Verso.

Tesař (2007): Etnické konflikty. Praha: Portál.

Theobald, R. (1982). Patrimonialism. *World Politics*. Vol. 34, No. 4, 548–559.

Thomas, E. (2015). *South Sudan – A Slow Liberation*. London: The Zed Books, Ltd.

Thompson, M. R. (2004). Pacific Asia after 'Asian values': authoritarianism, democracy, and 'good governance'. *Third World Quarterly*. Vol. 25, No. 6.

Todisco, C. (2015). Real but Fragile: The Greater Pibor Administrative Area. Norwegian Ministry of Foreign Affairs. [online]. Dostupné na:
<http://www.smallarmssurveysudan.org/fileadmin/docs/working-papers/HSBA-WP35-Greater-Pibor.pdf>.

Torres, M – Anderson, M. (2007). Fragile States: Defining Difficult Environments for Poverty Reduction. PRDE Working Paper 1. [online]. Dostupné na: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/12822/1/pr040001.pdf>.

Trading Economics (2017). South Sudanese Pound 2008–2011. Trading Economics. [online]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/south-sudan/currency>.

Trumbull, Ch., P. (2012). The Basis of Unit Self-defense and Implications For the Use Of Force. [online]. Dostupné na: <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1384&context=djcil>.

Tull, D. M. (2005). Sudan after Naivasha Peace Agreement. German Institute for International and Security Affairs. [online] Dostupné z: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/comments2005_03_tll_ks.pdf.

Udombana, N.J. (2000). The Third World and the Right to Development: Agenda for the Next Millennium. *Human rights quarterly*, Vol. 22, pp. 753–787.

UN (2005). Sudan Peace Agreement Signed 9th July, Historic Opportunity, Security Council Told. The United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/press/en/2005/sc8306.doc.htm>.

UN (2008). United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines. The United Nations. [online]. Dostupné na: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf.

UN (2011). Independence of South Sudan. The United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmis/referendum.shtml>.

UN (2012). South Sudan: UN peacekeeping mission's helicopter shot down, killing all crew members. The UN News Centre. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=43832#.WVT7gBPYhE4>.

UN (2013). Consolidated Appeal for South Sudan 2013. The United Nations.

UN (2017a). Peace and Security. The United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peace.shtml>.

UN (2017). Forming a New Operation. The United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/newoperation.shtml>.

UN (2017c). Reform of Peacekeeping. The United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/reform.shtml>.

UN (2016). A megaproject rises in East Africa. The UN – African Renewal. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/africarenewal/magazine/august-2016/megaproject-rises-east-africa>.

UNDP (2015). South sudan National Human Development Report 2015. UNDP. [online]. Dostupné na: http://www.ss.undp.org/content/south_sudan/en/home/presscenter/articles/2016/02/24/south-sudan-national-human-development-report-2015-released.html.

UNDP (2017). United Nations Development Programme for South Sudan. [online]. Dostupné na: http://www.ss.undp.org/content/dam/southsudan/library/Reports/southsudan/otherdocuments/South%20Sudan%20CPD%20final_%20July%202016%20to%20Dec%202017.pdf%20-%20Adobe%20Acrobat%20Pro.pdf.

UNDPKO (2017). Current Peacekeeping Operations. The United Nations. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>.

UNMISS (2017a). UNMISS military component. United Nations Mission in South Sudan. [online]. Dostupné na: <https://unmiss.unmissions.org/unmiss-military-component>.

UNSS (2017a). United Nations Country Team. United Nations South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://ss.one.un.org/united-nations-country-team>

UNWP (2010). United Nations & Partners 2010 Work Plan for Sudan. [online]. Dostupné na: <http://dag.un.org/handle/11176/379850>.

USAID (2005). Fragile States Strategy. USAID. [online]. Dostupné na: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PDACA999.pdf.

USAID (2017). Who we are. USAID. [online]. Dostupné na: <https://www.usaid.gov/who-we-are>.

Väyrynen, T. (2004). Gender and UN Peace Operations: The Confines of Modernity. *International Peacekeeping*. Vol. 11, 125–42.

Waisová, Š. a kol. (2007). *Slabé státy. Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Waisová, Š. (2011). *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Aleš Čeněk.

WB (2006). Engaging with Fragile States: An IEG Review of World Bank Support to Low-Income Countries Under Stress. [online]. Dostupné na: <http://documents.worldbank.org/curated/en/418191468142504861/Engaging-with-fragile-states-an-IEG-review-of-World-Bank-support-to-low-income-countries-under-stress>.

WB (2010). Country Policy and Institutional Management. World Bank. [online]. Dostupné na: <http://www.worldbank.org/ida/IRAI/2010/CPIA-criteria-2010.pdf>.

WB (2013). World Bank Group Assistance for Low-Income Fragile and Conflict-Affected States: An Independent Evaluation. [online]. Dostupné na: <http://ieg.worldbank.org/evaluations/fcs>.

WB (2017). Fragility, Conflict and Violence. World Bank. [online]. Dostupné na: <http://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence>.

WB (2017a). South Sudan Overview. World Bank. [online]. Dostupné na: <http://www.worldbank.org/en/country/southsudan/overview>.

WB (2017c). Mortality rate, infants – South sudan. The World Bank. [online]. Dostupné na: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.IMRT.IN?locations=SS>.

WB (2017d). Adult literacy rate, population 15+ years, both sexes. The World Bank. [online]. Dostupné na: <http://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS?locations=SS>.

WB (2017e). South Sudan: GDP 2005–2011. World Bank. [online]. Dostupné na:

WB (2017f). South Sudan: GDP 2010. World Bank. [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=SS>.

WB (2017g). Fragile Index 2017. World Bank. [online]. Dostupné na: <http://pubdocs.worldbank.org/en/154851467143896227/FY17HLFS-Final-6272016.pdf>.

WB (2017h). Kenya – Overview. World Bank. [online]. Dostupné na: <http://www.worldbank.org/en/country/kenya/overview>.

WB (2017i). Inflation, consumer prices 2009–2011. The World Bank. [online]. Dostupné na: <http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2014&locations=SS&start=1960&view=chart>.

WFP (2013). South Sudan Food Security and Nutrition Monitoring. World Food Programme. [online]. Dostupné na: www.fsincop.net/.../Capacity%20Assessment%20of%20South%20Sudan%20FSN%20.

WFP (2015). The South Sudan Feeder Roads Special Operation. The World Food Programme. [online]. Dostupné na: <http://indunatraining.co.za/wp-content/uploads/2016/07/WFP-South-Sudan-Feeder-Roads-Special-Operation.pdf>.

WGI (2010). The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. Global Economy and Development at Brookings. [online]. Dostupné na: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/09_wgi_kaufmann.pdf.

WGI (2017). Introduction. Worldwide Governance Indicators. [online]. Dostupné na: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#doc-intro>.

WHO (2017). Health Cluster Bulletin – South Sudan #3. World Health Organization. [online]. Dostupné na: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/health_cluster_bulletin_mar_2017.pdf.

Withworth, S. (2004). *Men, Militarism and UN Peacekeeping: Gender Analysis*. Boulder: Lynne Rienner.

Wolf-Philips, L. (1987). Why 'Third World'? Origin, Definition and Usage. *Third World Quarterly*, Vol. 9, No. 4, 1311–1327. [online]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3991655>.

Woolcock, M. (2014). Engaging with Fragile and Conflict-Affected States. Harvard Kennedy School. [online]. Dostupné na: <https://research.hks.harvard.edu/publications/getFile.aspx?Id=1091>.

WWIC (2008). Implementing Sudan's Comprehensive Peace Agreement: Prospects and Challenges. Woodrow Wilson International Center.

Yoo, J. (2011): Fixing Failed States. *California Law Review*, Vol. 99, No. 1, 95–150.

Young, M.C. (1982). Nationalizing the Third-World State: Categorical Imperative or Mission Impossible? *Polity*. Vol. 15, No. 2, 161–181.

Young, M. C. (2004). The End of the Post-Colonial State in Africa? Reflections on Changing African Political Dynamics. *African Affairs*. Vol. 103, No. 410, 23–49.

Young, M.C. – Turner, T. (1985). *The Rise and Decline of the Zairian State*, Madison: University of Wisconsin Press.

Zartman, William I. (ed., 1995): *Collapsed States. The disintegration and Restoration of Legitimate Authority*. Lynne Rienner Publishers: London.

Dokumenty

Agenda pro mír (1992). Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r120.htm>.

Aiding the Peace (2010). A Multi-donor Evaluation of Support to Conflict Prevention and Peacebuilding Activities in Southern Sudan 2005–2010. [online]. Dostupné na: https://www.bmz.de/en/publications/topics/evaluation_reports/EvalBericht_Aiding_the_Peace.pdf.

A/59/2005. Integrated and coordinated implementation of and follow-up to the outcomes of the major United Nations conferences and summits in the economic, social and related fields. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/en/A/59/2005>.

A/RES/302. [online]. Dostupné na: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/IP%20ARES%20302.pdf>

Brahimiho zpráva (2000). Comprehensive review of the whole question of peacekeeping operations in all their aspects. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/documents/ga/docs/55/a55305.pdf>.

Dodatek Agendy pro mír (1995). Position Paper on the Occasion of 50th Anniversary of the UN. [online]. Dostupné na: <http://www.un.org/documents/ga/res/51/ares51-242.htm>.

Charta OSN (1945): Charta Organizace Spojených Národů. [online]. Dostupné na: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

New Horizon (2009). A New Partnership Agenda. Charting a New Horizon for UN Peacekeeping. [online]. Dostupné na: <https://www.un.org/en/peacekeeping/documents/newhorizon.pdf>.

Příručka OSN pro multidimenzionální peacekeepingové operace (2003). Peacekeeping Best Practices Unit Department of Peacekeeping Operations. [online]. Dostupné na: https://peacekeeping.un.org/sites/default/.../peacekeeping-handbook_un_dec2003_0.pdf.

S/RES/2011/1990. Rezoluce RB OSN č. 1990. [online]. Dostupné na: [https://undocs.org/S/RES/1990\(2011\)](https://undocs.org/S/RES/1990(2011)).

S/RES/1325 (2000). Rezoluce RB OSN č. 1325. [online]. Dostupné na:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/720/18/PDF/N0072018.pdf?OpenElement>.

S/RES/1590 (2005). Rezoluce RB OSN č. 1590. [online]. Dostupné na:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/284/08/PDF/N0528408.pdf?OpenElement>.

S/RES/1769 (2007). [online]. Rezoluce RB OSN č. 1769. Dostupné na:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/445/52/PDF/N0744552.pdf?OpenElement>.

S/RES/1996 (2011). Rezoluce RB OSN č. 1996. [online]. Dostupné na:
[http://undocs.org/en/S/RES/1999\(2011\)](http://undocs.org/en/S/RES/1999(2011)).

S/RES/1997 (2011). Rezoluce RB OSN č.1997. [online]. Dostupné na:
[https://undocs.org/S/RES/1997\(2011\)](https://undocs.org/S/RES/1997(2011)).

S/RES/1999 (2011). Rezoluce RB OSN č. 1999. [online]. Dostupné na:
[http://undocs.org/S/RES/1999\(2011\)](http://undocs.org/S/RES/1999(2011)).

S/RES/2132 (2013). Rezoluce RB OSN č. 1999. [online]. Rezoluce RB OSN č. 2132. Dostupné na: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/632/43/PDF/N1363243.pdf?OpenElement>.

S/2011/678. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na:
<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2011/314>.

S/2012/140. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <https://daccess-ods.un.org/TMP/7641461.49158478.html>

S/2012/486. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2012/486>.

S/2012/820. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <https://undocs.org/S/2012/820>

S/2013/140. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2013/140>.

S/2013/366. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2013/366>.

S/2013/651. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2013/651>.

S/2014/158. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/en/S/2014/158>.

S/2014/708. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2014/708>.

S/2014/821. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2014/821>.

S/2014/884. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2014/884>.

S/2015/118. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2015/118>.

S/2016/138. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2016/138>.

S/2016/950. Report of the Secretary-General on South Sudan. [online]. Dostupné na: <http://undocs.org/S/2016/950>.

Sudan Action Mine Plan (2009): Sudan Mine Action Sector Multiyear Plan 2009-2012. [online]. Dostupné na: <https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-mine-action-sector-multiyear-plan-2009-2012>.

Sudan Consortium (2010). Sudan Consortium. [online]. Dostupné na: <http://www.sudanconsortium.org>.

South Sudan Oil Almanach (2011). [online]. Dostupné na: <https://id.scribd.com/document/119896726/South-Sudan-Oil-Almanac-PDF>.

Status of Forces Agreement (2011). [online]. Dostupné na: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmiss/documents/unmiss_sofa_08082011.pdf.

Všeobecná mírová dohoda (2005). [online]. Dostupné na: <https://peaceaccords.nd.edu/sites/default/files/accords/SudanCPA.pdf>.
Multiannual Strategic Plan 2008–2011 (2008). Mnohaletý Strategický Plán 2008–2011. [online]. Dostupné na: <https://www.netherlandsandyou.nl/binaries/netherlandsandyou/documents/publications/2011/12/27/multi-annual-strategic-plan-masp-2008-2011/multi-annual-strategic-plan-masp-2008-2011.pdf>.

Rescuing the Peace in Southern Sudan (2010). [online]. Dostupné na: Joint NGO Briefing Paper. <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/rescuing-peace-southern-sudan.pdf>.

Report on International Engagement in Fragile States (2011). 2011 Report on International Engagement in Fragile States: Republic of South Sudan. OECD. . [online]. Dostupné na:

<https://www.oecd.org/countries/southsudan/48697972.pdf>.

South Sudan Vision (2040). Towards Freedom, Equality, Justice, Peace and Prosperity For All. [online]. Dostupné na:
https://www.southsudanhealth.info/PublicData/Library/Policy_Documents/South%20Sudan%20Vision%202040.pdf.

Přílohy

Tab. č. 31: Rostoucí demografické tlaky – subindikátory

Subindikátor	Otázka
Kontrola nemocí	Existuje systém dohlízející na šíření nemocí?
Epidemie	Jak moc je pravděpodobná existence/ vypuknutí epidemií?
Environmentální politika	Existuje udržitelná environmentální politika?
Environmentální praktiky	Jsou současné praktiky udržitelné?
Hladovění	Je v zemi krátkodobý nedostatek potravin?
Podvýživa	Je v zemi dlouhodobý nedostatek potravin?
Zásoba potravin	Jsou zásoby potravin dostatečné pro případ nouze?
Sucho	Je vysoká pravděpodobnost sucha?
Nárůst HIV/AIDS	Jaký je současný a předpokládaný nárůst HIV/AIDS?
Počet infikovaných HIV/AIDS	Kolik případů HIV/AIDS je v zemi?
Půda	Probíhají spory o půdu? Jaké zákony je řeší?
Zdroje	Probíhají spory o zdroje? Jaké zákony je řeší?
Pravděpodobnost přírodních katastrof	Jsou přírodní katastrofy pravděpodobné? Opakují se?
Dopad přírodních katastrof	V případě přírodních katastrof, existuje plán reakce?
Odlesňování	Dochází k odlesňování? Jaké zákony chrání lesy
Zásoba vody	Je v zemi přístup k pitné vodě?
Sirotci	Je v zemi nezanedbatelná populace sirotek?
Hustota osídlení	Je v zemi přijatelná hustota osídlení?
Rozdělení obyvatelstva	Je rozdělení populace normální?
Populační růst	Je růst populace udržitelný?
Novorozenecká úmrtnost	Jaká je aktuální a předpokládaná úmrtnost novorozenců?

Zdroj: *Conflict Assessment Indicators 2011*

Tab. č. 32: Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob

Subindikátor	Otázka
Počet IDPs	Jaký je poměr vnitřně vysídlených osob vůči populaci?
Vzestup IDPs	Bude přibývat vnitřně vysídlených osob v budoucnu?
Dopad IDPs	Existuje dostatek současných/plánovaných zdrojů?
Příliv uprchlíků	Je pravděpodobné, že uprchlíci přijdou z okolních zemí?
Dopad uprchlíků	Existuje dostatek současných/plánovaných zdrojů?
Nárůst v táborech	Je počet táborů dostatečný? Jsou integrováni?
Násilí na uprchlících	Dochází k násilí páchané na uprchlících?
Bezpečnost táborů	Jsou tábory bezpečné?
Snaha pomoci	Poskytnou NGO prostředky pro nové uprchlíky/IDPs?
Přemístění a usazení	Existují plány na přemístění a usazení uprchlíků/IDPs?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 33: Chronický odliv obyvatelstva

Subindikátor	Otázka
Odliv mozků	Opouští vzdělaní lidé zemi?
Finanční převody	Obdržují lidé finance ze zahraničí?
Politický odliv	Dochází k odchodu politiků?
Odliv odborníků	Dochází k odchodu odborníků?
Návrat střední třídy	Vrací se střední třída do země?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 34: Nevraživost mezi skupinami obyvatel

Subindikátor	Otázka
Kompenzace obětem	Byly nebo budou oběti kompenzovány?
Usmíření	Existuje proces usmíření? Je plánován?
Distribuce zdrojů	Je rozdělování zdrojů spravedlivé/efektivní?
Etnická nesnášenlivost	Existuje etnické násilí?
Náboženská nesnášenlivost	Existuje náboženské násilí?
Skupinový útisk	Jsou/cítí se být některé skupiny utlačovány?
Reintegrace	Byly skupiny reintegrované?
Skupinová křivda	Došlo v minulosti k násilí proti nějaké skupině?
Mezikmenové vztahy	Jaké jsou mezikmenové vztahy?
Mezietnické vztahy	Jaké jsou mezietnické vztahy?
Občanské hlídky	Existují občanské hlídky?
Váleční zločinci	Jsou váleční zločinci vězněni/stíháni?
Masivní násilí	Dochází k masivnímu násilí?
Rasové násilí	Dochází k rasově motivovanému násilí?
Masové zabíjení	Dochází k masovému zabíjení?
Rekonstrukce	Existuje plán rekonstrukce?
Náboženská perzekuce	Existuje svoboda náboženství?
Násilná náb. perzekuce	Dochází k nábožensky motivovanému násilí?
Amnestie	Byla udělena amnestie?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 35: Nerovnoměrný hospodářský rozvoj

Subindikátor	Otázka
Diskriminační ekonomika	Je hospodářský systém diskriminační?
Ekonomická mezera	Existuje velká ekonomická mezera?
Ek. spravedlnost	Existuje ekonomická spravedlnost?
Bezplatné školství	Je školství bezplatné? Do jaké míry?
Vzdělání pro všechny	Je vzdělání dostupné pro všechny?
Bydlení pro všechny	Existuje bydlení pro chudé?
Existence ghett/slumů	Existují ghetta a slumy?
Pronájem	Jsou pronájmy spravedlivé?
Školení zaměstnanců	Existuje školení zaměstnanců?
Využití školení	Vědí lidé o školení a je dostupné?
Sociální systém	Existují rovná práva ve společnosti?
Rovná práva	Existují zákony na ochranu rovných práv?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 36: Chudoba a prudký hospodářský pokles

Subindikátor	Otázka
Státní dluh	Jaký je státní dluh?
Úrokové sazby	Jaké jsou úrokové sazby – současné/plánované?
Míra inflace	Jaká je míra inflace – současná/plánovaná?
Důvěra spotřebitelů	Jak lidé vnímají hospodářství?
Národní hospodářství	Jak odborníci vnímají hospodářství?
Produktivita	Jaká je produktivita?
HDP	Jaké je HDP – současné/plánované?
Nezaměstnanost	Jaká je nezaměstnanost?
Zaměření hospodářství	Je hospodářství zaměřeno na jeden produkt?
Přímé zahr. investice	Je prostředí lákavé pro PZI?
Podnikání	Jaký je stav podnikání?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 37: Kriminalizace a ztráta legitimacy státu

Subindikátor	Otázka
Ozbrojená povstání	Dochází k ozbrojeným povstáním?
Sebevražední atentátníci	Dochází k sebevražedným útokům? Jak často?
Korupce feder. úředníků	Existují důkazy o korupci úředníků?
Obvinění z korupce	Jsou úředníci vnímáni jako korupční?
Korupce míst. úředníků	Existují důkazy o korupci úředníků?
Obvinění z korupce	Jsou úředníci vnímáni jako korupční?
Vnímání voleb	Jsou volby vnímány jako spravedlivé/svobodné?
Sledování voleb	Jak jsou volby monitorovány?
Důvěra ve vládu	Mají lidé důvěru ve vládu?
Složení vlády	Reprezentuje vláda obyvatelstvo?
Poslední obměna vlády	Došlo k změně vlády mírovou cestou?
Historie vlády	Jaká je historie změn vlády?
Politická práva	Existují politická práva pro všechny strany?
Vraždy politiků	Došlo k zavraždění politiků?
Nepokoje a povstání	Objevily se nepokoje/povstání?
Mírové demonstrace	Objevily se mírové demonstrace?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 38: Zhoršení veřejných služeb

Subindikátor	Otázka
Přístup k bydlení	Mají chudí přístup k bydlení?
Náklady na bydlení	Odpovídají náklady na bydlení stavu ekonomiky?
Školní docházka	Jaká je školní docházka? Liší se u chlapců/dívek?
Gramotnost	Jaká je úroveň gramotnosti? Liší se?
Pohonné hmoty	Je dostatek pohonných hmot?
Přístup ke zdravotnictví	Mají lidé přístup ke zdravotní péči?
Počet klinik/nemocnic	Je dostatečný počet zdravotnických zařízení?
Počet lékařů	Je dostatečný počet lékařů?
Novorozenecká úmrtnost	Jaká je současná/plánovaná novor. úmrtnost?
Pitná voda	Je dostatek pitné vody?
Veřejné služby – rovnost	Existuje rovný přístup k veřejným službám?
Veřejné služby – obecné	Jaký je obecně stav veřejných služeb?
Cesty	Jsou cesty dostačující a bezpečné?
Kanalizace	Je systém kanalizace dostatečný?
Letiště	Je dostatek letišť pro udržitelný rozvoj?
Železnice	Je dostatek železnic pro udržitelný rozvoj?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 39: Neexistence právního státu a porušování lidských práv

Subindikátor	Otázka
Dětská práce	Existuje dětská práce? Jsou proti ní zákony?
Občanská práva	Existují občanská práva? Jsou chráněna?
Komunální práva	Existují komunální práva? Jsou chráněna?
Pracovní práva	Existují pracovní práva? Jsou chráněna?
Právní systém	Existuje právní systém?
Práva menšin	Existují práva menšin? Jsou chráněna?
Přístup k informacím	Je přístup k informacím stejný pro všechny?
Svoboda pohybu	Existuje svoboda pohybu?
Svévolné zatýkání	Dochází ke svévolnému zatýkání? Státem?
Nelegální zadržování	Dochází k nelegálnímu zadržování? Státem?
Politická práva	Existují politická práva? Jsou chráněna?
Dělbá moci	Existuje systém dělby moci?
Podmínky ve vězení	Jaké jsou podmínky ve vězení?
Spravedlivý proces	Mají všichni nárok na spravedlivý proces?
Náboženská svoboda	Existuje náboženská svoboda?
Náboženský extremismus	Existuje náboženský extremismus?
Nucené přemístění	Jsou lidé nuceně přemísťováni?
Kompenzace za přemístění	Jsou kompenzováni za nucené přemístění?
Právo na život	Je právo na život chráněno pro všechny?
Mučení	Dochází k mučení státem nebo někým jiným?
Svoboda projevu	Existují zákony chránící svobodu projevu?
Nezávislá média	Existují nezávislá média?
Systémové porušování práv	Docházelo v minulosti k porušování práv?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 40: Bezpečnostní aparát „stát ve státě“

Subindikátor	Otázka
Šíření zbraní	Jsou zbraně hojně k dispozici?
DDR	Existuje plán demobilizace, odzbrojení a reintegrace?
Užití síly	Je síla užívána adekvátně?
Guerilly	Jsou na území státu guerilly? Ovládají území?
Milice	Existují na území státu privátní milice?
Vojsko	Podléhá vedení vojska vyšší kontrole?
Polovojenské organizace	Dochází k polovojenským aktivitám?
Policejní brutalita	Dochází k policejní brutalitě?
Profesionální policie	Existuje profesionální policie?
Politické násilí	Je násilí politicky motivované?
Privátní složky	Existují privátní obranné složky?
Reakce vlády na hrozby	Čelí vláda povstání/bezpečnostní hrozbě?

Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 41: Zahraniční intervence

Subindikátor	Otázka
Skrytá intervence	Dochází k tajným operacím?
Ekonomická pomoc	Dostává země ekonomickou pomoc?
Závislost na pomoci	Je země závislá na pomoci?
Externí podpora frakcí	Jsou některé skupiny podporovány zvenčí?
Přeshraniční útoky	Útočí na stát cizí vojska?
Přítomnost cizích vojsk	Jsou cizí vojska přítomna?
Vojenská asistence	Probíhá cizí vojenská pomoc?
Vojenský výcvik	Dochází k zahraniční vojenské pomoci?
Peacekeeping	Probíhá peacekeepingová operace?
Policejní výcvik	Je policejní výcvik podporovaný zvenčí?

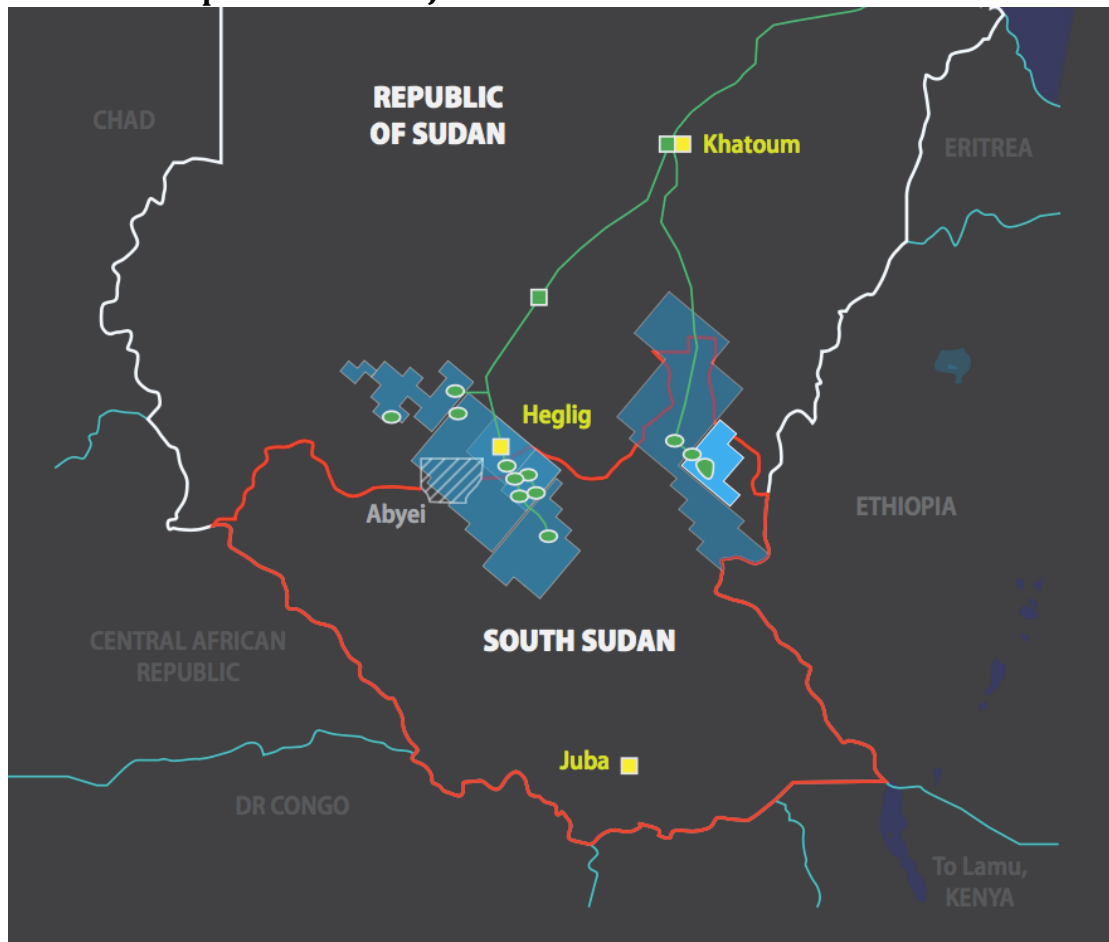
Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Tab. č. 42: Frakcionace elit

Subindikátor	Otázka
Koncentrace bohatství	Je bohatství výrazně koncentrováno?
Rostoucí střední třída	Roste střední třída?
Fragmentace	Dochází k frakcionaci elit?
Národní identita	Existuje národní identita?
Zákon	Jsou zákony demokratické/hraniční?
Vedení	Je vedení spravedlivě voleno?
Nacionalismus	Jak silný je nacionalismus?
Soudní systém	Zastupuje soudní systém obyvatelstvo?
Vojsko	Zastupuje vojsko obyvatelstvo?
Ovládání zdrojů	Ovládá nějaká skupina zdroje
Distribuce zdrojů	Jsou zdroje spravedlivě děleny?
Distribuce zisku	Rozděluje vláda spravedlivě bohatství?
Extrémistická rétorika	Existují nenávistná média?
Politické usmíření	Dochází k politickému usmíření?
Separatismus	Existují separatistické tendence?
Stereotypní chování	Existuje stereotypní chování?
Tolerance	Existuje tolerance mezi skupinami?

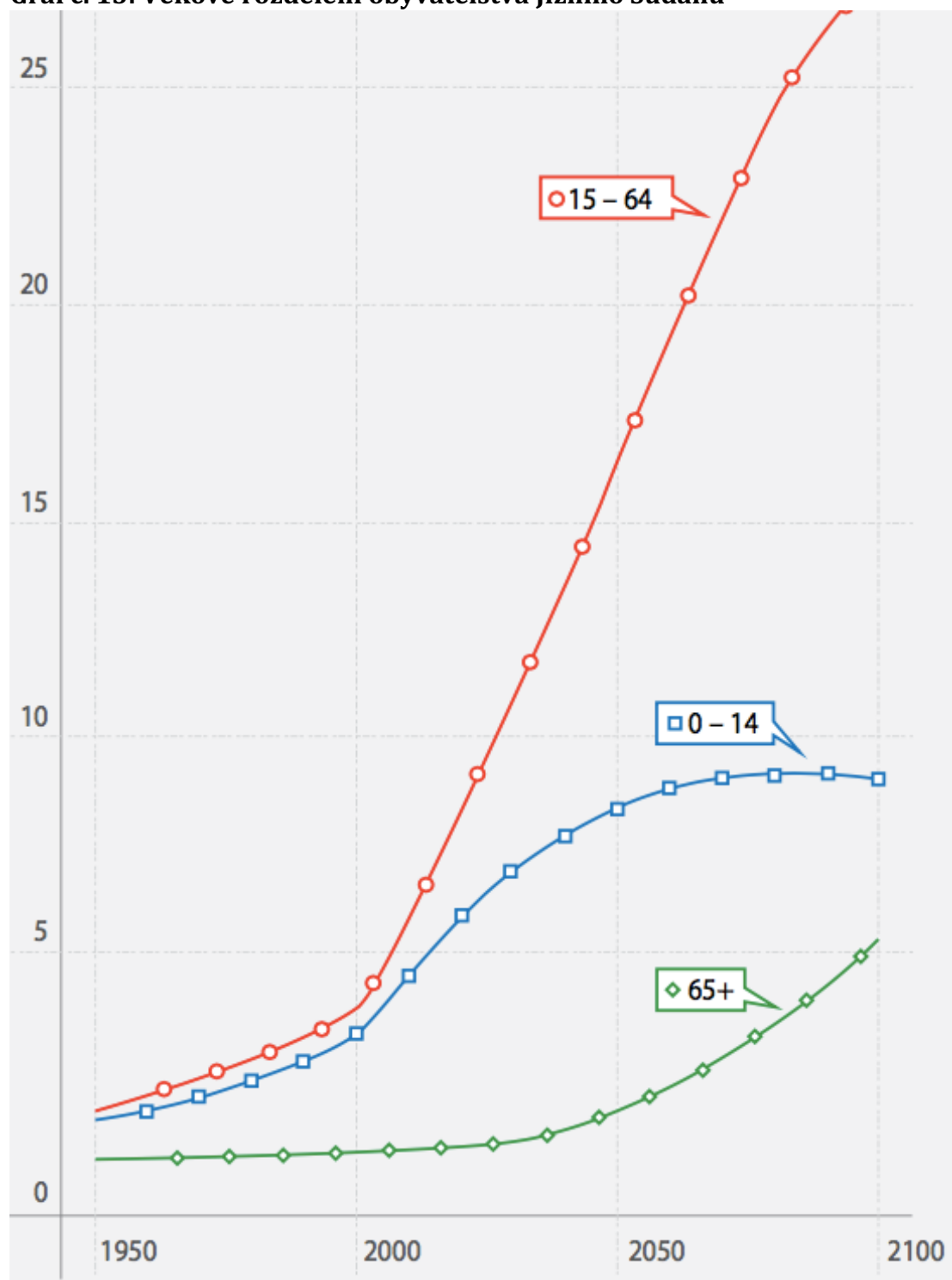
Zdroj: Conflict Assessment Indicators 2011

Obr. č. 15: Ropná naleziště v Jižním Súdánu a Súdánu

Zdroj: UNDP (2015)

Graf č. 13: Věkové rozdělení obyvatelstva Jižního Súdánu

Zdroj: UNDP(2015)

Tab. č. 43: Seznam peacekeepingových operací OSN 1948–2013

 LIST OF PEACEKEEPING OPERATIONS 1948 - 2013			
Acronym	Mission name	Start Date	End Date
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization	May 1948	Present
UNMOGIP	United Nations Military Observer Group in India and Pakistan	January 1949	Present
UNEF I	First United Nations Emergency Force	November 1956	June 1967
UNOGIL	United Nations Observation Group in Lebanon	June 1958	December 1958
ONUC	United Nations Operation in the Congo	July 1960	June 1964
UNSF	United Nations Security Force in West New Guinea	October 1962	April 1963
UNYOM	United Nations Yemen Observation Mission	July 1963	September 1964
UNFICYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus	March 1964	Present
DOMREP	Mission of the Representative of the Secretary-General in the Dominican Republic	May 1965	October 1966
UNIPOM	United Nations India-Pakistan Observation Mission	September 1965	March 1966
UNEF II	Second United Nations Emergency Force	October 1973	July 1979
UNDOF	United Nations Disengagement Observer Force	June 1974	Present
UNIFIL	United Nations Interim Force in Lebanon	March 1978	Present
UNGOMAP	United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan	May 1988	March 1990
UNIIMOG	United Nations Iran-Iraq Military Observer Group	August 1988	February 1991
UNAVEM I	United Nations Angola Verification Mission I	January 1989	June 1991
UNTAG	United Nations Transition Assistance Group	April 1989	March 1990
ONUCA	United Nations Observer Group in Central America	November 1989	January 1992
UNIKOM	United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission	April 1991	October 2003
MINURSO	United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara	April 1991	present
UNAVEM II	United Nations Angola Verification Mission II	June 1991	February 1995
ONUSAL	United Nations Observer Mission in El Salvador	July 1991	April 1995
UNAMIC	United Nations Advance Mission in Cambodia	October 1991	March 1992
UNPROFOR	United Nations Protection Force	February 1992	March 1995
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia	March 1992	September 1993
UNOSOM I	United Nations Operation in Somalia I	April 1992	March 1993
ONUMOZ	United Nations Operation in Mozambique	December 1992	December 1994
UNOSOM II	United Nations Operation in Somalia II	March 1993	March 1995
UNOMUR	United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda	June 1993	September 1994
UNOMIG	United Nations Observer Mission in Georgia	August 1993	June 2009
UNOMIL	United Nations Observer Mission in Liberia	September 1993	September 1997
UNMIH	United Nations Mission in Haiti	September 1993	June 1996
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda	October 1993	March 1996
UNASOG	United Nations Aouzou Strip Observer Group	May 1994	June 1994
UNMOT	United Nations Mission of Observers in Tajikistan	December 1994	May 2000
UNAVEM III	United Nations Angola Verification Mission III	February 1995	June 1997
UNCRO	United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia	May 1995	January 1996
UNPREDEP	United Nations Preventive Deployment Force	March 1995	February 1999
UNMIBH	United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina	December 1995	December 2002
UNTAES	United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium	January 1996	January 1998
UNMOP	United Nations Mission of Observers in Prevlaka	January 1996	December 2002
UNSMIH	United Nations Support Mission in Haiti	July 1996	July 1997
MINUGUA	United Nations Verification Mission in Guatemala	January 1997	May 1997
MONUA	United Nations Observer Mission in Angola	June 1997	February 1999
UNTMH	United Nations Transition Mission in Haiti	August 1997	December 1997
MIPONUH	United Nations Civilian Police Mission in Haiti	December 1997	March 2000

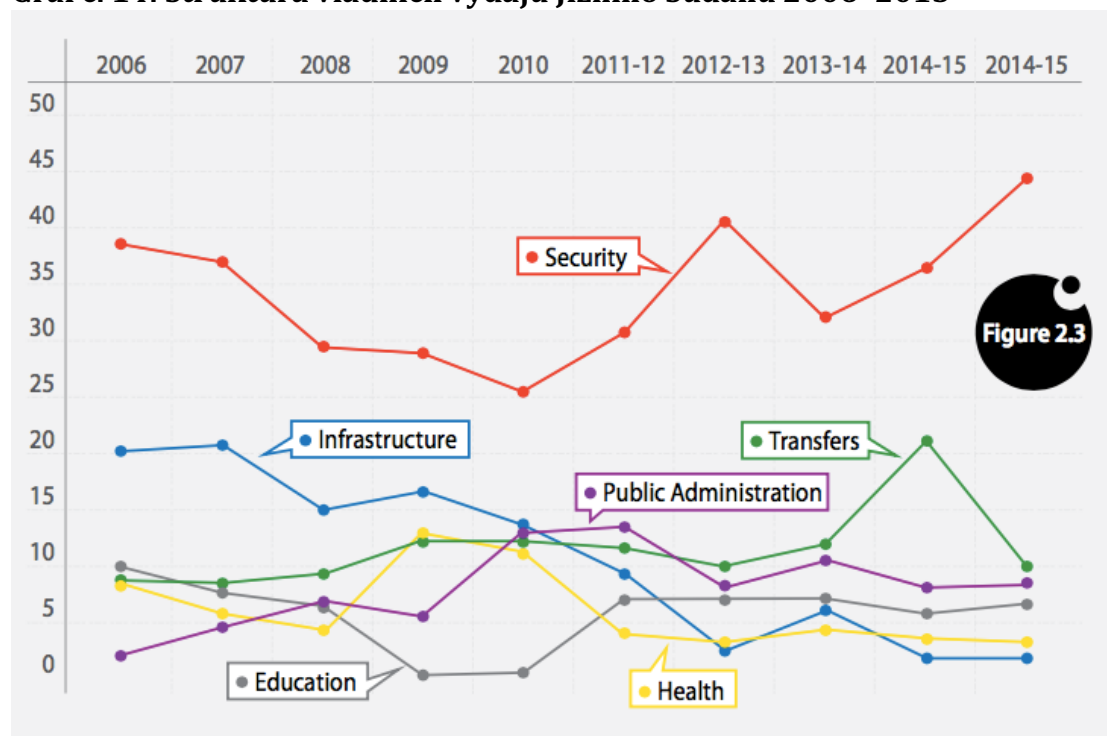
Zdroj: UN (2017)

Tab. č. 43: Seznam peacekeepingových operací 1948–2013

 LIST OF PEACEKEEPING OPERATIONS 1948 - 2013			
Acronym	Mission name	Start Date	End Date
UNCPSG	UN Civilian Police Support Group	January 1998	October 1998
MINURCA	United Nations Mission in the Central African Republic	April 1998	February 2000
UNOMSIL	United Nations Observer Mission in Sierra Leone	July 1998	October 1999
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo	June 1999	Present
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone	October 1999	December 2005
UNTAET	United Nations Transitional Administration in East Timor	October 1999	May 2002
MONUC	United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo	November 1999	June 2010
UNMEE	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea	July 2000	July 2008
UNMISSET	United Nations Mission of Support in East Timor	May 2002	May 2005
UNMIL	United Nations Mission in Liberia	September 2003	Present
UNOCI	United Nations Operation in Côte d'Ivoire	April 2004	Present
MINUSTAH	United Nations Stabilization Mission in Haiti	June 2004	Present
ONUB	United Nations Operation in Burundi	June 2004	December 2006
UNMIS	United Nations Mission in the Sudan	March 2005	July 2011
UNMIT	United Nations Integrated Mission in Timor-Leste	August 2006	December 2012
UNAMID	African Union-United Nations Hybrid Operation in Darfur	July 2007	Present
MINURCAT	United Nations Mission in the Central African Republic and Chad	September 2007	December 2010
MONUSCO	United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo	July 2010	Present
UNISFA	United Nations Organization Interim Security Force for Abyei	June 2011	Present
UNMISS	United Nations Mission in the Republic of South Sudan	July 2011	Present
UNSMIS	United Nations Supervision Mission in Syria	April 2012	August 2012
MINUSMA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali	April 2013	Present
MINUSCA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic	April 2014	Present

Zdroj: UN(2017)

Graf č. 14: Struktura vládních výdajů Jižního Súdánu 2006–2015

Zdroj: UNDP (2015)

Tab. č. 44: Mezinárodní pomoc Jižnímu Súdánu 2011–2013

	2011	2012	2013
DAC Countries			
Australia	3	23	27
Canada	49	66	66
Denmark	36	37	34
Germany	17	34	35
Japan	26	76	82
Netherlands	24	45	55
Norway	60	74	91
Sweden	10	72	67
UK	83	172	213
USA	707	773	458
Total DAC	1,042	1,431	1,186

Zdroj: UNDP(2015)

Tab. č. 44: Mezinárodní pomoc Jižnímu Súdánu 2011–2013

	2011	2012	2013
Multilateral			
EU		47	128
UN Agencies	10	52	97
Global Fund	35	45	34
Total Multilateral	1,089	1,579	1,452
Bilateral ODA Commitments by Purpose			
Social Infrastructure and Services	469	711	644
Education	70	75	82
Health & Population	75	243	140
Water & Sanitation	46	61	71
Economic Infrastructure and Services	74	85	146
Energy	4	9	4
Transport & Communications	57	56	136
Production Sectors	52	57	133
Agriculture, etc.	44	45	6
Industry, etc.	7	10	6
Trade & Tourism	1	2	22
Multi-sector	17	34	48
Programme Assistance	18	26	6
Food Aid	18	26	6
Humanitarian Aid	508	770	537
Total	1,145	1,694	1,519

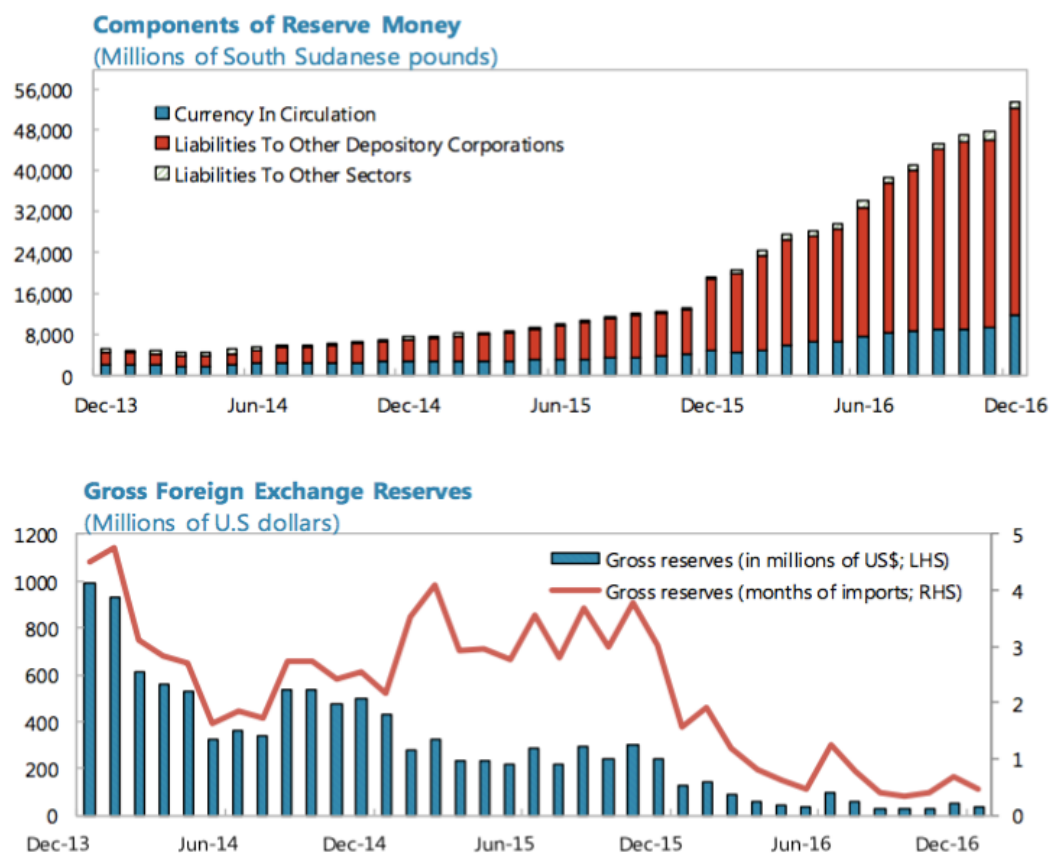
Zdroj: UNDP(2015)

Tab. č. 45: Vývoj makroekonomických ukazatelů Jižního Súdánu 2013–2017

	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
	Act.	Act.	Est.	Proj.	Proj.
(Annual percent of change, unless otherwise indicated)					
Output, prices, and exchange rate					
Real GDP (percent change)	39.3	-12.8	-6.9	-10.5	1.1
Oil	263.0	-11.6	-10.6	-18.4	0.6
Non-oil	-3.2	-13.6	-4.1	-5.1	1.4
Inflation (end-of-period)	0.6	61.2	187.0	237.9	20.0
Inflation (average)	-5.6	14.8	158.7	336.2	61.9
Exchange rate (SSP/US\$, average)	3.0	3.0	16.9	...	...
Exchange rate (SSP/US\$, end period)	3.0	3.0	52.0	97.1 ¹	...
Money and credit					
Broad money	20.5	36.9	219.1	38.7	26.1
Reserve money	37.0	81.1	239.6	56.6	9.5
Credit to non-government sector	4.6	13.7	172.6	46.9	28.5
M2/GDP (percent)	15.9	23.2	48.3	18.4	15.0
(Percent of GDP, unless otherwise indicated)					
Central government budget					
Total Revenues and Grants	26.4	28.6	29.0	34.4	33.4
Of which: Oil	24.1	16.7	22.0	29.5	25.7
Of which: Non-oil tax revenue	1.8	3.1	6.1	3.7	4.2
Of which: Grants	0.0	8.3	0.4	0.9	3.1
Expenditures	28.1	37.2	38.4	36.3	36.9
Current	24.5	34.7	33.0	33.7	32.2
Of which: transfers to Sudan	6.2	5.9	7.9	17.2	15.0
Net acquisition of non-financial assets	3.6	2.4	5.4	2.6	2.6
Errors and omissions	1.1	6.0	-1.8	-0.5	0.0
Overall balance (cash)	-2.9	-14.6	-7.6	-1.3	-3.5
Change in arrears	0.0	0.0	23.2	0.0	0.0
Overall balance (accrual)	-2.9	-14.6	-30.8	-1.3	-3.5
Public debt					
Total Public External Debt ²	4.2	5.5	28.6	38.7	31.1
External sector					
Exports of goods and services	46.7	29.5	61.5	66.3	61.1
Imports of goods and services	35.8	31.8	69.4	72.8	75.4
Current account balance (including grants)	2.3	-4.2	-3.7	2.1	-6.6
Current account balance (excluding grants)	-2.6	-9.2	-20.3	-20.4	-23.1
Gross foreign reserves (millions of US dollars)	363	282	73	50	131
Gross foreign reserves (in months of imports)	1.0	1.4	0.4	0.2	0.6
Memorandum Items:					
Population (millions)	11.1	11.6	12.2	12.8	13.5
Oil production (millions of barrels)	66.8	57.8	53.1	43.4	43.7
South Sudan's oil price (U.S. dollars per barrel)	97.8	62.4	34.7	41.4	44.6
Brent price (U.S. dollars per barrel)	105.5	71.8	42.2	48.9	51.9
Nominal GDP (billions of SSP)	42	39	60	218	338
GNI per capita (US dollars)	1,154	1,060	240	210	226
Nominal GDP (percent change)	2.1	-6.2	53.4	263.5	55.3

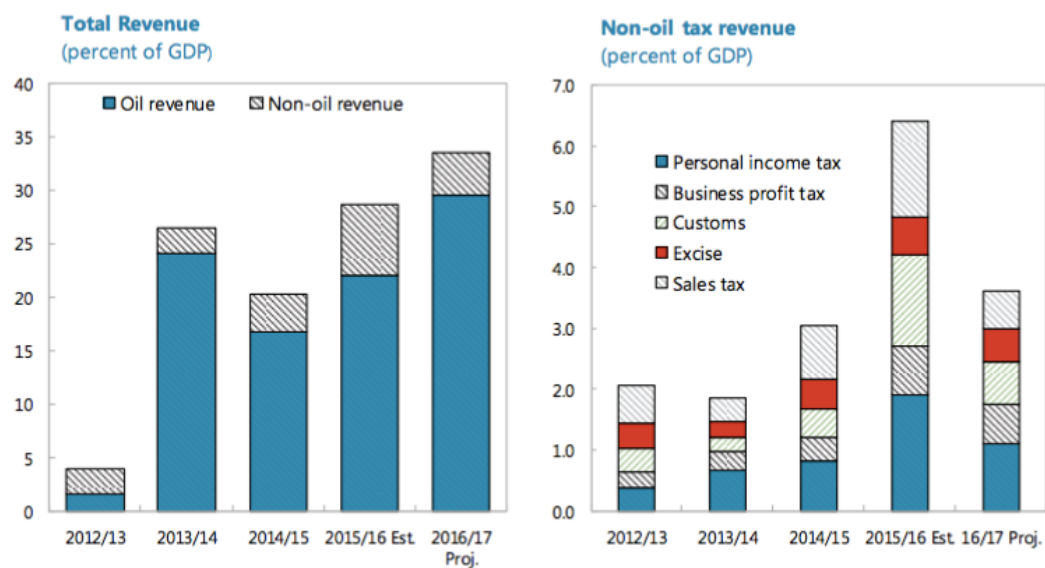
Zdroj: IMF(2017)

Tab. č. 46: Vývoj v monetární oblasti v Jižním Súdánu v 2013–2017

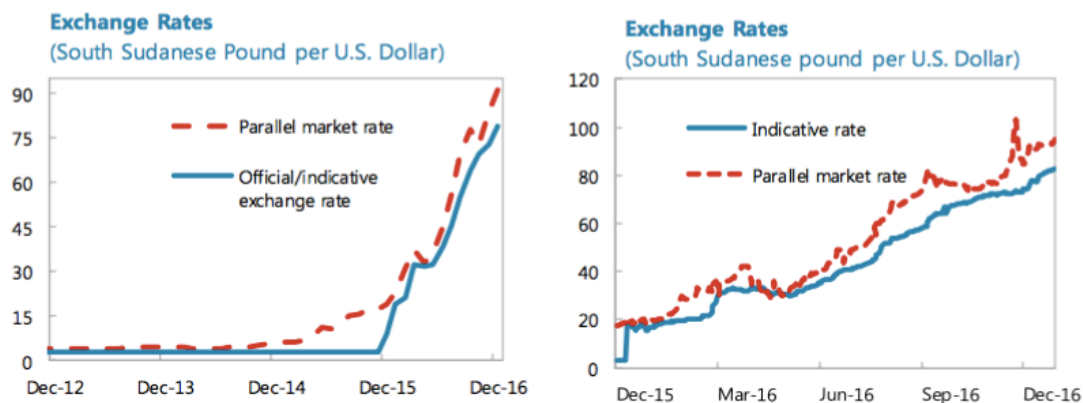
Zdroj: IMF(2017)

Tab. č. 47: Vládní příjmy Jižního Súdánu 2013–2017

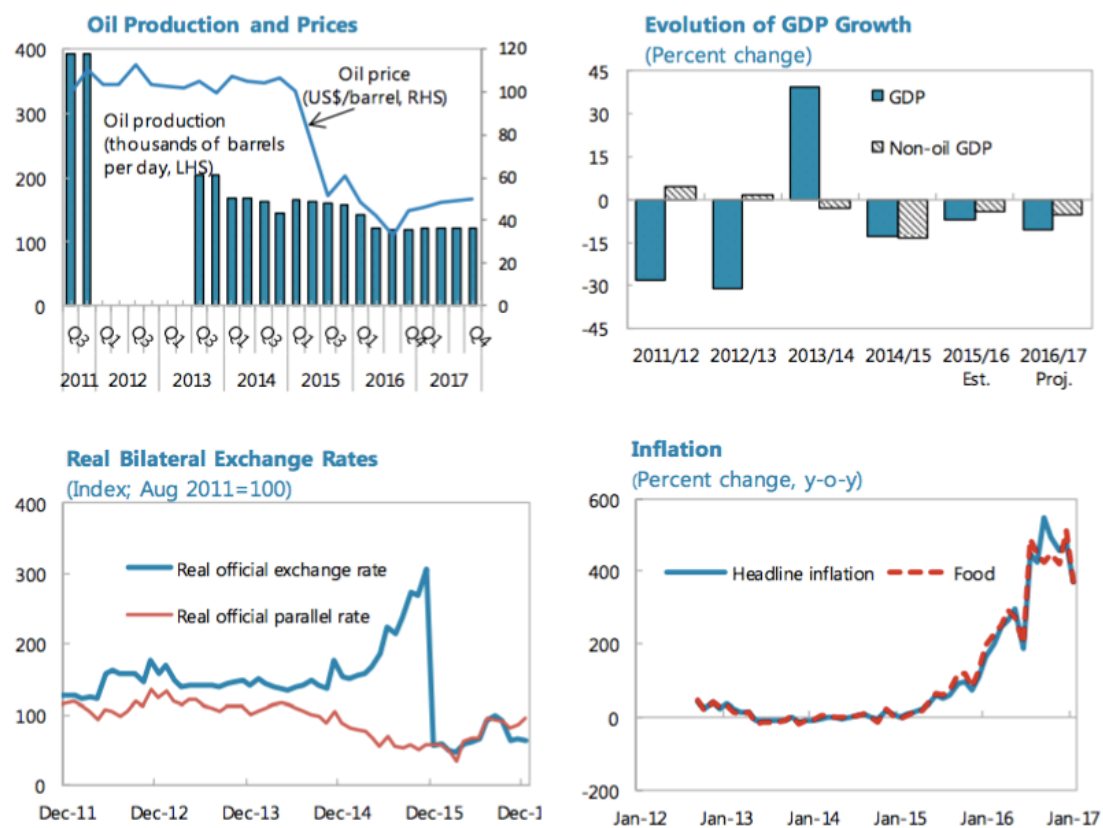
Zdroj: IMF(2017)

Tab. č. 48: Vývoj směnných kurzů

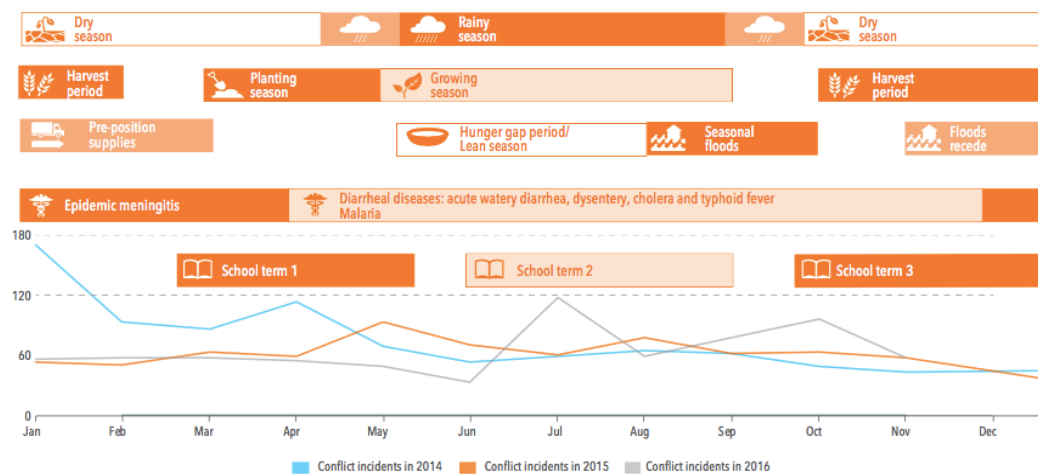
Zdroj: IMF (2017)

Tab. č. 49: Ekonomické indikátory

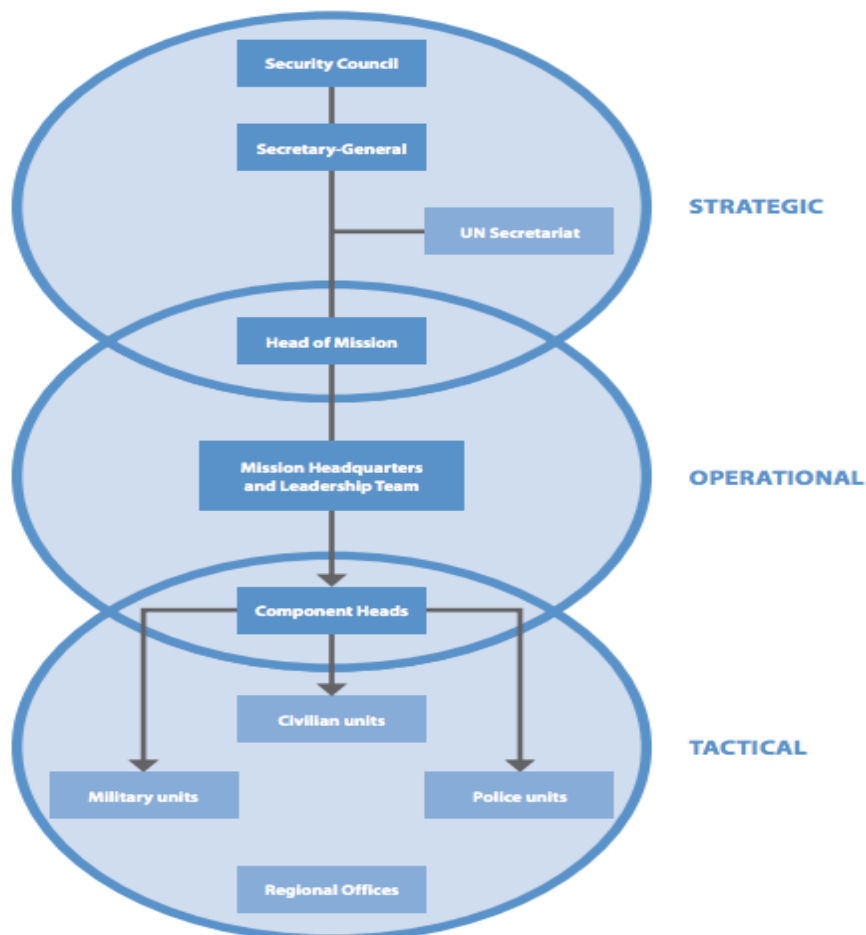
Zdroj: IMF (2017)

Obr. č. 16: Události v Jižním Súdánu během kalendářního roku

Zdroj: HRP (2016)

Obr. č. 17: Strategická, operační a technická úroveň vedení mise OSN

Zdroj: UN (2008)

Tab. č. 50: Seznam organizací působících v Jižním Súdánu

ORGANIZATIONS	REQUIREMENTS (US\$)	ORGANIZATIONS	REQUIREMENTS (US\$)
ACEM	1,137,514	CMMB	698,410
ACF - USA	8,005,253	CORDAID	2,632,436
ACT/ICA	636,000	CRADA	697,104
ACT/DCA	8,426,893	CRS	3,699,673
ACT/FCA	870,000	CUAMM	3,508,582
ACT/LWF	2,431,000	CW	9,194,806
ACT/NCA	739,600	DAI	750,000
ACTED	6,510,000	DDG	4,287,534
ACT-Initiative	55,361	DRC	10,132,442
ADA	999,200	DWHH	661,000
ADCORD	150,000	FAD	61,000,000
ADRA	4,259,542	FH	1,053,571
ADRA	389,412	FIDA South Sudan	107,920
AFOD	1,629,073	FILDA	198,040
AMA	322,600	GA	200,000
ARUDA	300,000	GREDO	410,098
ASCO	790,000	HACO	114,000
AVSI	939,469	HACT	232,000
BBC Media Action	500,000	HCO	1,769,960
BEDN	105,000	HDC	278,250
CAFAD	686,000	HeRY	392,311
CAFOD	1,710,000	HI	2,500,000
CAO	168,000	HILSS	5,260,000
CARD	680,000	HRSS	220,000
CARE	6,627,051	IAS	1,150,364
CASS	830,000	IBIS	1,005,728
CCM	1,558,244	IHO	990,000
CCC	898,400	IMC UK	9,075,793
CCOSS	274,000	Internews	1,480,331
CDOT	191,456	Interos	5,919,798
CEDS	667,509	IOM	76,852,706
CHADO	188,650	IRC	9,555,539
CIDO	556,157	IRW	400,000
CINA	700,000	IsraAID	674,910
CISDA	750,000	JAM International	1,867,494
CMA	2,844,339	JDF	2,358,200
CMD	2,905,000	LCED	546,005

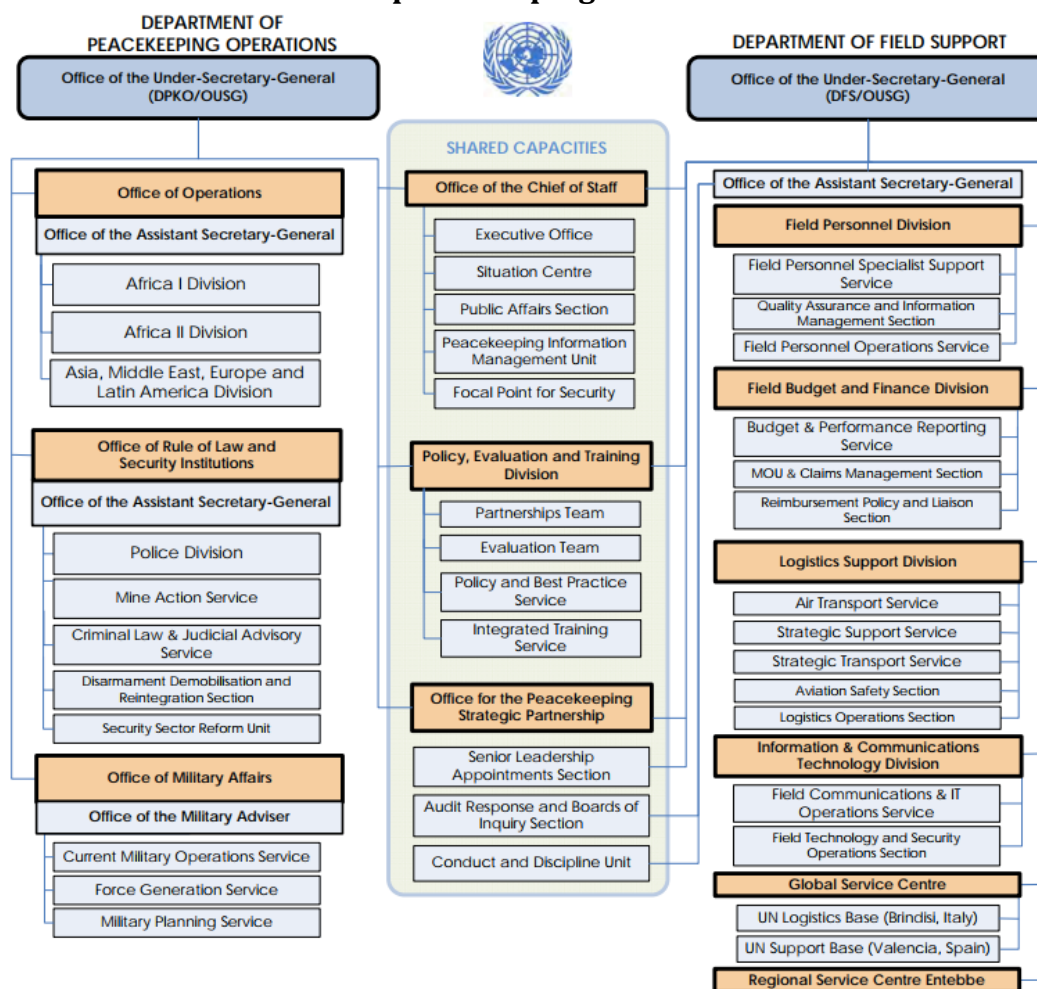
Zdroj: HRP (2016)

Tab. č. 50: Seznam organizací působících v Jižním Súdánu

ORGANIZATIONS	REQUIREMENTS (US\$)	ORGANIZATIONS	REQUIREMENTS (US\$)
LiveWell	1,300,000	SCA	250,000
MaCDA	651,721	SCPD	230,000
MAG	4,283,355	SMC	500,000
MEDAIR	15,764,411	Solidarités	9,229,756
Mercy Corps	14,244,354	SPEDP	2,141,140
MI	6,113,311	SSGID	1,401,539
MLDO/MADA	237,590	SSLS	1,442,000
MRDA	600,000	SSUDA	871,301
MIT	198,000	TADO	260,000
Nile Hope	4,703,952	TEARFUND	8,137,643
NPA	2,006,880	THESO	4,200,000
NP	5,135,056	TRI-SS	300,000
NRC	10,036,000	UNDSS	2,118,008
NRDC	328,756	UNFPA	19,001,800
NRDO	318,000	UNHAS	58,397,513
OCHA	10,694,464	UNHCR	139,297,979
OXFAM GB	30,195,716	UNICEF	170,361,223
PAH	5,623,592	UNIDO	5,541,160
PCO	793,000	UNKEA	3,373,522
PIN	1,544,097	UNMAS	4,178,190
Plan	3,231,695	UNOPS	4,000,000
PUI	4,062,143	VSF (Germany)	745,400
RCDI	780,000	VSF (Switzerland)	2,100,000
REACH	3,131,944	WCDO	628,602
RI	8,187,372	WCH	677,662
RMF	234,164	WFP	715,730,176
ROAD	98,000	WHO	12,309,427
RuCAPD	1,045,500	WDCO	227,440
RUWASSA	856,500	World Relief	4,301,586
SAADO	1,481,599	WV South Sudan	22,554,554
SALF	889,000	ZOA	1,560,000
Samaritan's Purse	10,628,286		
SC	10,923,086	Total	1,639,694,893

Zdroj: HRP (2016)

Obr. č. 18: Vnitřní struktura peacekeepingu OSN

Zdroj: UNP (2017)

Tab. č. 51: Fragile Index v roce 2017

Harmonized List of Fragile Situations FY 17 a/						
Country	WBG CPIA	AfDB CPIA	ADB CPIA	Harmonized Average	Peacekeeping Missions b/	Political & Peacebuilding Missions c/
IDA Eligible						
Afghanistan	2.692		2.800	2.75		P
Burundi	3.067	3.231		3.15		P
Central African Republic	2.458	2.376		2.42		P
Chad	2.783	3.264		3.02		
Comoros	2.833	2.238		2.54		
Congo, Dem. Rep.	3.000	3.329		3.16	Pk	
Côte d'Ivoire	3.275	3.640		3.46	Pk	
Djibouti	2.967	3.362		3.16		
Eritrea	1.942	2.094		2.02		
Gambia, The	2.925	3.116		3.02		
Guinea-Bissau	2.475	2.717		2.60		P
Haiti	2.900			2.90	Pk	
Kiribati	2.950		3.050	3.00		
Kosovo	3.525			3.53	Pk	
Liberia	3.100	3.463		3.28	Pk	
Madagascar	3.142	3.168		3.15		
Mali	3.383	3.679		3.53	Pk	
Marshall Islands	2.600		2.900	2.75		
Micronesia, Fed. Sts	2.775		2.950	2.86		
Myanmar	3.075		3.133	3.10		
Papua New Guinea	3.000		3.258	3.13		
Sierra Leone	3.267	3.310		3.29		P
Solomon Islands	2.975		3.225	3.10		
Somalia		1.111		1.11		P
South Sudan	1.867	1.971		1.92	Pk	
Sudan	2.425	2.545		2.49	Pk	
Togo	2.975	3.229		3.10		
Tuvalu	2.858		2.975	2.92		
Yemen, Rep.	2.608			2.61		
Territories						
West Bank and Gaza						P
Blend						
Zimbabwe	2.858	2.655		2.76		
IBRD Only						
Iraq						P
Lebanon						P
Libya						P
Syria						

Zdroj: WB (2017g)

